

DE IJZERBODE

Verantwoordelijke uitgever
Drukkerij Schoonaert
Bergenstraat 1
8990 Roesbrugge
tel. 057/30 03 79

INFORMATIEBLAD voor de DIEPE WESTHOEK
met bijdragen over regionale geschiedenis en populaire wetenschap

20^e Jaargang Nr. 1 januari 1990

Wordt maandelijks
gratis verspreid in
Roesbrugge - Hange
Proven - Krombeke
Stavele - Beveren - Watou
Jaarabonnement : 200 fr

Nieuwjaar : even nadenken over de „tijd”

HOE DE TIJD GEMETEN WORDT !

Uit de geschiedenis van klokken en uurwerken

In deze geprogrammeerde maatschappij wordt de mens gedomineerd, ja zelfs gekoeioneerd door de „tijd”. We moeten op tijd hier of daar zijn; met dit of dat klaar zijn, en we leven te midden van uurwerken, horloges en pendules, die het meest abstrakte natuurkundige gegeven klaar en onvermurwbaar in zijn verloop demonstren. We dragen een polshorloge om onafscheidelijk en fysiek met de tijd verbonden te zijn; in alle lokalen is er minstens één uurwerk voorhanden, en zelfs 's nachts loeren we af en toe, halvelings in slaap, met één oog naar de in de duisternis oplichtende cijfers van de klokradio, die op de nachttafel staat, om toch maar het voortschrijden van de tijd niet uit het oog te verliezen.

We beschikken tegenwoordig over nauwkeurige tijdmeters, waarvan we de minieme afwijkingen dan nog kunnen bijsturen dank zij de tijdseinen op de radio of de studioklok van de T.V.

Iedereen weet tegenwoordig voldoende nauwkeurig hoe laat het is, maar het is een lange en moeizame weg geweest om tot daar te komen.

Een van de oudst bewaarde zakuurwerken van omstreeks 1520.

Verkleinde tekening van een „Neurenbergs ei”, omstreeks 1570.

Vele eeuwen lang heeft de mens het verloop van de tijd geraamd naar de stand van de zon of de schaduw lengte van zonnepijlers. De Babyloniërs haalden de zonnepijler uit Perzië, en meer dan 1000 jaar vóór onze tijdrekening was het gebruik ervan algemeen in Vóór-Azië. Van Babylonië kwam de zonnepijler in Griekenland terecht en volgde de weg van de beschaving doorheen de Middellandse Zee naar

Rome. Keizer Augustus deed het in het groot, en de zonnepijler die hij plaatste op het Marsveld, was een obelisk, die hij bij de verovering van Egypte - in 30 vóór Kristus - had buitgemaakt.

Maar in minder zonnige streken funktioneerden zonnepijlers niet te best en 's nachts laten zij alleszins verstek gaan. Zo kwam het dat in een ver verleden iemand eraan dacht de tijd te meten met een

watervat, waarvan in de bodem een kleine opening zat, waarlangs het water wegsijpelde. De stand van het wateroppervlak toonde aan hoe de tijd verliep. Dit eerste uitloopwateruurwerk werd al vlug verbeterd door het water van het ene vat in het andere te laten lopen, al was dit maar een van de vele mogelijke combinaties. In de derde eeuw vóór onze tijdrekening wist de Griek Ktesibios een wateruurwerk of clepsydra van een vlotter te voorzien, die zijn beweging doorgaf aan een vertikale getande stang die op haar beurt een tandwiel in beweging bracht en een wijzer over een wijzerplaat liet draaien. Vanaf de 5^e eeuw waren dergelijke clepsydra's in gebruik in kloosters en in de Middeleeuwse feodale burchten, en dit tot in de 17^e eeuw !

Mechanische klokken

De oudste mechanische uurwerken toonden het uur niet, maar lieten het horen, door slagen op bellen of klokken. Reeds in de 6^e of 7^e eeuw bestonden er door gewichten aangedreven toestellen die op bepaalde momenten een klokje in beweging brachten. Die apparaten waren aanvankelijk ook in kloosters in gebruik, om de kanonieke uren of de uren van gebed aan te kondigen. Zo komt het dat in het Nederlands (maar ook in het Engels) men spreekt van een „klok”, als men een uurwerk bedoelt. In Nederland zegt men : *op de klok kijken !*

Men vertelt dat in de 5^e eeuw Theodorik de Grote, koning van de Westgoten, door een knappe en handige geleerde die aan zijn hof verbleef, een klok liet bouwen, die niet alleen met geluid de uren aanduidde, maar ook de beweging van de sterrenhe-

Onze beste wensen
voor een prettig en gelukkig
Nieuwjaar

Kijk alleen naar het verleden
om te leren voor de toekomst !

mel weergaf, en die als geschenk liet brengen naar zijn geallieerde, koning Gundioc van Boergondië, die te Lyon verbleef.

In de eerste jaren van de 9^e eeuw werd door de kalief van Bagdad, Haroen al-Rasjid een afgezant gestuurd naar Karel de Grote, met als geschenk een grote en geheimzinnige klok, als blijk van waardering en vriendschap. Deze vergulde klok bezat een speciaal mechanisme dat in beweging werd gebracht door een druppelsysteem en dat de uren aangaf door het geluid van metalen bollen die op het gepaste ogenblik op een koperen schaal vielen, terwijl op datzelfde moment een deurtje openging dat het mechanisme liet zien. Bovendien, zo vertelt de historischrijver, kwamen op het middaguur, uit twaalf kleine poortjes, twaalf fijn gebeeldhouwde ridders te voorschijn.

In de 14^e eeuw bestonden er reeds openbare „klokken“, die in de torens van kerken en belforten de uren aan de omgeving lieten horen. Maar kort daarop kwam de wijzerplaat in zwang, die naar men beweert voor het eerst in 1344, bij een mechanische klok werd toegepast door Jacopo de Dondi uit Chioggia in Italië. Die wijzerplaten evolueerden snel, want wel dra waren daarop niet alleen de uren te lezen, maar ook tal van astronomische gegevens, als de loop van de zon, de maan en de planeten, wat van groot belang was, vaak meer dan de juiste tijd, voor de astrologische visie waarnaar velen hun leven richtten, en waarbij de stand van de hemellichamen van belang was voor adersluten, het uitvoeren van medische adviezen en vele andere levensomstandigheden. Dat men met mechanische toestellen reeds tot dergelijke dingen in staat was leidde tot het vervaardigen van de eerste astronomische uurwerken te Straatsburg en te Padua. De verbeterde versie van het eerstgenoemde is nog altijd een aantrekkingspunt voor de toeristen. Wat de tijdaanwijzing zelf betreft moet men weten dat in die tijd de uurwerken slechts voorzien waren van een wijzerplaat met één wijzer, ter aanduiding van de uren, en dat zou op sommige plaatsen zo blijven tot in de 19e eeuw. Dat was niet alleen in kleine landelijke dorpen het geval, maar te Amsterdam kreeg het uurwerk van de Westertoren pas in 1868 een minuutwijzer.

Volgens de overlevering ontdekte de Italiaanse, negentienjarige student in de medicijnen, Galileo Galilei (1564-1642) de isochronie of de gelijke duur van de slingerijd d.w.z. dat de slingerijd niet afhangt van de grootte van de slingerbeweging, maar wel van de lengte van de slinger. Tijdens een dienst in de doopkapel van de kathedraal van Pisa, werd de aandacht van Galilei plots getrokken op het zwaaien van de altaarlamp. De zwaai van de lamp verminderde geleidelijk, maar Galilei controleerde de heen- en weergaande beweging met zijn polsslag en stelde vast dat de tijd die de lamp nodig had om van de ene kant naar de andere kant te gaan, steeds dezelfde bleef. Deze ontdekking bracht hem ertoe zijn studie in de medicijnen, die hij op aanraden van zijn vader had aangevangen, op te geven voor de studie van de wis- en natuurkunde, waarin hij tenslotte een uitblinker zou worden.

Veel later dacht Galilei eraan dat de regelmatige gang van mechanische uurwerken kon bevorderd worden door er een slinger aan te brengen. Op hoge leeftijd heeft hij samen met zijn zoon Vincenzo, aan dit probleem gewerkt. Er zijn tekeningen van hem bekend die verband houden met een slingeruurwerk, voorzien van een echappement, dat de beweging van de slinger moest helpen in stand houden.

Het was de Nederlandse geleerde Christiaan Huygens (1629-1695), die in 1656 een eerste bruikbaar slingeruurwerk wist te maken. Het onderscheid met vroegere slingeruurwerken zit bij hem in de ophanging en de aandrijving van de slinger. In 1673 publiceerde hij te Parijs zijn *Horologium Oscillatorium* opgedragen aan Lodewijk XIV. In dit werk, waarin tal van belangrijke ontdekkingen op het gebied van de wiskunde en de mechanica terug te vinden zijn, beschrijft Huygens zijn verbeterd uurwerk. Hij ging uurwerken voorzien van een zgn. balansspiraal, die nog steeds wordt gebruikt in onze horloges. Ook de vlak gewonden spiraalveer, die in de plaats van gewichten voor de aandrijving zorgt, werd door hem in uurwerken aangebracht, maar hij was noch de uitvinder van de spiraalveer noch de schepper van het zakuurwerk, dat was reeds veel vroeger gebeurd.

Het zakuurwerk

Het eerste zakuurwerk zou omstreeks 1500 vervaardigd zijn door een eenvoudige slotenmaker uit Neurenberg, Peter Henlein.

In het te Neurenberg in 1511 verschenen geschrift: *Cosmographia Pomponii Melae* schrijft de kroniekschrijver en rektor van de Laurentiuschool Johannes Cochlaeus: „Dagelijks worden er nieuwigheden ontdekt. Zo vervaardigde Peter Henlein, een nog jonge man, uit kleine stukjes ijzer, uurwerken met veel raderen, die gaan zonder gewichten of kettingen, en hoe men ze ook keert of draait en of men ze in de zak of het keurslijf draagt, veertig uren aan een stuk lopen“.

De spiraalveer is ook geen uitvinding van Henlein, maar hij heeft ze tot zulke proporties teruggebracht dat zij binnen een zeer kleine ruimte een mechanisme kon in beweging houden.

Peter Henlein die in 1509 meester slotenmaker werd, moet nadat hij enkele geslaagde zakuurwerken had vervaardigd, professioneel horlogemaker geworden zijn, zo wordt hij inderdaad vermeld in zijn overlijdensakte van 1542. Het schijnt dat na zijn eerste fabrikaties de opdrachten toestroomden, want een uurwerk dat men mee kon dragen was een geëerd bezit. Zo werd hij door de stadsoverheid van Neurenberg verzocht enkele van die zakuurwerken te vervaardigen om als relatiegeschenk te dienen. Een dergelijk horloge werd in 1521, tijdens de rijksdag van Worms, overhandigd aan graaf Hannart zu Lombecke, van wie men meende vrijstelling of vermindering van belasting te bekomen. In 1527 kreeg Maarten Luther een kleine koperen zakhorloge ten geschenke.

Ook de zakuurwerken van Henlein hadden, zoals alle horloges uit die tijd, maar één wijzer, bovenop een metalen (meestal ijzeren) doos. Ook was er geen glazen, beschermend deksel over de wijzerplaat aangebracht. De cijfers op deze plaat vormden een kleine verhevenheid zodat men in het donker de plaats van de wijzer tussen de uren cijfers in, kon voelen. De zakuurwerken van Peter Henlein waren aanvankelijk nog onhandige zware dozen, maar in Neurenberg werden er weldra ver-

(vervolg blz. 553)

BOUWWERKEN HUGO VERMEULEN

Obterrestraat 56
8994 PROVEN
Tel. 057/30 06 74

★ Wij doen alle afbraak- en grondwerken met kraan of bulldozer.

Beschikbaar aan zeer voordelige prijzen:
MATERIALEN UIT AFBRAAK:

- betonnen boordstenen
- 1 lot dalen
- lot Eternitplaten
- open haard hangend model zeer voordelige prijs
- steenbrokken geleverd met kamion
- teelaarde geleverd met kamion
- GRATIS TE BEKOMEN aarde voor vulling

WETENSCHAP IN DE TAAL DER VLAMINGEN (22)

Vanaf Jacob van Maerlant tot de stichting van de Akademiën

Wat vooraf ging: *Acht woorden Nederlands / Het Oudwestvlaamse herbarium / Jacob van Maerlant / Karel van Hulthem / Sterrenkunde in de volkstaal / Geneeskunde in de Middeleeuwen / De publikaties van dr. apotheker L.J. Vandewiele / Jan Yperman / Meester Thomas Scellinck / Andere Middelnederlandse handschriften / De boekdruk-kunst en een Vlaamse inkunabel / Wiskunde in de volkstaal / Rekenkunde van Gielis van den Hoeck / Alternatieve geneeskunde / Het Cruilde-Boeck / De pest en pestboekjes / Lobelius en zijn Kruidt-boeck / De verheffing van de volkstaal / Simon Stevin van Brugge / Johannes Baptista van Helmont / Farmacie, ekologie en plantkunde / Diergeneeskunde / Van Helmont jr. en Keldermans / Het wetenschappelijk verval in Vlaanderen / Chirurgijn Jan Pallijn / Een taalpurist / Troost der Armen... / Martinus van Hille / Het duo Verheyen-Sassenus / Engelbertus Capueel / Taaltoestanden en wetenschappen in de 18e eeuw / De tijd vóór de Theresiaanse Akademie / De runderpest / De publikaties van Vilain XIII / La Société littéraire de Bruxelles / Vroedkunde / Van Bavegem en Van Daele / Jan Bernard Jacobs en Jan Albert Roselt / De "Vroedkundige Oefenschool" / De Theresiaanse Akademie / de aardappelenplaag in het Oudenaardse / Petrus Engelbert Wauters / Een vruchtbaar jaar / Delfstofkunde en geneeskunde / Dysenterie of rode loop.*

L.D. Leroy, de eerste voorzitter van het Antwerpse „Genootschap tot bevordering van de genees- en heekunde”.

Nog in de Oostenrijkse Tijd

In 1784 verscheen te Gent bij Bernard Poelman, een werk van 176 bladzijden: *Huys- en Reys-Apotheek van den Ridder en Zweedsch-Koningslyken Lyf-arts Rosen van Rosenstein, Gemaekt Op het genadigst Bevel van Haere Majesteyt de Koninginne-weduwe Louisa-Ulrica. Uyt het Hoog-Duydsch, volgens de tweede zeer vermeerderde en verbeterde Uytgave, overgezet Door P.E. Wauters, Geneesheer, Correspondent van het Koninglyk Genootschap der Geneeskunde van Parys.*

Nicolaas (Nils) Rosen (1706-1773), wiens werk hier vertaald werd, was hoogleraar geweest aan de universiteit van Upsala; hij was een leerling van Boerhaave, vriend van Albrecht von Haller (1708-1777) ⁽²⁷¹⁾ en van Carolus Linnaeus (1707-1778), en tenslotte was hij een voorloper inzake pediatrie of kindergeneeskunde. Wegens bewezen diensten aan de Zweedse koninklijke familie werd hij in 1762 in de adelstand verheven en werd zijn naam met Rosenstein aangevuld. Zijn bekend werk over kindergeneeskunde werd in 1768 te 's Gravenhage in Nederlandse vertaling uitgegeven. ⁽²⁷²⁾

Zijn *Huys- en Reys-Apotheek...* waarvan een tweede uitgave verscheen in 1789 werd ingeleid door een woord vooraf van „den Vlaemschen Vertaelder” waarin dokter Wauters uitlegde dat hij deze vertaling ondernomen had, omdat „het onder eenen eenvoudigen styl, vele zeer leer-ryke en by my dikwils beproefde waerheden behelsde... te meer, omdat het inhoud eene voldoende wederlegginge der verderffelyke Leeringe van den Eerw. Heer Florisoone over de Geneesmiddelen tegen de Vallingen, Geraektheden, Lamheden, enz. welke by vele onkundige Luyden reeds zoo ik bevonden hebbe sterk ingeboezemd is”. Het gaat om een werk bestemd voor de enigszins ontwikkelde

leek ⁽²⁷³⁾, met de bedoeling middeltjes aan te wijzen om kleine kwaaltjes zelf aan te pakken. Geneesheren waren er niet zo talrijk als heden ten dage en zij werden ook niet zo gemakkelijk en veelvuldig geraadpleegd, bovendien moedigden zij - in tegenstelling met de huidige visie - de bevolking aan bij banale kwaaltjes er zelf iets aan te doen. Dokter Wauters vertaalde het boek duidelijk met het doel meer verantwoordde middelen aan te prijzen dan de *Troost der Armen* en dan het werk van pastoor Florisoone - dat hij uitdrukkelijk op de korrel neemt - te bieden hadden.

Een ander doe-het-zelf boekje verscheen in 1785 te Brussel. Het was ook een vertaling uit het Frans door een zekere J.J. Defrenne: *Vereenvoudigde geneeskunde ofte handboek van huyslyke genees- en heekunde.*

In 1786 verschenen twee verhandelingen die behoren tot de pediatrie. Het eerste was een anoniem geschriftje van 38 bladzijden, dat verscheen te Brugge bij Joseph Bogaert: *Nieuwe, zekere en gemakkelijke maniere, tot behoudenis van alle nieuw-geboorene kinderen; Waar in bijzonderlyk word aangetoond de noodzaakelykheyd en de pligt der Moeders om zelve hunne kinders te zuigen; de gevaarlyke gevolgen die spruyten uyt het vertrouwen het gene zy hebben in de Vrouwen aen de welke zy de opvoeding van hunne kinders toevertrouwen; benevens de maniere om de kinders aen de hand te zuigen by gebrek van voedsters.*

De tweede verhandeling telde 125 bladzijden en verscheen te Gent bij Louis Le Maire. Het was ook weer een vertaling uit het Frans: *Verhandeling over het misbruik der Loon-Voedsters. En over de Voordeelen, welke de moeders, die hunne Kinders zelfs voeden, aen het mensdom bezorgen. Werk, Door het Genootschap*

der Geneeskunde van Parys gekroond in zyne openbaere Zitting van den 9 December 1779; in het Fransch beschreven Door den Heer Landais, Hoog-Leeraar in de Genees-Kunde. Uit het Fransch in het Nederduitsch overgebragt, met een Voorreden en Aenteekeningen vermeerderd, Door J. De Buck, d'Oude, gezwoorne Heel- en Vroedmeester.

Nog in 1786 verscheen te Gent bij Louis Le Maire een andere vertaling uit het Frans: *Korte Onderrichting op de Behandeling der Venus-ziekte ten Platten Lande Geleezen in het Koninglyk Genootschap der Geneeskunde van Parys, in de zitting van den 12 september 1786. Opgesteld en bekend gemaakt op bevel der Regeering. Uyt het Frans in het Nederduitsch gebragt, met eene Voorreden en Aenteekeningen verrykt Door P.J. Van Thente, Heelmeester in Gend.*

De chirurgijn Peter-Jacobus van Thente was geboren te Ruiselede in 1752 en oefende zijn beroep uit, aanvankelijk te Gent en daarna te Brugge, waar hij in 1824 is overleden ⁽²⁷⁴⁾. Het boekje met zijn „Voorreden” omvatte 54 bladzijden en was de vertaling van een werkje van Delassone en Horne, met enkele aanvullingen van de vertaler. Het gaf in vulgarijerende vorm een overzicht van ziekten en behandeling, met een opgave van 22 geneesmiddelen. Het werd herdrukt te Rotterdam in 1792 en verscheen als bij-

voegsel aan een *Verhandeling over Venus-ziekten* van J. Jacob Plenck (1738-1807) „uyt het latyn vertaald door Lambertus Nolst”.

Van de Brugse medicus F.A. van Zandycke kennen we twee vertalingen uit het Engels, die in 1786 verschenen zijn bij Bogaert te Brugge: *Het Geneeskundig Journael van Londen door Samuel Foart Simmons en Waarnemingen op het genezen van de gonorrhoea van dezelfde auteur*. Van Zandycke schreef zelf: *Korte beschrijving en geneeswys der Venus-ziekten* (Brugge, zonder jaartal) en een *Dictionaire der gezondheid* (Brugge, 1786).

Hendrik-Frans vander Stadt (1717-1797), die na zijn medische studie aan de universiteit van Leuven, zich te Gent vestigde, waar hij een zekere faam wist te verwerven⁽²⁷⁵⁾ en nadat hij in 1768 een dissertatie in het Latijn had gepubliceerd over koorts, liet in 1787 bij Louis Le Maire te Gent een verhandeling in de volkstaal drukken van 87 pagina's, waarin hij voorschreef waaraan de geneesheer inzake plicht en wetenschap moest voldoen of wat hij in elk geval moest pogen te bereiken: *Eenigen Middel Niet alleen bekwaam voor den Medecyn om de Genees-Kunde met eer en gemak te beoeffenen, ende deze Konst tot eenen hooger Trap van volmaektheyd te brengen, Nemaer ook Om een ieder zooveel mogelyk, door de geheye Konst van zijn leven en gezondheid te verzekeren: door H.F. Vander Stadt, Licentiaet in de Medecynen tot Gend*.

Te Amsterdam verscheen in 1788 een kleine verhandeling van Jean-Baptiste van Mons (1765-1842): *Schets van eigenschappen dewelke in een waar apotheker vereist worden*. Was dat een vertaling uit het Frans? Of werd dit stukje door Van Mons oorspronkelijk in het Nederlands geschreven? Het is zeker niet uitgesloten dat hij het Nederlands voldoende machtig was. Hij was toch geboren te Brussel en deed zijn humaniora te Turnhout⁽²⁷⁶⁾. In september 1787 kreeg hij het getuigschrift van apotheker maar nog twee jaar vroeger had hij, in het Frans, een studie gepubliceerd waarin hij een duidelijke samenvatting gaf van de nieuwe inzichten van Lavoisier (1743-1794), die komaf maakten met de oude flogistonteorie van de Duitse medicus Georg Ernst Stahl (1660-1734).

Dat voornoemd werkje van J.B. van Mons oorspronkelijk in het Nederlands zou geschreven zijn, is des te waarschijnlijker, aangezien van hem in 1800 nog een in die taal gestelde bijdrage verscheen over dierlijke elektriciteit in het jaarboek van het Geneeskundig Genootschap te Antwerpen. Maar dit waren toch uitzonderingen, want de vele andere publikaties die hij tijdens zijn merkwaardige wetenschappelijke loopbaan heeft uitgegeven waren allemaal in het Frans, zelfs toen hij onder ons samengaan met Noord-Nederland, in 1817 hoogleraar werd aan de

heropgerichte universiteit van Leuven⁽²⁷⁷⁾.

De Franse Tijd

In 1789 kwam er met de zgn. Brabantse Omwenteling voorlopig een einde aan de Oostenrijkse bezetting. De opstandelingen, die voornamelijk uit het Brabantse kwamen en de hervormingen van Jozef II niet konden verwerken, wisten met beperkte middelen, maar met veel enthousiasme, de Oostenrijkse troepen uit een groot deel van ons land te verdrijven. Op 11 januari 1790 werd de onafhankelijkheid van de Verenigde Belgische Staten uitgeroepen. Maar eens de strijd gestreden kwam er onenigheid onder de leiders van de Brabantse omwenteling, inzake het regeringsbeleid, en daarvan maakten de Oostenrijkers, die Luxemburg niet hadden verlaten, gebruik om een aanval te wagen en al onze gewesten opnieuw te veroveren.

Maar intussen was in Frankrijk de revolutie uitgebroken die het koninkdom afschafte en de republiek uitriep. Doch Oostenrijk en Pruisen meenden te moeten tussenbeide komen ten voordele van koning Lodewijk XVI, de oorlog brak uit en de Fransen vielen de Oostenrijkse Nederlanden binnen en versloegen in november 1792 de Oostenrijkers bij Jemappes, waardoor ons land voor de eerste maal door Frankrijk werd geannexeerd. Bij een overwinning van de Oostenrijkers op de Fransen, in de vlakte van Neerwinden, in maart 1793, kwamen onze gewesten voorlopig weer onder het Oostenrijkse bewind (tweede Oostenrijkse restauratie). Maar in juni 1794 werden de Oostenrijkers tenslotte door de Fransen definitief verslagen bij Fleurus en toen werd België bij Frankrijk ingelijfd.

Hoewel De Zuidelijke Nederlanden nu geografisch en staatkundig te beschouwen waren als een integrerend deel van Frankrijk en de Franse taal en cultuur, sedert de tijd van Lodewijk XIV, een groot aanzien genoot in heel Europa, liep de systematische verfransing bij ons niet van een leien dakje. Sommige medici bleven schrijven en publiceren in de volkstaal, ofwel uit volksverbondenheid ofwel omdat zij die taal het best beheersten (de niet academisch geschoolde chirurgijns). De Brusselse „Société de Médecine”, gesticht in 1649, hanteerde in 1796, naast het Frans nog steeds het Nederlands⁽²⁷⁸⁾. De blik van onze medici was nogal veelvuldig op het Noorden gericht, en voornamelijk op Leiden, waar in de laatste jaren van de 18e eeuw de heel- en verloskunde niet alleen theoretisch maar ook praktisch werden onderwezen, aanvankelijk in het Cecilia Gasthuis en vanaf 1797 in een eigen academisch ziekenhuis. Bovendien was de censuur op boeken uit de Verenigde Provinciën niet zo streng voor medische werken, zodat onze geneesheren gemakkelijk konden kennis maken met wat er, zo overvloedig, in het Noorden werd gepubliceerd. Dat er ook persoonlijke kontakten waren moge blijken uit het feit dat onze geleerden deelnamen aan het beantwoorden van prijsvragen die

door Noord-Nederlandse genootschappen werden uitgeschreven, of meewerkten aan Hollandse tijdschriften of publikaties. Zo werd in 1795 door de „Maatschappij ter bevordering van den Landbouw” te Amsterdam, postuum een „Accessit van een Zilveren Medaille of Tien Ducaten”, toegewezen aan Mathieu Dutz, „Paarden-Doctor te Canclaeer in het land van Luik”, voor een antwoord op een prijsvraag, dat hij kort voor zijn dood in 1790, had ingestuurd. De vraag luidde: „Op welke wyze zoude men het tegenwoordig Ras van Inlandsche Paarden, in de bijzondere Provinciën van ons Gemeens-best., over het algemeen, tot een meerdere volkomenheid kunnen brengen, het zy door vermenging van hetzelfde met vreemde Rassen, of wel door een meerdere oplettenheid, in het aanfokken en opvoeden der jonge Paarden, als anderszins?”

Op 6 oktober 1796 werd te Antwerpen door enkele geneesheren een „Genootschap tot bevordering van de genees- en heilkunde” gesticht. Het kwam tot stand dank zij de bemoeiingen van de Antwerpse stadsgeneesheer Ludovicus Dominicus Leroy (1755-1826). Deze arts was opgeleid aan de beroemde heilkundige Akademie van Amsterdam en was leraar aan de school van het Collegium. Dokter Leroy was de eerste voorzitter van het Genootschap, dat weldra een 100-tal leden telde, waaronder P.J. van Bavegem uit Baasrode en P.E. Wauters, die kort voordien van Wetteren naar Gent was verhuisd.

In de jaren 1798-1800 werd door deze vereniging een jaarboek uitgegeven, dat gedrukt werd te Antwerpen, bij J.S. Schoeseters: *Verhandelingen van het Genootschap ter bevordering van Genees- en Heelkunde opgerecht tot Antwerpen onder de Zin-spreuk Occidit qui non servat*, waarin meerdere geneeskundige verhandelingen in het Nederlands werden gepubliceerd.

In de eerste jaargang verschenen van voorzitter Leroy drie verhandelingen: *Heelkundige aanmerking over het nuttig gebruik der binding met den gouden draad in eene onherstelbare en bezwaarlyke beenbreuk*. Zijn naam is inderdaad verbonden gebleven aan een nieuwe behandeling voor het herstellen van ingewikkelde fracturen. Bij gekompliceerde beenbreuken gebruikte hij gouddraad-cerclage⁽²⁷⁹⁾. Deze verhandeling telde slechts een tiental pagina's.

Zijn tweede bijdrage was omvangrijker en telde 65 bladzijden: *Natuur- en Geneeskundige verhandeling over de wanschapzels in het algemeen*. Een derde publikatie telde slechts 7 bladzijden en betrof: *Geneeskundige Waarnemingen over het beteugelen van den drift tot zelfmoord*.

In datzelfde jaarboek verschenen van Judocus De Roose, heelmeeester te Lebbeke: *Vyftal van Heel- en Geneeskundige waarnemingen* (22 p.) die handelen over spatader, een hoofdwonde, tumor in de

hersen en, een beroerte en hoofdpijn tengevolge van gramschap.

Nog een vierde verhandeling in de volkstaal was in dit eerste jaarboek terug te vinden. Zij was van de hand van François van Stichel⁽²⁸⁰⁾, geneesheer te Brussel: *Gerechdelijk en Geneeskundig Verloog Waar in men opwekt de aandacht der Genees- en Heelkundige van deze negen vereenigde Departementen, ten einde van hun kennis en geneezing der Venus-Kwaalen meer en meer aan te matigen, en in welke de maatregelen om dit nuttig zigt-einde te bedoelen, worden voorgedragen* (9 p.).

In het tweede jaarboek verscheen van Leroy: *Redenvoering uitgesproken in de openbare zitting op den verjaardag van het Genootschap door Ludovicus Dominicus Le Roy Stads Med. Doct. en Chirug. Profess. & Naer te hebben volbragt zijne Voorzitting van dit jaar als President van het zelve Genootschap* (35 p.). Leroy werd toen opgevolgd door Jozef Pieter Hoylarts (1754-1831), die eerst leerling-apoteker was geweest vooraleer hij te Leuven de licentie in de medicijnen behaalde. Hij schreef uitvoerig over verloskunde. In die tweede jaargang verscheen nog van Leroy een bijdrage van 38 pagina's, die handelde over hoest, fimose (vernauwing van de voorhuid), parafimose en verloskunde: *Drietal van nieuwe of ten minste zeldzaame Waarnemingen de Genees- Heel- en Verloskunde betrekkelyk door L.D. Le Roy...*

Judocus De Roose publiceerde in dit tweede jaarboek: *Tiental van heel- en geneeskundige waarnemingen* (45 bladz.). Deze bijdrage ging voornamelijk over gezwollen, waterzucht en etterzak en ten slotte over epilepsie. François Stichel van zijn kant liet er twee dissertaties verschijnen van telkens 9 bladzijden: *Vergelykend tafereel in welk het onderscheid der Kenteekens van een Rotkoorts (Febris Putrida) met die van een Ontstekings-Koorts (Febris inflammatoria) word afgeschetst, en Geneeskundige Verhandeling Over de Besmettende heerschende Ziekten in het algemeen. (Morbi epidemici contagiosi)*. Ook was er een Nederlandstalige bijdrage van J.B. Leysen, heel- en vroedmeester te Herentals: *Heelkundige gevallen Wegens de Drek-fistels die zo dikwerf voortkomen of ten minsten gevolgen zyn van onvolkome en verstorne darmbreuken* (17 p.). Nog een paar kleine verhandelingen van Jacobus Franciscus van Aenvanck (± 1170-1824), medicus te Leuven en professor in scheikunde aan de Leuvense universiteit; na de opheffing van deze instelling, in 1797, maakte hij deel uit van de examencommissie voor de aanstelling van professoren van de Brusselse Ecole Centrale⁽²⁸¹⁾. Hij schreef: *Geneeskundig geval Over eene Buiks-waterzugt (Ascitis) welke in den beginne zig even als een versterving der Darmen of derzelve nabuurige deelen ver-toonde* (10 p.) en *Scheikundige Verhandeling over de verschillende Werk-gestellen Dienstig tot het overhaalen van zommige logtstoffen, welke zig in het water ontbin-den* (17 p.).

Van Petrus Stephanus Kok, die professor in de medicijnen was geweest te Leuven, en nadat de medische fakulteit, onder Jozef II, in 1788 naar Brussel was overgebracht, daar zijn leeropdracht voortzette:

Ziektekundige aanmerkingen Wegens de benaaming der ziekten, en wel byzonder der zo genaamde Kraam-koorts (24 p.).

Het derde en laatste jaarboek van het Antwerps Genootschap voor Geneeskunde (1800) telde nog het meest Nederlandstalige bijdragen, van de hand van negen verschillende auteurs.

Van L.D. Leroy:

Oneenzydige Gedagten Over het gebruik van den Oxygène of acide nitrique in het behandelen van Venerische Kwaalen (19 p.).

Aanhangzel Op de voorgaande Verhandeling (van Gilbert pp 128-135), waar in de Kragt van de Mirra in het genezen der Longe-zweeren nader bewezen word (4 p.).

Verhandeling en waarnemingen over de breuken der hersenen als een gedenkschrift toegevoegt door L.D. Le Roy...

Van prof. J. Gilbert van Leuven:

Geneeskonst-oeffende waarneming Over het nuttig uitwerkzel van de Mirra in de Zweeren der Longen (Ulcera pulmonum) (8 p.).

Van J.F. van Aenvanck:

Genees- en natuurkundige verhandeling Over den invloed van de beakkerde aarde (humus) op den logtkring, als een byzondere oorzaak van de afgaande koortzen voorgesteld. (21 p.)

Van J.B. van Mons:

Natuurkundig verloog Over de verschynzels van het Galvanismus op dierlyke Electriciteit. Gelezen op de Openbare Zitting, gehouden den 4de October 1798. Door J.B. van Mons... (18 p.)

Van J.B. de Roover, apoteker te Brussel:

Scheikundig gedenkschrift Over de vluchtige olien (Olea essentialia) te trekken op de beste wyze uit de gedroogde Planten, hunne zuivering, en waar in hun koleur in den staat hunner opgeklaartheid bewezen word.

Van F.A. Reis, heelmeester te Anderlecht:

Tweetal waarnemingen. Eerste waarneming Nopens eenen gesloten Endeldarm; Tweede waarneming Nopens een onge-neeslyken ileus by een nieuw geboren kind (8 p.).

Van J. van Rotterdam (1759-1834), geneesheer te Gent:

Aanmerkingen Over eene watervrees (hydrophobia) door de beet van een getergt zes-à-zeven maanden hondje (het gene eger niet dol bevonden wird) veroorzaakt: als-mede een kort onderzoek over de kragt der byzonderste Geneesmiddels, door verscheide Schryvers tot deze Ziekte sterk aangeprezen (54 p.)

Van J.J. van Wynacker, geneesheer te Beveren:

Geneeskundig Gedenkschrift Over het schandelyk misbruik der Purgeermiddelen, waar aan veele Geneesheren niet genoegzaam aandachtig zyn, en waar van ten platte Lande vooral niet dan de

schaadelykste gevolgen plaats hebben (15 p.).

Van P.S. Kok, prof. te Brussel:

Verloskundig verloog over het nut en de noodzakelykheid des props in de Bloedstorting, die zig opdoet in de drie of vier eerste maanden der zwangerheid (49 p.).

Daarmee had het Genootschap tot bevordering van de genees- en heelkunde, zijn beste jaren gekend. In 1801 kwam een nieuwe vereniging tot stand: Société d'émulation d'Anvers! Immers Antwerpen was toen in Frankrijk gelegen.

R.A.B.

Volgende keer:

Tijdrekening

Joseph F. Kluyskens en Claude L. Sommé
Onder Koning Willem I

(271) Albrecht von Haller, was een Zwitsers-Duits medicus en bioloog, leerling van Boerhaave; promoveerde in de medicijnen te Leiden, werd hoogleraar te Göttingen. Hij legde de grondslag van de moderne anatomie, fysiologie en biologie.

(272) De bij Isaac van Cleef te 's Gravenhage verschenen vertaling droeg als titel:

Handleiding tot de Kennis en Geneezing van de Ziekten der Kinderen. Ten nutte van het algemeen. Op verzoek van de Koningl. Sweedische Academie der Wetenschappen. In het Sweedisch geschreeven door den Heere N. Rosen van Rosenstern. ... Vertaald met aanmerkingen en Byvoegselen vermeerderd door Eduard Sandifort... Er kwam een tweede uitgave in 1779.

(273) L. Elaut, op cit. (nota 260), p. 233.

(274) Biographie Nationale, dl. XXIV, kol. 751-752 (G van Doorslaer).

(275) Biographie Nationale, dl. XXIII, kol. 535-537 (P. Bergmans).

(276) L.J. Vandewiele *Geschiedenis van de farmacie in België*, Beveren, 1981, p. 254.

Biographie Nationale, dl. XV, kol. 120-132 (V. Jacques).

(277) A.J.J. van de Velde, *Het leven en het werk van J.B. van Mons (1765-1842)*, in: *Med. VI. Chem. Ver.*, 15, 1953, p. 198-206.

(278) P. De Ridder, *Verfransingsmechanismen te Brussel (1430-1794)*, in: *Wetenschappelijke Tijdingen*, XLVIII-2/1969, p. 115.

(279) F.A. Sondervorst, *Geschiedenis van de geneeskunde in België*, Brussel, 1981, p. 148.

(280) Biographie Nationale, dl. XXIV, kol. 20-21 (G van Doorslaer).

(281) *300 jaar Chemie te Leuven (1685-1985)*, Leuven, 1985, p. 107.

NIEUWE ZAAK TE PROVEN SCHOONHEIDSinstituut

Esthetiek - Solarium - Pedicure
Zonnebank - 3 gezichtsbruiners

Provenplein 3
8994 PROVEN
057/30 08 51

Op afspraak

Is de taal dan toch niet gans het volk ?

EEN WANDELING DOOR IERLAND (2)

door Ward OPDEBEECK

Sport en taal

De Ieren hebben hun specifieke sporten : Hurling en Gaelick Football. Gaelick is een vermenging van soccer (traditionele voetbal) en rugby. Het is een nogal nerveus, zeer beweeglijk spel met vijftien spelers per ploeg. Vroeger was het verboden om naar een rugbymatch te gaan omdat dit een Brits spel is. Nu nog wordt een Gaelickspeler die naar een rugbymatch gaat uit de Gaelickclub geweerd. Op de finale bij het uitreiken van de overwinning beker wordt door de voorzitter van de *Gaelick Association* en de twee kapiteins een korte speech gehouden in het Iers.

Het Iers (of Gaelick) is de officiële taal. Ze wordt echter alleen nog door een kleine minderheid gesproken. De zittingen in het parlement beginnen steevast met een kort gebed in het Iers; de begroting voor het onderwijs wordt in het Iers voorgelezen; de straatnaamborden zijn tweetalig, met het Iers vooraan. De president van Ierland en de eerste minister zullen nooit een rede houden zonder enkele zinnen in het Iers uit te spreken. Daarnaast is het Iers jammer genoeg onbestaand. Het is een zeer moeilijke taal, met een ingewikkelde grammatika en archaische lettertekens.

Toen Ierland in 1922 onafhankelijk werd, heeft men gepoogd de taal te doen herleven. Doch een hiaat van tweehonderd jaar kan men niet in een handsomdraai overbruggen. De taal was daardoor ook in de jongste tweehonderd jaar niet geëvolueerd. Ik herinner mij zeer goed dat bij mijn eerste ontmoeting met De Valera, toen ik mij als Vlaming introduceerde, hij mij onmiddellijk vroeg : „Hoe heeft U de Vlaamse taal kunnen bewaren ? Met het Iers blijken wij daartoe niet in staat”. Hij was verbaasd toen ik hem zegde dat wij Nederlands spreken, en dat op een grondgebied met een oppervlakte gelijk aan de helft van Ierland, vijftien miljoen mensen deze taal dagelijks gebruiken. Hij scheen niets af te weten van onze bloeiende literatuur, van onze pers, radio, universiteiten, enz.

Toen De Valera het voor het zeggen had, kon men niet naar de universiteit zo men niet meer dan 50 t.h. van de punten behaalde voor de Ierse taal, ook al had men in alle andere vakken grote onderscheiding. In enkele dorpen in het zuiden en het westen, waar nog Iers werd gesproken, werd de taal door de staat kunstmatig in stand gehouden. De kinderen uit de middelbare scholen trokken onder de vakantie naar deze dorpen om hun Iers te vervormen en dit was een goede bron

van inkomsten voor de bewoners van dit arme gebied. Na het verdwijnen van De Valera heeft de koalitieregering het verplichte Iers opgegeven en is de taal aan het uitsterven, want het wordt nu in de scholen bijna volledig verwaarloosd.

Onderwijs

Interessant is in Ierland het bestaande onderwijssysteem. De leerlingen van de middelbare scholen worden tweemaal aan een algemeen staatsexamen onderworpen. In het derde en het laatste jaar van het middelbare onderwijs krijgt men op dezelfde dag en over het ganse land, hetzelfde examen. Elke leraar is die dag in een andere school tewerkgesteld en men krijgt als opzichter een totaal vreemde leraar. In de morgen van de examendag ontvangt hij van het ministerie van onderwijs, een verzegelde enveloppe, met de vragen voor het vak dat die dag aan de orde is. Hij moet de enveloppe laten openen door twee studenten, die eerst moeten nagaan of het zegel intact gebleven is. De antwoorden dragen geen naam, maar een nummer. Ze worden naar het ministerie van onderwijs gestuurd en er door de administratie gedurende de grote vakantie onder vrijwillige leraars verdeeld, die een vergoeding krijgen om de toegezonden antwoorden na te zien en punten toe te kennen. Door middel van een puntenstelsel wordt naderhand beslist welke discipline de leerling bij verdere studie mag kiezen. Haalt hij de vereiste punten niet, dan mag hij éénmaal het jaar overdoen en een tweede maal het officiële examen afleggen. Het hoogste puntenkwotum wordt geëist voor veeartsenij, het laagste voor talenstudie. Deze staatsexamens hebben ook plaats in het derde jaar van het middelbare onderwijs en geven de toelating om verder de middelbare studies af te maken, over te doen, ofwel om op te geven.

Voornamelijk de laatstejaars gaan met angst doorheen de weken van de grote vakantie, want het is maar in de tweede helft van september dat de uitslagen, volgens nummer, in de dagbladen worden gepubliceerd en dat iedereen dus weet waar hij aan toe is.

Het Engels is de wereldtaal aan het worden. Het heeft een sterke aantrekkingskracht en de Ieren die zeven eeuwen door de Engelsen gekoloniseerd werden, zijn nu het slachtoffer van de uitstraling van de Engelse taal. Onder een koloniaal systeem neemt men gemakkelijk de taal over van de heersende klasse en waar de Ierse taal slechts dienstig was op het kleine eiland, had de kennis van de

Engelse taal een universele betekenis. Zo kwam het dat de Ieren een stuk van hun eigenheid opgaven, dat hun van de bezetter onderscheidde. Ze verloren wat hen cultureel identificeerde. Hoe meer men gelijkheid nastreefde met de koloniatoren, hoe minder er Iers werd gesproken. Doch ondanks het verlies van de taal zijn de Ieren toch geen Engelsen geworden. Is de taal dan toch niet gans het volk ?

Gelukkig

In november 1988 publiceerde de krant *Irish Independent* een Gallup Pool. Men onderzocht welk volk wereldwijd gelukkig was met zijn levenswijze. De tweede gelukkigste waren de Ieren, die met 39 t.h. tevreden zijn met hun lot. Engeland telde er 38 t.h., USA 33 t.h., Japan slechts 15 t.h., Rusland 11 t.h. en Duitsland 10 t.h. Landen met een hoge levensstandaard, zoals Japan en Duitsland schijnen maar weinig gelukkige mensen te maken. Eén van de grondslagen van een gelukkig leven schijnt te zijn : het bezit van conservatieve familiewaarden. Het kleine Ierland is in zijn maatschappij blijkbaar geschaagd door gezin en clan, zodat het familiale gevoel er zeer sterk is.

Spreekt men met de Ieren en slaat men hun doening gade, dan merkt men dat ze vlug tevreden zijn. Ze vertellen graag, praten veel, hebben zin voor humor, kunnen met zich zelf als persoon en als volk de spot drijven, zijn nieuwsgierig en hebben een levendige verbeelding. Dit alles heeft zich doorgezet in de literatuur. Moest men de Ierse schrijvers uit de Engelse literatuur weren, dan zou dit een zware aderlating betekenen. Swift, Oscar Wilde, O'Casey, Yeats, Joyce, Behan, Sheridan, Patrick Kavanagh, Synge, Bernhard Shaw, Beckett, Edna O'Brien, Chris Nolan, zijn allemaal Ieren ! Op cultureel vlak presteren de Ieren weinig in de plastische kunsten, maar ze munten uit als schrijvers en musici. Hun muziek is voornamelijk volksmuziek en ik geloof dat hun *ceilis* uniek in de wereld zijn. In de zomer komen niet honderden, maar duizenden samen in een of andere stad en er wordt het ganse weekend gemusiceerd, niet in een zaal, maar op de straat en op het marktplein. Hier is er iemand die viool speelt, daar een met een blokfluit, verder een met een harp en dan een kleine groep met doedelzak en gitaar. Men gaat van de ene groep naar de andere en danst of zingt mee. In de Ierse cafés luistert men 's avonds naar zanggroepen die Ierse liederen - boertige, droevige, of strijdliederen - ten beste

Couthoflaan 7B - 8994 PROVEN
057/30 11 47

HOUT • ISOLATIE • PVC • VELUX
BOUWMATERIALEN • WATERLEIDING
PLAFOND- & VLOERBEKLEDING • IJZERWAREN
KLEIN ALAAM • VERFWAREN • BEKAERTDRAAD
TUINGERIEF • ELEKTRICITEIT • AFVOERBUIZEN
HOUTEN AFSLUITINGEN EN SCHOMMELS

OPEN : iedere dag van 8 tot 19 uur
zaterdag tot 18 uur

SOLDEN • SOLDEN • SOLDEN • SOLDEN

SOLDEN • SOLDEN • SOLDEN • SOLDEN •

**REUZE
SOLDEN,**
en nog veel meer, vindt u bij :
MASSA BEHANG
Bergenstraat 42 - 8991 BEVEREN (kalsijde)
Tel. 057/30 10 20
Openingsuren : Maandag t.e.m. vrijdag :
9.30 - 12.30 u. en van 13.30 - 19.00 u.
Zaterdag : tot 18.00 u. - Zondag : sluitingsdag
- 20% - 30% - 50%
tot
- 70%

• SOLDEN • SOLDEN • SOLDEN

• PERIODE : 5 JAN. t/m 4 FEBR. 1990 •

geven, het publiek stampet de maat en klapt in de handen, maar zingt niet mee. Aan te merken is wel dat koningin Beatrix, op vakantie in het Westen, naar Dublin kwam (150 km ver) om in de pub van O'Donoghue een liederavond mee te maken. De Ierse groepen zijn wereldbekend en fel gevraagd, men denke maar aan de Dubliners, en de Fury's, de U 2, de Wolff Tones.

Ierland is een vakantie waard. Men heeft er weliswaar niet de zon uit het Zuiden, maar het veranderlijke klimaat van zon naar regen en terug naar zon, mag niemand afschrikken. Er zijn er die naar Ierland op verlof kwamen en er tien, twintig of dertig jaar later nog steeds wonen. De golfstroom komt in het zuiden dicht tegenaan de kust en geeft zachte winters en koele zomers met subtropische plantengroei. Het eiland met zijn rotsige kusten en sterke winden geeft ook fascinerende stormige zeeën. Geen enkel dorp noch stad is meer dan 70 km van de zee af en er zijn 3000 km stranden en heldere waters. Het landschap bekoort door zijn verscheidenheid, zijn valleien en honderden meren, zijn rivieren met zalm en forel, zijn groene golfvelden, zijn weiden met zijn vee en paardenhofsteden. Boven deze verscheidenheid zijn er de laaghangende wolken met vele zonnegaten en veranderlijke lichteffecten. De schaarse bevolking woont heel verspreid in hun witgekalkte cottages, vaak met strooien dak, doorheen een labirint van stenen muurtjes die de weiden en de eigendommen afbakenen. Kom kijken naar de overblijfselen van hun vroegere cultuur : in het Nationaal Museum in Dublin kan men de gouden sierstukken van tweeduizend jaar vóór Kristus bewonderen; in het Trinity College, het beroemde Book of Kells : de evangeliën uit de VIIIe eeuw, verlucht met miniaturen. Ga naar New Grange, de begraafplaats van drieduizend jaar vóór Kristus - even oud als de Egyptische piramiden van Cheops en Chephren. Ga naar

Glendalough, met de abdij uit de VIe eeuw, naar het eiland Skellig te midden de woeste golven van de Atlantische Oceaan, met zijn vermaarde monnikencellen. Kom tot rust in de mooie en eenzame schoonheid van de Connemara of op de uitgestrekte stranden van Donnegal. Ga naar het dun bewoonde Aran Island en geniet van de tijd die in Ierland stil staat.

Het eiland is omringd door oude bergen wier toppen in het ijsstijdperk werden afgesleten, ganse bossen bedevend, en die aan de oorsprong liggen van de vele turfvelen. Turf wordt veel als brandstof gebruikt en de velden worden meestal mechanisch en op grote schaal door de staat uitgebaat. De ministeriële gebouwen worden met turf verwarmd en vier elektriciteitscentrales draaien op turf. De turfvelen rondom Dublin worden in percelen aan Dubliners verhuurd. Zij steken gedurende de weekends de turf, leggen hem te drogen om hem in de herfst in zakken naar huis te slepen en als goedkope verwarming te gebruiken. Turf heeft veel nadelen, is vlug opgebrand, geeft veel stof, maar zorgt ervoor dat de Ieren kunnen turen in de vlammen van hun open haard en er kunnen zitten te dromen. Te dromen vooral van het verleden, zoals een oud volkslied uit Belfast het zo goed vertolkt : „to hell with the futur we shall live in the past” (naar de hel met de toekomst, we leven in het verleden). Dromen doen ze over hun helden en de vrijheidssrijd, dromen over de velen die hen hebben verlaten om hun geluk te zoeken in Amerika, Australië, Nieuw-Zeeland en Engeland.

(t vervolgt)

TE KOOP

- **HOUTKACHEL.** Zich wenden : Weggevoerdenstraat 20, Roesbrugge
tel. 057/30 08 86.

KLEINE FISKALE KRONIEK

De Fiskale hervorming (3)

De hoofdsom van de belastingen werd, tot en met aanslagjaar 1989, verminderd met een bepaald bedrag afhankelijk van de gezinslasten.

Nu wordt het eenvoudiger.

Vanaf aanslagjaar 1990 verhoogt het zgn. *vrijgestelde minimum*, dit is het bedrag waarop er geen belasting gevorderd wordt.

Dat vrijgestelde minimum heeft als basisbedrag :

165.000 fr. voor een alleenstaande;
130.000 fr. voor elk van de echtgenoten.

Dit basisbedrag wordt verhoogd, voor de kinderen ten laste :

- voor één kind ten laste :	35.000 fr.
- voor twee kinderen :	90.000 fr.
- voor drie kinderen :	202.500 fr.
- voor vier kinderen :	327.500 fr.
- voor elk kind boven de vier, is er een verhoging met 125.000 fr.	

Daarbij komt nog 10.000 fr. per kind dat minder is dan 3 jaar (op 1 januari van het aanslagjaar).

Andere personen ten laste (kleinkinderen, ouders, grootouders, broers en zussen) : 35.000 fr. per persoon.

Een gehandicapt kind verhoogt het aantal kinderen. Wie dus twee kinderen heeft waarvan één gehandicapt, wordt beschouwd als iemand met drie kinderen. Is de belastingplichtige of zijn echtgenote of een andere persoon ten laste (een broer bv.) gehandicapt, dan verhoogt het vrijgestelde minimum weer met 35.000 fr.

Voorbeeld : Hoeveel belooft het vrijgestelde minimum van een gehuwde man met drie kinderen ten laste, (waarvan één gehandicapt) en nog een zuster ten laste ?

130.000 + 327.500 + 10.000 + 35.000 fr.
= 502.500 fr.

Serge BLONDEAU
Accountant IDAc - Fisk. Adviseur UFSAL

HOE DE TIJD GEMETEN WORDT !

(vervolg van blz. 546)

vaardigd die in een soort eivormig juwelendoosje waren ingewerkt. Men sprak van „Neurenbergse eieren“.

De 16^e en 17^e-eeuwse zakuurwerken waren meestal mooier dan nauwkeurig. Toen en nog lang daarna werd de veer opgespannen (het uurwerk opgewonden) met een sleuteltje, al heeft men het ook anders geprobeerd. Omstreeks 1770 fabriceerde de Zwitser Perrelet een uurwerk dat opgewonden werd door een ingebouwd slingergewicht dat bij elke beweging van het uurwerk om zijn as schommelde en op die manier de veer aandreef. In de volgende jaren werden er meerdere exemplaren van dit type vervaardigd. Eén ervan werd besteld door de Franse koningin Marie Antoinette, maar nog voor het uurwerk afgewerkt was, verloor zij met de Franse Revolutie het leven op het schavot. Toch kende dit soort zakuurwerken geen groot succes, precies omdat deze horloges niet genoeg in beweging zijn. Vanaf 1923 werd dit procédé opnieuw toegepast in Zwitserland, bij de fabricatie van de toen sterk in zwang komende polshorloges.

Moderne uurwerken

In de 18e eeuw werden er belangrijke verbeteringen aan de uurwerken aangebracht. Bij de wand- of kamerhorloges kwam de kompensatieslinger in gebruik, dat was een slinger die bestond uit een soort rooster van verschillende metalen (bv. koper en staal), met een verschillend uitzettingscoëfficiënt, zodanig gekonstrueerd dat de slinger bij verschillende temperaturen toch dezelfde lengte behoudt. Voornamelijk de roosterkompensatieslinger van de Engelsman John Harrison (1759) gaf goede resultaten. Ook het echappement onderging menigvuldige verbeteringen.

In 1830 werd voor het eerst door de Italiaan Zamboni een klok gebouwd die elektrisch werd aangedreven en die tien jaar later nog merkkelijk verbeterd werd door de Schot Alexandre Bain. De Zwitserse horlogemaker Adrien Philippe wist in 1841 het eerste zakuurwerk met opwindknopje (remontoir) te vervaardigen en vijf jaar later voorzag hij zijn uurwerken van een afzonderlijke sekondewijzer.

In 1870 werd door de Duitser Roskopf het eerste ankeruurwerk gefabriceerd, een verbetering die veel bijdroeg aan de nauwkeurigheid. Onmiddellijk daarop werd het in Zwitserland in goedkope maar duurzame modellen gekopieerd. Meteen was de tijd van de seriefabrikatie aangebroken en de zakhorloges kwamen met duizenden op de markt.

Na de Eerste Wereldoorlog vierde de polshorloge hoogtij. Vanaf 1930 begon men voorzichtig met de fabricatie van uurwerken die steunden op de trillingen van kwarts kristallen, onder invloed van de piezo-elektrische (ontdekt in 1880 door Pierre Curie), de zgn. kwarsklokken. Maar pas na 1950 kregen zij zulkdanige perfectie dat zij de oude horloges verdrongen. De meest gesofistikeerde uitvoeringen van deze klokken werden weldra in verscheidene sterrenwachten gebruikt (o.m. te Ukkel) omdat hun jaarlijkse tijdafwijking zo miniem was. Maar na 1954 kwamen de atoomklokken, waarvan men wel eens beweert dat ze op 3000 jaar slechts een onderdeel van een seconde achterlopen, en dat ze nauwkeuriger zijn dan de loop van de hemellichamen aan het firmament.

We staan veraf van de tijd toen de torenuurwerken maar één wijzer hadden en men de minuten moest schatten naar de stand van die éne wijzer tussen de cijfers in !

Roger-A. BLONDEAU

COIFFURE **mark**

Zonnebank

Hondschootestraat 5
8991 BEVEREN-IJZER
☎ (057) 30 02 79

wenst U gezondheid
en geluk in 1990.

**HONDERDEN SOORTEN
BEHANGPAPIER IN VOORRAAD.
ALLE PRIJSKLASSEN !**

Alles voor de „DOE HET ZELVER“

Behangpapier
Verfwaren
Gordijnen
Vloerbekleding
Onderhoudsprodukten

JACQUES BERQUIN

**Couthoflaan
8994 PROVEN**
tel. 057/30 06 54 - 057/30 11 20

**Ook als u geen klant bent,
hebt u in 20 minuten
uw lening op zak.**

LEO LEPEE

Krombeke
057/40 01 12

Beveren
057/30 04 60

Gemeentekrediet
de bank op z'n best

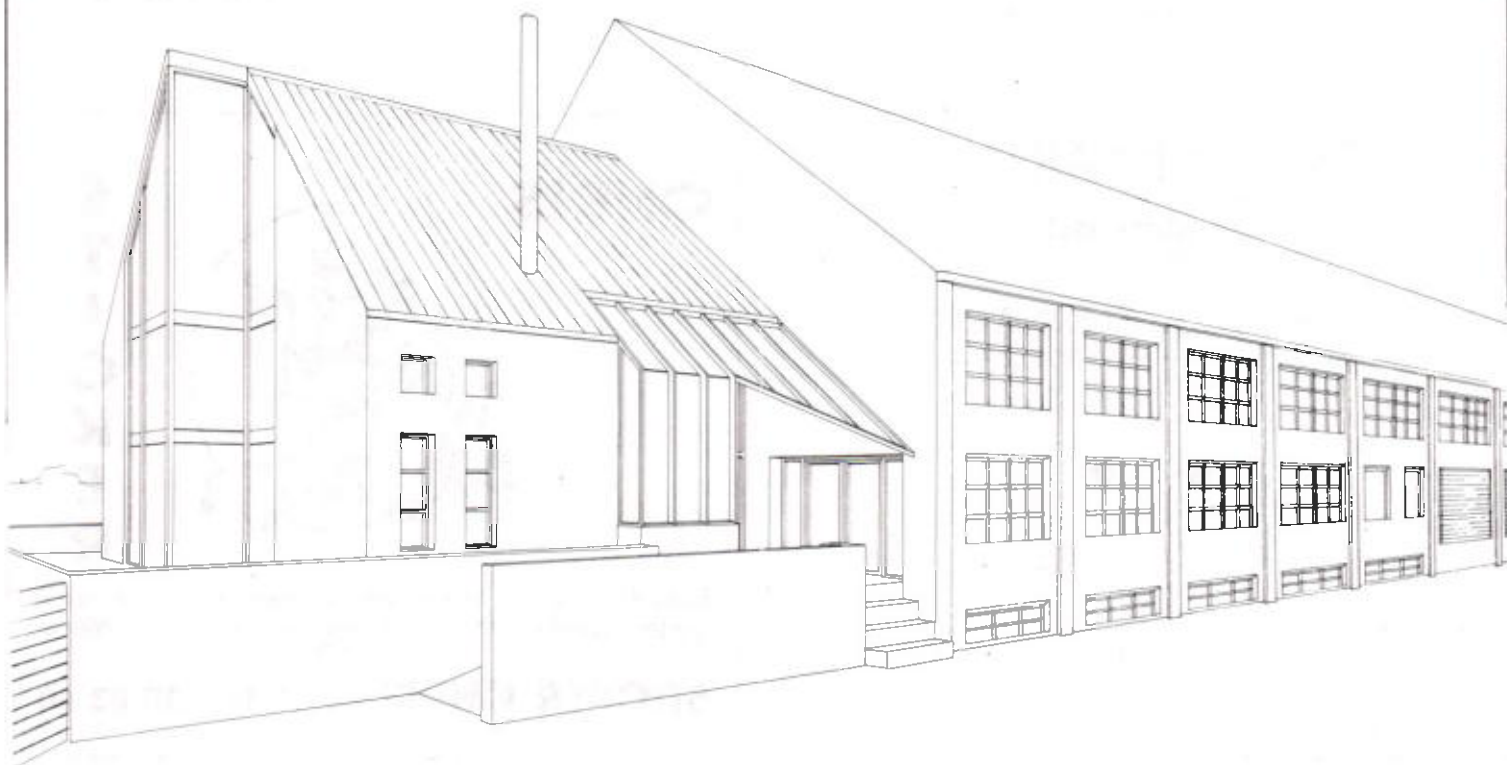

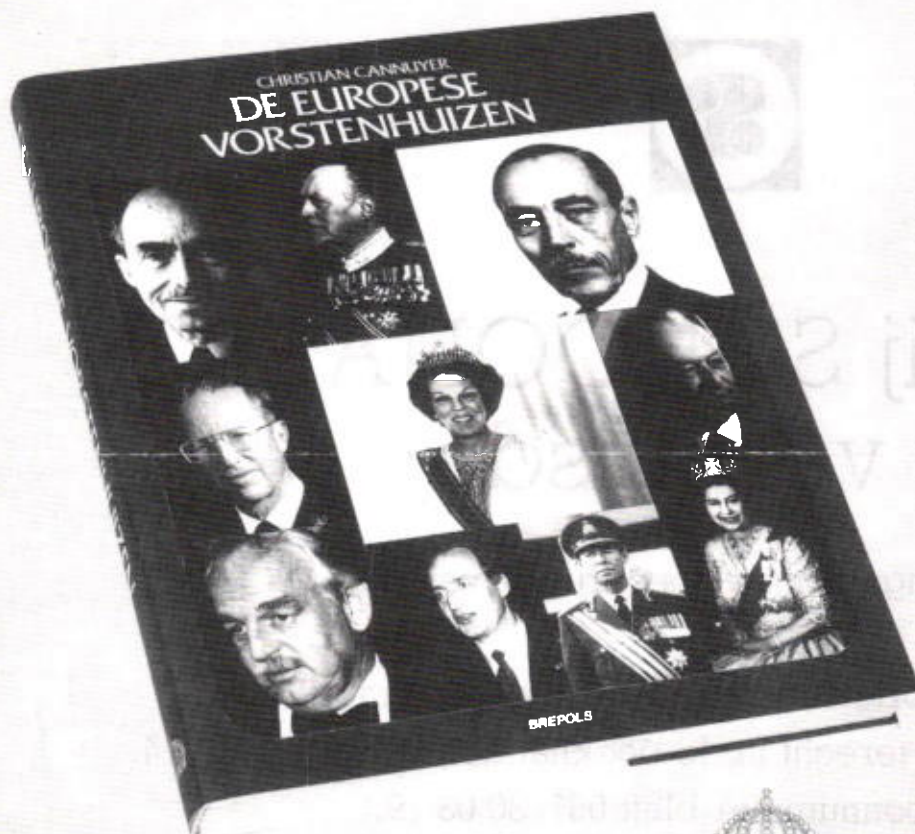
Drukkerij SCHOONAERT is verhuisd.

Wij zijn onlangs binnen Roesbrugge verhuisd.

U vindt ons voortaan aan de IJzer, Bergenstraat 1,
maar u kan nog steeds terecht in de boekhandel, Bergenstraat 14.

Ons telefoonnummer blijft 057/30 03 79.

Lanceerprijs
tot 31.01.90: 1.495 fr.
nadien : 1.750 fr.

- 276 blz. • formaat 28,7 x 23,5 cm • koningsblauwe omslag met goudstempeling
- beschermende stofomslag in vierkleurendruk • 228 kleuren en zwart-wit illustraties
- 3 kaarten • 51 wapenschilden in kleur met de heraldische beschrijving
- 66 familiestambomen • 1 overzichtstabel met de verschillende vorstenhuizen
- volledige bibliografie • heraldisch glossarium

Dit boek behandelt in vijftig systematische dossiers de dynastieën die sedert meer dan duizend jaar het politieke gelaat van ons werelddeel hebben gevormd. De dossiers bestrijken de geschiedenis van deze vorstenhuizen, hun oorsprong, hun actualiteit, hun kenmerkende figuren, hun gebruiken en hun heraldiek. Ze geven een gedetailleerde genealogie vanaf minstens de vorige eeuw, en werpen zo een licht op de talloze verwantschapsbanden die de vorsten en vorstinnen van de grote „Familie Europa” verenigen. In de inleidende bladzijden worden de politieke betekenis van de monarchie als instituut in het hedendaagse Europa en de verschillende royalistische stromingen besproken. Het werk is verfraaid met rijke illustraties die het koningschap geeft de macht en de geschiedenis immers een menselijk gezicht - vele vorsten, prinsen en prinsessen van vroeger en nu tonen. De grote Wapens van de besproken Hoofden van Huizen ontbreken evenmin in deze bundel, die zowel een geschiedenisboek wil zijn als een familiealbum en een getuigenis van de Europese eenheid, aan de hand van onze traditionele dynastieën.

Te verkrijgen tot 31 januari 1990 aan de prijs van 1.495 fr., nadien aan 1.750 fr. bij :

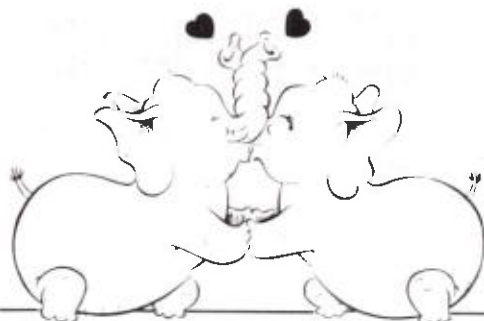
BOEKHANDEL SCHOONAERT

Bergenstraat 14
8990 ROESBRUGGE
Tel. 057/30 03 79

TROUWKAARTEN

 intercard
de goede keuze.

Drukkerij SCHOONAERT
Bergenstraat 1-14 • 8990 ROESBRUGGE
Tel. 057/30 03 79

CHRIS

**S
T
I
C
K
E
R**

ELKE DAG van de week voor het slachten van varkens,
geiten, schapen en voor het versnijden van rundsvlees
EEN ADRES:

STICKER CHRIS 33 48 10 - 30 03 40

MICHEL CAPOEN

Waaenburgseweg 67 - KROMBEKE

Tel. 057/40 08 54

LOOD- en ZINKWERKEN
AANHANGWAGENS

MONOGRAFIE : GWIJ MANDELINCK

Er woont te Watou in de oude kapelanie een van de voornaamste dichters van Vlaanderen, die reeds zeven literaire prijzen heeft weggekaapt, en tevens een paar prachtige essays over de Westhoek heeft geschreven, met liefde, maar ook nuchter bekeken, al ligt die nuchterheid verpakt in een poëtische woordenvloed.

Ik heb reeds vaak gedacht, dat er later nog eens een boek over hem zou geschreven worden. Maar ik heb mij vergist: niet later, het is nu al gebeurd!

Bij de *Vereniging van Westvlaamse Schrijvers* (Weidestraat 11, 8100 Torhout) is van de hand van Rudolf van de Perre (die een prachtig boek geschreven heeft over André Demedts) nu een boekje verschenen getiteld: *Gwij Mandelinck*, gewijd aan het leven en het werk van deze bijzondere man.

Omdat wij fier moeten gaan op onze kunstenaars, hoort dit werkje thuis in iedere - openbare of private - bibliotheek van de streek. Het telt 58 pagina's, formaat 22 x 14,5 cm en is met tal van foto's netjes uitgegeven.

Bovendien, Gwij Mandelinck komt op de T.V. (BRT-1) in het programma KLAP-STOEL, op 25 januari a.s. van 14 tot 15 u., waar hij zal geïnterviewd worden over zijn leven, zijn dichterschap en zijn werk!

Eveneens bij de Vereniging van *Westvlaamse Schrijvers* is het zesde deeltje verschenen van *Lexicon van Westvlaamse Schrijvers*, waarmee een repertorium van 3611 biografische nota's, van alle Westvlaamse personen (maar Frans- en Zeeuws-Vlaanderen inbegrepen) die ooit een publikatie op hun naam hadden. Deel 6 bevat ook een volledige namenindex. Het geheel is een bijzonder waardevol dokumentatiewerk. Alle deeltjes zijn nog te verkrijgen. (Tel. (050) 21 41 00).

UIT NEDERLAND

In het NEDERLANDS DAGBLAD (gereformeerd) van maandag 11 december 1989, is een uitgebreide bespreking (méér dan een bladzijde) verschenen van het boek van Roger-A. BLONDEAU, *Geuzen in de Westhoek*, dat nu aan zijn derde druk toe is.

De historicus Marten HEIDA schrijft er o.m.:

Blondeau heeft de gelegenheid aangegrepen, af te rekenen met valse geschiedenisbeelden...

Vervolgens stel ik vast dat de schrijver een evenwichtig en goed gecompeneerd én gedocumenteerd verhaal geschreven heeft dat duidelijk bestemd is voor een breed publiek. Deze doelgroep heeft in het geheel geen afbreuk gedaan aan het

wetenschappelijk gehalte van de studie. Ze verhoogt er alleen de waarde maar van.

Men hoort het nu ook eens van een protestant: GEUZEN IN DE WESTHOEK, is een goed leesbaar en ook een wetenschappelijk verantwoord boek.

Dus... een waardevol boek voor al wie enige belangstelling heeft voor de geschiedenis van de Westhoek en/of van de reformatie. Een geschikt nieuwjaarskado!

Te verkrijgen bij de drukkerij-uitgeverij SCHOONAERT, Bergenstraat 14-16, 8990 Roesbrugge. Eventueel door storting op prk. 000-0904677-55 van 680 fr. (650 fr. + 30 fr. verzendingskosten).

HANDBOOGSCHieten TE KROMBEKE

Ter gelegenheid van de 125^e verjaardag van de stichting der Sint-Sebastiaansgilde te Krombeke, wordt er in 1990 na enige jaren onderbreking, opnieuw, en buiten verwachting, op de buitenstaande wip geschoten.

Er zijn twee geplande jaarlijkse schietingen:

- deze van de Poperingse Hoppelandfederatie in de maand juni;
- deze van de Witsoone feestweek, in juli, waarbij er meer vogels zullen staan dan er schutters zullen aantreden.

LAAT U VOOR
EEN KEER
AFDROGEN DOOR HSA

Geert VANDENBUSSCHE

Haringestraat 37 - 8990 Roesbrugge-Haringe
Tel. 057/30 09 86

G R O T E H S A S P A A R A K T I E .

ALGEMENE SPAAR- EN LIJFRENTEKAS

AMELOOT Eddy

Prof.O.Rubbrechtstraat 14 • 8990 Roesbrugge-Haringe
Tel. 057/30 08 66 - 057/30 12 42 (privé)

Roesbrugge-Haringe, postdatum

Geachte Mevrouw,
Geachte Heer,

De eindejaarsfeesten zijn achter de rug en 1990 heeft goed en wel zijn intrede gedaan. Met deze wens ik U dan ook het allerbeste voor het nieuwe jaar.

Graag maak ik van deze gelegenheid gebruik om U te melden dat de intresten voor het jaar 1989 kunnen bijgeschreven worden. Komt U dus maar eens langs met Uw spaarboekje.

Bij ASLK krijgt U vanaf 1 januari meer rente voor uw spaargeld. De getrouwheidspremie werd verhoogd tot 1,25% en de aangroepremie werd verhoogd tot 1,75% voor elke aangroei die zes maanden behouden blijft.

Voor wie zich niet kan verplaatsen ben ik steeds bereid bij U aan huis te komen. Gelieve echter vooraf een telefonische afspraak te maken op het nummer 057/30.08.33 of privé 057/30.12.42.

Graag tot dan voor de bijschrijving van uw intresten.

Vriendelijke groeten,

AMELOOT Eddy
Kantoorhouder

*Een autolening
tegen zo'n tarief.
dat pak ik mee!*

*Sterker nog!
Een autoverzekering
tegen zo'n tarief.
dat laat ik niet liggen!*

*En bovendien weet
ik waar we moeten
zijn.*

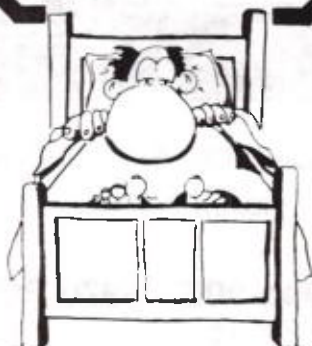

ASLK ROESBRUGGE-HARINGE
Eddy AMELOOT
Prof.O.Rubbrechtstraat 14
8990 Roesbrugge
Tel. 057/30 08 66
057/30 12 42 (privé)

**de grootste keus
behangpapier**

de grootste keus
DEKENS
DONSDEKENS
DEKBEDDEN
BESCHERMHOEZEN
HOOFDKUSSENS

WOONINRICHTING

schoonaert

Tel. 057/33 40 86

Bruggestraat 3 - 5

8970 POPERINGE

HET
KWALITEITSMERK

Oliën en
smeermiddelen

voor : GASOIL - diesel
- verwarming

FUEL-OIL
BENZINE

FRANS VERMEERSCH

Blekerijweg 33-35

8994 PROVEN

Tel. 057/30 04 13

FANTASTISCHE AANBIEDING
op de herfst- en winterkollektie bij

JUNIOR
LINE

— 20% — 30% — 40% — 50%

Kom vrijblijvend een kijkje nemen
en maak kennis met onze kollektie

Baby Mini - Marèse - Floriane - Chattawak - Pepperino
Cortina - Trico-Sport - Hummelsheim - Red&Bleu
Naff Naff - Peper Moon

De winkel is open de zondagvoormiddag

Ieperstraat 28
Poperinge
tel. 057/33 42 50

geboortelijst
uniformkledij
van 0 jaar - maat 44

VERZEKERINGEN
PRINZIE
LENINGEN
PRINZIE
BELEGGINGEN
PRINZIE
ZAKENKANTOOR
PRINZIE

PVBA

Agentschap Krediet aan de Nijverheid

Provenplein 39A - 8994 PROVEN-POPERINGE

Tel. 057/30 09 01 - 30 09 02

na de diensturen : 30 02 58

met staatswaarborg

HOUTHANDEL
FIRMA MAERTEN p.v.b.a.

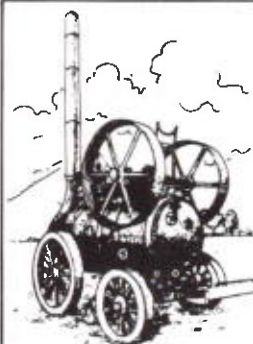
Bruggestraat 26-28

8970 POPERINGE

Massieve

stijldeuren

Michel BAELE

Bankelindeweg 29 C
8994 KROMBEKE

CENTRALE VERWARMING

ASFALTBEDEKKING

KEUKENS — SANITAIR

ALGEMEEN ONDERHOUD VAN GAS-
EN MAZOUTBRANDERS

Telefoon 057/40 05 43

BESCHOUWING VAN DE MAAND

Niet alleen West-Duitsland, maar ook Frankrijk stuurt aan op een hereniging van West- en Oost-Duitsland.

Vanwaar die bezorgdheid ?

Bij de hereniging zou Oost-Duitsland in de **Europese Gemeenschap** komen, en in dit minderbedeelde land zou er voorzeker commercie kunnen gedaan worden !

De portemonnee is vaak belangrijker dan de mens.

Voor alle
BOUWWERKEN
BOUWMATERIALEN
GRAFKELDERS
GRAFMONUMENTEN

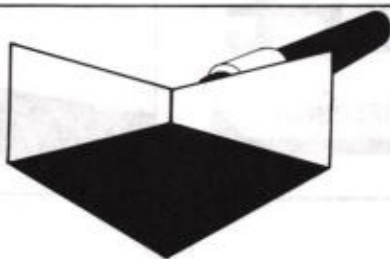
R. VERMEULEN & Zn

Haringestraat 75
8990 HARINGE
tel. 057/30 02 07

KWALITEITSCARROSSERIE MET AUTOLAKSPUITERIJ
Onze mensen maken het verschil !

Provenseweg 90B - 8970 POPERINGE
Tel. 057/33 47 92

c.v. RIMAL

- ALGEMENE VOEGWERKEN
- ELASTISCHE VOEGEN
- RENOVATIE VAN GEVELS
- HERSTELLING VAN SCHOORSTENEN

BOURGONDIEDREEF 6 8970 POPERINGE tel. 057/33 74 31 - 21 93 59

MENSEN VAN BIJ ONS

Op 18 december jl. is in het Rust- en Verzorgingstehuis (O.L.V.-Gasthuis) te Poperinge overleden : mevr. Madeleine Cambron. Zij was geboren te Roesbrugge op 19 april 1893.

Op 28 augustus 1929 trad zij in het huwelijk met Benoît Samyn en ging haar echtgenoot vervoegen te Menen. In juli 1933 kwamen zij zich vestigen in het ouderlijke huis van mevr. Samyn-Cambron te Roesbrugge. Haar echtgenoot overleed op 15 december 1970 en zij trok vijftien jaar later naar de toenmalige kronische afdeling van het Mariaziekenhuis te Poperinge (nu R.V.T.), waar zij op de gezegende leeftijd van 96 jaar is overleden.

ROESBRUGGE-HARINGE

BURGERLIJKE STAND :

Overlijdens :

- Dirk Donche, 28 j., echtgenoot van Sonja Lapeire.
- Madeleine Cambron, 96 j., weduwe van Benoît Samyn.
- Gerard Neuville, 87 j., echtgenoot van Jeanne Corselis.

STAVELE · BEVEREN-IJZER

BURGERLIJKE STAND :

Overlijdens :

- Omer Leuridan, 87 j., weduwnaar van Adelina Vandermeersch (Beveren).
- Roger Denys, 58 j., echtgenoot van Agnès Kesteman (Beveren).

N.C.M.V. · AFDELING „IJZERBODE” UITSLAG TREKKING VERKOOP- AKTIE „KOOP IN UW DORP”

Winnen 100 fr. de loten eindigend op 938
Winnen 200 fr. de loten eindigend op 105 en 601

Winnen 500 fr. de nummers :

121 239	127 192	137 377
141 473	206 249	206 270
222 618	222 666	236 592
303 376	309 502	310 264
323 142	333 255	333 414
339 743		

Winnen 1 000 fr. de nummers :

127 928	129 117	232 415
248 762	315 875	

Wint 5 000 fr. nr. 339 083

(reservenr. 231 322)

Wint 10 000 fr. nr. 103 521

(reservenr. 245 164)

Wint 20 000 fr. nr. 245 810

(reservenr. 147 147)

Al de prijzen bestaan uit waardebons. Het reservenummer is geldig vanaf 6 februari 1990.

UITSLAG VAN DE KINDERTOMBOLA

Winnen een puzzel :

de nummers eindigend op :	
1 142 6 943 7 720	8 816

Winnen een stripverhaal :

de nummers eindigend op :	
0 822 3 714 4 189	5 638
7 288 8 995 9 065	9 833

BEGRAFENISONDERNEMING
VOOR POPERINGE EN OMSTREKEN
CREMATIES

Aangesloten bij de Luikse verzekering

BEDDELEEM

Paarden- & autolijkwagens

Priesterstraat 5
8970 POPERINGE
Tel. 057/33 33 98

AKTIVITEITEN EN VERMAKELIJKHEDEN MAAND JANUARI

Kaartingen

- Roesbrugge, bij P. Gunst
maandag 8 januari
maandelijks kaartje
- Haringe, in de schoollokalen
woensdag 10 januari
puntenkaartje „Derde Leeftijd”
- Krombeke, café „t Kereltje”
zaterdag 13 januari vanaf 19 u.
maandelijks kaartje
- Roesbrugge, bij P. Gunst
dinsdag 23 januari
puntenkaartje „Derde Leeftijd”
- Haringe, in „St.-Jozef” bij Cecile Ryon
zaterdag 27 en zondag 28 januari
maandelijks kaartje
- Poperinge, kantine KFC
zaterdag 27 januari vanaf 19 u.
zondag 28 januari vanaf 10 u.
en vanaf 17.30 u.
Kotelettenkaartje
t.v.v. Damesvolleybal Beaphar
puntenkaartje „Derde Leeftijd”

Vogelpik

- Roesbrugge, café „Handelshuis”
zaterdag 6 januari
smijting voor de leden
- Roesbrugge, bij P. Gunst
zaterdag 13 januari
smijting voor de leden
- Haringe, in „St.-Jozef” bij Cecile Ryon
zaterdag 13 en zondag 14 januari
smijting voor de leden
- Krombeke, café „t Kereltje”
zaterdag 27 januari vanaf 19 u.
smijting voor de leden

BRIEFJE VAN

EEN KLEINE MAN

Beste Jef,

Bij de voorstelling van de brochure "Westhoek naar 92", te Ieper, heeft minister Coens gezegd dat de Westhoek zich wat agressiever moet gaan opstellen. Dat ware inderdaad wenselijk, maar...

De Westhoek is als grensgebied steeds verwaarloosd geweest. De economische bezorgdheid en de subsidies werden elders besteed. Waarom werden na de Eerste Wereldoorlog vlasfabrieken, waar ons mensen hun brood gingen verdienen, opgericht aan de overzijde van de grens, te Killem, Bambeke, enz. en niet bij ons? Waarom kende de Franse staat subsidies toe voor de industrialisatie van de grensstreek en de Belgische staat niet?

Ons mensen zijn inderdaad niet agressief, maar dat komt omdat ze in hun kleinambachtelijk bestaan of met hun kruidenierswinkeltje zo kwetsbaar zijn. De spreekwoordelijke Westhoekse letargie is daarvan het gevolg. En de weinige agressieven die er waren, die ondervonden noch begrip, noch steun.

Zelfs nu nog beperkt de belangstelling van onze ministers voor de Westhoek, zich tot Veurne en Ieper. Wat daar tussenin ligt kan hun gestolen worden. Was er belangstelling geweest voor de hele Westhoek, dan had Poperinge hoger-landbouwonderwijs gekregen, in plaats van Roeselare, dat reeds zo oververzadigd is. Indien men iets voor de Westhoek zou voelen, dan zou men niet toelaten dat het uitreikingskantoor van de post te Roesbrugge en het ontvangstkantoor van de belastingen te Poperinge, verdwijnen. Maar de sinds jaren op gang gekomen aftakeling gaat verder. Men is bezig de infrastructuur zodanig te ondergraven, dat er straks niets meer tot stand kan komen, bij gebrek aan... infrastructuur!

De Europese Gemeenschap, waar president Mitterand en bondskanselier Kohl zich duchtig met de ellebogen op het voorplan werken, zal in januari beslissen over de economische steun aan Oost-Europa. Deze landen, waar het communisme is mislukt, en die bijna een halve eeuw lang hun ekonomie hebben verwaarloosd om een geducht militaire machtsblok te worden, moeten nu met onze centen er terug bovenop gebracht worden. Liever geld voor Oost-Duitsland dan voor de Westhoek! De fusie van "Europa 92", wordt voor ons, zoals in 't liedje van Romain Depuydt, een grote illusie!

„Kom”, zegt Gusta, „je weet toch wel dat wij de ministers niet interesseren. We zijn zodanig ontvolkt dat er niet veel kiezers meer overblijven, en diegenen die er nog zijn, blijven toch onvoorwaardelijk trouw, zelfs als men de kaas van hun boterhammen haalt!”

Is dat voldoende agressief?
Pol

KIJK EERST BIJ FORD

Betrouwbaar en voordelig!

Vertegenwoordiger:

HEIN LECLUYSE

Haringeplein 6 - 8990 HARINGE
Tel. 057/30 07 15

GARAGE ANTOON ADRIAEN

Groot Brittannielaan 6, 8970 POPERINGE
Tel. (057) 33 63 44

Stoelen en tafels
Vlechtwerk
Biezen en riet

Paul Rappelet

Roesbruggestraat 4
8994 PROVEN

Tel. 057/30 04 63

GARAGE SERVICE
NEVE JAN
OKKAZIEMARKT
KROMBEKE 057/40 00 35

VW Golf GTI '88	MERCEDES 190D '88
VW Golf benzine 9/87	FORD Fiesta Van 1600
OPEL Kadet diesel '89	diesel '87
PEUGEOT 205 '89	GOLF CL Turbo d. '88
FORD Fiesta diesel '90	MERCEDES 300TD d. '86
PEUGEOT 205 XS '87	GOLF C diesel '83

PEDICURE

Mevr. Vandewalle-Decaestecker
Veurnestraat 9

8980 Vleteren (Oost)

Op afspraak: tel. 057/40 01 01

Ook verzorging aan huis.

Woensdagnamiddag gesloten

Alle voetverzorgingsprodukten
en benodigdheden.

BAKKERIJ - ZUIVEL SWAELS-POELMANS

Blasiusstraat 3
8994 KROMBEKE
Tel. 057/40 02 79

Iedere zondag:
verse pistolets,
boterkoeken en brood

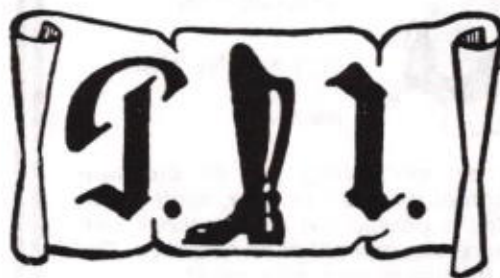
Pralines - truffels
zeevruchten - roomijs
VERDONCK

Wij geven nu ook gezinszegels
(niet op broodprodukten)

WEGENS
STOPZETTING

ALLES AAN
HALVE PRIJZEN

Rubber : - 20%

Schoenen
Ig. PARENT-MOYAERT

Prof. O. Rubbrechtstraat 35
8990 ROESBRUGGE Tel. 057/30 03 20

**VAAT-
WASSERS
Miele**

Miele

Er is geen betere

Uw verdeler :

Jos. CAPPOEN-GANTOIS

Prof. O. Rubbrechtstraat 12 • 8990 ROESBRUGGE
Tel. 057/30 05 94

Eigen vakkundige service

AL WEERSKANTEN VAN DE SCHREEVE

Lange geléen, op è kerstdagnuchtend vroeg, kwamen Djoos Bruine en Sooitien Boeve ol wiegewaggelen uit de scheure van boer Bussche, waar dat ze in 't strooi è slaapen hadden ... Daags tevooren, de zundag, hadden ze tot gat in den nacht è bataviert van d'eene kafee naar d' andere ... Nu stoegen ze daar, met hulderen rik op è steeken, versteeven van de koude en van de grooten dust ... 't Was dikke è sneeuw.

„Waar gaan we nu?” vroeg Djoos ... Sooitien trok z'n schouders op.

„Er is ginder nog niemand op!” zei'n en è keek ol 't dorpwaarts.

„Kyk, ginder verre!” riep Djoos olmetnekeer ... „Maine van 'De Kruisstrate' is ol op, 'k zien de schouwe rooken! Kom, we gaan naar daar!”

„Zy je zot!” riep Sooitien ... „'t is è half jaar da we daar niet meer gaan! Maine hè nuus buiten è smeten!”

„Joen schuld!” verweet Djoos ... „je wos snippe dronke en je sloeg de ruiten kapot!” Sooitien zweeg ... „we waaren daar pertank zoo goed thuus!” vervolgde Djoos ... „Maine wos goed voor nuus ... ols Fiel nog leefde vierden we daar kerstavond en Maine bakte toen pannekoeken ... en Fiel deed op de spreekmachiene dat schoon kerstliedje speelen ... en met nieuwjaar gingen we rond met de sterre ... Verdomme toch!”

„We moeten dat weere goedmaaken!” riep'n „'k gaan 't ik explikeeren!”

Ze zaagen deur de vensters dat de stoove in de kafee gloeiend rood stoeg en Maine deed djuuste koolen op ... Djoos stak de deure open ...

„Maine, 'n zaligen hoogdag!” zei'n.

„Wuk!” riep Maine kwaad ... „hoe durf je hier nog kommen!”

„Maar, we zou'n nuuze schulden willen betaalen!” zei Djoos.

„Met wuk betaalen!” riep Maine ... „'hèt geen roste kluute meer over, gelijk osan!”

„'t is waar!” jammerde Djoos ... „maar we gaan met de sterre rondgaan, gelijk ten tyde van Fiel ... Weet je 't nog Maine, da'je toen pannekoeken bakte en dat Fiel dat schoon kerstliedje liet speelen en ... ”

Maines kwaadheid wos met de slag over.

„Gauw, tjoolaerds, komt by de stoove!” zei ze en meteen wos ze weg naar de keuken.

Djoos en Sooitien wreeven in hulder handen van kontement ... è Moment laater kwam Maine of met de kaffiekanne en è plaat vul dikke koekestuiten.

„We doen gelijk ten tyde van Fiel!” glimlachte ze ... „en subiet gaan'k dat schoon liedje doen speelen, is 't goed?”

Meteen begost er è kinderstemmetje te zingen van 'Vrede op aarde ... ”

„Dedjûu toch Maine!” haktele Sooitien ... „dat ga nooit meer ... ”

„Ja, ja, 't is ol goed man!” lachte Maine ... „gauw julder kaffie ga koud kommen!..

KWAAK

DE IJZERBODE

Verantwoordelijke uitgever :
Drukkerij Schoonaert
Bergenstraat 1
8990 Roesbrugge
tel. 057/30 03 79

INFORMATIEBLAD voor de DIEPE WESTHOEK
met bijdragen over regionale geschiedenis en populaire wetenschap
20^e Jaargang Nr. 2 februari 1990

Wordt maandelijks
gratis verspreid in :
Roesbrugge - Haringe
Proven - Krombeke
Stavele - Beveren - Watou
Jaarabonnement : 200 fr.

LUC AMEEL, kunstenaar van de Westhoek

Luc Ameel vierde in 1988 zijn dertig-jarig jubileum als kunstschilder en tekenaar met een groots opgezette tentoonstelling in de galerij van de Bank van Roeselare en West Vlaanderen te Poperinge.

Hij trad dus voor het eerst naar buiten in 1958.

In het artistieke aanbod van vandaag, dat een ruim gamma overlapt van would-be maniëristische werken of van gesofistikeerde experimenten, blijft er gelukkig nog plaats voor het herkenbare, voor een brug tussen de innerlijke wereld van de kunstenaar en de toegankelijkheid van de gewone toeschouwer.

A thing of beauty is a joy for ever wordt wel eens beweerd. En ik zou hier kunnen inhaken met de vaststelling: een werk van Luc Ameel bezit in wezen een betoverende kracht en een blijvende gratie. Achter dit oeuvre ontdekt men een kontem-

platief en toch intens leven, het streven naar een persoonlijke toets en een evenwichtige uitdrukking.

Vormgeving

Als primerende karaktertrekken vindt men bij Ameel: de vastheid en altijd monumentale lijn van de tekening, het immer scheppen van beelden in juiste verhoudingen, het spel van details overal waarneembaar, de welgekozen kompositie en het absolute evenwicht van kleur en dimensie. Klassiek in de essentiële vormen van zijn kunst, vervalt hij nooit in

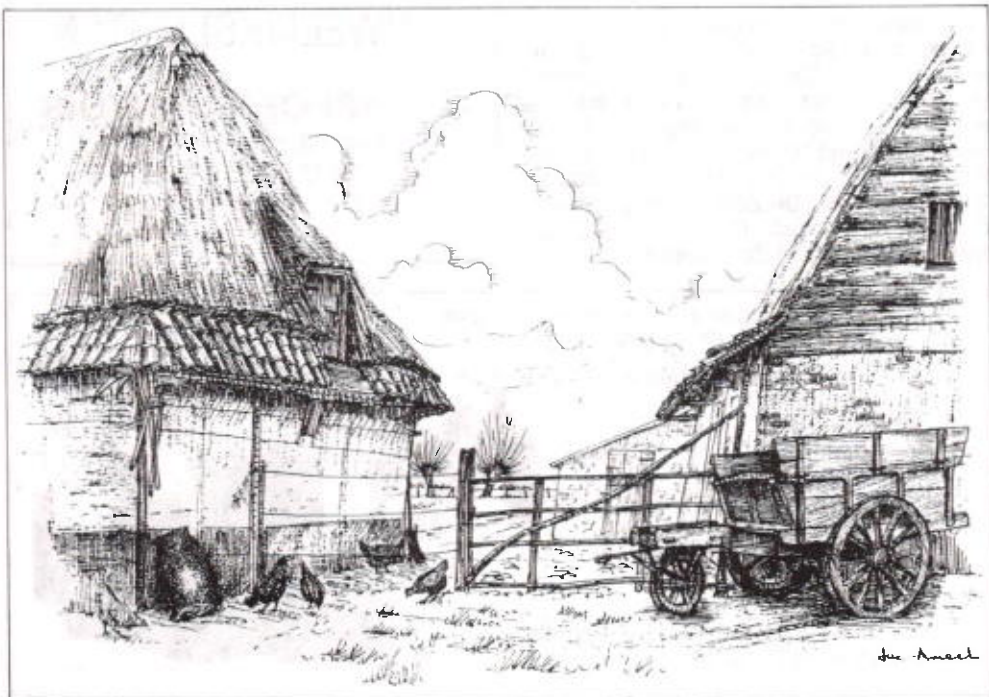
wanverhoudingen ... Naast de esthetische invloed van zijn werk staat de inwerking ervan op de geest van de toeschouwer, die soms overwegend psychisch kan geladen zijn. Deze beide uitingen - esthetisch of psychisch - zijn in wezen zeer verschillend van elkaar. Het schoonheidsgevoel is ook niet méér of minder dan een sentiment dat diep en bedwelmend kan zijn, maar dat de genietende mens ook laat zoals hij is. Daarentegen is het gelijkstemmen der gevoelens van beschouwer én kunstenaar iets anders, een niet te omschrijven flutdum dat de vervoering laadt en verandert, met een ander woord: betovert.

Persoonlijkheid

Deze magische magnificentie ondergaan wij wanneer het werk van Luc Ameel tot ons komt. En dan ervaren wij dat door de kunst een mens groeit tot die sensibele, gedragen door de geboren schepper: de persoonlijkheid. Hoe volmaakter de authenticiteit van de kunstenaar, hoe dieper de betovering van zijn werk op de toeschouwer inwerkt.

Het is deze intieme verrukking die ons besluit wanneer wij gekonfronteerd worden met de tekeningen en de akwarellen van Ameel.

In zijn werk legt hij een hoge graad van zuiverheid en precisie. De vorm triomfeert in zijn puurste wezen en die vindt men terug in het dubbele principe dat als merkteken geprent staat op ieder waarachtig kunstwerk: het scheppen der vormen en het ordenen der verhoudingen. Luc heeft de waarheid begrepen die zo eenvoudig lijkt wanneer men tot het inzicht ervan gekomen is: dat kunst oorspronkelijk betekent: schepping, zielsgeladenheid, innerlijke spanning, roeping.

Origineel

Luc Ameel is er. Achter elk van zijn vaardige tekeningen en intimistische akwarellen is alles te verwachten wat wij er zelf in zoeken. En vergeten wij daarbij niet dat soms één enkele lijn of impressie voor een kunstenaar een levensverhaal kan zijn, verhaal dat wij toch niet helemaal kunnen doorgronden. Want daar schuilt de vonk van het magische dat hem verheft boven de gewone mens.

Vormen de werken van Ameel louter sfeerbeelden? Neen, want anders vervalt de inhoud en de kracht in een anekdote. We zijn het sfeerschilderingen omdat ze een beeld geven door de diepte rond de onderwerpen, soms verkregen door nerveuze puntlijnen of door het witte van de achtergrond, waardoor we als vanzelf wegglijden naar onverwachte pareltjes.

Zijn doeken tonen op een duidelijke manier wat in hem omgaat. Er schuilt een zekere rust in, ze vormen een snoer van eerlijkheid, van gevoelvolheid, duidelijkheid op een subtiel gekunstte realiteit. Hij is een origineel.

En er is beduidend méér!

De wereld verandert

Het land ondergaat een metamorfose in averechtse zin. Overal zijn ingrijpende veranderingen op te merken, de natuur wordt door de mens verknecht en verloederd, het bouwkundig patrimonium lijdt onder de grijpgrage handen van onverschillige promotoren, morgen weten we niet meer wat vandaag nog schoonheid heet.

Evenals de historicus de dagdagelijkse bezigheid en het leven onzer voorouders via de doeken van oude meesters moet achterhalen, zo zullen wij later te rade moeten bij Luc Ameel, die onverdroten hoekjes en kantjes van onze schone Westhoek heeft vastgelegd en nog vastlegt.

Op die manier is hij de konservator van het eeuwenoude erfgoed langs beide zijden van de Schreve.

De bron waaruit de inspiratie-elementen van Ameel komen, die zijn gedachten en handen leiden tot zijn typische werken, is eigen aan zijn persoonlijkheid als kunstenaar.

Hij is een origineel die ruime aandacht verdient.

Jack VERSTAPPEN

BOEKENNIEUWS

„DE WESTHOEKMOLEN”

door Alfons Theuninck

Aan de hand van vooral de mondelinge getuigenis van de laatste molenaar op de Westhoekmolen wil dit boek hoofdzakelijk een evocatie zijn van het reilen en zeilen op en rond deze molen.

Samen met de andere Zonnebeekse molens is Mylles molen door oorlogsgeweld voor goed uit het landschap verdwenen: een verloren bezit, dat door onderhavig werk aan de vergetelheid wordt onttrokken.

De typische molentaal, zoals zegsman Jules Mylle ze hanteerde, wordt in de tekst rigoureus gerespecteerd en alzo opnieuw tot leven gebracht.

Deze typische termen uit de molenvaktaal vergden heel wat toelichtingen in beeld en woord. Vergelijkingen met andere molens uit binnen- en buitenland, eveneens ondersteund door veel foto's, verhelderden nog meer die behandelde onderwerpen en geven er een bijkomende dimensie aan.

Aldus is het geheel gegroeid tot een lijvig lees- en kijkboek, dat niet alleen veel te bieden heeft aan de heemvrienden van de lokale gemeenschap, maar stellig ook buiten deze heemchap alle molenvrienden en outsiders in ruime mate zal bekoren.

Dit boek wordt uitgegeven door de Zonnebeekse Heemvrienden. Het kost in voorintekening 830 fr. (+ 100 fr. verzendingskosten). Het boek met linnen kft en wikkel kost in voorintekening 1080 fr. (+ 100 fr. verzendingskosten). Na 18 mei 1990 bedraagt de prijs 980 fr. en 1230 fr. Te bestellen bij: De Zonnebeekse Heemvrienden, p.a. Luc Delancker, Lange-markstraat 44, 8688 Zonnebeke.

WELDRA VIJFTIG JAAR GELEDEN DE MEIDAGEN van 1940 te ROESBRUGGE

Straks is het een halve eeuw geleden dat de Tweede Wereldoorlog in het Westen begon, met de overweldiging van Nederland en België, op 10 mei 1940.

Roesbrugge, het dorp waar de baan Ieper-Duinkerke de IJzer kruist, heeft toen meer dan de omliggende dorpen, onder het oorlogsgeweld geleden.

Wat er in die meidagen te Roesbrugge is gebeurd, heeft onze medewerker Roger Blondeau als ooggetuige meegemaakt: de zwerm vluchtelingen na 10 mei; de opmarcherende Franse troepen; de aftocht van de geallieerde legers, richting Duinkerke; de bombardementen en beschietingen; het verblijf in de kelders van de brouwerij-mouterij Feys; het opblazen van de brug over de IJzer door de Engelsen; de aankomst van de eerste Duitsers; de overtocht van de eerste Duitse verkenners, enz. Dat alles wordt verteld in het mei-nummer van DE IJZERBODE.

Vraag: We hadden graag een foto in bruikleen gekregen van de brug die na de dynamitering in twee stukken gebroken in de IJzerbedding lag, ofwel van de noodbruggen die in de plaats gekomen zijn. Wie kan er ons helpen? Na enkele dagen krijgt men de foto's onbeschadigd terug. - Zich wenden naar de drukkerij a.u.b.

HUWELIJKSLIJSTEN

J. CAPPOEN-GANTOIS

Prof. O. Rubbrechtstraat 12
8990 ROESBRUGGE
Tel. 057/30 05 94

BOUWWERKEN HUGO VERMEULEN

Obterrestraat 56

8994 PROVEN

Tel. 057/30 06 74

- ★ Wij doen alle afbraak- en grondwerken met kraan of bulldozer.

Beschikbaar aan zeer voordelige prijzen:
MATERIALEN UIT AFBRAAK:

- betonnen boordstenen
- 1 lot dallen
- lot Eternitplaten
- open haard hangend model zeer voordelige prijs
- steenbrokken geleverd met kamion
- teelaarde geleverd met kamion
- GRATIS TE BEKOMEN aarde voor vulling

WETENSCHAP IN DE TAAL DER VLAMINGEN (23)

Vanaf Jacob van Maerlant tot de stichting van de Akademiën

Wat vooraf ging: *Acht woorden Nederlands / Het Oudwestvlaamse herbarium / Jacob van Maerlant / Karel van Hulthem / Sterrenkunde in de volkstaal / Geneeskunde in de Middeleeuwen / De publikaties van dr. apoteker L.J. Vandewiele / Jan Yperman / Meester Thomas Scelincx / De boekdrukkunst en een Vlaamse inkunabel / Wiskunde in de volkstaal / Rekenkunde van Gielis van den Hoeck / Het Cruljde-Boeck / De pest en pestboekjes / Lobelius en zijn Kruidtboek / De verheffing van de volkstaal / Simon Stevin van Brugge / Johannes Baptista van Helmont / Farmacie, ekologie en plantkunde / Diergeneeskunde / Van Helmont jr. en Keldermans / Chirurgijn Jan Palfijn / Troost der Armen... / Martinus van Hille / Het duo Verheyen-Sassenus / Engelbertus Capueel / Taaltoestanden en wetenschappen in de 18e eeuw / De tijd vóór de Theresiaanse Akademie / De runderpest / De publikaties van Vilain XIII / La Société littéraire de Bruxelles / Vroedkunde / Van Bavegem en Van Daele / Jan Bernard Jacobs en Jan Albert Roselt / De "Vroedkundige Oeffenschool" / De Theresiaanse Akademie / De aardappelenplaag in het Oudenaardse / Petrus Engelbert Wauters / Een vruchtbaar jaar / Delfstofkunde en geneeskunde / Dysenterie of rode loop / Nog in de Oostenrijkse Tijd / De Franse Tijd.*

Het laatste decennium van de 18^e eeuw

In 1792 werd te Mechelen bij Petrus-Josephus Hanicq een uitvoerige landbouwkundige studie gepubliceerd van 426 pagina's: *Memorie of Verhoog door Isfridus Thys Canonik van Tongerlo, voortyds Capellaen te Mierlo, Over het uytgeven en tot culture brengen der vage en inculte gronden in de Meyerye van 's Hertogenbosch; door de vrienden der zelve bekroond ten jaere 1788* (te 's Hertogenbosch). Dit werk werd algemeen beschouwd als een van „de beste achttiende-eeuwse handleidingen voor ontginning en bodemverbetering” (282).

Jan Frans Thys, met Isfridus als kloosternaam, was geboren te Brecht in 1749, hij studeerde te Leuven en trad, kort nadat hij was afgestudeerd, binnen bij de norbertijnen te Tongerlo. Hij schreef tal van geschiedkundige verhandelingen in het Nederlands, meestal als antwoord op prijsvragen uitgeschreven door de Keizerlijke en Koninklijke Akademie te Brussel, verhandelingen die echter niet werden uitgegeven. In de jaren 1785-1789 werd hij kapelaan te Mierlo (bij Eindhoven) en het is daar dat hij zijn landbouwkundig werk schreef, als antwoord op een prijsvraag, uitgaande van de „Vrienden der Meyerye van 's Hertogenbosch”. Pater Thys, die tegen het einde van 1796, samen met zijn kloostergemeenschap door de Fransen uit de abdij van Tongerlo werd verdreven en zich te Klein-Zundert vestigde, heeft er weer als antwoord op een prijsvraag van de „Maatschappij van Amsterdam”, een dissertatie geschreven *Over het opbrengen en tot culture brengen der vage en onbebaude gronden van Holland*. Dit werkje bezorgde hem het volgende jaar het erelidmaatschap van deze maatschappij. In de Hollandse tijd publiceerde Thys, zoals we straks zullen zien, nog een medische verhandeling (283).

In 1793 ontving P.J. van Bavegem (1745-1805), die we reeds zo vaak hebben ver-

meld, de eerste prijs van de „Maatschappij tot bevordering van de Landbouw te Amsterdam” voor: *Derde Verhandeling over het verlossen der Koeyen*, eveneens als antwoord op een prijsvraag (284).

Hetzelfde jaar publiceerde Petrus Stephanus Kok, die intussen weer te Leuven doceerde, daar de universiteit er in haar oude glorie was hersteld, in de verhandelingen van de Hollandse Maatschappij der Wetenschappen te Haarlem, een bijdrage van 18 bladzijden over: *Waarneming van een lammeigheid der Lenden en onderste Ledematen, genezen door het gebruik van de plant Rhus radicans*.

Het volgende jaar, 1794, verscheen bij E.J. t'Servrancx te Gent, van Charles-Domien Huart, een tweede druk van zijn *Heelkundige Berigten* van 1774, onder de titel: *Korte Verhandeling over de heelkundige Berigten, in twee deeltjes verdeeld. Het eerste: Hoe men over de Doodelykheid der Wonden oordeelen zal. Het tweede: Van zekere Ziekten ende bezondere Gevallen waer over het Berigt des Heel-Meesters door d'Overheyd gemeynelyk geëysch word. Byeen verzamelt door C.J. Huart...* (192 p.)

In 1796 verscheen te Antwerpen en Gent, bij Gimblet, een groot werk van 600 bladzijden van Heyman Jacobs of Jacobi: *Den Antwerpschen leydsman der gezondheid*. Wie de auteur was is niet duidelijk. Bij ons, maar ook in het Noorden, verscheen er op het einde van de 16^e en in het begin van de 17^e eeuw, boeken over geneeskunde en kruidkunde van een zekere Heyman Jacobs of Jacobi, maar wie die man was en hoe er plots tegen het einde van de 18^e eeuw nog een werk van hem werd gepubliceerd, hebben we tot nog toe nergens kunnen vinden.

Het volgende jaar (1797) verscheen er te Maastricht een werk, dat uit het Hoogduits was vertaald door een zekere W.T. Wie de auteur was is niet vermeld en de initialen van de vertaler zijn niet voldoende om meer over hem te weet te

Jozef-Frans KLUYSKENS (1771-1843)

komen. Het gaat om een boek, van een 180-tal pagina's, dat alleszins verband houdt met diergeneeskunde, maar uitsluitend betrekking heeft op honden: *De natuer- en huys-houdkundige Historie der Honden ofte Onderwys...* met de vermelding van de inhoudsopgave van de dertien hoofdstukken. Afgezien van de eigenschappen en de rassen, de omgang met honden en het verzorgen en africhten, is er ook sprake: *Van het nut der Honden in de Genees-Konst, en hun gebruyk by andere gelegtheden* (hoofdstuk VIII); *Van de gewoone ziekten der Honden, en de Hulpmiddelen om 51 verscheide soorten van Ziekten en Quaalen der Honden te geneesen* (hoofdstuk IX); en *Aenmerkingen van eenige nieuwere Doctoren, over het geneesen van de dolle Honden-beete, en de beproefde hulpmiddelen* (hoofdstuk XI) (285).

Nog in 1797 verscheen van Jozef Frans Kluyskens (1771-1843) bij Adrianus Colier te Gent een vertaling in het Nederlands van een Engels werk van Benjamin Bell (1749-1806), chirurg verbonden aan het hospitaal van Edinburg, getiteld: *Verhandeling over den druiper en pokziekte door Benjamin Bell, Lid van de Koninglyke Genootschappen der Heelkunde in Ierland en Edinburg, Heilmeester van het Koninglyk Edinburger Hospitaal, en Medelid van de Koninglyke Maatschappij van aldaar, Uit het Engelsch vertaald door J.F. Kluyskens. Oud Chirurgyn Major by de Hospitaalen der Legers van den Staat der vereenigde Nederlanden, thans Professor der Heelkunde en Heelmeester te Gend* (542 p.)

Op het einde van de 18^e eeuw, maar zonder jaartal, verscheen te Antwerpen bij C.H. De Vos een verhandeling: *Omstandig verhaal ofte Korte dog naukeurige beschrijving eener schuynsche onherstelbare en beswaarlyke Beenbreuk gered met de binding van eenen gouden draad, uitgevonden door Frans van Montfort practizerend heel- en vroedmeester tot Borgerhout by Antwerpen* (20 p.).

De Republikeinse Kalender

Of 1800 het eerste jaar is van de 19^e eeuw of het laatste van de 18^e eeuw is nog altijd het voorwerp van een controverse, maar in die tijd werd het algemeen beschouwd als het eerste jaar van de 19e eeuw en we volgen hier die trend.

In 1800 publiceerde de scheikundige en apotheker François-Mathieu Verbert (1769-1854) ⁽²⁸⁶⁾: *Scheikundige proefnemingen over de vergelyking van de zoutzuurkwik door opheffing (muriate de mercure sublimé), denzelven langs den natten weg volgens Scheele* ⁽²⁸⁷⁾ en de witte zoutzuurkwik door neerploffing (muriate mercuriel par précipitation) (14 p.). Begin februari van datzelfde jaar werd Jan Jacobs Jozef van Haesendonck (1769-1808), als verloskundige benoemd op de heelkundige school te Antwerpen. Hij sprak er een rede uit, die kort daarop verscheen bij J.S. Schoeseters te Antwerpen: *Redenvoering waar in aangetoont word dat de verloskunde haaren voordgang verschuldigd is aan de ontleed-, natuur- en meetkunde: uitgesproken op den 22 ventôse 8ste jaar, ter gelegenheid van de inleiding als praefector in de verloskundige op de openbaare school der heelkunde binnen Antwerpen* (18 p.).

De Franse revolutionaire beweging had geen genoegen genomen met het feit dat de adel en de geestelijkheid op 4 augustus 1789 afstand gedaan hadden van hun voorrechten, maar weldra moest alles wat herinnerde aan het Ancien Régime er aan geloven. Meer dan 3 000 personen die werden beschouwd als betrokken te zijn bij het oude feodale stelsel werden gelijkwaardig, waaronder de koning en de koningin. Bij de uitschakeling van geestelijkheid en godsdienst moest zelfs de Gregoriaanse kalender, met zijn kerkelijke feestdagen en heiligendagen verdwijnen. In opdracht van de Nationale Konventie - de volksvertegenwoordigende vergadering -, belast met het opstellen van een nieuwe konstitutie, werd een commissie opgericht, waarvan o.a. de wiskundige Gaspard Monge (1746-1818) de grondlegger van de beschrijvende meetkunde, deel uitmaakte, die de opdracht kreeg een kalenderhervorming door te voeren, die moest afstand nemen van het oude reactionaire verleden.

Men ging de geschiedenis te rade en onderzocht hoe vroeger de almanak bij de diverse kultuurvolken was opgebouwd en men meende de meest efficiënte regeling te vinden bij de oude Egyptenaren, die zoveel eeuwen geleden een kalenderjaar vormden van twaalf maanden van 30

dagen en om de zonneloop zo nauwkeurig als mogelijk te volgen, hieraan nog vijf supplementaire dagen toevoegden.

Maar de oude Egyptenaren kenden geen schrikkeljaar en omdat intussen was gebleken hoe de tijdrekening in het honderd liep als men daarmee geen rekening hield, was men noodgedwongen verplicht weer bij de Gregoriaanse kalender aan te knopen en de regeling van vier normale jaren van 365 dagen, gevolgd door een schrikkeljaar in stand te houden, maar men zou de schrikkeljaren van de republikeinse kalender niet laten samen vallen met deze van de Gregoriaanse almanak.

De republiek was toevallig uitgeroepen op 22 september 1792, de dag van de herfstnachtevining. Gebruik makende van dit toeval werd deze datum gekozen als de eerste dag van het eerste jaar, dus als het beginpunt van de nieuwe tijdrekening. De akteur en toneelschrijver Philippe Fabre d'Eglantine (1750-1794), die de revolutie erg was toegedaan, zorgde voor poëtische en welluidende namen voor de maanden. Het werden *Vendémiaire*, *Brumaire* en *Frimaire* (wijnogst-, mist- en rijpmaand) voor de herfst; *Nivôse*, *Pluviôse* en *Ventôse* (sneeuw-, regen- en windmaand) voor de winter; *Germinal*, *Floréal* en *Prairial* (kiem-, bloem- en grasmaand) voor de lente en *Messidor*, *Thermidor* en *Fructidor* (oogst-, warmte- en vruchtmaand) voor de zomer. De overblijvende vijf dagen, *sansculotides* genoemd, behoorden tot geen enkele maand en telden ook niet mee bij renteberekeningen en andere financiële of juridische verrichtingen. Die dagen waren gewijd aan abstracte begrippen: Deugd, Vernuft, Werkzaamheid, Gezindheid en Beloning. In de schrikkeljaren waren er zes *sansculotides*. Op die zesde dag, die natuurlijk maar om de vier jaar voorkwam, werd de revolutie herdacht. Een periode van vier jaar heette een *Franciade*.

De Republikeinse kalender werd in Frankrijk ingevoerd bij dekreet van 6 oktober 1793, met terugwerkende kracht vanaf 22 september 1792. De jaren waren aangeduid met Romeinse cijfers.

Voorlopig bleef de zevendaagse week nog in gebruik, maar enkele jaren later (1802) werd deze vervangen door een indeling van de maanden in drie perioden van tien dagen, de zgn. *decaden*, die ook in de oud-Egyptische kalender voorkwamen. De zevendaagse week die in het Westen in voege kwam in de 3e eeuw van onze kristelijke jaartelling, maar die reeds veel vroeger in het Nabije Oosten in zwang was, leek de revolutionairen te bijbels (zes werkdagen + één rustdag).

Aangezien Fabre d'Eglantine wegens corruptie intussen zijn hoofd had gelaten onder de guillotine (de revolutie verslindt haar eigen kinderen!) en omdat men niemand had om voor de dagen even poëtische namen te bedenken als voor de maanden, nam men dan maar genoegen met een soort rekenkundige nummering: *primidi*, *duodi*, *tridi*, *quartidi*, *quintidi*, *sextidi*, *septidi*, *octidi*, *nonidi* en *décadi*. De *décadi* of de laatste dag van die tien-

daagse periode was uit sociale overwegingen, ook een verplichte rustdag. De dagen waren natuurlijk niet langer toegewijd aan heiligen, maar aan planten en dieren.

De Republikeinse kalender vond niet gemakkelijk ingang bij de bevolking, maar alle officiële en ambtelijke stukken moesten wel de Republikeinse data dragen en het was voor ons mensen vaak moeilijk om die met de Gregoriaanse kalender, waarmee ze vertrouwd waren en verder gebruikten, in overeenstemming te brengen. In de eerste jaren van de 19^e eeuw verscheen dan ook in de meeste steden van enige betekenis: Brussel, Antwerpen, Gent, Brugge, Leuven, Mechelen, Kortrijk, Aalst, Geraardsbergen, Ieper, Turnhout, St.-Truiden en zelfs Diksmuide ⁽²⁸⁸⁾ kalenders, almanakken of zak-registers, in de aard van:

Almanack dienende voor het jaar VIII der Fransche republieke en het jaer van de greogriaensche styl MDCCC Door Mr. Jan Van Vlaenderen (51 p.) - uitgave J. Begyn Gent,

of:

Nieuwen zak-register voor het jaer 1800. Zeer dienstig voor den koophandel. Inhoudende de twaelf maanden volgens den Gergoriaenschen Stiel vergeleken met de Republikaensche tyd-rekeninge en voorders veele merkweirdigheden (64 p.) - uitgave J.N. Vinck, Antwerpen,

ook b.v.:

Antwerpschen almanach voor het jaer 1805, vergeleken met de tyd rekeninge der Fransche republieke voor de jaeren XIII en XIV, door Hermanus De Werve (40 p.) - uitgave Heylicher Antwerpen,

en:

Nieuwen almanach van Milanen, dienende voor het jaer XIV der Fransche tyd-rekeninge, alsook voor het jaer ons heere MDCCCVI... (59 p.) - Petrus van de Kerckhove Brugge.

Er zijn tientallen soortgelijke almanakken verschenen, maar veel jaren heeft het toch niet geduurd, want onder Napoleon werd met ingang van 1 januari 1806 opnieuw de Gregoriaanse kalender ingevoerd, en ging de oude jaartellingen verder, net of er niets was gebeurd.

Jozef-Frans Kluyskens

We hebben in vorige bladzijden even vermeld hoe in 1797 te Gent een werk in de volkstaal verscheen over „druiper en pokziekte“, een vertaling van een Engels boek van Benjamin Bell. De vertaling was van Jozef-Frans Kluyskens, in alle opzichten een merkwaardig man.

Hij was geboren te Aalst, als zoon van een barbier-chirurgijn, op 9 september 1771, en zou het beroep van zijn vader voortzetten. Daarom ging hij, na reeds thuis het een en het ander te hebben afgekeken, in de leer bij een Gentse barbier-chirurgijn van goede reputatie. Ondertussen wist hij bij de paters augustijnen wat Frans, Engels en een beetje Latijn te leren. Aan de Gentse school voor chirurgijnen (opgericht in 1684) volgde hij met veel ijver de leergangen, en in 1791, amper

twintig jaar oud, werd hij er laureaat van de afdeling verloskunde. Om nog meer ervaring op te doen werd Kluyskens bataljonaris in het Oostenrijkse leger. Hij liep er echter een ernstige verwonding op, waardoor hij gemakkelijk zijn ontslag uit het leger bekam, toen de Oostenrijkers in 1792, bij Jemappes door de Fransen werden verslagen. Eens hersteld nam hij weer dienst - de Oostenrijkers waren intussen terug - eerst in de militaire ziekenhuizen te Gent en daarna opnieuw in open veld als chirurgijn-majoor onder de Prins van Oranje die streed tegen de weer oprukkende Franse legers. Na de slag van Fleurus, waarbij ons land definitief bij Frankrijk was ingelijfd, zegde hij zijn militaire carrière vaarwel en vestigde zich met een eigen praktijk te Gent, waar hij hoofdchirurgijn werd in het stedelijke ziekenhuis. Kluyskens die vroeger bij de paters augustijnen wat Engels had geleerd en door zijn omgang als militaire arts met Engelsen die taalkennis veel had bijgevoerd, was daardoor in staat het volumineuze boek van Benjamin Bell in korrekt en goed Nederlands te vertalen, met de hoop dat het „in een nederduitsch gewaad aan mijn landgenooten ook welkom zij". Dat is het voornaamste en meest uitgebreide wetenschappelijke werk, dat in het Nederlands verscheen in de Franse tijd! Slechts vijf jaar later (1802) kwam er van Bells boek, te Parijs, een Franse vertaling.

In verband met de vertaling van Kluyskens schreef L. Elaut: „Dat een chirurgijn die taak op zich nam was iets ongewoons, en dat de academici het langs hem om vernemen moesten, nog ongewoner" (289). Ik meen dat de kennis van de Engelse taal bij onze academisch geschoolde medici uit die tijd, te kort schoot om een dergelijke vertaling aan te kunnen.

In 1798 werd Kluyskens leraar in de anatomie aan het *Collegium Medicum* van Gent. In 1801 publiceerde hij een voorlichtingsbrochure van 59 bladzijden, ook opgesteld in de volkstaal: *Verhandeling over de Koeipokjes, Het Ware voorbehoed-middel der Kinderpokken*. In een voorwoord gericht tot de „citoyen Préfet" verklaart hij waarom hij deze brochure schreef „en flamand", namelijk om ook het overgrote deel van de bevolking te bereiken, dat geen Frans verstond. Het volgende jaar verscheen van zijn hand een tweetalig stuk: *Adresse de la Société Médicale de Gand, à ses concitoyens, sur les bienfaits inappréciables de la vaccine-Verhoog van het Geneeskundig Genootschap der stad Gent, aan zyne medeburgers, wegens de onschatbare weldaden der vaccine*. Kluyskens was immers sekretaris van dit Genootschap.

De volgende werken die hij in die tijd nog publiceerde waren in het Frans gesteld: in 1802 weer een vertaling uit het Engels van een uitgebreid werk over praktische verloskunde (560 p.) van de Britse vroedkundige Thomas Denman (1733-1815) en in 1810-1811 vier delen, samen meer dan 2400 bladzijden, van een natuurfilosofisch werk over *Zoönomia* of de wetten van het organische leven, dat echter

weldra door meer positieve inzichten werd achterhaald (290).

Nadat Kluyskens in 1804 de leerstoel van heelkunde toegekend kreeg aan de toen opgerichte *Ecole Centrale de Médecine du Département de l'Escaut*, publiceerde hij in de jaren 1805-1815 negentien delen *Annales de Littérature Médicale Etrangère*, waarin vele bijdragen van voornamelijk kollega's waren opgenomen (291).

Maar toen was de Franse tijd voorbij en gingen we behoren tot het Verenigde Koninkrijk der Nederlanden.

Kesteloot en Sommé

In 1806 verscheen te Gent een *Verhandeling over de geele koorts, door Dr. Miller: uit het engelsch vertaald, met aanmerkingen*, de vertaling was van de hand van Jacob-Lodewijk Kesteloot (1778-1852), afkomstig van Nieuwpoort, maar die gestudeerd had te Leiden (de universiteit van Leuven was gesloten op 25 oktober 1797) en zich naderhand vestigde te Vlaardingen (Zuidholland) en vervolgens te Rotterdam. Daar vertaalde hij het standaardwerk van de Engelse dokter Miller.

Omstreeks 1812 verscheen te Gent bij P.F. de Goesin-Verhaeghe een werkje van een honderdtal pagina's: *De koepok-inënting, getoetst aan het gezond verstand. In dorps-gesprekken (naar het Fransch)*. Deze dissertatie draagt geen datum, maar het voorwoord van Kesteloot, die ook de vertaling maakte, is gedateerd 20 juni 1812. Dit werkje (94 p.) zou oorspronkelijk verschenen zijn te Amsterdam, maar een aantal exemplaren zouden naar Gent gebracht zijn, waar zij van een nieuw titelblad werden voorzien. Het was de vertaling van een vulgariserend werk van de Franse arts Charles C.H. Marc (1771-1841) (292). Kesteloot had sedert 1803 zich bijzonder ingespannen voor het propageren van de Jenner-inëntingen.

Nog in 1812 verscheen te Antwerpen bij L.P. Delacroix een werk van dokter Claude Louis Sommé: *Instructions sur le traitement des maladies chirurgicales; à l'usage des chirurgiens des campagnes, dans le département des Deux-Nèthes. En français et en flamand. Traduit en flamand par F.C. Cuypers. Onderwijzingen over de behandelingen der heelkundige ziekten; ten dienste van de heelmeeesters ten platten landen, in het departement der Twee-Nethen. In het Vlaemsch vertaald door F.C. Cuypers*.

Claude-Louis Sommé was geboren te Parijs in 1772. Hij volgde aldaar de opleiding van chirurgijn, kwam in het leger terecht, waar hij in voorspoed en tegenslag carrière maakte. In 1804 werd hij als chirurgijn-majoor naar het garnizoen van Antwerpen gestuurd. Na nog wat omzwervingen promoveerde hij te Straatsburg tot doctor in de medicijnen, op 8 april 1806. Daarop dong hij naar de vakante plaats van leraar aan de chirurgijnsschool te Antwerpen. Hij werd er inderdaad aangesteld om ziekteleer, anatomie en operatieleer te doceren en vestigde er zich voor de rest van zijn leven. Met de ervaring die hij bij het leger en op de slagvelden had opge-

daan werd hij er een befaamd chirurg en hoofdgeneesheer van het St.-Elisabeth-gasthuis, naderhand ook de eerste directeur van de Antwerpse plantentuin. Hij stierf in 1855 en kende nooit voldoende Nederlands om in die taal te doceren of te schrijven, maar hij was zo degelijk in zijn vak, dat in de Hollandse tijd koning Willem I hem de toelating gaf zijn kolleges verder in het Frans te geven (293).

R.A.B.

Volgende keer:
De Hollandse Tijd

- (282) J. Smeyers, *De Vlaamse aanwezigheid in de Theresiaanse Academie*, in: *De Weg naar eigen Academiën*, Brussel, 1963, p. 57.
- (283) Nationaal Biografisch Woordenboek, dl. VII, kol. 954-960 (N.J. Weyns).
- (284) *Een Eeuw Veeartsenijkundig Onderwijs - 's Rijks-Veeartsenijsschool, Veeartsenijkundige Hoogeschool, 1821-1921*, Utrecht, p. 16.
- (285) Zie volledige titel in: A.J.J. van de Velde, *Zuid- en Noord-Nederlandsche Bibliographie over Natuur- en Geneeskunde tot 1800*, Versl. & Med. Kon. VI. Acad. voor Taal- & Letterk., Gent, 1837, p. 695.
- (286) Nationaal Biografisch Woordenboek, dl. IV, kol. 891-893 (L.J. Vandewiele).
- (287) Carl Wilhelm Scheele (1742-1786), was een Zweedse scheikundige en apoteker, die vele scheikundige bestanddelen ontdekte, o.m. en onafhankelijk van Priestley het zuurstofgas. Hij analyseerde ook de dampkringlucht.
- (288) J. Devolder, *Algemene bibliografie van publicaties uitgegeven in de Zuidelijke Nederlanden voor de periode 1800-1829*, Gent, 1989, dl. I, p. 24-68.
- (289) L. Elaut, *Jozef Kluyskens, de laatste chirurgijn, de eerste chirurg*, in: *Kultuurleven*, (19), 1952, p. 279.
- (290) L. Elaut, *Erasmus Darwin en J. Fr. Kluyskens of de ondergang van de natuurfilosofie*, in: *Wetenschappelijke Tijdingen*, 1967, nr. 1, jan.-febr., kol. 1-8.
- (292) L. Elaut, op. cit. (nota 289), p. 276-292; F. Courteaux, *Jozef Kluyskens, van chirurgijn tot chirurg*, in: *Het Land van Aalst*, (18), 1966, p. 133-139.
- Biographie Nationale, dl. X, kol. 779-786 (V. Jacques).
- (292) Nationaal Biografisch Woordenboek, dl. XI, kol. 405-411 (K. Velle);
- Biographie Nationale, dl. X, kol. 696-705 (F. Loise).
- (293) R. Aernouts en E. Frison, *Claude Louis Sommé, heelmeeester, dokter en botanicus (1772-1855)*, in: *Scientiarum Historia*, (3), 1961, p. 130-141;
- L. Elaut, *Claude-L. Sommé als chirurg te Antwerpen*, in: *Periodiek*, (17), 1952, p. 54-62;
- Biographie Nationale, dl. XXIII, kol. 168-172 (V. Jacques).

KOMMUNIE- DRUKWERK

Drukkerij SCHOONAERT

Bergenstraat 14 - Roesbrugge
057/30 03 79

Het is ons om het even van wie de Engelsen een pak slaag krijgen (de Valera)

EEN WANDELING DOOR IERLAND (3)

door Ward OPDEBEECK

Saksen en Kelten

De unieke ligging van Ierland, een klein eiland, gescheiden van de wereld door de brede Atlantische Oceaan en anderzijds door het Britse Eiland, isoleerde de Ieren en maakte ze afhankelijk van de economische sterke buur, d.w.z. van de industriële macht van Engeland. De Ieren verlieten en verlaten hun eiland en hun arm landbouwersbestaan om te emigreren naar de lichten van de grootsteden: Liverpool, Manchester, Birmingham, Glasgow en voornamelijk Londen, waar ze een groot deel van de bevolking gaan uitmaken. Hun Keltisch verdwijnt er snel door de dominantie van het Engels. De emigranten brengen echter met zich de haat tegenover hen die gedurende zoveel eeuwen, zoveel miseries hebben aangebracht, maar anderzijds zijn ze dankbaar voor de kansen die ze krijgen om zich met de groten te meten en aan hun tafel aan te zitten, niet als knecht maar als curiosa, want het is nu eenmaal zo dat de Ieren in den vreemde een nieuwsgierigheid oproepen en tevens een blijk van bewondering. Maar zoals de Ieren ten overstaan van de Engelsen een haat-liefde-verhouding hebben, zo hebben de Engelsen tegenover hen een gevoel van bewondering en tevens van minachting. De Engelsen verdragen die onverdragelijke Ieren, en de Ieren camoufleren hun anti-Engelse gevoelens. Alles samengenomen hebben de Ieren in Engeland een bevoorrechte positie tegenover andere buitenlanders. Ze worden zonder moeilijkheden ingeschakeld in het arbeidsproces; ze mogen zich om het even waar vestigen zonder speciale vergunning en zonder zich te laten registreren; ze hebben kiesrecht en hun diploma's worden in alle Commonwealth landen geaccepteerd. Er is immers weinig verschil tussen Ieren en Engelsen, want ze vertonen veel gelijkenis: ze spreken dezelfde taal, kijken naar dezelfde T.V.-programma's; hebben interesse voor dezelfde sporttakken: soccer, rugby, golf, cricket, snooker; ze drinken ook tee en eten eieren, spek en worstjes als ontbijt en kalkoen met kerstmis, met daarbij spruitjes als groente; ze lezen dezelfde snertkranten en dan nog meestal twee per dag; ze hebben een gelijkaardige rechtspleging uit de praukentijd en eenzelfde archaisch gewoonterecht. Ze hebben tenslotte ook een zevenhonderdjarige gemeenschappelijke geschiedenis, maar anders opgedist in Engeland dan in Ierland, en daardoor ziet men het subtiel verschil dat van hen eigenlijk antipoden maakt: de Engelsen zijn Saksen, de Ieren zijn Kelten!

Geschiedenis

De emigratie van de Kelten naar Ierland greep plaats in de IVe eeuw vóór Kristus. In 807 vielen de Vikings het land binnen, maar ze bleven in de havensteden. Het land zelf bleef vrij. Ierland was toen verdeeld in een tweehonderdtal vorstendommen. De opperkoning O'Connor (1166) ondernam een poging om tot een nationale eenheid te komen en ontroonde Dermot, die zich tegen centralisatie had verzet. Dermot vluchtte naar Engeland en riep de hulp in van de toen regerende koning Hendrik II. Paus Adrianus IV - de enige Engelsman die ooit paus geweest is - had in 1155 in een bul "Laudabiliter" Ierland aan de Engelse koning toegewezen, maar de koning had zich nooit om Ierland bekommerd. Nu kwam er een Ier die zijn hulp inriep voor zijn strijd tegen de centraliserende macht van de opperkoning. Hendrik II gaf Dermot de toelating om in Engeland een leger te ronselen en dit mee te nemen naar Ierland. Dermot trok naar Wales en in Bristol kwam hij terecht in een Vlaamse nederzetting (de Vlamingen waren zestig jaar vroeger zich daar gaan vestigen). De Vlamingen versterkten zijn gelederen en trokken met hem mee naar Ierland. In 1170 veroverde Dermot Dublin. Zijn goed georganiseerd leger bestaande uit Welsche boogschutter, Noorse ruiters en Vlaamse infanteristen drong diep het land binnen. Dit was het begin van de Engelse bezetting, die zevenhonderd jaar zou duren. Het waren de Tudors die Ierland volledig hebben veroverd en er een centraal Engels gezag hebben gevestigd. Hendrik VIII stuurde er het eerste Engelse leger heen. Het zou onafgebroken in Ierland blijven tot in 1922.

Sedert de inval van het Anglo-Noorse-Vlaamse leger in 1170, is de geschiedenis van Ierland er een van herhaalde opstanden tegen het Engelse gezag, en die kwamen het meest voor als Engeland door oorlog of andere omstandigheden zelf in moeilijkheden verkeerde.

In 1595 bevocht de Ierse graaf van Ulster, O'Neill, de kroon en hij riep daarbij de hulp in van de toenmalige vijand van Engeland: Spanje. O'Neill werd echter verslagen en vluchtte met veel van zijn aanhangers naar de Zuidelijke Nederlanden. In zijn gevolg bevonden zich veel geleerden en kloosterlingen, die naar Leuven trokken, waar het klooster van Sint-Antonius het middelpunt werd van de Ierse cultuur. De landerijen en bezittingen van O'Neill en van diegenen die met hem hadden meegevochten werden verdeeld onder Engelse edellieden en soldaten.

Toen Karel I met zijn Parlement in moei-

lijkheden geraakte (1641), poogden de Ieren in opstand te komen, maar het Engels Parlement besliste de Ierse kwestie brutaal te likwidieren en stuurde de repressieve Cromwell naar Dublin. De grondeigenaars werden onteigend en hun bezittingen aan de protestantse opperklasse overgemaakt.

De katholieke Jacobus II werd in 1685 koning van Engeland. Toen hij in 1688 een zoon kreeg voorzag men de voortzetting van een katholieke dynastie. Hiertegen riep het Engelse Parlement de hulp in van de protestant Willem III van het huis van Oranje. Op 12 juli 1690 (zeer belangrijke datum) versloeg Willem III de troepen van de katholieke Jacobus aan de rivier de Boyne. Deze protestantse overwinning wordt in Noord-Ierland elk jaar herdacht met wekenlange marsen.

In 1789 viel de Bastille te Parijs. Wolff Tone stichtte "the United Irishman" met als basis de ideeën van de Franse Revolutie. Hij riep de hulp in van Frankrijk en van daaruit stuurde men een vloot, die in een storm werd uitgeschakeld. De "United Irishman" werden verslagen en Wolff Tone werd geëxecuteerd (1798).

Toen Engeland in 1803 in oorlog was met Frankrijk namen de Ieren de gelegenheid te baat om opnieuw in opstand te komen, onder de leiding van Emmet. Weer werden de Ieren verslagen en ook Emmet werd terechtgesteld. Hij had wel geweten dat de kans om te slagen miniem was, doch de toekomst van Ierland was zo uitzichtloos dat men ook het onmogelijke moest proberen en bereid zijn het ultieme offer te brengen. Emmet werd in Ierland een myte. De durvers, ook al waren ze mislukt, werden op een sokkel geplaatst. In het uitzichtloze en onderdrukte leven, veroorzaakte de zinloze moed van enkelen, een heropflakking van hoop ... Zo was ook de Paasopstand van 1916 op voorhand tot mislukken gedoemd. De opstandelingen wisten dat ze weinig kans hadden en ze verloren, maar ze wonnen de vrede. De Engelse premier Asquith verklaarde op 11 mei 1916 in het Parlement: „de regering is tot de konklusie gekomen dat het systeem waarbij Ierland geregeerd wordt, volledig is mislukt. Het enige alternatief is de oprichting van een Ierse regering verantwoordelijk tegenover het Ierse volk". Hij gaf Lloyd George de opdracht om met de Ieren in verbinding te komen. Lloyd George stelde voor om twee Parlementen op te richten, één voor het Zuidelijke en één voor het Noordelijke deel. Na weken onderhandelen (van 11 oktober tot 6 december) was Lloyd

George het praten moe en stelde hij een ultimatum: "of u tekent vandaag vóór midernacht, of ik bombardeer morgenvroeg, Dublin". De delegatie kapituleerde en tekende "the Treaty". De verdeling van het eiland was een feit. De legerleiding is Dublin, zeer ontevreden met de gang van zaken en het bereikte resultaat, vroeg de aanhouding van de ondertekenaars van het traktaat. Na twee jaar burgeroorlog in het Zuiden - tussen enerzijds deze die in Londen de verdeling van het eiland hadden ondertekend en anderzijds zij die onder leiding van de Valera zich hiertegen hadden verzet - werden de wapens neergelegd.

Het politieke leven

De Ieren leven in het verleden. Zo ook zijn de politieke partijen niet gebaseerd op ideologische grondslagen, maar teren verder op de burgeroorlog van 1922. In de ene partij zetelen zij die de verdeling van het eiland hadden geaccepteerd, in de andere, zij die het hele eiland vrij en onafhankelijk wilden. De Valera, die niet akkoord was met de scheiding, stichtte de *Fianna Fail Party*, en de ondertekenaars van "the Treaty": de *Fine Gael*. Deze hadden de verdeling van het land aangenomen in de overtuiging dat het beter was dat de Engelsen uit de zesentwintig graafschappen wegtrokken, dan dat er een verdere bezetting zou plaats hebben. Later zou men wel de zes afgescheurde graafschappen opnieuw veroveren. De Valera echter wilde alles of niets. Nu nog leeft de vraag: waar stond uw vader of uw grootvader? Er is immers weinig dat ideologisch of politiek de twee partijen scheidt. Daarnaast heeft men nog een zwakke *Labour Party*, die weinig aanhang kent, wat eigenlijk onverstaanbaar is in dit proletenland. Maar het nationalisme is dominerend en geeft de doorslag.

De verkiezingen van 1932 gaven de Valera eindelijk de volstrekte meerderheid. In 1937 introduceerde hij een grondwet, bijna helemaal door hem zelf opgesteld. Zij is nog altijd van kracht en artikelen hieruit kunnen alleen maar door een referendum gewijzigd worden. Zij voorziet in de artikelen 2 en 3 de eenheid van het eiland en de rechtmatige medezeggenschap van Dublin over heel Ierland en dus ook over het afgescheurde Ulster. Artikel

44 geeft een speciale plaats aan de Katholieke Apostolische Roomse Kerk, als hoedster van het geloof, beleden door de grote meerderheid van de bevolking. Nog meer katholieke principes werden in de grondwet opgenomen, zoals censuur op boeken, bladen en film als verbod tot echtscheiding. Nog in 1986 werd laatstgenoemd verbod door een referendum bevestigd. Men kent er de eigenaardige situatie, dat waar Rome een huwelijk ongeldig verklaart, de Ierse Staat deze ontbinding niet erkent en bij eventueel hertrouwen, deze personen als bigamisten bestraft. Men is er dus werkelijk "katholieker dan de paus".

In het Noorden verloopt de toestand juist andersom. Dit deel wordt meer en meer een protestantse Staat. Waar men in het Zuiden een voor 90 t.h. homogeen katholieke bevolking had, is de verhouding in het Noorden voor tweederden protestant tegen een derde katholiek. De vrees van de protestanten in het Noorden is echter dat de katholieken met hun geboorteovertocht hen eensdaags zullen overvleugelen. De katholieken voelen zich als behorende tot een vreemde buurstaat en zijn niet trouw aan de Kroon, noch aan Ulster. De protestantse politiek bestaat er dus in de katholieken overal te weren, ze werkloos te houden zodat ze verplicht worden om den brode te emigreren. "Geef geen werk aan katholieken" riep een premier in het Ulsterse Parlement. Deze discriminatie leidt tot een apartheidspolitiek.

Van in de aanvang van zijn bestaan heeft de nieuwe Staat zich zorgen gemaakt over zijn neutraliteit, indien Engeland in een oorlog zou verwickeld worden. Immers toen de Engelsen zich in 1922 uit Ierland terugtrokken was Ierland nog lid van het Gemene Best (Commonwealth), de vertegenwoordigers moesten de eed van trouw aan de Kroon afleggen en de Ierse havens waren nog in Engels bezit. De vrees was groot dat Ierland automatisch in een oorlog zou verwickeld worden indien Engeland aangevallen werd. Na het Locarno-Pact en voornamelijk na de aanval op Abessinië door Italië en de dreiging met sankties, werd de vrees acuut. De Valera verklaarde in het Parlement: "The small States in Europe have begun to provide for their own defences. We must be neutral" (De kleine Staten in Europa moeten voor hun eigen verdedi-

ging zorgen. We moeten neutraal zijn). Neutraliteit was de meest voorzichtige politiek voor de kleine Staten. Dit werd zeer belangrijk toen donkere oorlogswolken zich boven Europa samenpakten. Om het gevaar van een komende oorlog te ontwijken nam de Valera in 1938 de gelegenheid te baat om de volledige controle op de havens over te nemen en hij verklaarde in het Parlement: „Ik geloof dat ons volk niet verschilt met andere volken in de wereld, met hun wens, indien zij kunnen, uit een oorlog te blijven". Nu de kwestie van de havens geregeld was, koppelde hij de neutraliteit aan de verdeling van het land (Partition). Zolang Engeland het Noorden bezet, kan er in tijd van oorlog geen alliantie zijn. Terzelfder tijd verklaarde de Valera, dat indien aan de verdeling van het eiland een einde zou komen, Ierland bereid zou zijn om een aanval op Engeland, als een aanval op Ierland te beschouwen. De verdeling van het eiland werd gebruikt als reden voor de neutraliteit. Het was echter veeleer een aangelegenheid die gretig aangegrepen werd om uit de komende catastrofe te blijven. Uiterlijk bleek het een uitdrukking van zelfstandigheid, van vrije wilsbeschikking, van nationale fierheid en de ganse bevolking schaarde zich achter de Valera. Hun neutraliteit werd echter onder druk gezet na Pearl Harbour en de oorlogsverklaring van Amerika aan Duitsland. Maar de Valera maakte het onmiddellijk iedereen duidelijk dat dit aan de neutrale houding van Ierland geen verandering zou brengen. Hij protesteerde in Washington toen de eerste Amerikaanse troepen in Noord-Ierland aankwamen. Hij protesteerde dat men een deel van zijn land had aangevallen. Dit had tot gevolg dat op een perskonferentie de Valera werd verweten dat hij niet neutraal was en eerder een Duitse overwinning wenste. Hij antwoordde hierop zeer lakoniek: „We zijn absoluut neutraal, want het is ons om het even van wie de Engelsen een pak slaag krijgen". (slot volgt)

TOUSSAINT
Groot- en kleinhandel

GOEDKOOP en KWALITEIT
IS ONZE REKLAME

TOONPLAATS BERGENSTR. 1, BEVEREN-ROESBRUGGE 75 057/30 09 09
BURELEN: Prof. O. Rubbrechtstr. 67, ROESBRUGGE 75 057/30 11 72 - 36 85 34

VOOR EEN STIPE EN
KORREKTE BEDIENING
WENST U TOT:

MICHEL CAPOEN
Waaenburgseweg 67 - KROMBEKE
Tel. 057/40 08 54

LOOD- en ZINKWERKEN
AANHANGWAGENS

Couthoflaan 7B - 8994 PROVEN

057/30 11 47

HOUT • ISOLATIE • PVC • VELUX
BOUWMATERIALEN • WATERLEIDING
PLAFOND- & VLOERBEKLEDING • IJZERWAREN
KLEIN ALAAM • VERFWAREN • BEKAERTDRAAD
TUINGERIEF • ELEKTRICITEIT • AFVOERBUIZEN
HOUTEN AFSLUITINGEN EN SCHOMMELS

OPEN : iedere dag van 8 tot 19 uur
zaterdag tot 18 uur

ROESBRUGGE-HARINGE

BURGERLIJKE STAND :

Overlijden

- Valère Lucas, 69 j., echtgenoot van Martha Caulier

Huwelijk

- Cauwelier Kris van Rexpoëde (F.) met Nathalie Prophète van Roesbrugge.

Geboorte

- Veerle Monkerhey, dochter van Frans en Marijke Deschuytter

STAVELE - BEVEREN-IJZER

BURGERLIJKE STAND

Geboorte :

- Lien Ameloot, dochter van Eddy en Ria Melis (Beveren).
- Joshua Maerten, dochter van Jeremie en Carine Baelen (Stavele).

Huwelijksaankondiging :

- Robert Dekindt van Stavele met Zofia Radomska van Pniewy (Polen).

Overlijden :

- Michel Debuysere, 83 j., weduwnaar van Marie-Louise Vandenbroucke (Beveren).

K.B.G. BEVEREN-IJZER

Uitslag van de kaarting op 18 januari 1990. Wonnen 3 partijen :

1. Deraeve Martha	420 p.
2. Dewitte Adelson	414 p.
3. Depreiter Marcel	299 p.
4. Busschaert Paula	258 p.
5. Wullen Firmin	232 p.
6. Vandenbergh Michel	216 p.

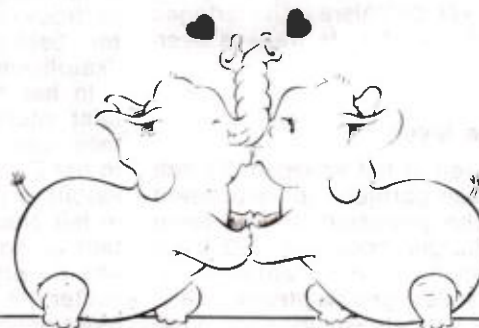
TROUWKAARTEN

Drukkerij SCHOONAERT

Bergenstraat 1-14 • 8990 ROESBRUGGE

Tel. 057/30 03 79

BEGRAFENISONDERNEMING
VOOR POPERINGE EN OMSTREKEN
CREMATIES

Aangesloten bij de Luikse verzekering

BEDDELEEM

Paarden- & autolijkwagens

Priesterstraat 5
8970 POPERINGE
Tel. 057/33 33 98

Ook als u geen klant bent,
hebt u in 20 minuten
uw lening op zak.

LEO LEPEE

Krombeke
057/40 01 12

Beveren
057/30 04 60

Gemeentekrediet
de bank op z'n best

**HET NIEUWE BEHANGPAPIER
IS BINNEN !**

Grote keus uit voorraad
in alle prijsklassen

Alles voor de „DOE HET ZELVER”

Behangpapier
Verfwaren
Gordijnen
Vloerbekleding
Onderhoudsprodukten

JACQUES BERQUIN

**Couthoflaan
8994 PROVEN**

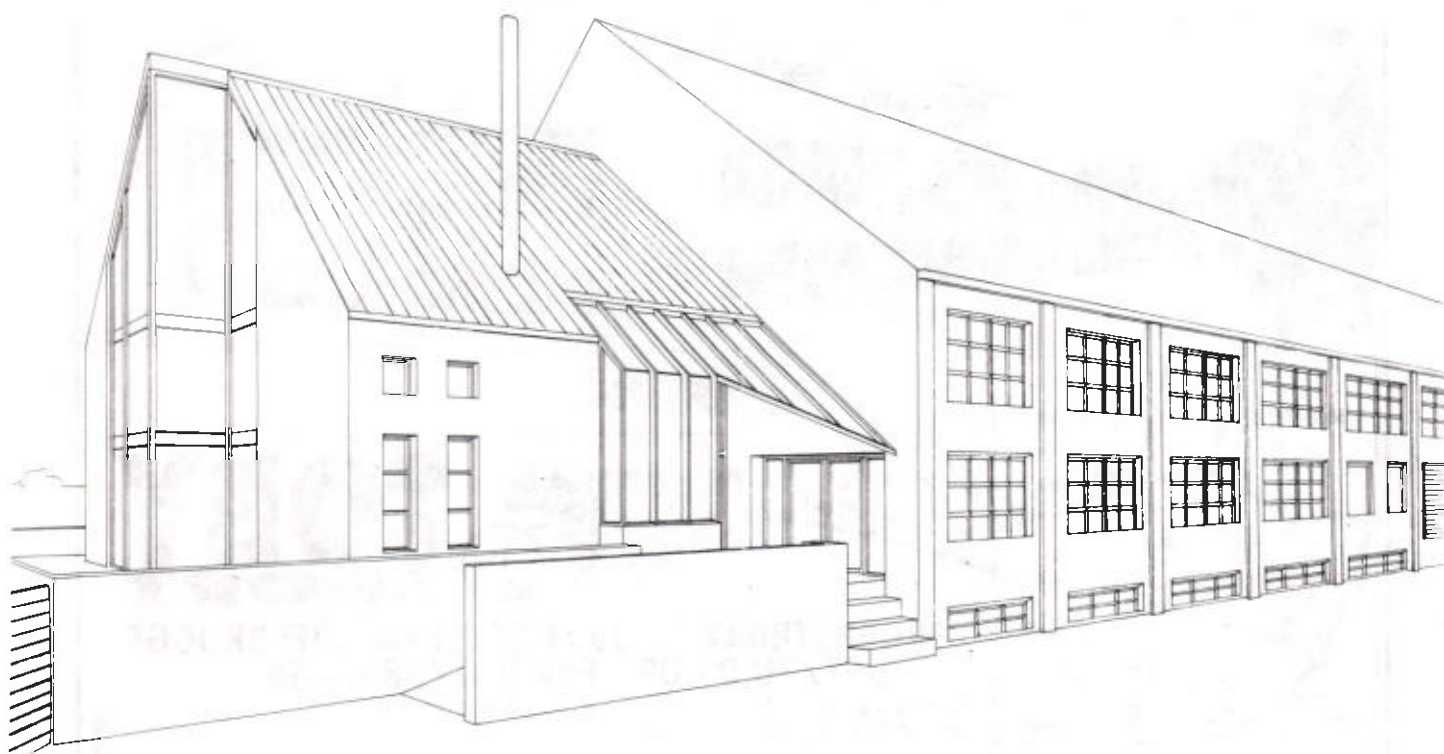
tel. 057/30 06 54 - 057/30 11 20

modern, eigentijds en toekomstgericht.

Drukkerij SCHOONAERT

Bergenstraat 1
8990 ROESBRUGGE
tel. 057/30 03 79 fax

OPENDEUR

9,10,11 FEBRUARI 1990
16,17,18

TOBY SPORT

BERGENSTRAAT
ROESBRUGGE

gedurende deze dagen :

10% KORTING

En bovendien op alle toer-, race-, sport-, en kinderfietsen :
10 JAAR SCHRIFTELIJKE WAARBORG op breuk van kader en vork.

Speciaalzaak voor degelijk fietsplezier. De beste keuze stickers en trofeeën.

Verdeler van Norta, Magneet, Main d'or, BMX, Venus... Naar uw wens, een startklare fiets!

Exclusief streekverdelers

AASSOS

SPORTKLEDIJ

GESPECIALISEERD IN KOERSFIETSEN

Diamant, Concorde, Fangio,

Eddy Merckx, enz...

Sportvoeding en massage - FITEC

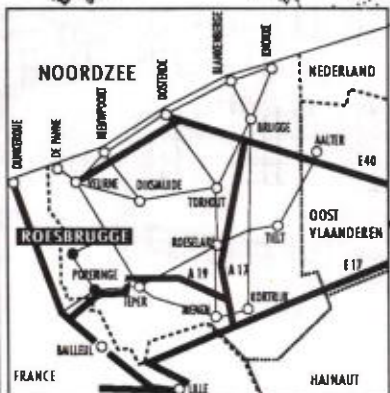
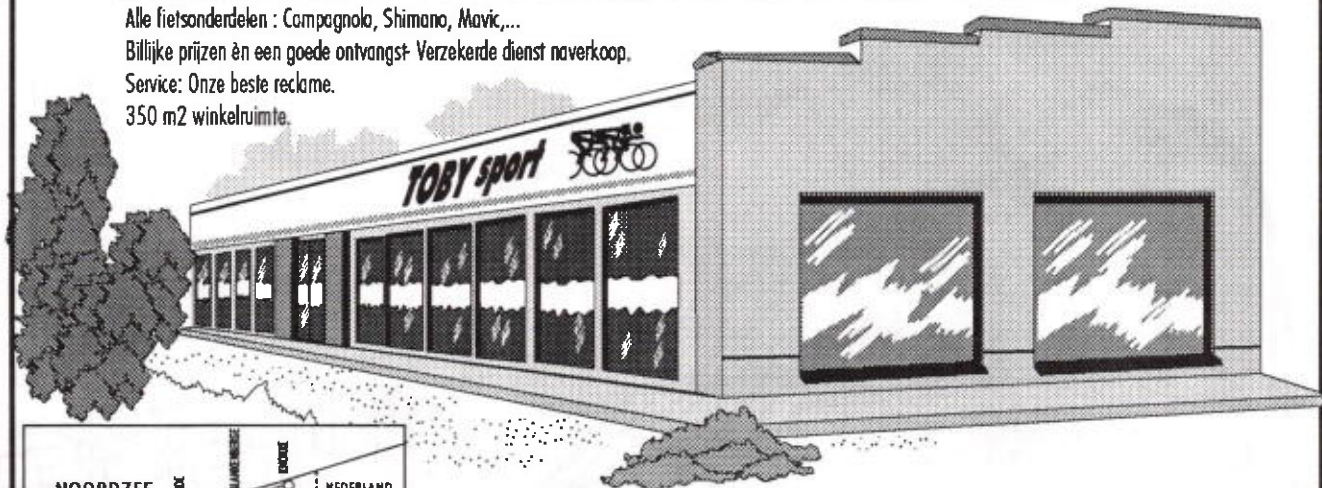

Alle fietsonderdelen : Campagnolo, Shimano, Mavic,...

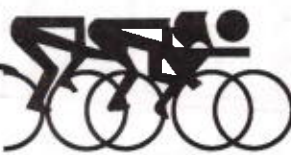
Bilijke prijzen en een goede ontvangst- Verzekerde dienst naverkoop.

Service: Onze beste reclame.

350 m2 winkelruimte.

*Mijn fiets
natuurlijk van...*

TOBY SPORT

BERGENSTRAAT 1 - 8991 BEVEREN-ROESBRUGGE
TEL. 057/30.09.09 - FAX 057/38.85.34

OPEN: Iedere dag van 8.30 u. tot 12.00 u. en van 14.00 u. tot 19.00 u.
Gesloten op zondagmiddag en dinsdag

**de grootste keus
behangpapier**

de grootste keus
DEKENS
DONSDEKENS
DEKBEDDEN
BESCHERMHOEZEN
HOOFDKUSSENS

WOONINRICHTING

schoonaert

Tel. 057/33 40 86

Bruggestraat 3 - 5

8970 POPERINGE

HET
KWALITEITSMERK
Oliën en
smoermiddelen

voor : GASOIL - diesel
- verwarming

FUEL-OIL
BENZINE

FRANS VERMEERSCH

Blekerijweg 33-35
8994 PROVEN

Tel. 057/30 04 13

**JUNIOR
LINE**

De nieuwe LENTEKOLLEKTIE
prettig en tof om dragen
De KOMMUNIEKLEDIJ is binnen.
Kom vrijblijvend een kijkje nemen
voor uw eerste of plechtige kommnikant

De winkel is ook open op zondagvoormiddag

Ieperstraat 28
Poperinge
tel. 057/33 42 50

geboortelijst
uniformkledij
van 0 jaar - maat 44

VERZEKERINGEN
PRINZIE
LENINGEN
PRINZIE
BELEGGINGEN
PRINZIE
ZAKENKANTOOR
PRINZIE

PVBA

Agentschap Krediet aan de Nijverheid

Provenplein 39A - 8994 PROVEN-POPERINGE

Tel. 057/30 09 01 - 30 09 02

na de diensturen : 30 02 58

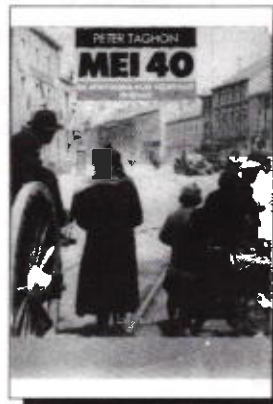

met staatswaarborg

HOUTHANDEL
FIRMA MAERTEN p.v.b.a.

Bruggestraat 26-28
8970 POPERINGE

**M Massieve
stijldeuren**

De achttiendaagse veldtocht in
506 pakkende, voor het grootste
deel nooit gepubliceerde foto's.
Diverse aspecten van deze eerste
oorlogsdagen worden toegelicht in
uitvoerige onderschriften en
begeleidende teksten.
Een uitzonderlijk en waardevol
dokument. Prijs : 985 fr.

Boekhandel Schoonaert

Bergenstraat 14
8990 ROESBRUGGE
Tel. 057/30.03.79

BESCHOUWING VAN DE MAAND

Er worden veel verwachtingen gesteld op „Europa 92“, of Europa zonder grenzen, die eigenlijk maar in 1993 van toepassing wordt.

Laten wij er vooral niet te veel op rekenen dat we gemakkelijker zullen *uitvoeren*, want de anderen zullen ook gemakkelijker *invoeren* !

Wie er het meeste profijt zal aan doen, dat zal de toekomst moeten leren.

Voor alle
BOUWWERKEN
BOUWMATERIALEN
GRAFKELDERS
GRAFMONUMENTEN

R. VERMEULEN & Zn

Haringestraat 75
8990 HARINGE
tel. 057/30 02 07

KLEINE FISCALE KRONIEK

De vergelijking

De taxatiediensten wenden bij het herzien van de belastingaangiften, vaak methodes aan die voorbijgestreefd zijn en zowel door de Hoven van Beroep als door de administratie zelfs niet meer toegelaten worden.

Zo bv. de **vergelijkingsmethode**.

Het belastbare bedrag van tal van aangiften wordt nog verhoogd door de inkomstenbedragen en winstcijfers te vergelijken met deze van beroepsgenoten, waarvan men zegt dat ze in nagenoeg dezelfde voorwaarden en omstandigheden werken. Nochtans is het ene geval het andere niet. Omdat ambachtsman A 2000 uren werkt in een jaar, wil dat niet zeggen, dat ambachtsman B dat ook doet, of moet doen.

Vergelijking mag alleen maar toegepast worden, als er door de administratie kan *aangehouden en bewezen* worden dat er uitgaande facturen ontbreken, of dat de uitgaande facturen onvolledig zijn; ook voor het geval de inkomende facturen ernstige gebreken of fouten vertonen.

Het is verkeerd te denken dat men over een volledige boekhouding moet beschikken om vergelijking te kunnen ontlopen. Boekhoudkundige gegevens of stukken, die volstaan om een winstberekening op te maken, zijn reeds voldoende.

KWALITEITSCARROSSERIE MET AUTOLAKSPUITERIJ

Onze mensen maken het verschil !

Provenseweg 90B - 8970 POPERINGE

Tel. 057/33 47 92

C.V. RIMAL

- ALGEMENE VOEGWERKEN
- ELASTISCHE VOEGEN
- RENOVATIE VAN GEVELS
- HERSTELLING VAN SCHOORSTENEN

BOURGONDIEDREEF 6 8970 POPERINGE tel. 057/33 74 31 - 21 93 59

Een ambachtsman die uitgaande facturen bezit voor 1400 of 1500 werkuren bv., mag zonder ernstige bewijzen niet zo maar op 1800 of 2000 uren gebracht worden.

Er worden te veel aangiften verhoogd met onwettige middelen!

Boekhouding en boekhoudkundige gegevens breken vergelijking, maar tekenen en indicieën waaruit grotere inkomsten of winsten blijken, breken boekhouding en boekhoudkundige gegevens.

Serge BLONDEAU

Accountant IDAc - Fisk. Adviseur EHSAL

POPERINGE - MAEKE BLYDE

ZONDAG 4 MAART - 14.30 u.

MODESHOW SNEEUWWITJE

Kaarten op voorhand te bekomen
in 't Sneeuwwitje - 057/33 30 53
Ieperstraat 17 - 8970 Poperinge

Vanaf 5 FEBRUARI

Promotiedagen VERLICHTING

lusters - tafellampen - spots
aan MINI-prijzen

Profiteer van onze eindreeks

LAGOSTINA
LE CREUSET tot - 30%

Muziek-
cassetten tot - 40%

ELEKTRO CAPPOEN
Prof. O. Rubbrechtstraat 12
8990 ROESBRUGGE
Tel. 057/30 05 94

AKTIVITEITEN EN VERMAKELIJKHEDEN MAAND FEBRUARI

Kaartingen

- Haringe, in „St.-Joseph” bij C. Ryon
Zaterdag 10 en zondag 11 februari
Jaarlijkse Apolloniakaarting
voor alle liefhebbers vanaf 18 u.
Inleg 25 fr. - Winnaars 150 fr.
Inschrijving onbeperkt
- Krombeke, café „t Kereltje”
zaterdag 10 februari vanaf 19 u.
maandelijks kaarting
- Roesbrugge, bij P. Gunst
maandag 12 februari
maandelijks kaarting
- Haringe, in de schoollokalen
woensdag 14 februari
puntenkaarting „Derde Leeftijd”
- Haringe, in „St.-Jozef” bij Cecile Ryon
zaterdag 24 en zondag 25 februari
maandelijks kaarting
- Proven, zaal „St.-Jozef”
zaterdag 24 februari vanaf 19 u.
zondag 25 februari vanaf 10.30 u.
en vanaf 17 u.
Beauvoordse Pannekoekenkaarting
t.v.v. de Provense Basisschool
- Roesbrugge, bij P. Gunst
dinsdag 27 februari
puntenkaarting „Derde Leeftijd”

Vogelpik

- Roesbrugge, café „Handelshuis”
zaterdag 3 februari
smijting voor de leden
- Roesbrugge, bij P. Gunst
zaterdag 10 februari
smijting voor de leden
- Haringe, in „St.-Jozef” bij Cecile Ryon
zaterdag 10 en zondag 11 februari
smijting voor de leden
- Krombeke, café „t Kereltje”
zaterdag 24 februari vanaf 19 u.
smijting voor de leden

K.V.L.V. Roesbrugge-Haringe

- Donderdag 8 februari om 13.15 u. in
zaal „St.-Jozef” te Haringe: „Alles over
de microgolf”.

Volkstoneel te Beveren-IJzer

- Beveren-IJzer, zaterdag 17 maart
„In de Miroir” door Flor Barbry's Volks-
toneel voor Frans-Vlaanderen.
Org.: DF-IJzerweelde i.s.m. K.B.G., K.L.J.,
K.V.L.V. en Landelijke Gilde.
Kaarten te verkrijgen bij Roger Vander-
gucht, Beveren-IJzer.

ROESBRUGGE - BUURTBUS

Het karnavalkomitee van Roesbrugge
is er in geslaagd een heuse buurtbus op
de kop te tikken om het vervoer op zater-
dagavond 17 februari van en naar het kar-
navalfest in De Lovie te verzorgen.
De bus zal op de Markt vertrekken om-
streeks 19.30 u. Er is een halte voorzien
op de Molenwal. Prijs heen en terug: 40
fr. Terug thuis omstreeks 2 uur. Kaarten te
verkrijgen bij Joël en Paula Deroo.

BRIEFJE VAN

EEN KLEINE MAN

Beste Jef,

De BRT-televisiemensen zijn blijkbaar
sterk onder de indruk van de kijkdichtheid
bij de VTM. Nochtans, er is geen reden om
depressief te doen, want er zijn tal van
programma's op de BRT, die te verkiezen
zijn boven het bestendige pretparkgedoe
van de VTM. Zo is ook het nieuwsjournaal
van de BRT van merklijke betere kwali-
teit. Het nieuws bij de openbare omroep
is niet alleen uitgebreider, maar - wat men
ook moge vertellen - het is ook objectie-
ver.

Toen in de eerste dagen van dit jaar de
minister van begroting, Hugo Schiltz, voor
de TV kwam vertellen dat hij het voor 1989
voorzien tekort van 405 miljard frank had
weten te beperken tot 397 miljard frank,
voegde hij hieraan toe "dat indien de
belastingen konden gelnd worden zoals
het moet (indien er dus niet zou gefrau-
deerd worden) en geen budgettaire pro-
blemen zouden zijn". Dat heeft men kun-
nen horen en zien op de BRT, maar in het
VTM-nieuws werd het eruit geknipt. Dát
zou de grote vennootschappen, die zoveel
reklame aanbrengen, zeker geen plezier
doen! En wat doet men allemaal niet voor
zijn cliënteel?

De BRT van zijn kant, moet zich aan-
passen en beginnen met zijn dekoront-
werpers op brugpensioenen te zetten. Men
heeft er nu al zo vaak gehoord dat de
nieuwsgeneriek, met de voorstelling van
een soort machinekamer, met pijnlijk flit-
sende beelden, waarin we dagelijks de
stressverwekkende gezichten herkennen
van Khomeini, Marcos en Hapart, die
dan nog begeleid worden door een auten-
tiek ketelmuziek, niet zeer attractief is.
Ook de nieuwslezers worden op een som-
bere manier gepresenteerd, met wat
grauwgeverfde kiekendraad achter hun
rug en een wand vol spinnewebben aan
hun rechterzijde. Wel zijn de BRT-
nieuwslezers vriendelijke mensen, in
tegenstelling met Danny Verstraeten van
de VTM, die steevast de kijkers hautain
begroet met „een goeie avond”; straks
wordt het nog „waarde onderdanen"! De
BRT heeft nu zeer onlangs het pro-
gramma „kunstzaken” ook een nieuwe
generiek meegegeven. 't Is om erbij te
wonen. Als die te zien is worden er voorze-
ker veel toestellen uitgeschakeld.

Wat de officiële omroep ook van de
VTM moet leren is dat men nog altijd
meer gediend is van Vlaamse artiesten en
Vlaamse liedjes, dan van al dat Engelsta-
lig gekweel. Dát is voor een groot deel het
succes van VTM: de betere voorstelling en
het optreden van Vlaamse mensen!
„'t Is op de BRT als met onze regering”,
zegt Gusta, „ze weten het, maar ze doen
er niets aan”.

Hoor je dat?
Pol

SLACHTER VARKENS

ELKE DAG van de week
voor het slachten van
varkens, geiten, schapen
en voor het versnijden van
rundsvlees

EÉN ADRES

**CHRIS
STICKER**

Krombeekseweg 50

Poperinge

33 48 10

30 03 40

Stoelen en tafels
Vlechtwerk
Biezen en riet

Paul Rappelet

Roesbruggestraat 4
8994 PROVEN

Tel. 057/30 04 63

GARAGE SERVICE
NEVEJAN
OKKAZIEMARKT
KROMBEKE 057/40 00 35

VW Golf benzine 9/87	FORD Fiesta Van 1600
OPEL Kadet diesel '89	diesel '87
PEUGEOT 205 '89	GOLF CL Turbo d. '88
FORD Fiesta diesel '90	MERCEDES 300TD d. '86
MERCEDES 190D '88	GOLF D 4deurs '87

PEDICURE

Mevr. Vandewalle-Decaestecker
Veurnestraat 9
8980 Vleteren (Oost)

Op afspraak: tel. 057/40 01 01

Ook verzorging aan huis.

Woensdagnamiddag gesloten

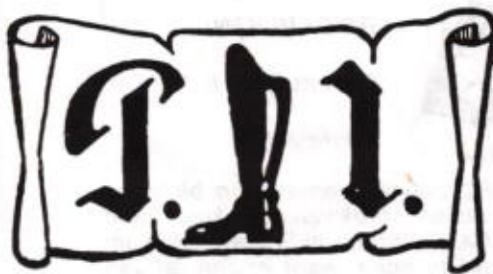
Alle voetverzorgingsprodukten
en benodigdheden.

**WEGENS
STOPZETTING**

**ALLES AAN
HALVE PRIJZEN**

Rubber : - 20%

**LAATSTE WEKEN
VAN DE
TOTALE
UITVERKOOP**

**Schoenen
Ig. PARENT-MOYAERT**

Prof. O. Rubbrechtstraat 35
8990 ROESBRUGGE Tel. 057/30 03 20

AL WEERSKANTEN VAN DE SCHREEVE

Juultje Savatte stoeg op è maandagvoornene, achter den dop, aan den toog in „t Bronzen Paard" te klappen teegen Nette, de bazine en teegen Berten Schaveel, den gazettemarchand.

„Je moe nu è keer horkten!" zei Juultje ... „Roza, de dochter van de watergarde zou geern trouwen met mien. Maar heur vader zegt da'k eerst meer verstand moeten krygen ... wuk moe je daarvooren doen?"

„De beste remedie om verstand te krygen" zei Berten Schaveel „dat is olle daage de peelen van bananen eeten er zitten daar vitamien in voor d'hersens, dat staat beschreeven!"

„Potverdikke!" riep Juultje ... „ik gaan dat probeeren, je moet è keer zeggen hoe da'k dat moeten doen!"

„Héwè, we gaan dat hier è keer è weeke lang probeeren te gaare. We zyn hier bykans oltyd aan dezelfde ure ... Je gaat gy morgen eerst naar Eugenie Pruimes, achter è pond van de beste bananen en je komt naar hier".

's Anderendaags stoeg Juultje ol aan den toog met zyn zak bananen ols Berten toekwam. Ze gingen tegaare gaan zitten ...

„k Hèn dat gisteren nog è keer overlezen!" zei Berten ... „maar je meugt olleszins nieten anders eeten of de peelen voor 't effekt ... maar om de reste niet te moeten wegsmyten gaan wieder, Nette en ik, de bananen opeeten, is dat goed?"

Juultje knikte en vroeg nog è paar pinten. Ze begosten te peelen en t'eeten ... Juultje moeste ferme knabbelen en zwelgen dat zyn oogen draaiden, maar met è goen slok bier, spoelde 't ol deure.

„Morgen weere aan dezelfde ure, ennée Juultje!" riep Berten in 't buutengaan. Juultje knikte.

De twee volgende daagen passeerden gelijk de eerste en 't gerochte vrydag ... Berten stoeg ol te wachten ols Juultje binnenkwam ...

„Hoe is 't Juultje, veranderd er nog nieten?" vroeg Berten.

Juultje schudde zyn hoofd en ging gaan zitten om weere te begynnen ...

„We gaan 't moeten è beetje forceeren, Juultje!" zei Berten ... „Weet je wuk, brengt gie morgen è kilo bananen mei!"

Juultje stoeg è moment vergaapt naar Berten te kyken. Maar olmetnekeer sprong'n rechte ...

„Wuk, nondedjuu!" riep Juultje ... „'t is nu geheel de weeke da'k hier bananen haalen en betaalen waarvan da'je gyder 't beste opeet en ik de peelen ... en je zou nu klappen van olle daage è kilo! 'k Vaagen ik mien voeten aan zoo'n remedie, geloof je datte ..."

„Daarzi!" riep Berten ... „hoor je dat, Nette, 't is naar zyn hersens è gaan, è begunt verstand te krygen, è ga meugen trouwen...!"

KWAAK

**tot 15 FEBRUARI
DROOGKASTEN**

**Miele
SIERA
AEG
aan superprijzen !**

J. CAPPOEN-GANTOIS

Prof.O.Rubbrechtstraat 12 - ROESBRUGGE
Tel. 057/30 05 94

*Kwaliteit, vakkundige uitleg en service
is onze waarborg !!*

DE IJZERBODE

Verantwoordelijke uitgever :
Drukkerij Schoonaert
Bergenstraat 1
8990 Roesbrugge
tel. 057/30 03 79

INFORMATIEBLAD voor de DIEPE WESTHOEK
met bijdragen over regionale geschiedenis en populaire wetenschap
20^e Jaargang Nr. 3 maart 1990

Wordt maandelijks
gratis verspreid in :
Roesbrugge - Haringe
Proven - Krombeke
Stavele - Beveren - Watou
Jaarabonnement : 200 fr.

In aansluiting op de orkaan van 25 januari 1990

ALS ER STORM OVER DE BEWOONDE WERELD RAAST

Orkanen, tornado's en stormvloed

Op 25 januari jl. heeft er een storm lelijk huis gehouden over West-Europa. Boven Groot-Brittannië ging het er nog geweldiger aan toe dan bij ons. Daar verloren ten minste 32 mensen het leven en men noteerde er windsnelheden tot 175 km per uur. In België zijn er 10 of 11 dodelijke slachtoffers en tientallen gewonden geweest en er was, naar men raamt, voor 9 miljard materiële schade, tengevolge van ongewone felle rukwinden met windsnelheden tot 158 km per uur te Ukkel en 167 km per uur in de kustzone. Hoewel we, hier in de Westhoek, door de nabijheid van de zee, in een winderige streek wonen, en hoewel we voornamelijk in het najaar vaak stormachtige dagen meemaken, was de orkaan van 25 januari een grote uitzondering. Het was bijna vijftig jaar geleden - 14 november 1940 - dat we dit nog moesten doorstaan. Toen werden ook windsnelheden van 155 km per uur te Ukkel opgetekend, terwijl die in de Westhoek nog hoger opliepen.

De storm van 25 januari werd door de meteorologen nogal laattijdig aangekondigd, maar de hopeloos verouderde liefhebbers van voorspellingen volgens de Lotdagen, zijn voorzeker nog meer ontgoocheld, want er was voorzien dat januari een maand zou zijn zonder veel schommelingen. Helaas, heel Vlaanderen heeft geschommeld !

Een stukje Oostmalle na de tornado van 25 juni 1967

Oorzaken en gevolgen

Wind is in principe de verplaatsing van lucht, van een kouder naar een warmer gebied. Wanneer het verschil tussen koud en warm nogal hoog oploopt en de afstand tussen de twee gebieden niet zo groot is, gaat de wind des te feller waaien en kan ze uitgroeien tot een zware storm of orkaan.

De zware storm van 25 januari vond eigenlijk zijn oorzaak in het feit dat het volop winter was (lage inval van de zonnestralen) en we geen echt winterweer kenden. De temperatuur op het land was te hoog! Die dag registreerde men te Ukkel 13,4 graden Celsius. De lucht boven het land werd mee verwarmd en steeg de hoogte in. Tegen de bodem had men dus weinig luchtdruk (lage luchtdruk), een soort ijl gat. Een hoger gelegen luchtlag had daarentegen maar een temperatuur van 6 graden. Daar was de lucht samenge trokken of gekontrakteerd. Die koudere, zwaardere lucht dook met groot geweld en schoksgewijze - vandaar de rukwinden - in het gat dat door de warme opstijgende lucht was veroorzaakt.

De gevolgen van een dergelijk stormweer zijn rampzalig. Verlichtings- en elektriciteitspalen, hoogspannings- en televisiemasten, die nochtans op sterke windstoten berekend zijn, sloegen ten gronde. Daken van huizen en torenspitsen kwamen naar beneden. Bomen werden ontworteld of knapten af. In het Zoniënwood alleen werden er naar schatting, 3000 volwassen beuken door de wind geveld. Oude gebouwen stuikten in elkaar en dakpannen vlogen in het rond, in die mate dat om de nodige herstellingen te doen, de reserves van de pannembakkerijen lang niet volstonden en nog een hele tijd met overuren moest geproduceerd worden.

Het uitvallen van de elektrische stroom veroorzaakte nog een hoop ellende; niet alleen viel het licht uit, maar in vele huizen ook de verwarming; diepvriezers en koelkasten gingen aan het lekken en wie elektrisch kookt moest zich met noodrantsoenen verhelpen.

Het treinverkeer verliep met vertraging. Zaventem werd tijdelijk gesloten en de overzetboten Oostende-Dover vaarden niet uit. Op veel autowegen verliep het verkeer stapvoets vanwege allerlei hinderenissen die op de wegen lagen.

Het bedrijfsleven zat in de prak. De machines in de werkhuizen lagen stil; de kasregisters van de winkeliers weigerden dienst; de beenhouwer ging op een voorhistorische manier de varkensham met een groot slagmes te lijf en de haarkapster verwarmde de krultang op een spiritusvuurtje. We waren meer dan vijftig jaar in het verleden gewaaid.

Hier volgt een tabelletje van de hevigste stormen die ons land teisterden, met windsnelheden of windstoten van meer dan 120 km per uur, opgemeten te Ukkel:

1935 - 30 december	140 km/uur;
1940 - 14 november	155 km/uur;
1943 - 6 april	126 km/uur;
1945 - 28 december	133 km/uur;
1949 - 1 maart	130 km/uur;
1953 - 1 februari	hevig stormvloed!
1955 - 17 mei	tornado!
1964 - 18 juli	133 km/uur;
1967 - 25 juni	tornado!
1972 - 13 november	150 km/uur;
1973 - 2 april	135 km/uur;
1983 - 27 november	152 km/uur;
1986 - 3 augustus	tornado!
1990 - 25 januari	158 km/uur.

Dat wil niet zeggen dat al deze orkanen ook de Westhoek hebben geteisterd. Sommige hebben zich in andere streken van ons land laten gelden. Dit was ook het geval met de storm van zaterdag 3 februari jl., die voornamelijk in het zuiden van het land, in de streek van Neufchâteau en Aarlen zijn extravagante kuren heeft uitgehaald, waarbij tientallen (men sprak van 200) daken van huizen werden gerukt en bomen afknaptten alsof het luciferhoutjes waren.

Tornado's

Orkanen zijn zware stormen die windstoten produceren van meer dan 120 km per uur, en die meestal materiële schade meebrengen, maar een tornado is nog veel heftiger en eigenlijk het meest ver-

woestende verschijnsel dat men kent, al is het een turbulentie of werveling van beperkte omvang. Tornado's komen veelvuldig voor in de Verenigde Staten en nog het meest in het gebied van de grote stromen. Er zijn jaren geweest, zoals 1973 en 1974, dat er daar ongeveer duizend tornado's voorkwamen. De zwaarste tornado-dag in de geschiedenis van de Verenigde Staten, was 3 april 1974, waarop niet minder dan 93 tornado's zich manifesteerden, met een balans van 330 doden!

Ook bij ons komen ze wel eens voor (zie tabelletje hierboven), zij het dan - gelukkig - sporadisch. Het is meestal in de zomer dat ze plots opduiken en een kortstondig nummertje opvoeren, dat echter gekenmerkt wordt door een spoor van vernieling. Hun middellijn - het zijn min of meer cirkelvormige wervelende slurven - zijn niet groter dan 300 m. Ze verplaatsen zich met een snelheid die varieert van 20 tot 110 km per uur, vaak maar over enkele kilometers, al kan die afstand ook wel eens uitgroeien tot 300 of 400 km. Ook gebeurt het dat twee of meer tornado's bijna gezamenlijk optreden, zij het dan soms op een merkelijke afstand van elkaar. De windsnelheden die erin voorkomen kunnen tot boven de 400 km per uur gaan, al zijn er meteorologen die spreken van meer dan 700 km per uur. De snelheid is in elk geval buitengewoon groot, maar ze is niet precies bekend, want telkens als een windmeter in de baan van een tornado is gelegen, wordt hij stukgeslagen of weggerukt.

De hevige en talrijke Amerikaanse tornado's ontstaan steeds in een buiengebied, met zware neerslag en onweer. Die zware neerslag, waarin gewoonlijk hagel voorkomt, veroorzaakt over een klein gebied een grote afkoeling met luchtkontractie, en dus hogere luchtdruk te midden van een omgeving met lagere luchtdruk. De uit de kern, naar de onmiddellijke omgeving (koud naar warm) stromende lucht zou gemakkelijk een draaiende, wervelende beweging krijgen, waardoor een zgn. landhoze (men heeft op zee ook waterhozen) of tornado zou ontstaan.

Ook in West-Europa komen tornado's voornamelijk tot stand in onweders, bij de ontmoeting van koude en warme wolken, die zich verenigen in een woeste draaikolk. Nu eens richten die kolken zich naar

de aarde, in andere gevallen stuwen zij hoog in de lucht.

Bij het naderen van tornado's hoort men een geweldig gebrul dat kan aanzwellen tot een oorverdovend gedonder. Het gieren van de razende rondwervende wind is zo krachtig dat men vaak niet hoort welke ravage erdoor wordt aangericht. Die verwoesting is inderdaad zeer groot, maar ook netjes begrensd, wat buiten de werveling is gelegen blijft intact. Het is bekend dat personen die maar enkele tientallen meters van de windhoze afstaan, niet eens door hevige wind worden beroerd.

De druk van de wind is bij een tornado verschrikkelijk hoog. Die druk neemt immers ongeveer toe met het kwadraat van de snelheid. Een storm die voortraast met 400 km per uur heeft een druk, die niet viermaal groter is dan een storm met een windsnelheid van 100 km per uur, maar die $4 \times 4 = 16$ maal groter is!

De hoegrootheid van die druk bij bepaalde windsnelheden, is af te lezen in onderstaand tabelletje:

Windsnelheid :	Winddruk :
100 km per uur	± 50 kg per m ²
120 km/u.	± 70 kg/m ²
150 km/u.	± 95 kg/m ²
200 km/u.	± 200 kg/m ²
400 km/u.	± 800 kg/m ²

Afgezien van die druk is de uitwerking van tornado's ook voor een deel te wijten aan het feit dat er binnen de wervelwind een enorme zuiging (opwaartse trek) ontstaat, die naar schatting, een snelheid zou hebben van meer dan 300 km per uur.

Op het eerste zicht lijkt het moeilijk te verstaan dat een dergelijke opwaartse zuiging kan voorkomen uit een benedenwaartse richting van de wervelwind uit de wolken, bij het ontstaan van een tornado. Het gaat hier om een ingewikkelde wisselwerking tussen warme en koude lucht, die tot zijn eenvoudigste vorm herleid, hierop neerkomt: het verdwijnen van de lagere koude lucht uit de kern van de werveling naar de omliggende warme lucht, schept in het hogere deel van de wervel een ijle die op heftige wijze met nieuwe lucht wordt aangevuld en die deze zuigkracht tot gevolg heeft.

(vervolg blz. 585)

BOUWWERKEN HUGO VERMEULEN

Obterrestraat 56
8994 PROVEN
Tel. 057/30 06 74

★ Wij doen alle afbraak- en grondwerken met kraan of bulldozer.

Beschikbaar aan zeer voordelige prijzen:
MATERIALEN UIT AFBRAAK:

- betonnen boordstenen
- 1 lot dallen
- lot Eternitplaten
- open haard
- hangend model
- zeer voordelige prijs
- steenbrokken
- geleverd met kamion
- teelaarde
- geleverd met kamion
- GRATIS TE BEKOMEN
- aarde voor vulling

WETENSCHAP IN DE TAAL DER VLAMINGEN (24)

Vanaf Jacob van Maerlant tot de stichting van de Akademiën

Wat vooraf ging : Acht woorden Nederlands / Het Oudwestvlaamse herbarium / Jacob van Maerlant / Karel van Hulthem / Sterrenkunde in de volkstaal / Geneeskunde in de Middeleeuwen / De publikaties van dr. apotheker L.J. Vandewiele / Jan Yperman / Meester Thomas Scellinck / De boekdrukkunst en een Vlaamse inkunabel / Wiskunde in de volkstaal / Rekenkunde van Gielis van den Hoeck / Het Crulijde-Boeck / De pest en pestboekjes / Lobelius en zijn Kruidtboek / De verheffing van de volkstaal / Simon Stevin van Brugge / Johannes Baptista van Helmont / Farmacie, ekologie en plantkunde / Diergeneeskunde / Van Helmont jr. en Keldermans / Chirurgijn Jan Palfijn / Troost der Armen... / Martinus van Hille / Het duo Verheyen-Sassenus / Engelbertus Capueel / Taaltoestanden en wetenschappen in de 18e eeuw / De runderpest / De publikaties van Vilain XIII / La Société littéraire de Bruxelles / Vroedkunde / Van Bavegem en Van Daele / Jan Bernard Jacobs en Jan Albert Roselt / De "Vroedkundige Oeffenschool" / De Theresiaanse Akademie / De aardappelplaag in het Oudenaardse / Petrus Engelbert Wauters / Delfstofkunde en geneeskunde / Dysenterie of rode loop / Nog in de Oostenrijkse Tijd / De Franse Tijd / Het laatste decennium van de 18e eeuw / De Republikeinse kalender / Jozef-Frans Kluyskens / Kesteloot en Sommé.

Paleis gebouwd in de Hollandse tijd (1823-1826) te Brussel, als verblijf voor de prins van Oranje (kroonprins), maar sedert 1876 "Paleis van de Akademiën", tempel van de wetenschap.

Heroprichting van de Akademie

De eerste Franse Republiek gesticht kort na de revolutie van 1789, was geen lang leven beschoren. Einde 1799 kwam Napoleon Bonaparte aan de macht, aanvankelijk als konsul, vanaf 2 december 1804 als eerste Franse keizer. In triomfantelijke oorlogen wist hij een reusachtig rijk te veroveren, dat zich uitstreckte van de Tiber tot aan de monding van de Elbe, met 130 departementen en bijna vijftig miljoen inwoners. Doch met een rampzalige nederlaag bij zijn Russische veldtocht

(1812), begonnen zijn tegenslagen. De verbondene legers van Oostenrijk, Pruisen en Rusland, die elk op hun beurt enkele jaren vroeger door Napoleon waren verslagen, wisten op 31 maart 1814 Parijs binnen te dringen en hem tot troonsafstand te dwingen. Een nieuwe poging van de onttroonde keizer om terug aan de macht te komen werd door de bondgenoten, met Pruisen en Engeland in de hoofdrol, in de vlakte van Waterloo verhindert (18 juni 1815). Op het zgn. Weener Congres, waarop de afgevaardigden van de

grote mogendheden bijeen kwamen om in Europa wat evenwicht te brengen, werd België met Holland verenigd onder koning Willem I, als bufferstaat tegen het tot zijn oude grenzen teruggebrachte Frankrijk.

Die hereniging hield rijke beloften in. Het zoveel hoger wetenschappelijke peil van het Noorden, dat reeds zo lang zijn eigen onafhankelijkheid had gekoesterd, zou ongetwijfeld een gunstige invloed op het Zuiden kunnen uitoefenen.

In de Franse tijd waren alle bestaande officiële instellingen uit de Oostenrijkse periode ontbonden, waaronder de Theresiaanse akademie die voor het laatst was samengekomen op 21 mei 1794, terwijl op 25 oktober 1797 de universiteit van Leuven werd afgeschaft. De Franse centralisatiegeest duldde geen belangrijke zelfstandige instellingen in de provincie. Hierin zou het Verenigde Koninkrijk wel verandering brengen. Reeds bij koninklijk besluit van 7 mei 1816 werd de Brusselse akademie terug opgericht. Aangezien het duidelijk bleek dat men een voortzetting van de Theresiaanse akademie op het oog had, werden de nog overlevende leden van die opgedoekte stichting, onmiddellijk weer opgenomen⁽²⁹⁴⁾, en een onder hen, de wiskundige Charles le Preud'homme d'Hailly, burggraaf de Nieuport (1746-1827), werd er de eerste directeur van. De plechtige openingsvergadering vond plaats op 18 november 1816 en deze instelling die de naam kreeg van *Académie royale des Sciences et des Belles-Lettres de Bruxelles*, behield ook het Frans als voertaal.

De akademie was verdeeld in twee klassen : de klasse van de wetenschappen en deze van de letteren. Er waren aanvankelijk 34 gewone en 8 ereleden, waarvan 20 afkomstig uit het Noorden en dit niettegenstaande de Noordnederlanders zelf over een eigen akademie beschikten, die in de Franse tijd, in 1808, onder koning Lodewijk Napoleon (1806-1810) te Amsterdam was opgericht onder de benaming *Koninklijk Instituut van Wetenschappen, Letterkunde en Schoone Kunsten*, en die bij koninklijk besluit door koning Willem I werd bevestigd, op 6 april 1816.

Als er een grote groep Noordnederlanders in de Brusselse akademie werd binnengebracht, met de bedoeling deze uitsluitend Franstalige vergadering geleidelijk aan te vernederlandsen, dan heeft dat niet tot het verhoopte resultaat geleid, misschien in de eerste plaats omdat die Noordnederlanders maar weinig te Brussel te zien waren en praktisch geen deel namen aan de vergaderingen van de Belgische akademie. Alleen de minister van onderwijs, Antoine Falck, die in 1818 ook in de Brusselse akademie was benoemd, was min of meer regelmatig aanwezig. Bovendien waren er onder de verkozen leden uit de Zuidelijke Provinciën maar

weinig uitgesproken of vlaamsvoelende Vlamingen. Onder de leden die voordien wetenschappelijke verhandelingen in het Nederlands hadden geschreven, zijn alleen te vermelden: Jacob Kesteloot, Isfridus Thys en Pieter Wauters. De andere Vlamingen hadden uitsluitend in het Frans gepubliceerd, zo bv. de Gentenaar Charles van Hulthem, die de vaste sekretaris werd van de akademie.

De activiteiten van deze instelling waren aanvankelijk zeer bescheiden. De meestal bejaarde leden, maakten van de vergaderingen een gezellig onderonsje, maar droegen weinig bij tot ernstige wetenschapsbeoefening. De eerste vier jaren (tot 1820) werd er slechts één volume memories gepubliceerd. Toen werd door minister Falck een ernstige verjonging doorgevoerd, met een aantal jonge Belgische, actieve en ondernemende geleerden in de akademie binnen te brengen: Adolphe Quetelet (1796-1874), Pierre Dandelin (1794-1847), baron de Reifenberg (1795-1850), Michel Pagani (1796-1855), François Cauchy (1795-1842) ⁽²⁹⁵⁾.

Quetelet, Dandelin, Pagani en Cauchy waren wetenschapsmensen waarvan zeker geen Nederlandstalige publikaties te verwachten waren. Quetelet was Gentenaar, maar was geboren uit een Franse vader en een Waalse moeder, Dandelin was genaturaliseerde Fransman en Pagani was van Italiaanse komaf. Geen wonder dus dat in de Hollandse tijd maar één Nederlandstalige verhandeling bekrond werd met een gouden medaille. Ze was van de hand van Godfried-Antoine Maree en droeg als titel: *Antwoord op de vraag: welk is de ware natuur der gezwavelde metalen en der geoxideerde en gehydrogeneerde verzwavelingen, volgens hunne verschillende wyze van samenstelling, als met hunne aanwending in de konsten; voorgesteld door de Koninklijke Academie van wetenschappen en fraaije letteren, zitting houdende te Brussel. Voor hare prys-uitdeeling voor het jaar 1821.*

Deze dissertatie werd niet alleen gepubliceerd in de memories van de akademie, maar verscheen ook afzonderlijk in 1823, bij P.J. de Mat te Brussel (92 p.).

De Zuid-Nederlandse universiteiten

Noord-Nederland bezat vijf universiteiten: Leiden (1575), Franeker (1585), Harderwijk (1600), Groningen (1614) en Utrecht (1636). In de Franse tijd werden zij ofwel opgeheven (Franeker en Harderwijk), of tot een secundaire rol teruggebracht, maar in 1815 weer in hun oude status hersteld ⁽²⁹⁶⁾. Om tot een zeker evenwicht te komen voorzag Willem I ook dergelijke instellingen in het Zuiden. Reeds in 1815 werd daartoe een commissie van Zuid-Nederlanders in het leven geroepen om te adviseren in verband met het aantal universiteiten, de inplantingsplaatsen, en de organisatie die zoveel als mogelijk deze van het Noorden moest benaderen. Zo werd in september 1816 beslist dat er te Gent, te Leuven en te Luik een staatsuniversiteit zou komen. In elk van deze in-

stellingen waren eigenlijk vijf fakulteiten voorzien, maar er werd gestart met vier: rechtsgeleerdheid, geneeskunde, wis- en natuurkundige wetenschappen, bespiegelende wijsbegeerte en letteren ⁽²⁹⁷⁾. De vijfde fakulteit van theologie, zou pas in 1824 te Leuven worden opgericht. Er werd meer dan vroeger belang gehecht aan de fakulteit van wis- en natuurkundige wetenschappen, waar o.m. ook scheikunde werd gedoceerd en dit wegens de behoeften van de opkomende industrie. Voor de drie Zuidelijke universiteiten waren 49 professoren voorzien: 16 per universiteit en een 17^e te Luik, voor de cursus van Franse literatuur. Het was echter uitzonderlijk moeilijk om in onze gewesten de geschikte kandidaten te vinden om deze leerstoelen te bezetten.

De Nederlandse rechtsgeleerde en staatsman Joan M. Kemper (1776-1824) die gedoceerd had te Harderwijk, Amsterdam en sedert 1809 te Leiden, kreeg de opdracht in de Zuidelijke Provinciën te gaan uitzien naar geschikte kandidaten voor de fakulteit van de rechtsgeleerdheid. Hij vatte zijn bevindingen samen als volgt: „Praters, ja, die heb ik uit overvloed ontmoet maar geleerden, zoals we dat woord in de Noordelijke Provinciën opvatten, geen en enkelen... maar ik gevoel ondertussen wel dat men niet alles door uitlanders zal kunnen bezetten” ⁽²⁹⁸⁾. Baron de Geer, de sekretaris van het departement van onderwijs, die naar Duitsland trok om er geleerden met gevestigde faam te vinden die de nieuwe instellingen een zekere distinktie konden geven, ervoer eveneens dat de beste professoren verkozen te blijven waar ze waren, en hij moest zich tevreden stellen met jongere kandidaten zonder erkende wetenschappelijke prestaties.

Aanvankelijk bestond het professorenkorps uit 25 Belgen, 6 Noord-Nederlanders, 14 Duitsers en 4 Fransen. De voertaal van de universiteiten was het Latijn, niet alleen omdat deze taal nog steeds de internationale wetenschappelijke taal was, maar ook omdat men een belangrijk deel van het professorenkorps in het buitenland had moeten rekruteren ⁽²⁹⁹⁾, waarvan er sommigen de Franse taal niet voldoende machtig waren. Bij de studenten speelde het Frans wel een grote rol als omgangstaal.

De plechtige opening had plaats te Luik op 25 september 1817, met een rede in de Franse taal door rektor Sauveur; te Leuven op 6 oktober 1817 met een rede in het Frans door rektor Harbour en te Gent op 9 oktober 1817, met een rede in het Latijn door rektor Van Rotterdam (de drie rektoren waren medici).

De fakulteit van geneeskunde en van de rechten hadden bij de studenten het meeste sukses. Evenwel, omdat de opkomende industrie behoefte had aan geschoolde technici werden vanaf mei 1823, maar voornamelijk in de jaren 1825-1830 plannen gemaakt voor nieuwe leergangen en zelfs voor een grote industrie-school, waar men de theoretische wis- en natuurkundige wetenschappen zou uitbouwen

tot toegepaste wetenschappen. Zo werden er inderdaad te Gent leerstoelen opgericht voor toegepaste scheikunde en mechanica en te Luik voor mijn- en bosontginning, telkens in 1825 ⁽³⁰⁰⁾.

De drie universiteiten lieten, in het Latijn, *Annales Academiae*, verschijnen, vanaf 1819 te Gent en te Luik, vanaf 1821 te Leuven.

Het Nederlands in Vlaanderen

In het Verenigde Koninkrijk van Willem I bestond er een ernstig taalprobleem. Het Noorden was Nederlandstalig, maar in het Zuiden werd Nederlands, Frans en zelfs Duits gesproken. In de Vlaamse gewesten sprak het volk sterk verschillende Nederlandse dialecten, maar de burgerij, de notabelen en zeker de adel, spraken en schreven Frans, de cultuurtaal.

Graaf G.K. van Hogendorp (1762-1834) de gewezen vice-president van de Raad van State, die in de zomer van 1817 de Zuidelijke Provinciën heeft bezocht, schreef: „Wij moeten wel de Franse taal gebruiken, alzoö eenige leden (*hij bedoelde Belgische leden van de Raad van State*), geen woord Hollandsch verstonden. Bij deze gelegenheid merkte ik nogtans al op, dat die heeren zich het Hollandsch of Vlaamsch schamen, omdat het in hunnen mond een *patois* is; doch dat zij het gesprokene en een courant verstaan. Een goede stijl in geschrift valt evenwel de meesten moeilijk” ⁽³⁰¹⁾.

In de Raad van State en in de Staten-Generaal werd door de Vlamingen steeds het woord gevoerd in het Frans, afgezien van die taal kenden ze slechts het plaatselijke dialect, waarin ze niet alleen geen grondige uiteenzetting konden houden bij gebrek aan een voldoende uitgebreide woordenschat, maar tevens door de Noordelingen zeker niet zouden verstaan worden. Alle officiële organismen, zowel administratieve als politieke, hadden het Frans als voertaal en men korrespondeerde in die taal met de Noordelijke regeringsinstanties.

De ouders van kinderen die verder gingen dan de lagere school wensten in de eerste plaats dat hun kinderen Frans zouden leren, omdat alleen daarmee iets te bereiken viel. Zelfs de regering meende dat zij alleen maar door een Franstalige krant uit te geven (*Le National*) lezers in het Zuiden kon bereiken en de Brugse priester Leo de Foere (1787-1851), die in de bres sprong voor de Vlaamse moedertaal, moest om gelezen te worden zijn tijdschrift, *Le Spectateur Belge* (1815), gedeeltelijk in het Frans laten verschijnen ⁽³⁰²⁾.

Wat het onderwijs betreft, er bestond geen schoolplicht. De Fransen hadden het volksonderwijs totaal verwaarloosd en de kolleges verfranst. De bestaande lagere scholen waren slecht gehuisvest en er bestond geen voorgeschreven leerprogramma. De meeste leerkrachten konden zelf maar ternauwernood lezen en schrijven en waren meer bestemd om de

kinderen zoet te houden, de dagen dat ze thuis konden gemist worden, dan om les te geven.

In Holland stond men wel een eind verder. Daar had men in 1806 een eerste wet gekregen op het lager onderwijs, een wet die in 1816 van kracht werd in de Zuidelijke gewesten. Bij koninklijk besluit van 31 mei 1816 werd te Lier een rijksnormaalschool opgericht om onderwijzers te vormen in een vierjarige opleiding, waar het Nederlands de voertaal was. In de lagere school was er geen onderricht in een tweede taal.

Wat de materiële reorganisatie betreft, van 1817 tot 1828 kwamen er in de Zuidelijke Provinciën niet minder dan 1146 nieuwe scholen, en 667 werden gerestaureerd⁽³⁰³⁾.

Ook het middelbaar onderwijs werd gereorganiseerd en de duur van de studies beliep zes jaar. Het ging over het algemeen om de voortzetting van inrichtingen die ook reeds bestonden in de Franse tijd, en waar de voertaal natuurlijk het Frans was. Dat veranderde bitter weinig ten tijde van het Verenigde Koninkrijk, niettegenstaande bij ministerieel besluit van 5 april 1817 aangedrongen werd opdat de streektaal van de inrichting ook de voertaal ervan zou worden. Toen in het ateneum te Gent in 1815 gestart werd met een leergang Nederlands, waren er in maart 1816 van de ongeveer 110 leerlingen slechts 11 die deze lessen volgden⁽³⁰⁴⁾. Van Veurne tot Maastricht bleef het in de meeste instellingen van middelbaar onderwijs, allemaal Frans wat de klok sloeg, vaak door de onwil van het schoolbestuur, van de in het Frans gevormde leraren, maar voornamelijk van de ouders van de leerlingen, die praktisch allemaal behoorden tot de verfranse burgerij.

Toen men in 1822 van overheidswege scherper ging toezien op het taalgebruik, werd in sommige kolleges het Nederlands de voertaal in de laagste twee klassen. Maar Poperinge, Tiel, Turnhout en Diest hadden ééntalig Vlaamse kolleges. Te leper en te Aalst bestond er een Vlaamse en een Franse afdeling⁽³⁰⁵⁾.

Wat het hoger onderwijs betreft, zoals we gezien hebben, was het Latijn er de voertaal, maar uitzonderingen waren voorzien voor de leergangen in de Nederlandse en Franse taal- en letterkunde, de rechtspraktijk en de economische wetenschappen. Toch zijn er in 1822-1823 te

Gent 3, te Leuven 2 en te Luik 8 professoren die in het Frans doceren.

Sommige speciale scholen, zoals de scholen voor chirurgijns en apothekers, die een opleiding gaven om voor de Provinciale Geneeskundige Kommissie een bekwaamheidsgetuigschrift te halen en die bij koninklijk besluit van 6 januari 1823 wettelijk erkend waren, moesten lessen geven in de landstaal, maar te Brussel werd er steeds in het Frans gedoceerd. Ook in de Geneeskundige School van het St.-Elisabethgasthuis te Antwerpen, werd er nog in november 1823 les gegeven in het Frans, hoewel er van de 77 leerlingen maar 3 waren die geen Nederlands verstonden. Die toestand bleef zo omdat de helft van de leden van de Provinciale Kommissie zich verzette tegen het invoeren van het Nederlands. Tot deze tegenstanders behoorden Pieter Jozef Hoylarts, waarvan nochtans een vijftal publikaties in het Nederlands waren verscheenen in de *Verhandelingen van het Genootschap ter bevordering van Genees- en Heelkunde te Antwerpen*, maar het lag misschien enkel hieraan dat dit genootschap alleen maar in het Nederlands gestelde stukken wilde publiceren; Jean-Bernard Vandenzande, een Brusselaar die te Parijs had gestudeerd, maar zeer goed Nederlands kende en toeliet dat twee van zijn in het Frans gestelde werken over vroedkunde, in het Nederlands werden vertaald, en Claude-Louis Sommé, de genaturaliseerde Parijzenaar. Op 4 september 1824 kwam het bevel van de koning dat Hoylarts en Vandenzande in het Vlaams moesten doceren, terwijl Sommé moest ontslagen worden, aangezien hij daartoe niet in staat was. Maar wegens het protest van het schoolbestuur en van de studenten kregen Vandenzande en Sommé uiteindelijk de toelating om verder in het Frans les te geven, doch repetitoren werden benoemd om hun lessen in het Vlaams te herhalen⁽³⁰⁶⁾.

Toen bij koninklijk besluit van 13 mei 1823 bepaald werd dat bij elke universiteit leergangen in de toegepaste scheikunde en werktuigkunde zouden ingericht worden, werd voorgeschreven dat die lessen niet in het Latijn, maar in de volkstaal mochten gegeven worden.

Te Leuven werd de wiskundige Pagani, van Italiaanse komaf, benoemd en de bekende Brusselse scheikundige Van Mons, die er vanaf de aanvang doceerde,

met de cursus toegepaste scheikunde belast. Zij gaven beiden les in het Frans, maar omdat Pagani die Nederlands wilde leren, tot de vaststelling kwam dat de Leuvense studenten geen algemeen Nederlands verstonden, kreeg hij, zowel als Van Mons, in 1827, de toelating verder in het Frans les te geven⁽³⁰⁷⁾.

Meer en meer zag men van regeringswege in, dat het onbegonnen werk was de invoering van het Nederlands af te dwingen en op 28 augustus 1829 werd een eerste toegeving gedaan, met het toelaten van een andere taal dan het Nederlands voor sommige akten en in strafzaken, en op 4 juni 1830 verscheen het koninklijk besluit dat het vrije gebruik van het Frans, in de Vlaamse gewesten onbeperkt toeliet, maar de omwenteling stond voor de deur. De bovenlaag in de Zuidelijke Nederlanden was sedert lang te veel op Frankrijk gericht, om definitief met het Noorden scheep te gaan !

R.A.B.

Volgende keer :

Het wetenschappelijke leven in de Hollandse tijd

Nederlandse publikaties in het Zuiden
De Belgische Staat en de Vlaamse Beweging

(294) M. Le Bruyn, *De Vlaamse aanwezigheid en het gebruik van het Nederlands in de "Académie Royale de Belgique"*, in: *De Weg naar Eigen Academiën*, Brussel, 1983, p. 70.

(295) *L'Académie Royale de Belgique, depuis sa fondation (1772-1922)*, Brussel, 1922, p. 19.

(296) B. Borghgraef Van der Schueren, *De universiteiten in de Zuidelijke Provinciën onder Willem I*, Med. Kon. Acad. Wetensch., Lett. en Sch. K. v. België, Kl. Wetensch. (XXXV), 1973, nr. 2, p. 8-9.

(297) K. De Clerck, *De stichting van de Gentse universiteit*, in: *Hoofdmomenten uit de ontwikkeling van de Gentse Rijksuniversiteit (1817-1967)*, Gent, 1967, p. 12.

(298) B. Borghgraef Van der Schueren, *op cit.* (nota 296), p. 15.

(299) K. De Clerck, *De vernederlandsing van de rijksuniversiteit te Gent*, in: *Spiegel Historiae*, (15), nr. 12, december 1980, p. 658.

(300) *op cit.* (nota 296), p. 17-18.

(301) A. De Jonghe, *De Taalpolitiek van Koning Willem I in de Zuidelijke Nederlanden (1814-1830)*, Sint-Andries Brugge, 1967, p. 26.

(302) *op cit.* (nota 301), p. 27.

(303) M.A. Nauwelaerts, *Meesters en Leraren*, in: *Flandria Nostra*, dl. III, Antwerpen-Brussel-Gent-Leuven, 1959, p. 372.

(304) *op cit.* (nota 301), p. 179.

(305) *op cit.* (nota 301), p. 181.

(306) *op cit.* (nota 301), p. 218-219.

(307) *op cit.* (nota 301), p. 219-220.

MICHEL CAPOEN

Waaenburgseweg 67 - KROMBEKE

Tel. 057/40 08 54

LOOD- en ZINKWERKEN
AANHANGWAGENS

EEN WANDELING DOOR IERLAND (4)

door Ward OPDEBEECK

De na-oorlogse jaren

Ten tijde van de koude oorlog, voelde men, wegens de sterke anti-kommunistische gevoelens van de bevolking, een morele druk om de houding van neutraliteit te herzien. De sympathie voor de geallieerden werd ieder jaar groter, omdat de Sovjet-Unie door zijn veto zich verzette tegen de opname van Ierland in de Verenigde Naties, tot in 1955. Maar de Valera zag de neutraliteit als enig wapen tegen de „partition” (verdeling) van zijn land: „Partition means neutrality”. Toen Ierland lid werd van de Europese Gemeenschap werd uitdrukkelijk gestipuleerd dat het op militair gebied neutraal bleef en geen lid kon worden van de Nato omdat het niet kon meemarcheren in dezelfde legers als Engeland. Op dit ogenblik is de neutraliteitsgedachte in alle politieke partijen en bij gans de bevolking zeer sterk aanwezig. Dit neemt niet weg dat in de Tweede Wereldoorlog meer dan 150 000 Ieren als vrijwilligers meevochten met de Engelsen, ook wel om den brode. Typisch is dat Noord-Ierland proportioneel minder vrijwilligers heeft geleverd dan de Republiek.

Het Ierse leger bestaat uit vrijwilligers, 30 000 man sterk. Het is spaarzaam doch modern uitgerust met enkele gevechtsvliegtuigen, een paar korvetten om de vissers en de visserij te beschermen; met helikopters die vooral gebruikt worden om vissers in nood te redden; met gepantserde troepen die de laatste 20 jaar aan de grens tussen Noord en Zuid patrouilleren en de Ierse politie bijstaan. Het bewaken van die fiktieve grens kost de Republiek jaarlijks 300 miljoen pond en het amuseert de troepen. Ierse soldaten doen ook dienst in de UNO-eenheden en dit sedert de moeilijkheden in Katanga. Ze hebben bij de UNO-troepen zware verliezen geleden in Zaïre en nu in Libanon.

Na 16 jaar regering viel de Valera bij de verkiezingen van 1948. Er kwam een coalitie tot stand, deze riep de Republiek uit, en stapte in 1949 uit de Commonwealth. Engeland antwoordde op deze unilaterale verklaring met een Ierland „Acte”. Hiermee erkende zij Noord-Ierland als een integrerend deel van het Verenigd Koninkrijk en dit voor zolang er hiervoor een meerderheid te vinden is in het Parlement te Belfast (Ulster). Dit is de gordiaanse knoop die de huidige moeilijkheden in het Noorden onoplosbaar maken. Het is immers niet het Parlement in Westminster (Engelse Parlement) dat een verandering kan brengen in de verhoudin-

gen tussen Engeland en Ulster, doch alleen de meerderheid van de Noord-Ieren zelf. Het uitroepen van de Republiek heeft de band tussen Engeland en Ulster versterkt. Wat de Valera aan zijn IRA-vrienden had geweigerd - onder het ekskuus dat het uitroepen van de Republiek en het verbreken van de laatste banden met Engeland, het Noorden volledig van het Zuiden zou vervreemden - was nu een realiteit en werd uitgevoerd door deze die de Treaty hadden ondertekend. De Valera echter kreeg gelijk en de grens tussen Noord en Zuid blijft bestaan. Die wordt met de dag steeds scherper uitgetekend.

Gladstone (1809-1898), die ijverde voor de vrijheid van de katholieken in Engeland en Ierland, zegde eens dat idealen in de politiek nooit gerealiseerd worden. Hoe waar is dat voor Ierland.

Het oude ideaal van de Gaelic League : een Iers sprekende natie, is op niets uitgelopen. Yeats (1865-1939) droomde van een Iers literaire herleving, maar de beste schrijvers weken uit : Shaw, Oscar Wilde, Sean O'Casey, Bekket, Joyce... De socialistische leider van de opstand in 1916, Connolly, hunkerde tevergeefs naar een socialistische volksrepubliek. In de stad Limerick werd toen een Sovjet uitgebouwd. Men had alle goederen van Limerick ten voordele van de Sovjet onteigend; men had Lenin als leider erkend en hem per telegram verzocht de Sovjet Limerick te aanvaarden. Maar het experiment heeft slechts 5 maanden geduurd, de Ierse Sovjet werd door de vakbonden en de bisschop gekelderd. Redmond droomde van een „Home Rule” en lid te worden van het British Imperium. Hij riep daarom 100 000 Ieren op om in Vlaanderen en Noord-Frankrijk, vier jaar te vechten voor „de rechten van de kleine volkeren”, maar ontgoochelde de Ieren, zoals de Vlamingen ontgoocheld werden met hun „hier ons bloed wanneer ons recht”. De Valera die gans zijn leven gestreden had voor de onafhankelijkheid en de unifikatie van zijn vaderland, zag in zijn laatste levensdagen (hij stierf in 1975) hoe het verdeeld ten onder ging in haat en geweld. Ook de droom van een Carson in het Noorden, namelijk de volledige assimilatie van Ulster in een Verenigd Koninkrijk, mislukte. Carson zelf had de „provincie” in twee moeten delen en van de negen graafschappen die de „provincie” vormen had hij er drie aan het Zuiden moeten afstaan. Erger nog, een derde van de bevolking erkent zijn Staat niet en hunkert naar een hereniging met het Zuiden.

De strijd tussen Noord en Zuid

De hoofdfactor in Ulster is vrees. De katholieken vrezen de dominerende fanatieke protestanten die hen niet alleen als tweederangsburgers aanzien, maar als vijanden. De protestanten vrezen eens uitgerangeerd te worden door de katholieke kinderrijke gezinnen. Om die redenen zijn er voor hen geen woningen te vinden, is er geen werk en geen medezeggenschap. Deze tweevoudige vrees ligt aan de basis van de huidige moeilijkheden.

Het is een strijd met vele facetten : het is geen zuivere klassenstrijd want er zijn proleten in beide kampen. Alle klassen lopen doorheen de twee godsdiensten. Het is ook geen zuivere godsdienststrijd. Het is een valse simplificatie te beweren dat het gaat om een godsdienstoorlog. De godsdienst aksentueert alleen het verschil tussen de twee stammen, aangezien de twee opposerende frakties toevallig ook in hun godsdienstige opvattingen verschillen. Het is in feite een godsdienststrijd tussen ongodsdienstigen. Een godsdienst waarin hypokrisie hoogtij viert; een godsdienststrijd waarin de Ieren elkaar in sluipmoorden overvallen; een godsdienststrijd die een heel vreemde lading dekt.

Het is ook geen rassen- of stammenstrijd. Ze verschillen wel onder elkaar : de settlers (kolonisten) en de inboorlingen. Maar drie eeuwen verblijf in Noord-Ierland heeft van de indringers ook Ieren gemaakt. Het gaat eigenlijk tussen twee gemeenschappen van Ieren die veel meer Iers voelen dan Brits, die elk een eigen levenswijze hebben met een „distinct upperclass” vernisje voor sommigen onder hen. Het is een strijd tussen inboorlingen en kolonisten. De eenen hebben de Reformatie ondergaan, de anderen hebben er zich tegen verzet. Doch was er geen Reformatie geweest dan was de strijd er toch gekomen tussen settlers en inboorlingen. Het is dus een strijd om de machtsbalans. De suprematie van een protestantse klasse met een „no surrender” in hun vlag. Een machtsbalans in handen gehouden door het manoeuvreren van de kiesdistrikten, zonder menselijk inzicht in de noden van het derde van de bevolking : de katholieken die zonder volle rechten leefden en, zij wezen ook een minderheid, dit niet langer gedogen. Hun bewustwording is er voornamelijk gekomen door de toegankelijkheid tot het hoger onderwijs, dank zij de Britse welvaartstaat en het demokratiseren van het

onderwijs. De katholieken eisen nu medezeggenschap. Men kon ze tot nu toe ongestraft discrimineren, en deze discriminatie werd moreel verantwoord door deze bevolkingsgroep - wat doorheen de hele geschiedenis was gebeurd - als onloyaal te bestempelen. Het is het onvermogen van de leidende klasse om oude voorrechten af te staan, om zich aan te passen aan en te berusten in een vermindering van privileges en om een herverdeling van de macht door te voeren. De leidende klasse heeft de eisen, de spanningen, de conflicten, die hadden moeten leiden tot de groei en de ontwikkeling van de samenleving, beantwoord met gestructureerd geweld van politie en voornamelijk van „B Specials”. Dit geweld heeft de IRA terug in het leven geroepen, met als tegenzet bepaalde paramilitaire organisaties bij de protestanten, en als uiteindelijk gevolg een guerrillastrijd vol sluipmoorden; een haat in beide gemeenschappen, die bruggen bouwen tussen de twee groepen onmogelijk maakt.

Het is per slot van rekening ook een zuivere nationale strijd. Zowel de protestanten als de katholieken hebben steeds verkondigd dat zij het welzijn van Ierland beoogden. De middelen om tot daar te komen zijn echter zeer verschillend: de enen wensen de Union (vereniging van Ulster met Engeland) te behouden; anderen willen een onafhankelijk Ulster (wint meer en meer veld); een derde soort wil een onafhankelijke Ierse Republiek, d.w.z. het ganse eiland één Staat. Het heeft echter vaak geleken op het zich verkleden in een nationalistische maskerade. De blinde onbestuurde processen die aan de gang zijn in Ulster zijn dus zeer complex en men vraagt zich af hoe en wanneer er een oplossing komt? De toestand is ondoorzichtig: een klassenstrijd, een godsdienststrijd, een nationale strijd, een strijd om de macht! De vervlechting van dit alles is tot stand gekomen doorheen de voorbije eeuwen tengevolge van de behoeften en de handelings van twee gemeenschappen en ingegeven door ongefundeerde vrees: bij de ene groep de vrees om de suprematie te verliezen en bij de andere groep de vrees van nooit een beetje welzijn te kunnen veroveren.

Deze vernietigende emotie: de vrees om de vrees is altijd een slechte raadgeefster geweest in de geschiedenis van Noord-Ierland. Beide gemeenschappen draaien zich een rad voor de ogen en weigeren de oplossing van het gezond verstand. Zo komt het dat in Ulster het listige en het sadistische in de menselijke natuur er een tragisch spel speelt.

Vlamingen in Ierland

In deze artikelenreeks heb ik de gelegenheid gekregen dieper in te gaan op de geschiedenis en de ziel van het Ierse volk. Maar ik mag niet eindigen zonder een woord over de Vlamingen in Ierland.

De Vlaamse Club in Dublin heeft als leden een 80-tal families over het hele land verspreid.

Sommige Vlamingen kwamen er op vakantie en bleven er. Ze baten restau-

rants uit of knutselen in leder of hout en maken souvenirs voor de toeristen.

Kanunnik Van Huffel, directeur van het Lemmensgesticht in Mechelen, stuurde in de jaren dertig verscheidene organisten. De Regge, Seeldrayers, Gebruers, Van Dessel bespelen er de beiaard en het orgel en vormden er bekende zangkoren.

Een groep kwam er als industriëlen, uit de Kredietbank, Agfa Gevaert, Janssen Pharmaceutica, Traffo, de Boerenbond.

Sommigen zijn in Ierland een toevluchtsoord komen zoeken na wat men de bevrijding heeft genoemd. Ze kwamen er zonder geld en zijn nu meestal welstellend, enkelen zelfs zeer rijk.

Na de Tweede Wereldoorlog kocht de CVP-volksvertegenwoordiger Godfried Develter (1909-1980) van Diksmuide er enkele hofsteden om er Vlaamse gezinnen te brengen, indien de Russen te Diksmuide de IJzertoren zouden heropbouwen met hamer en sikkel in het kruisbeeld. Ten einde die hofsteden uit te baten bracht hij verscheidene Vlaamse boerenzoons naar Ierland, die er nu nog steeds groeiende hofsteden uitbaten. In 1985 werd de Vlaamse boer Jaak Dehaene van Oostvleteren, als de beste landbouwer van Ierland verermerkt door het Ministerie van Landbouw.

Soms zou ik een vergelijking willen maken tussen Vlaanderen en Ierland. De politiek in Ierland is extremistisch, bereid door te drijven tot het bittere einde toe. Voortvechten voor een hopeloze zaak en desnoods in geweld ten onder gaan of zichzelf vernietigen. Wat was hopelozier dan het verzet van Emmet, van Wolff Tone, dan de opstand van 1916, dan de hongerstaking van Bobby Sands en de tien anderen. Maar dit aandurven en doordrijven, dat is Iers. In Vlaanderen houdt men het bij discussiëren, laveren en toegeven. In Ierland durft men jaren onder te duiken, in het gevang te gaan en daar een protest-aktie op touw te zetten; men schrikt er niet voor terug jarenlang, winter en zomer gans naakt in een cel te zitten, omdat men het gevangenisplunje niet wil aantrekken; men durft voor zijn rechters uit te roepen: ik erken U niet, ik verdedig mij niet, ik ga in hongerstaking. De interne-ning van 300 man heeft als gevolg een maandenlange konfrontatie, met een totale likwidatie van het systeem. In Vlaanderen worden 90 000 mensen aangehouden (54 000 officieel en vele duizenden door weerstandsgroeperingen), er worden eeuwenlange gevangenisstraffen uitgedeeld, mensen worden wederrechtelijk geëxecuteerd onder de handtekening van een Graaf van Vlaanderen... en de Vlamingen zwijgen! Ierland is Don Quichot, Vlaanderen, Sancho. In Vlaanderen is het een „Kermesse Héroïque”, in Ierland volgens Yeats: „A terrible Beauty”, die we met Rodenbach vertalen: „Afgrijselijk schoon”.

Dit alles is een gelegenheid om mijn goeie vriend Pater Callewaert beter te begrijpen wanneer hij zei: „Zo ik geen Vlaming was zou ik een Ier willen zijn”.

(slot)

Ward Opdebeeck

KLEINE FISCALE KRONIEK

De vergelijking (2)

We hebben de vorige keer aangetoond dat de administratie van de belastingen, een zelfstandige die bv. 1 400 of 1 500 werkuren aangeeft, niet zomaar op 1 800 of 2 000 uren mag brengen omdat er sommige beroepsgenoten, inderdaad zoveel presteren en aangeven.

Niet alleen het aantal werkuren mag niet opgevoerd worden zonder ernstige bewijzen van fraude, maar ook de prestatie- of uurprijs mag niet bij vergelijking verhoogd worden.

Als uit de uitgaande facturen van ambachtsman A blijkt dat hij een uurloon aanreken van 700 fr., mag dit bedrag niet toegepast worden op de werkuren van ambachtsman B, die volgens zijn uitgaande facturen bv. maar 600 fr. aanreken. Zelfs niet als ambachtsman B daarmee een uitzondering vormt ten opzichte van alle beroepsgenoten uit de streek, die nochtans werken in ongeveer dezelfde voorwaarden en omstandigheden.

Zelfs waar er door beroepsverenigingen of door wettelijke organismen een prestatieprijs voorgeschreven wordt, heeft de administratie niet het recht die aan te rekenen, bij het nagaan van de winstberekening, als tenminste uit bewijsstukken (uitgaande facturen, kwitanties, boekhouding) blijkt dat dit tarief niet werd toegepast.

Omgekeerd, wanneer uit bewijsstukken blijkt dat er een hoger bedrag werd aangerekend dan normaal voorgeschreven, moet de administratie dit hoger bedrag in rekening brengen.

De belastingdiensten moeten werkelijke inkomsten belasten en niet wat het had kunnen zijn, of die voorgeschreven en gebruikelijk zijn.

Ook bij handelaars geldt hetzelfde systeem. Het is niet omdat handelaar C bepaalde voorwerpen verkoopt met een winst van 50 t.h., dat handelaar D, die dezelfde voorwerpen verkoopt met 25 t.h. winst, moet belast worden volgens een winstafrekening als die van C. Alleen de werkelijke winst is van tel, wat die ook moge zijn!

Serge BLONDEAU

Account. IDAc - Fisk. Adviseur EHSAL

TOUSSAINT
Groot- en kleinhandel

BEGRAFNISSEN GRAFZERKEN GRAFKELDERS

**GOEDKOOP en KWALITEIT
IS ONZE REKLAME**

Toonplaats : Bergenstraat 1
Beveren-Roesbrugge - 057/30 09 09
Burelen : Prof.O.Rubrechtstraat 67
Roesbrugge
057/30 11 72 - 38 85 34

MASSA BEHANG

OPENT DE LENTE

OPEN-DEUR-DAGEN

op **VRIJDAG 16 - ZATERDAG 17 - ZONDAG 18 - MAANDAG 19 MAART**

- ★ **BEHANG** : 10.000 rollen uit voorraad aan netto-prijzen om U tegen te zeggen.
- ★ **VERVEN** :
aan prijzen buiten konkurrentie.
- ★ **GORDIJNEN & DRAPERIEËN** : GRATIS meten
Wereldmerken : ADO - UNLAND - VRIESCO - SARGA - ARISTO - WYERS - enz...
- ★ **T.P. & VLOERBEKLEDING** :
T.P. vanaf 189 fr./m²
VYNILS vanaf 229 fr./m²
- ★ **KARPETTEN** :
- KLASSIEK synthetisch : 2/290 - 3.315 fr.
wol : 2/3 - 8.540 fr.
- MODERN synthetisch : 170/240 - 6.450 fr.
- ★ **BADKARPETTEN & -SETS** :
één der mooiste kollekties uit de streek.

ADO Gouddraad
hoogstaande kwaliteit
met 5 jaar garantie.

DUBBEL VOORDEEL : boven op onze groothandelsprijzen
nog een «**VOORDEELCHECK**» naar rato van aankoop.

AANKOOP	CHECK
1.000 fr.	100 fr.
2.000 fr.	210 fr.
3.000 fr.	320 fr.
4.000 fr.	430 fr.
5.000 fr.	540 fr.

AANKOOP	CHECK
6.000 fr.	650 fr.
7.000 fr.	760 fr.
8.000 fr.	870 fr.
9.000 fr.	980 fr.
+ 10.000 fr.	1.100 fr.

**SLECHTS 4 DAGEN AAN DEZE ONGELOOFLIJKE LENTEPRIJZEN !
EEN PAASGESCHENK !!!**

MASSA BEHANG

Openingsuren tijdens de
open-deur-dagen :
doorlopend van 9.30 tot 19 u.

Bergenstraat 42
8991 BEVEREN(KALSIJDE) Tel. 057/30 10 20

Eén eis van vader op zoon: MATHYS

Wilt U weten waarom ik altijd de Mathys-verven gebruik?

Mathys, een volledig gamma van kwaliteitsverven voor de bouw.

Vanaf de voorbereiding tot en met de afwerking. Voor binnen- en buitenwerken, in vochtige of droge lokalen, op hout, baksteen, cement, metaal... Bij Mathys vind ik praktisch alles wat ik nodig heb.

Mathys, ook een technische dienst. Goede raad is goud waard!

Om netelige problemen op te lossen stelt Mathys geschoolde techniekers en een labo-service ter beschikking. Ik raadpleeg hen in moeilijke gevallen en het resultaat is: ik bespaar tijd, ik heb de zekerheid te werken zoals het hoort en mijn klanten zijn tevreden!

fabriek, die de vaklui steunt. Mathys is helemaal gericht op de toekomst: spijstechnologie gekoppeld aan kwaliteitstraditie. Reeds 150 jaar ervaring! Deze ervaring werd opgedaan zowel in het domein van de verven, vernissen, als waterdichtingsprodukten. Mathys is steeds een stap vooruit!

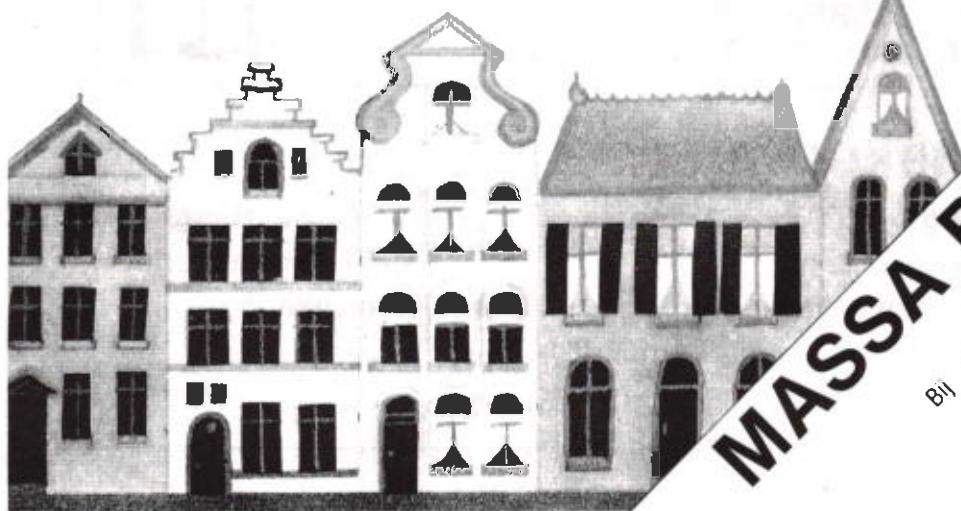
Etiketten veranderen maar kwaliteit blijft!

Ja, ik zou het bijna vergeten... de verpakking van de produkten is veranderd. De etikettering kreeg een jongere "look", men heeft naar meer eenheid gestreefd. Men moet toch met zijn tijd meegaan! Wenst U verdere inlichtingen? Vul dan het strookje in en stuur het naar Mathys.

Mathys, de gekende kwaliteit van verven voor de bouw.

Ik werk sedert jaren met Mathys-verven. Reeds in de tijd van mijn vader was Mathys al synoniem van kwaliteit. Maar ook voor mij is het belangrijk te kunnen rekenen op betrouwbare produkten en op een

MATHYS
Verven

MASSA BEHANG C.V.

Bij uw bezoek (zonder koopverplichting)
geeft onderstaande bon recht op een
GRATIS VOETMAT (1 per gezin)

Naam _____
Adres _____

★ Wat brengt mijn spaarboekje op ?

3,75%

basisinterest

+ NIEUW

1,25%

getrouwheidspremie

1,75%

aangroei premie

NIEUW !

Iedere storting brengt rente op
vanaf de volgende bankwerkdag

Premies berekend op jaarbasis

AAN TE RADEN :

- ☐ ASLK WOONSPAREN
- ☐ ASLK SEIZOENSPAREN

AANDACHT !

Vanaf 1 maart 1990 bieden wij U beleggingen aan waarop maar 10 % roerende
voorheffing wordt ingehouden in plaats van 25 %.

★ Ook bij de ASLK !

- ☐ Korte termijnbeleggingen met aantrekkelijke voorwaarden !!
- ☐ Euro-obligaties

Ook voor U !!

Vraag vrijblijvend inlichtingen bij :

Eddy AMELOOT

Prof.O.Rubbrechtstraat 14
8990 ROESBRUGGE
Tel. 057/30 08 66 - 30 12 42 (privé)

★ Alle verzekeringen

Autoverzekering

Brandverzekering

Levensverzekering

Gewaarborgd inkomen

Familiale verzekering

Depositoverzekering

Enz.

STORMEN EN ORKANEN

(vervolg van blz. 576)

Door die formidabele zuigkracht is het te verklaren dat soms zware, logge voorwerpen door de lucht worden verplaatst. Meer dan dertig jaar geleden schreef prof. Charles F. Brooks van de Harvard Universiteit, een artikel in het tijdschrift „The Airman”, waarin hij sterke staaltjes vertelde in verband met alle soorten van stormen. Hij vermeldde er o.a. dat een tornado een spoorwegwagon van 83 ton, met 117 passagiers van de rails tilde en die 25 meter verder liet neerploffen!

Op 17 mei 1955 teisterde er een tornado Oostvlaanderen en veroorzaakte zware schade in de streek van Oudenaarde en Aalst. Op zondag 25 juni 1967 (het was Beverenkalsijde-kermis) omstreeks 15.30 u., werden een hevig gerommel en donderslagen gehoord, en niet zo ver van bij ons vandaan, werden o.a. de gemeenten Boezinge, Brielen, Dikkebus en Kemmel fel getroffen door een tornado, die meer dan 300 woningen vernielde of toch fel beschadigde. Te Oostmalle in de provincie Antwerpen, werd door hetzelfde fenomeen de zestiende-eeuwse kerk verwoest, de torenspits werd naar beneden gekeild en het schip werd ingedeukt; 117 huizen werden totaal en 45 andere gedeeltelijk in puin gelegd. Men telde 102 gewonden...

Op 3 augustus 1986 teisterde een tornado de streek van Lokeren en van ... Charleroi. Gelukkig zeldzame gevallen.

Stormvloed

We weten allemaal dat de zee een regelmatige getijdenbeweging heeft, met laag- en hoogwaterstanden: ebbe en vloed. Onder dag en nacht heeft men tweemaal vloed, telkens met een tussentijd van ongeveer 12.30 uur.

Het hoogteverschil in waterstand tussen ebbe en vloed is niet overal gelijk. In open zee en in normale omstandigheden is het verschil niet groter dan 50-60 cm,

maar aan de kusten is dit veel belangrijker, al hangt dit ook weer af van de vorm en de ligging van de kustlijn. Aan onze Noordzeekust beloopt het bij kalm weer 1,5 tot 2 meter.

Die beweging van het water wordt veroorzaakt door de aantrekkingskracht van de maan. Afgezien van de gewone ebbe- en vloedbewegingen, kent men nog regelmatig voorkomende hoogte- en laagtepunten. Om de veertien dagen komt er een *springvloed* en daartussenin beleef men een zgn. *doodtij*. De springvloed ontstaat tengevolge van de samenwerkende aantrekkingskracht van zon en maan op de watermassa. Bij doortij wordt de aantrekkingskracht van de maan door de zon tegengewerkt. Hoe dat eigenlijk allemaal in mekaar steekt, vertellen we weleens in een volgende bijdrage.

Bij springtij is de vloed ongeveer drie-maal krachtiger dan bij doortij, maar het kan gebeuren dat een krachtige zeewind het effect van een springvloed aanzienlijk versterkt of afremt, naargelang de richting van waaruit de wind waait. Versterking van springtij door een storm, kan een ramp tot gevolg hebben, in het bijzonder in onze lage landen (België en Nederland). Dat was namelijk het geval in de nacht van 31 januari op 1 februari 1953, toen ons land en ook Engeland, maar voornamelijk Nederland werd geteisterd, waar dit noodweer 1835 slachtoffers maakte. De storm, die met een maximumsnelheid van 130 km per uur, het water ver boven het voorziene astronomische getij opstuwde, bracht bv. te Vlissingen het waterpeil op 3,10 m boven de verwachte vloedhoogte.

Die fameuze stormvloed heeft ook in België vele slachtoffers geëist en ontzaglijke schade aangericht in de kuststreek en langs de Schelde en haar bijrivieren, zij het in mindere mate dan in Nederland.

Onze kust werd zwaar gehavend over een lengte van 4,6 km en van Koksijde tot Knokke-het Zoute, waren 37 bressen in de dijken geslagen. Te Antwerpen had sinds

mensengeheugen is het Scheldewater nog nooit het peil van 7,85 m bereikt, dat is 80 cm boven het niveau van de kaaien. In de Scheldestreek waren niet minder dan 240 bressen geslagen en 6000 ha werden blank gezet.

De bres van Berendrecht (langs de Schelde, een 20-tal km ten noorden van Antwerpen) groeide geleidelijk uit tot een lengte van 130 m. Bij elke vloed werden 8400 ha grond overspoeld door 8 miljoen kubieke meter water. Alles samen werd de aangerichte schade geraamd op één miljard (37 jaar geleden!)

Omdat het degelijke herstel van de dijken en het dichtmaken van al die bressen, zo maar niet in enkele dagen uit te voeren was, zat men buitengewoon verlegen om de volgende springvloed, die zou voorkomen op 14 februari. Door meer dan 2000 arbeiders, 400 werklozen en 9000 soldaten werden 1 300 000 zandzakjes gevuld en opgestapeld om de frontale bressen in de dijken te stoppen. Maar 14 februari kwam en ging zonder nieuwe destructie.

Ook de storm en het *springtij* van dinsdag 27 februari jl. zorgde op tal van plaatsen voor een vervelende wateroverlast, voornamelijk rond Rupelmonde, maar een ramp als in 1953 is het goddank niet geworden.

In uren van storm en ontij voelt de mens zich klein en onmachtig, en we denken dan vaak aan de Engelse teoloog en dichter John Keble (1792-1866), die eens schreef:

Wie van ons wordt niet somtijds bijna tot wanhoop bewogen, door het machtige beeld dat aarde en hemel ons bieden?

Roger-A. BLONDEAU

HET NIEUWE BEHANGPAPIER IS BINNEN !

Grote keus uit voorraad
in alle prijsklassen

Alles voor de „DOE HET ZELVER”

Behangpapier
Verfwaren
Gordijnen
Vloerbekleding
Onderhoudsprodukten

JACQUES BERQUIN

Couthoflaan
8994 PROVEN

tel. 057/30 06 54 - 057/30 11 20

Couthoflaan 7B - 8994 PROVEN
057/30 11 47

HOUT • ISOLATIE • PVC • VELUX
BOUWMATERIALEN • WATERLEIDING
PLAFOND- & VLOERBEKLEDING • IJZERWAREN
KLEIN ALAAM • VERFWAREN • BEKAERTDRAAD
TUINGERIEF • ELEKTRICITEIT • AFVOERBUIZEN
HOUTEN AFSLUITINGEN EN SCHOMMELS

OPEN : iedere dag van 8 tot 19 uur
zaterdag tot 18 uur

BOEKENNIEUWS

Jack Verstappen

Encyclopedie van het Antwerpse toneel- en muziekleven, zo luidt de titel van een nieuw werk van Jack Verstappen, waarin anderhalve eeuw cultuurleven in de Sinjorenstad wordt weerspiegeld. Het werk, dat tien jaren opzoekingen en schrijven heeft geveerd, zal worden uitgegeven door een huldecomitee naar aanleiding van de vijfenzeventigste verjaardag van de auteur (3 september 1990).

Jack Verstappen heeft talrijke werken in diverse literaire en volkskundige genres op zijn actief. Ook als organizer en inleider van tentoonstellingen van beeldende kunstenaars, en als uitgever van boeken en tijdschriften, heeft hij zich verdienstelijk gemaakt. Verder heeft hij verscheidene internationale literaire congressen georganiseerd en richtte hij in Blankenberge de „Kulturele Stichting Trempunt“ op, die kunstenaars uit heel Europa aantrok.

Inlichtingen over de verwachte publicatie: Jos Verstappen, Oudestraat 112, 2610 Wilrijk.

De verworpenen van Veurne

Het Handboogstraatje, dat door de jaren heen verschillende namen kreeg, zoals het „Archieerstraatje“ en het „Ambachtstraatje“, was vroeger een drukbevolkt straatje waar haring- en sprotrokers, scharenslieden en leurders woonden. Nu is het een rustig straatje geworden, maar in de eerste helft van deze eeuw was het het meest rumoerige gedeelte van de stad. Velen die hier in de ongezonde één-kamer-huisjes woonden, trokken 's morgens vroeg naar Nieuwpoort of De Panne om er hun voorraad vis op te halen en ze haastten zich terug om hun vrouw met de waar de straat op te sturen. De winst uit de verkoop verdween meestal snel in één van de talrijke herber-

gen die er waren gevestigd, zoals „De Paraplu“, „De Zon“, „Jean-Bart“, „Roesbrugge“, „De Sprotfabriek“ en zelfs „De Casino“. De trotse vrijheidsdrang van dit volkje, hun eigen bargoens taaltje, akkoordenspel, drankzucht, vechtpartijen en fopperijen, maakten het Ambachtstraatje, het Oratoriestraatje en het Paviljoenstraatje voor de Veurnse burgerij tot een te mijden buurt.

Jeannette Roelants, de auteur, was er kind van Charles en van Mariette Desmet, zelf dochter van „Kolen in de Stove“ en van Julia Verminck, bijgenaamd „Ama-tjatie“.

Dit boek brengt het levensechte verhaal van haar kinderjaren, van lief en leed in dit wel aparte milieu.

Het kost 550 fr., telt 160 blz. en is te verkrijgen bij Boekhandel Schoonaert, Bergenstraat 14, 8990 Roesbrugge.

Nieuwe toeristische brochures stellen Veurne en regio voor

Zopas stelde de dienst voor toerisme van Veurne de gloednieuwe werffolder „Veurne 1990“ voor. Deze drieluikfolder op A4-formaat stelt de stad, die zich op amper 6 km van de kust en van de Franse grens bevindt, summier doch volledig voor. De omslag stelt de Grote Markt op volle bladgrootte voor. Dit plein, een van de mooiste marktplaatsen van België, is zeker een van de grootste troeven van deze kunststad.

In 1990 krijgt België het epitheton „Lekker Land“. Ook daarna wordt in de nieuwe Veurnse brochure verwezen. Beknopt worden de voornaamste plaatselijke lekkernijen voorgesteld, en er is een lijst van restaurants en snacks opgenomen, met opgave van allerlei nuttige gegevens; zo wordt telkens vermeld of er streekgerechten en kindermenu's op de kaart voorkomen, en tevens worden voor elk restaurant een tweetal specialiteiten vermeld.

De brochure „Veurne 1990“ is gratis verkrijgbaar bij de dienst voor toerisme, Grote Markt 29, 8480 Veurne. (058/31 21 54). Er wordt wel een kleine bijdragen voor verzendingskosten gevraagd.

Tevens is bij deze dienst een brochure met *tips voor dagtrips voor groepen en schoolreizen* verkrijgbaar. Nieuw in het aanbod zijn de boottochten Nieuwpoort-Veurne met rederij Westcoast, waarvoor bij de dienst voor toerisme te Veurne kan worden geboekt, alsook een aanbod van „culturele namiddagprogramma's voor groepen“, met als thema's Paul Delvaux of Jonker Arthur Merghelynck.

Bezoek aan de elektrische centrale van Ruien-Kluisbergen

Elektriciteit is niet meer weg te denken uit ons dagelijkse leven. Wat een probleem als de elektriciteit eens uitvalt. Deze moderne energiebron is een onmisbare schakel in het huishouden en in de nijverheid.

Hoe ontstaat elektriciteit? Welk is het werk in de elektrische centrale? Hoe gebeurt de verdeling naar de huishoudingen en de fabrieken?

Op dit alles en nog meer krijgen wij een antwoord tijdens ons bezoek op vrijdag 23 maart aan de elektrische centrale van Ruien-Kluisbergen, de grootste klassieke elektriciteitscentrale van ons land, met een vermogen van 980 MW.

De bus vertrekt op vrijdag 23 maart om 18.00 uur op de markt te Roesbrugge, om 18.15 uur op de markt te Poperinge en om 18.30 uur op de markt te Leper.

Prijs: 225 fr. per persoon. Inschrijven bij Patrick Gunst, Kristen Volkshuis, Roesbrugge (tel. 057/30 03 22). Iedereen van harte welkom!

Inrichters: CM Ziekenzorg Roesbrugge-Haringe in samenwerking met Vakantiegenoegens Leper-Poperinge.

VIJF KONINGEN

H. Van Daele

980 F

Veel mensen hebben een verkeerd beeld van wat de koning is en doet. Dit boek wil een zo juist mogelijk beeld ophangen over de vijf koningen van België. Voor iedere koning worden een aantal accenten gelegd. Geïllustreerd met originele, vaak nooit geziene documenten.

Boekhandel Schoonaert

Bergenstraat 14
8990 ROESBRUGGE
Tel. 057/30.03.79

Ook als u geen klant bent,
hebt u in 20 minuten
uw lening op zak.

LEO LEPEE

Krombeke
057/40 01 12

Beveren
057/30 04 60

Gemeentekrediet

de bank op z'n best

**de grootste keus
behangpapier**

de grootste keus
DEKENS
DONSDEKENS
DEKBEDDEN
BESCHERMHOEZEN
HOOFDKUSSENS

WOONINRICHTING

schoonaert

Tel. 057/33 40 86

Bruggestraat 3 - 5

8970 POPERINGE

VERZEKERINGEN
PRINZIE
LENINGEN
PRINZIE
BELEGGINGEN
PRINZIE
ZAKENKANTOOR
PRINZIE

PVBA

Agentschap Krediet aan de Nijverheid

Provenplein 39A - 8994 PROVEN-POPERINGE

Tel. 057/30 09 01 - 30 09 02

na de diensturen : 30 02 58

met staatswaarborg

TOTAL

**HET
KWALITEITSMERK**
Ollën en
smeermiddelen

voor : GASOIL - diesel
- verwarming

FUEL-OIL
BENZINE

FRANS VERMEERSCH

Blekerijweg 33-35

8994 PROVEN

Tel. 057/30 04 13

HOUTHANDEL

FIRMA MAERTEN p.v.b.a.

Bruggestraat 26-28

8970 POPERINGE

**M Massieve
stijldeuren**

**JUNIOR
LINE**

presenteert zijn nieuwste
COMMUNIE- & FEESTCOLLECTIE

OPEN DEURDAGEN

9-10-11 maart • 31 maart - 1 april

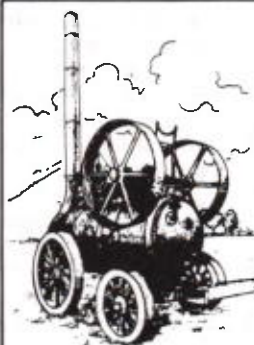
10 % korting in waardebons

Florian - Chattawak - Tutti Frutti

De winkel is ook open op zondagvoormiddag

Ieperstraat 28
Poperinge
tel. 057/33 42 50

geboortelijst
uniformkledij
van 0 jaar - maat 44

Michel BAELE

**Bankelndeweg 29 C
8994 KROMBEKE**

CENTRALE VERWARMING

ASFALTBEDEKKING

KEUKENS — SANITAIR

ALGEMEEN ONDERHOUD VAN GAS-
EN MAZOUTBRANDERS

Telefoon 057/40 05 43

BESCHOUWING VAN DE MAAND

Bij een politiekommissariaat stond het wrak van een verongelukte auto. Een man die voorbijkwam, vroeg of hij het kon kopen. „Maar Meneer,” zei een politieagent, „daar kun je toch niets meer mee doen. Het ding is helemaal kapot.” „Geeft niet,” zei de man, „het is voor een tentoonstelling van moderne kunst !”

naar L. VANDER KERKEN in DE STANDAARD der LETTEREN (28-29.10.1989)

Voor alle
BOUWWERKEN
BOUWMATERIALEN
GRAFKELDERS
GRAFMONUMENTEN

R. VERMEULEN & Zn

Haringestraat 75
8990 HARINGE
tel. 057/30 02 07

KWALITEITSCARROSSERIE MET AUTOLAKSPUITERIJ
Onze mensen maken het verschil !

Provenceweg 90B - 8970 POPERINGE
Tel. 057/33 47 92

c.v. RIMAL

- ALGEMENE VOEGWERKEN
- ELASTISCHE VOEGEN
- RENOVATIE VAN GEVELS
- HERSTELLING VAN SCHOORSTENEN

BOURGONDIEDREEF 6 8970 POPERINGE tel. 057/33 74 31 - 21 93 59

STAVELE - BEVEREN-IJZER

BURGERLIJKE STAND

Geboorte :

- Sinita Deprince, dochter van Egide en Patricia Verschaeve (Stavele).

Huwelijk :

- Kris Veramme van Lo-Reninge met Caroline George van Beveren.

Overlijden :

- Maria Van Camp, 85 j., weduwe van Firmin Beghein (Beveren).
- Georges Deschuytter, 74 j., echtgenoot van Paula Vangrysterre (Stavele).

K.B.G. BEVEREN-IJZER

Uitslag van de kaarting van 15 februari 1990. Wonnen 3 partijen :

1. Decarne Robert	420 p.
2. Ryon Michel	396 p.
3. Butaye André	365 p.
4. Debergh Agnes	299 p.
5. Ganne Marcel	285 p.
6. Craeye Albert	273 p.
7. Maekelberghe Jules	238 p.

Grote kotelettenkaarting in café „t Boerenhof” op zaterdag 24 en zondag 25 maart, dit ten voordele van de K.B.G. Iedereen welkom.

Kabaret te Stavele

Op zaterdag 17 en 24 maart '90 treedt het Stavels Kabaretgezelschap voor het voetlicht, telkens om 20 u. in de Gemeentenzaal te Stavele.

Inkom 100 fr. - kinderen 50 fr.

Kaarten te verkrijgen bij de spelers of bij Wilfried Laureys, Zwanestraat 7, Stavele, tel. 057/30 00 17.

Flor Barbry's Volkstoneel voor Frans-Vlaanderen

In het 35^e werk- en speeljaar brengen de onversaagde acteurs en actrices van het volkstoneel voor Frans-Vlaanderen (destijds onder de leiding van de betreunde Flor Barbry uit Westouter) "In de Miroir" met eenzelfde entoesiasme, geestdrift en vuur als destijds voor het publiek en voor het voetlicht.

„In de Miroir" (naam van een dorpsherberg aan de grens) werd door Roland Delannoy geschreven, in de streektaal omgezet door Greta Barbry en wordt opgevoerd in de regie van Pierre Vandermarliere, dit overal met veel sukses en tot tevredenheid van de toeschouwers. Spelen dit seizoen mee : Antoon Hardeman,

Godelieve Boxoen, Sofie Pattyn, Roland Delannoy (auteur van het stuk), Greta Barbry, Frank Verdrue, Joost Denuwelaere of Stefaan Haerdeman, Guido Morreel en Leo Vanhee.

Voor het publiek van Davidsfonds IJzerweelde treden ze op in de H. Hartzaal te Beveren-IJzer op zaterdag 17 maart a.s. te 20 u. Toegang : 200 fr.; leden Davidsfonds, K.B.G., K.L.J., K.V.L.V. en Landelijke Gilde : 150 fr. Reservatie bij DF-bestuursleden en nummering bij Roger Vandergucht te Beveren-IJzer (tel. 057/30 07 57).

Org. : DF-IJzerweelde i.s.m. K.B.G., K.L.J., K.V.L.V. en Landelijke Gilde van Beveren-IJzer.

MENSEN VAN BIJ ONS

Te Stavele overleed op 12 februari jl. Georges Deschuytter, echtgenoot van mevr. Paula Vangrysterre, geboren te Stavele op 27 december 1915. Hij was bakker te Stavele en had in 1941 het bedrijf overgenomen, dat in 1908, door zijn vader Henri Deschuytter, was gesticht. In 1980 is hij op rust gegaan. Thans bestaat die bakkerij niet meer.

AKTIVITEITEN EN VERMAKELIJKHEDEN MAAND MAART

Kaartingen

- Proven, Eekhout
zaterdag 10 maart
zondag 11 maart
Kaas- en Garnalenkrokettenkaarting
t.v.v. Eekhout - Proven
- Krombeke, café „t Kereltje“
zaterdag 10 maart vanaf 19 u.
maandelijks kaarting
- Roesbrugge, bij P. Gunst
maandag 12 maart
maandelijks kaarting
- Haringe, in de schoollokalen
woensdag 14 maart
puntenkaarting „Derde Leeftijd“
- Haringe, in „St.-Jozef“ bij Cecile Ryon
zaterdag 24 en zondag 25 maart
maandelijks kaarting
- Roesbrugge, bij P. Gunst
dinsdag 27 maart
puntenkaarting „Derde Leeftijd“

Vogelpik

- Roesbrugge, café „Handelshuis“
zaterdag 3 maart
koningssmijting voor de leden
- Roesbrugge, bij P. Gunst
zaterdag 10 maart
smijting voor de leden
- Haringe, in „St.-Jozef“ bij Cecile Ryon
zaterdag 10 en zondag 11 maart
smijting voor de leden
- Krombeke, café „t Kereltje“
zaterdag 24 maart vanaf 19 u.
smijting voor de leden

K.V.L.V. Roesbrugge-Haringe

- Op dinsdag 6 maart starten we met een reeks van 10 turnlessen bij P. Gunst om 20 u. Gelieve vooraf in te schrijven bij Mevr. Vanstraeesele. Prijs : 300 fr.
- Op woensdag 7 maart om 13.15 u. in de School te Roesbrugge : „Voetverzorging“. Trekking van de Lourdesreis.

Volkstoneel te Beveren-IJzer

- Beveren-IJzer, zaterdag 17 maart „In de Miroir“ door Flor Barbry's Volkstoneel voor Frans-Vlaanderen.
Org.: DF-IJzerweelde i.s.m. K.B.G., K.L.J., K.V.L.V. en Landelijke Gilde.
Kaarten te verkrijgen bij Roger Vander-
gucht, Beveren-IJzer.

TE KOOP

- FOTOKOPIEMACHINE CANON PC-20
2 j. oud - wegens aankoop grotere
perfekte staat - 057/30 06 74

BEDANKING

Peter BOURY

dankt langs deze weg iedereen
die heeft meegewerkt voor zijn
verkiezing tot Prins Karnaval der
Landelijke Pleuten 1990.

BRIEFJE VAN EEN KLEINE MAN

Beste Jef,

De regering Martens VIII is de regering van de gestabiliseerde tekortkomingen.

Er zijn 63 ministers en staatssecretarissen in ons land, dat is veel te veel zegt de premier maar als ze Chevalier de laan hebben uitgestuurd, hebben ze hem onmiddellijk vervangen. Ze weten dat er te veel zijn, maar ze doen er niets aan.

Martens heeft ook gezegd dat er zeer veel geld in ons land is, en dat, indien iedereen zijn plicht zou doen, er geen problemen zouden zijn. Ze weten ook dat in die zaken voornamelijk de wet tekort schiet, maar ze doen er niets aan.

Eén rund op vijf is met schadelijke hormonen bewerkt. In Nederland worden slagers en verbruikers afgeraden nog Belgisch vlees te kopen. In ons land is er dus een hormonenmafia bedrijvig, die onze gezondheid bedreigt. Ze weten het, maar ze doen er niets aan.

Er is een tekort aan onderwijzers en leraren, omdat ze liever in de privé gaan werken, waar ze beter betaald worden. Als de lesgevers ontbreken, wat moet er van de scholen en van onze kinderen worden? Ze kennen de toestand, maar ze doen er niets aan.

Tussen juni 1984 en december 1985 hebben Amerikaanse firma's voor een stordige 400 miljoen smeergelden betaald aan Belgische instanties of personen, om hier munitie te mogen leveren. Die toestand wordt aangeklaagd... maar er wordt getreuzeld tot de zaak gaat verjaren. Men weet dat op voorhand, maar men doet er niets aan.

In alle soorten van louche zaken, die door het gerecht onderzocht worden, en waarbij hooggeplaatste personen betrokken zijn, verdwijnen er voortdurend bezwarende stukken: naamlijsten, agenda's, videobanden, en worden die dossiers meestal zonder gevolg geklasseerd. Ze weten het, maar ze doen er niets aan.

*Ons leefmilieu is vergiftigd en gepo-
lueerd. Lucht- en bodemvervuiling dienen voortdurend aangeklaagd. Onze waterlopen zijn mestpoelen geworden en zijn grotendeels biologisch dood. Men weet wie er voor verantwoordelijk is, en men maakt grootse plannen voor zuiveringsoperaties. Men kent de situatie, maar men doet er nog altijd niets aan.*

Ik zou zo lang kunnen voortgaan, doch het wordt een eentonige litanie.

„Kalmpjes aan“, vermaant Gusta, „en alleszins geen beschuldigingen meer aan het adres van oud-premier VDB. Hij heeft klaar en duidelijk voor de Parlementaire Onderzoekskommissie gezegd dat het allemaal niet waar is. Bovendien te veel is trop, en trop is te veel!“

*Zeer juist,
Pol*

SLACHTER VARKENS

ELKE DAG van de week
voor het slachten van
varkens, geiten, schapen
en voor het versnijden van
rundsvlees

EEN ADRES

**CHRIS
STICKER**

Krombeekseweg 50
Paperinge
33 48 10
30 03 40

Stoelen en tafels
Vlechtwerk
Biezen en riet

Paul Rappelet

Roesbruggestraat 4
8994 PROVEN

Tel. 057/30 04 63

GARAGE SERVICE
NEVEJAN
OKKAZIEMARKT
KROMBEKE 057/40 00 35

VW Golf benzine '87 MERCEDES 300TD d. '86
OPEL Kadet diesel '89 GOLF D 4deurs '87
PEUGEOT 205 '89 AUDI 80 diesel
MERCEDES 190D '88 FORD Fiesta '90 benzine
GOLF CL Turbo d. '88 LADA '86

PEDICURE

Mevr. Vandewalle-Decaestecker
Veurnestraat 9
8980 Vleteren (Oost)

Op afspraak : tel. 057/40 01 01

Ook verzorging aan huis.

Woensdagnamiddag gesloten

Alle voetverzorgingsprodukten
en benodigdheden.

**WEGENS
STOPZETTING**

**ALLES AAN
HALVE PRIJZEN**

Rubber : - 20%

**LAATSTE WEKEN
VAN DE
TOTALE
UITVERKOOP**

**Schoenen
Ig. PARENT-MOYAERT**

**Prof. O. Rubbrechtstraat 35
8990 ROESBRUGGE Tel. 057/30 03 20**

AL WEERSKANTEN VAN DE SCHREEVE

Meester Neuteboom, den schoolmeester van Pollinkhove, was bezig met lesse geeven aan zyn joengens. 'n Hadde djuuste è daan met, uut è boek, 't verhaal vooren te leezen van de rijken vrek en den armen Lazarus. Daaruit wilde meester aan de joengens laaten verstaan dat de rijkste niet oltyd de gelukkigsten zyn en dat 'n armen mens hem oltemets gelukkiger voelt of è rijken ... Meester deed het boek toe en keek glimlachend naar de joengens ...

„En nu zou ik willen dat er iemand è voorbeeld geeft van è armen man die toch gelukkig is!”

Jeftje Preeuw stak zyn vinger op ...

„Mieltje Gareel van Sukkelstraatje!” zei Jeftje.

„Hoe weet je dat?” vroeg meester.

„Omdat Mieltje osan zingt van: „Geern bij” ols'n 's avonds buitenkomt toe mien tante Jeannes!”

„Wien is joen tante Jeanne?” vroeg meester.

„Dat is de bazinne van d'herberge 'De Laate Leute' zei Jeftje.

„'t Is te verstaan” knikte meester ... „maar wie kent er nu iemand die rijk is en toch ongelukkig!”

Meteen stak Dreetje Sproete zyn vinger op...

„Nuuze nieuwe garde!” zei Dreetje. De meester keek raar!

„Hoe leg je dat uit?” vroeg meester.

„Héwè, mien vader hadde gisteren è proces è kreegen en è was ongehoord kwaad als'n thuuskwam ... Moeder vroeg van wien dat'n dat è kreegen hadde.

„Moe je dat vraagen” riep mien vader ... „van Derycke, die nieuwe garde ... dat stiksche ongeluk!” Meester schudde zyn hoofd.

„Dat is è beetje verre gezocht!” zei meester ... „maar nu het volgende ... Iedereen neemt nu zyn schrijfboek en maakt een kort opstel, waarin de drie volgende woorden moeten voorkomen: rijk, gelukkig en armoe.

De joengens zaaten te peinzen en op hulderen pennestok te knabbelen, maar van schrijven kwam er nog niet veele ... Er was maar één die ferme aan 't schrijven was en dat was Nantje Verkest. Meester was ondertusschen het bord gaan afvaagen en ols'n weere aan zyn lessenaare ging zitten, zag'n dat Nantje ol è daan hadde en met zyn armen overkruist zat rond te kijken ...

Hé daar Verkest!” riep meester ... „k zien da'j voor één keer de rapsten zyt! Leest è keer luidop wat da'je geschreeven hèt!” Nantje stond rechte en begon ...

„Onze buurman naamt meneere Filou. Hij is getrouwd met een madame die zeer RIJK is ... maar hij was niet GELUKKIG bij haar en is voorgoed weggegaan. Mijn vader zegt dat hij (HA)AR MOE was ...!

KWAAK

Ontdek onze nieuwe mikrogolfovens

M722

- Diplomatic systeem met draaiplateau en golvenverdelers
- Tiptoetsbediening voor de inbreng van tijd, vermogen en temperatuur
- 4 vermogens : 70/150/450/780 W.
- Spijzentermometer.
- In- en uitschakelbaar draaiplateau.

ELEKTRO CAPPOEN

**Prof.O.Rubbrechtstraat 12 - ROESBRUGGE
Tel. 057/30 05 94**

*Kwaliteit, vakkundige uitleg en service
is onze waarborg !!*

Miele

DE IJZERBODE

Verantwoordelijke uitgever :
Drukkerij Schoonaert
Bergenstraat 1
8990 Roesbrugge
tel. 057/30 03 79

INFORMATIEBLAD voor de DIEPE WESTHOEK
met bijdragen over regionale geschiedenis en populaire wetenschap
20^e Jaargang Nr. 4 april 1990

Wordt maandelijks
gratis verspreid in :
Roesbrugge - Haringe
Proven - Krombeke
Stavele - Beveren - Watou
Jaarabonnement : 200 fr.

Over de geestelijke vader van JOMMEKE

DE ROOTS VAN DE MEEST POPULAIRE STRIPTEKENAAR, JEF NYS, LIGGEN IN DE WESTHOEK

Een talentvolle traditionalist

Eén van de meest gevierde striptekenaars van ons land is de geestelijke vader van *Jommeke*. Tot op heden goed voor zo'n slordige 34 miljoen *Jommeke*-albums (!), zonder dan nog te gewagen van cartoons, portretten en strips allerhande die de immer bezige kunstenaar fantaseert, in een spannend verhaal inkarneert en uiteindelijk met zijn typische stijl en Fingerspitzengefühl op papier brengt. Ieder *Jommekes*verhaal is een spannend avontuur zonder geweld, zonder kogels noch enig moordwapen. Zijn tekeningen zijn zoals de kunstenaar zelf. Jef is een lieve, ongeunstelde, zachte en beminnelijke man, wiens ene woord niet luider klinkt dan het andere. Hij is vriendelijk, bescheiden en goedig van aard. Hij neemt in de van talent bulkende Belgische stripwereld een heel aparte plaats in. *Jommeke* en zijn vrienden hebben geen wapengeweld nodig om het kwaad en de slechteriken te overwinnen. Maar hoe dan ook, wie een *Jommeke*-album leest, raakt in de ban van deze „clan“, oorspronkelijk gebaseerd op het gewone stramien van de jonge stripheld in familiaal verband. Dit familiale verband is trouwens - en dit is een unicum in onze stripwereld - korrekt : *Jommeke* heeft een vader en een moeder wat men niet kan zeggen van Marc Sleens noch Willy Vandersteens striphelden. Verder heeft *Jommeke* zijn vriendenkring die allerlei gekke avonturen meemaken, als daar zijn Flip, de papegaai, de tweeling Annemieke en Rozemieke, Filiberke, professor Gobelijn en nog vele anderen.

Toen ik vriend Jef, voor *De IJzerbode* een paar vragen ging stellen, schoten sterretjes in zijn ogen. Deze spontane reactie verraadt niet enkel zijn gevoel voor humor, maar ook - en niet in het minst - (dixit hij zelf) de fierheid stevige wortels te hebben in de schrale zandgrond van Koksijde waar vader, grootvader en vele generaties daarvoor, nooit aflatende wroeters waren die een ongelijke strijd streden tegen de natuur, de armoede en het steeds dreigende onmetelijke water. Ze probeerden er te overleven en slaagden er nog in ook.

Het stulpje achter de kerk

In het kader van de duinen van Koksijde, krijgt de moderne Onze-Lieve-Vrouw-Ter-Duinenkerk (1959-1965) van architect Jozef Lantsoght uit Brugge, katedraalallures. Bijna aanleunend tegen

deze duinenkatedraal, staat nu nog het piepkleine, witgekalkte vissershuisje op cijnsgrond van de gemeente Koksijde. In dit stulpje waar nu een garage tegenaan gebouwd is om de Japanse glimmerd tegen weer en wind te beschermen, wonden vele generaties lang de *Nysens*.

De vader van Jef Nys werd daar geboren op 5 juli 1889 en werd twee dagen later gekerstend als Hendrik Lodewijk Nys, zoon van Carol Nys en Marie-Thérèse Huysseune.

Carol werd midden de negentiende eeuw vaak aangemonsterd als stoker op grote oceaansleepers en kwam zo in de piepjonge Congostaat en in Zuid- en Noord-Amerika terecht, waar hij fascinerende verhalen aan overhield. Zelfs een ganse lading negerslaven heeft hij eens van uit Afrika naar Zuid-Amerika gebracht nu zo wat honderdvijftig jaar geleden. Na

Jef NYS

de ellende en het schrijnend onrecht dat hij toen ervoer, hield Carol het na deze reis voor bekeken.

Het was de tijd dat zeldzame toeristen schoorvoetend naar de kust kwamen. Grootvader Nys sprak Engels met een Westvlaams aksent, Frans met een „r“, maar Koksijds, wat eigenlijk een universeel communicatiemiddel is, nog het best. Jagers hielden georganiseerde klopjachten in de onmetelijke duinen, waar toen nog een zeldzame keer een hert werd geschoten maar waar ganse hopen vossen en klein wild werden neergeknald. Voor al deze vreemde vogels speelde Carol de waard in zijn krotje, dat voor de gelegenheid als Gaststube dienst deed

en waar hongerige magen gevoed en droge levers gelaafd werden. 's Winters deed hij aan strandvisserij, kaakte vette haring en rookte sprout, waar de Veurnaars verzot op waren.

In 1914 werd zoon Hendrik, Lodewijk Nys gemobiliseerd. Hij werd ingelijfd bij het 5° Linie, 11° compagnie, en werd op 15 december 1919, dertig jaar oud, gedemobiliseerd te Aken in Duitsland.

Zonder toekomstmogelijkheden terug thuis, trok hij op aanraden van een familielid in 1920 naar Antwerpen, waar hij zijn intrek nam op de eerste verdieping van een huis in de Rotterdamstraat n°. 38.

Vader Hendrik had vier jaar frontleven en één jaar bezetting in Duitsland achter de rug en had aan de lijve ondervonden hoe de Vlamingen steeds gediskrimineerd werden.

Hij werd mede hierdoor actief lid van de V.O.S. (Vlaamse Oudstrijdersbond) en droeg bij zijn overlijden deze enige lidkaart die hij bezat (V.O.S. n°. 52446) als een relikwie bij zich.

In 1920 werd de Koksijdenaar aangesteld als voorlopig „sassenier“ (sluiswachter) en genoot een maandwedde van 116,66 fr.

In 1921 reeds werd hij vast benoemd in deze functie en verdiende toen 4450 fr. per jaar of 370,83 fr. per maand. Hendrik vond dat hij met zo'n salaris een gezin kon stichten en huwde op drieëndertigjarige leeftijd (op 5 augustus 1922) Louise Van Den Bos uit Sint-Amands a/d Schelde. Het gezin kreeg vier kinderen waarvan de tweede oudste, Jef, Maria, Theodoor was, die te Berchem werd geboren op 30 januari 1927 en die als kunstenaar in binnen- en buitenland een grote reputatie geniet.

Bij het uitbreken van de Tweede Wereldoorlog was vader Hendrik, toen 51 jaar geworden, benoemd tot hoofdsassenier en verdiende dan 19.600 fr. per jaar ofwel 1633 fr. per maand. Hiermee moest moeder voor haar groot gezin de eindjes maar zien aan elkaar te knopen.

Maar het noodlot sloeg toe. Vader Hendrik Nys, in 1941 net 52 jaar geworden, verongelukte met zijn fiets op weg naar zijn werk. Hij werd door een vrachtwagen doodgereden langs de Mechelsesteenweg te Berchem. Moeilijke jaren stonden nu voor de deur...

IJslandvaarders

De rest van de familie Nys bleef echter honkvast te Koksijde en omgeving wonen, waar nu nog talrijke nazaten, nichten en neven van Jef Nys hun dagelijkse boterham verdienen.

Twee zussen van vader Hendrik, bloed-eigen tantes van Jef bijgevolg, huwden met stoere bonken van onverschrokken vissers die weer en wind en zelfs de wildste zeeën trotseerden. Beiden scheep-ten in te Duinkerke rond O.L.Vrouw-Lichtmis om voor zes lange maanden, in de IJslandse wateren te gaan vissen. Zij vingen kabeljauw met de kollelij, aten de kabeljauwkoppen om te overleven en waren rond O.L.Vrouw-Hemelvaart weer thuis.

Nonkel Theodoor Depotter uit de Houtsaegherlaan te Koksijde (15.9.1871-21.2.1953) ondernam één reis als IJslandvaarder, maar nonkel Isidoor Vermoote (8.8.1877-26.8.1957) uit de Cactuslaan te Koksijde (vroeger Maartenoom) deed vijf reizen naar het barre Noorden op zoek naar kabeljauw die na de vangst onmiddellijk gekuist en gezouten werd om deze minstens een half jaar op de *Galette* (zo noemde de boot die op IJsland vaarde) te kunnen bewaren vooraleer de reder deze gevangen vis als koopwaar aan land kon verhandelen. (2).

Jef Nys, hoogbegaafde leerling

Na de voorstelling van de Koksijde familie Nys, wordt het zo stilaan tijd de sluier te lichten van JEF NYS, de man waarover het eigenlijk allemaal te doen is.

Na het huwelijk van vader en moeder was het jonge gezin te Berchem gaan wonen, waar Jef nog steeds in de buurt, waar hij zijn jeugd doorbracht, zijn optrekke heeft.

Na zijn lagere school te Berchem, waar hij steeds de eerste plaatsen wegkaapte, liep Jef technische school te Borgerhout in de Prins Leopoldstraat. Jaar na jaar was hij ook daar de *primus inter pares* met als uitschieters de vakken wetenschappen en wiskunde, waar hij omzeggens altijd het maximaal aantal punten behaalde.

Ondertussen was hij sinds zijn vierde, vijfde leerjaar alsmat bezig met ventjes, dieren, bomen en bloemetjes tekenen, dat

men daar gewoon niet kon naast kijken. Zijn onderwijzers raadden hem aan tekenonderricht te volgen en Jef was, toen hij op de technische school van Borgerhout aankwam, al enkele jaren bezig de lessen aan de Stedelijke Avondakademie van Berchem te volgen op een boogscheut van thuis.

Daar kreeg hij les van Lodewijk De Maeyer, een rijzige graatmagere bekwaame kunstschilder, die zichzelf asceet en alchemist noemde en met de loop der jaren zodanig surrealist werd dat zijn werk onttaarde in een goedkoop afgietsel van 't werk van Salvador Dali.

Wegens papierschaarste werden de tekeningen van de leerlingen toen met een stukje krijt op ieder-zijn-eigen bordje gemaakt, naderhand weer afgelikt of uitgeveegd om zodoende weer met een propere lei opnieuw te beginnen en op die manier zijn allerindividueelste emoties in allerindividueelste expressies te vertolken.

De directie van de technische school vroeg op een bepaalde dag aan hun jeugdige en veelzijdig begaafde leerling of hij ter versiering van de sombere schoolgangen koppen van grote wetenschappers wilde tekenen. Zij wisten dat Jefke Nys jaar na jaar de eerste prijzen wegkaapte aan de Stedelijke Avondschool, maar hoe groot was hun verwondering toen de reeks koppen, waaronder die van *Georg Simon Ohm, James Watt, Simon Stevin, Alessandro Volta* e.a. werden opgehangen.

De gevolgen waren navenant. Het volgende schooljaar verhuisde de jonge begaafde leerling, na advies van zijn leraars uit Borgerhout, naar het prestigieus Hoger Instituut voor Schone Kunsten in de Mutsaertstraat te Antwerpen, waar professor Isidoor baron, Opsomer, schilder en graveur, toen de leiding had en zeer grote invloed op zijn leerlingen uitoefende.

Jef Nys onderging daar vooral de invloed van prof. Jan Van der Loo, die portrettekenen doceerde en over wie bij uitgeverij Arcade een prachtig kunstboek is verschenen met evaluaties o.m. van *Mar-nix Gijsen, Stéphane Rey, A. Scheurs* e.a.

Op zaterdagavond 27 maart 1976 opende wijlen staatsminister Gaston Eyskens in het onlangs door storm totaal ver-

BOUWWERKEN HUGO VERMEULEN

Obterrestraat 56
8994 PROVEN
Tel. 057/30 06 74

★ Wij doen alle afbraak- en grondwerken met kraan of bulldozer.

Beschikbaar aan zeer voordelige prijzen:
MATERIALEN UIT AFBRAAK:

- betonnen boordstenen
- 1 lot dalen
- lot Eternitplaten
- open haard hangend model
- zeer voordelige prijs
- steenbrokken
- geleverd met kamion
- teelaarde
- geleverd met kamion
- GRATIS TE BEKOMEN
- aarde voor vulling

woeste patriciërshuis „De Grote Sterre” te Damme, een merkwaardige retrospectieve Jan Van der Loo. De fine fleur van Vlaanderen was daar aanwezig, waaronder gouverneur Kinsbergen, schepen Delwaide, baron Marnix Gijsen, kabinetschef Johan Fleerackers, Daniël Coens toen nog burgemeester van Sijsele, en tal van vooraanstaanden die let of wat naam in Vlaanderen hadden. Oud-premier Gaston Eyskens noemde zich als schilder, een leerling van Jan Van der Loo en stelde dat zijn meester als de beste Vlaamse portret-tist van de eeuw, Damme alle eer deed met deze retrospectieve die toen liep tot 30 april. (?) Ook Jef Nys trouwens is vol lof over zijn oud-professor.

Daar de wetenschappen sinds zijn eerste pasjes in het secundair onderwijs de lievelingsvakken waren van Jef Nys, leek het van bij het begin van het academiejaar duidelijk dat de kleine Berchem-naar voor het vak anatomie hoog zou scoren. Hij kende en tekende de kleinste spieren van het menselijk lichaam zo nauwkeurig, dat prof. Delameilleure die dit vak onderwees, stomversteld stond over het jonge talent en diensvolgens met de grootste voldoening Jef als zijn bekwaamste leerling katalogeerde.

In het derde jaar van het Hoger Instituut herinnert Jef zich vooral de lessen van prof. Depoorter, die voornamelijk met marines en havenzichten een reputatie had van een niet onbelangrijk schilder te zijn in dit genre.

Vliegende bommen

Toen de gevreesde V1- en V2-bommen van Antwerpen een puinhoop maakten en veel Sinjoren naar familie en kennissen in onze konkreten afzakten, werd het Hoger Instituut aan de Mutsaertstraat gesloten. De jonge academicus ging werken op een tekenbureau waar hij met potlood en papier zijn hart kon ophalen.

Ondertussen maakte hij karikaturen, cartoons, maar nog het liefst allerhande strips die een voortzetting waren van zijn eerste en grote liefde: ventjes tekenen.

In die tijd behaalde hij de eerste prijs in een wedstrijd van „t Pallieterke”, het weekblad voor mensen „met een goed hart en een slecht karakter”. Onder het motto „wat niet al lachend kan gezegd worden is de waarheid niet” vroeg men om het ontwerp te tekenen van een bankbriefje voor de Republiek België, waarop de vermeende president van „La Belgique, une et indivisible, libre et fédérale (pour les flamands la même chose)” zou voorkomen. De lezers waren de enige en echte juryleden om de beeltenis van de eerste president van de Republiek België, met name Kamiel Huysmans, recto-verso te beoordelen.

Jef Nys werd unaniem de beste valsmunter en laureaat. Bruno De Winter van „t Pallieterke” smeekte Jef voor hem te blijven tekenen, wat meteen de eerste stap werd in de rijke carrière van Jef Nys.

Al meer dan dertig jaar

Sinds 1958 werkt Jef Nys voor het dag-

blad HET VOLK. Van november van dit zelfde jaar verscheen *Jommeke* als vervolgverhaal in *Het Volk* en in „t Kapoentje”.

Jommeke was eerder reeds, van 30 oktober 1955 af, om juist te zijn, als gag-strip verschenen in *Kerkelijk Leven* en later in albums bij de uitgeverij Halewijn. Uit die tijd dateren ook de strips en avonturen van Kadodderke, De Familie Knol en Adam leeft nog. In de *Gazet van Antwerpen* verschenen „De lotgevallen van Jef Neus en Seppe”, die hoe je het ook draait of keert, reeds een blauwdruk was van de latere Jommeke-reeks.

Eveneens voor *Het Volk* tekende Jef Nys in die tijd verscheidene biografische verhalen als „Het leven van Paus Johannes XXIII”, „De grote Zwartrok”, „De Reus uit Bengalen”, „De grote weldoener”, „De trek naar China”, „Het schone avontuur van een bakkersjongen”, e.a. Voordien waren talrijke biografieën van zijn hand verschenen in *Kerkelijk Leven* waaronder toen zijn meesterwerk „Het wonderbare leven van Pieter Breughel”, „Paus Pius X”, „Bernadette”, „Godelieve van Gistel” en „Albrecht Rodenbach”.

Tegenwoordig concentreert Jef Nys zich nog enkel op die ene Jommekesstrip die we elke dag op onze ontbijttafel krijgen. En maar goed ook. Als men weet dat zo'n zes albums per jaar verschijnen en nu reeds meer dan 33.450.000 exemplaren voor meer dan één miljard uren stripgenot zorgden, kan men toch van een fenomeen spreken.

Jommeke veroverde stormenderhand Vlaanderen. De reden van dit succes ligt zeker aan de geweldloosheid van deze strip en aan de oprechtheid en talent van Jef Nys. Zeker ook en niet in het minst aan het feit, dat Jommeke nog steeds de goedkoopste kleurstrip in Vlaanderen is. Vraag het maar aan drukker Schoonaert!

Jommeke internationaal

De avonturen van Jommeke verschenen niet alleen in vele miljoenen Nederlandstalige albums, het pientere baasje veroverde in een groot deel van West-Europa menig kinderhart.

Hij moest echter wel even van naam veranderen. Het is immers onvoorstelbaar dat een Tyroler „Jommeke en Filiberke” zonder haperen kan jodelen. Vandaar dat de avonturen van Jommeke en Co in het Duits „Die tolln Abenteuer von Peter und Alexander” heten.

„Der Schatz auf der Schildkröteninsel”, „Das Rätsel der weißen Melone” en vele andere vertalingen werden bestsellers.

In het Frans worden Jommeke en Filiberke „Gil et Jo” genoemd en worden vooral aan onze kust onder de zomer echte meepakkertjes. In Zweden belevden onze striphelden hun „Fenomenala äventyr” als „Peter och Alexander”. Hier werden de namen gebruikt zoals in het Duits taalgebied.

In Stockholm zorgde „Semie och Albert Bonniers Förlag” voor de verspreiding in het Hoge Noorden en wie weet hoeveel weke harten Jommeke in de Midzomernacht vlugger deed kloppen!

In Engeland werd Jommeke „Jeremy” en Filiberke noemt daar „Frankie”. Met hun dulle avonturen hebben ze daar zelfs de IJzeren Lady, Margret Thatcher aan 't lachen gekregen. Wat iedereen niet gegeven is.

Men kan gerust stellen dat „Jommeke van Het Volk” mee helpt de grenzen van Europa na 1992, open te gooien. Hij legt vanuit Vlaanderen een spontane emotie in de harten van alle nationaliteiten en tovert over de grenzen heen een lach op ieder gelaat. Een lach die de inkarnatie is van de Vlaamse volksziel: gultig en oprecht. Zo is Jef Nys trouwens ook.

School is onontbeerlijk

Jef Nys is zeker de meest produktieve stripauteur in Vlaanderen en ver daar buiten. Nadat hij zich zeer jong reeds ontpopte als een veelzijdig kunstenaar en zowel met karikaturen, komische strips, allerhande illustraties, cartoons, heiligenlevens (Jef is altijd een voorbeeldig misdienaar geweest) e.a., groot succes kende in *Kerkelijk Leven* en „t Pallieterke”, toch troffen de eerste Jommekes-albums allen de roos en werden stuk voor stuk bestsellers. Ze verschenen vanaf het einde van de jaren vijftig als dagelijkse stripfeulletons in *Het Volk*.

Van toen af wierp Jef Nys zich met al zijn energie op de avonturen van zijn troetelkind Jommeke. Sindsdien verschijnen nog steeds met de regelmaat van een klok zes albums per jaar. Als men weet dat Hergé bijvoorbeeld soms jaren de tijd nam voor één Kuifjesverhaal, lijkt zo'n produktiviteit bewonderenswaardig.

„Waarom ik zes verhalen per jaar schrijf? Omdat ik eenvoudigweg niet anders kan. Je zit in een mallemlen, moet kontraktueel werken. Ik heb mijn vast team van medewerkers, mijn studio, mijn vaste kosten. Elke maand moet er zoveel geld op tafel liggen vooraleer ik wat voor mezelf opzij kan leggen” (4).

En toch vindt hij nog vaak de tijd om naar de Westhoek te komen en te Koksijde de zilte geur van de zee te snuiven. Diezelfde zee waar pee Carol, nonkel en neven hun armoedig bestaan haalden.

Jef zwerft er met zijn lieve dame vaak door de duinen, rond het piepkleine stulpje bij het groteske O.L.V.-ter-Duinenmonument, waar nog een nicht woont, en thuis bewaart hij zorgvuldig alle familiebescheiden van zijn Westhoekse voorzaten als relikwieën uit Arm Vlaanderen. Jef Nys, de gevierde kunstenaar die overal op de handen gedragen wordt en die op woensdag 14 maart jl. te Oudenaarde bij de officiële opening van de Jeugdboekenweek nog door Koningin Fabiola werd ontvangen, is nog steeds Jef Nys gebleven. Al wordt hij op officiële ontvangsten door Koning en premier onderscheiden, nog steeds is hij de eenvoudige, charmante en eerder teruggetrokken Westhoekse met een warm hart en een heel groot talent.

Een laatste vraag aan Jef:
„Als je dan toch zo'n begaafdheid hebt
gekregen en deze reeds van af je vierde,
vijfde jaar gebruikt, was het dan nodig dat
je zolang school liep?”

Zijn antwoord laat niets aan duidelijk-
heid te wensen:

„Ik blijf erbij dat de school voor het ont-
wikkelen van een natuurlijke gave onont-
beerlijk is. Tegenwoordig zijn er die bewe-
ren dat kunst meer hoogstaand is naar-
mate het produkt op niets trekt. Geklad
noem ik dat. Het is eigen aan deze toch
wat dekadente tijd, denk ik. Niets is nog
goed, je moet breken met al het voor-
gaande. Je moogt mij rustig een traditio-
nalist noemen, maar ik eigen me het recht
toe om de dingen van vroeger mooi te vin-
den. De meer dan 3.000 jaar oude beelden
die nog regelmatig uit de Middellandse
Zee worden opgevisst, zijn parels van men-
selijk vakmanschap. Onvergankelijke
kunst is dat. Kunst moet iets meehebben
zoals alles in het leven trouwens.”

Beste Jef, de vele lezers van *De IJzer-
bode* (uiteraard ook de kleinsten die jouw
grote liefde zijn) hopen dat je Jommeke
ook eens naar de Westhoek stuurt.

Hij kan er met zijn vriendjes de dolste
avonturen beleven. Mogen wij er op reke-
nen?

Elie E. Balduck

- (1) Deze albums zijn allen te koop bij druk-uitg. Schoonaert
te Roesbrugge aan 90 fr. 't stuk.
(2) *De IJzerbode*, september 1967, p. 201.
(3) *Het Nieuwsblad*, maandag 29 maart 1976, p. 7.
(4) *Het Belang van Limburg*, zat., zond. 15 en 16 mei 1982,
p. 35.

ANTWERPEN, KULTURELE HOOFDSTAD VAN EUROPA

In 1993, het jaar waarin Antwerpen Kul-
turele Hoofdstad van Europa wordt, zal in
het Hessenhuis een tentoonstelling inger-
icht worden met als titel: *Antwerpen,
Kulturele Metropool van het Westen
(1492-1648)*. Deze groots opgevatte expo-
sitie zal de bijdrage van Antwerpen tot het
Europees geestelijk, artistiek en cultureel
leven belichten vanaf de late 15^e eeuw tot
omstreeks het midden van de 17^e eeuw.
De koördinatie van dit projekt berust bij
de drie konservators van de Antwerpse
musea.

Een prachtige geïllustreerde kataloog
is voorzien, met bijdragen van specialis-
ten in de diverse disciplines die zullen
aan bod komen.

Voor het subtema *Astronomie te Ant-
werpen in de periode 1492-1648* (met
bepaling van de invloeden die de Ant-
werpse vorsers vanuit het buitenland
ondergingen en anderzijds de invloeden
die op dat gebied van Antwerpen zijn uit-
gegaan), werd een beroep gedaan op onze
medewerker R.A. Blondeau.

Er zijn toch zaken waarvoor de Metro-
pool naar de „diepe Westhoek” moet!

16^e FRANS-VLAAMSE VEERTIEN- DAAGSE TE NIEUWPOORT

Op donderdag 5 april a.s. gaat de 16^e
editie van de Frans-Vlaamse veertien-
daagse die dit jaar in het teken van de
Noordfranse stad Grevelingen staat, van
start. Dit kultuurevenement begint te Gre-
velingen met een Brassensavond door
Nieuwpoortenaar Toon Hillewaere.

De officiële opening vindt plaats op
zaterdag 7 april om 16 u. in de feestzaal
van de vismijn. Tijdens de openingszitting
houdt burgemeester Mommerency een
toespraak over „Nieuwpoort en Frans-
Vlaanderen”; burgemeester Denvers
heeft het over zijn stad, Grevelingen.

Mevr. Van der Stichele-De Jaegere, be-
stendig afgevaardigde, licht het protocol-
akkoord tussen West- en Frans-Vlaande-
ren toe, terwijl senator W. Luyten, lid van
de Vlaamse Raad en van de interparle-
mentaire raad van de Nederlandse Taal-
unie, de grenzen met betrekking tot

Frans-Vlaanderen na 1992 belicht.

Aan de veertiendaagse is tevens een
tentoonstelling over Grevelingen verbon-
den; de tentoonstelling is van 8 april tot
en met 22 april '90 in de feestzaal van de
vismijn te bezichtigen.

Op vrijdag 13 april '90 wordt een *histori-
sche* avond gehouden over Grevelingen.
Sprekers zijn de heer G. Dupas (Broek-
burg) en schepen Delahaye (Grevelingen)
(zaal 't Kasteeltje).

Op vrijdag 20 april '90 speelt het toneel-
gezelschap Flor Barbry's Volkstoneel
voor Frans-Vlaanderen het stuk „In de
Miroir” in het stadspaviljoen. Daarnaast
zijn er een aantal sportieve ontmoetingen
gepland waaronder een petanquetornooi,
een wandeltocht, een karabijschutters-
tornooi waarbij deelnemers uit Nieuw-
poort op bezoek gaan bij hun „tegenstre-
vers” te Grevelingen, en vice versa.

De tentoonstelling te Grevelingen van
het werk van mevr. S. Richir uit Nieuw-
poort (Schilderetser) grijpt plaats van vrij-
dag 6 april tot 22 april.

Tijdens de veertiendaagse wordt ook
aan de derde leeftijd gedacht: op 11/4/90
worden 2 bussen uit Grevelingen ver-
wacht die een ganse dag te Nieuwpoort te
gast zijn.

Op 18/4/90 vertrekt een bus vanuit
Nieuwpoort voor een tegenbezoek aan
Grevelingen.

In het kader van de Frans-Vlaamse
veertiendaagse wordt tevens een reis
vanuit Nieuwpoort naar Frans-Vlaanderen
en Grevelingen georganiseerd. Hierover
volgt later nadere informatie.

Het volledige programma, zoals het
werd voorbereid en uitgewerkt door de
Nieuwpoortse werkgroep voor Frans-
Vlaanderen, kan bekomen worden bij de
dienst voor toerisme & kultuur op het
stadhuis (tel. 058/23 55 94).

WETENSCHAP IN DE TAAL DER VLAMINGEN (25)

wordt verschoven naar het nummer
van juni.

Dit ingevolge de uitgebreide bijdra-
gen over de „Meidagen van 1940”,
die in dit april-nummer en het vol-
gende mei-nummer worden gepubli-
ceerd.

MICHEL CAPOEN
Waaenburgseweg 67 - KROMBEKE
Tel. 057/40 08 54

LOOD- en ZINKWERKEN
AANHANGWAGENS

Vijftig jaar geleden ! Oorlog in het Westen

DE MEIDAGEN VAN 1940 te ROESBRUGGE (1)

*Wat hier is voorgevallen, was in het oorlogsgebeuren
van weinig betekenis,
maar voor velen onder ons
waren het angstige, moeilijke en droevige dagen !*

Vijftig jaar geleden ! Een halve eeuw is voorbij. Maar zij die het hebben meegemaakt en nu nog in leven zijn, zullen het nooit vergeten.

10 mei 1940 : het was gedaan met de zgn. „schemeroorlog“ (cette drôle de guerre), het Duitse leger begon een offensief - de *blitzkrieg* - tegen het Westen. En tegen deze overweldigende macht waren we niet opgewassen. Nederland kapituleerde reeds na enkele dagen, en België volgde op 28 mei. Toen reeds was ons dorp door oorlogsgeweld getekend. Massa's vluchtelingen waren opgejaagd door de straten getrokken; gierende Stuka's hadden schrik en terreur gezaaid en hier en daar een rits kogels naar beneden gespuwd. De dag vóór de kapitulatie werd het dorp door enkele Duitse toestellen overvlogen en met lichte bommen bestookt, die niettemin drie slachtoffers onder de inwoners maakten : nutteloos geweld ! Daarop volgde de overhaaste aftocht van de geallieerde legers, Duinkerkewaarts. Er kwam nog een beschieting van het dorp en de dag na de kapitulatie werd de brug over de IJzer gedynamiteerd. De dag daarop kwamen de eerste Duitsers Roesbrugge binnen.

We zijn van dat alles ooggetuige geweest, en wat toen bij ons gebeurde, willen we graag bewaren voor de komende generaties, die in ons dorp, in onze straten en onze huizen zullen leven.

We handelen daarover uitgebreid in het mei-nummer, maar vooraf zouden we willen vertellen hoe die vernietigende oorlog, de grootste ramp die de mensheid heeft beleefd, is tot stand gekomen.

Het Verdrag van Versailles

De Tweede Wereldoorlog zat in feite ingebakken in het *Verdrag van Versailles*, het sluitstuk van de Eerste Wereldoorlog.

De geallieerden die de oorlog hadden gewonnen, en die door vier lange jaren strijd ook economisch en financieel aan de grond zaten (in een oorlog zijn zelfs de overwinnaars, verliezers), meenden zich zo vlug mogelijk terug te kunnen opwerken, door het verslagen en eveneens uitgeputte Duitsland te beroven van het weinige dat het nog bezat.

Duitsland moest Elzas-Lotharingen en de kolenmijnen in het Saargebied afstaan aan Frankrijk. Wat dit laatste betreft zou een volksstemming na 16 jaar het verder lot van dit gebied bepalen (ofwel definitief bij Frankrijk, ofwel terug bij Duitsland, ofwel zelfstandig). Eupen-Malmédy ging deel uitmaken van België, en Posen, samen met nagenoeg geheel Oost-Pruisen ging naar Polen. Alle Duitse koloniën werden onder de overwinnaars verdeeld.

Daarenboven kwam nog een verpletterende last herstelbetalingen, die de belabberde schatkisten van de geallieerden van vers goud moest voorzien. De regeling was als volgt : binnen de 2 jaar 20 miljard goudmark; tussen 1921 en 1926, 40 miljard, later nog eens 40 miljard, enz., tot uiteindelijk 132 miljard goudmark was

bereikt. Om hieraan te voldoen mocht door Duitsland geen geld geleend worden in het buitenland, alles moest dus komen uit het nog bestaande eigen bezit.

De Duitse handelsvloot moest groten-deels worden afgestaan aan de overwinnaars, alsook een belangrijk deel van de industriële uitrusting : grote massa's lokomotieven, spoorwagens, auto's, land-bouwmachines, steenkolen, enz.

Om de uitvoering hiervan te waarborgen werd de linker Rijnsoever door geallieerde troepen bezet, terwijl het Duitse leger gekortwiekt werd tot 100 000 vrijwilligers, plus 15 000 mariniers.

Voornamelijk Frankrijk, dat de nederlaag van 1870 nooit had kunnen vergeten en 52 t.h. van de herstelbetalingen toegevoegd kreeg, triomfeerde bij de uitbuiting van zijn gewezen vijand. Het omringde Duitsland met Fransgezinde naties, die territoriale cadeaus hadden gekregen en met Frankrijk verdragen van verbondenheid afsloten : Tsjechoslovakije, Polen, Joegoslavië, Roemenië.

Toen Duitsland, wat te verwachten was, niet in staat bleek de herstelbetalingen uit te voeren zoals voorgeschreven, trokken op 11 januari 1923 Franse en Belgische troepen het industriële Roergebied binnen, evenwel zonder de toestemming van Engeland en in strijd met het *Verdrag van Versailles*.

Met de Roerbezetting bereikte de ellende in Duitsland een dieptepunt. Hele lagen van de bevolking werden door een enorme inflatie geruïneerd. Op 1 juli 1923 was één dollar, honderd zestig duizend mark waard; op 1 augustus reeds één miljoen en op 1 november honderddertig duizend miljoen ! En zo ging het verder. In 1924 brachten onze soldaten pakjes sigaretten mee uit Duitsland waarin bankbiljetten van één miljard mark geplooid

zaten, als toegifte. Spaargelden, effecten en aandelen waren in de meeste gevallen volledig waardeloos. Deze inflatie veroorzaakte in weinige maanden een groter economisch en maatschappelijk verval, dan vier jaar oorlog had meegebracht.

De ontevredenheid onder alle lagen van de bevolking steeg ten top. De ene staking volgde op de andere en er kwamen sabotagedagen en aanslagen tegen de bezettende troepen, die als de schuld van al dat onheil werden aangezien. Bij een bomaanslag op een verlofgangerstrein te Hochfeld, op 30 juni 1923 werd de Roesbruggenaar, Jules Cornette, die tot de Belgische bezettingseenheden behoorde, gedood (zijn graf bevindt zich tegen de ingang van het Roesbrugge kerkhof).

Adolf Hitler aan de macht

Die voor Duitsland chaotische tijd, was rijp voor initiatieven van demagogen en politieke avonturiers. De regering had dan ook te kampen met een *putsch* van rechts (door de nationaal-socialisten) te München, en een soort kommunistische opstand (waarbij men zich spiegelde aan de Russische oktoberrevolutie van 1917) te Hamburg.

Aanvankelijk kende de nat.-soc. partij, met de oudstrijder Adolf Hitler aan het hoofd, maar een langzame groei. Bij de Rijksdag verkiezingen (parlementsverkiezingen) van mei 1924 behaalde deze partij slechts 32 zetels en de vooruitzichten waren niet schitterend. In augustus 1925 werd de bezetting van het Roergebied opgeheven en er kwam een spoor van heropleving van de welvaart. Bij de verkiezingen van mei 1928 vielen de nazi's zelfs terug op 12 zetels.

Nationaal-socialisten en kommunisten stonden lijnrecht tegenover elkaar. De kommunisten richtten zich praktisch uitsluitend tot de arbeiders en in mindere mate tot de kleine boeren; de nazi's van hun kant drongen sterk door bij de middenstand en zelfs bij de industriëlen, als tegengewicht voor het kommunistische gevaar. De nazi's kregen een nieuwe kans toen een recessie in 1929 en 1930 (als voorspel van de grote crisis van 1930-1933) zich in Duitsland heftig manifesteerde. Bij de verkiezingen van september 1930 behaalde Hitler, tot zijn eigen verbazing, 107 zetels. Dit was echter nog ver van een meerderheid om op legale wijze de macht in handen te krijgen.

Toen zocht de nazi-partij aansluiting met min of meer aanverwante groepen en bij de verkiezingen van juli 1932 behaalden zij 230 zetels op 608. Daarmee waren ze de sterkste partij van het land, en één van hun voormannen, Hermann Goering, werd voorzitter van de Rijksdag. Ze maakten ook aanspraak om in de regering te

zetelen en Hitler eiste, dat hij aan het hoofd ervan zou worden geplaatst, als Rijkskanselier (eerste-minister). Omdat president Hindenburg, niet te veel opgezet was met die revolutionaire oud-korporaal, ging men het eerst anders proberen, maar na een paar mislukkingen was de president wel verplicht Hitler als Rijkskanselier aan te stellen. Dit gebeurde op 30 januari 1933.

Dat was echter nog maar een begin. Om zijn ideeën te kunnen doorzetten, wenste Hitler de absolute macht. Tal van kommunistische verkozenen werden zgn. wegens rebellie en revolutieplannen, gearresteerd, waardoor de oppositie in de Rijksdag voor een deel werd uitgeschakeld. Zo kon men een meerderheid krijgen om een wet te stemmen waarbij voor vier jaren diktatoriale volmachten aan de regering werden verleend. Vooral de vier jaren verstreken waren, was de nat.-soc. alleenheerschappij definitief gevestigd. Andere partijen waren ontbonden; vakbonden, verenigingen en instellingen werden afgeschaft of in de partijstructuren opgenomen; ambtenaren en magistraten waren vervangen door betrouwbare partijleden. Nog hoger steeg de machtspositie van Hitler, toen hij na de dood van President Hindenburg (2 augustus 1934) het ambt van President met dit van Rijkskanselier verenigde en zichzelf tot staats-hoofd (Führer) van het Duitse Rijk prokla-meerde, tevens Opperbevelhebber van land- en zeemacht. Deze toestand werd bevestigd door een volksraadpleging, die 89,93 t.h. ja-stemmen opbracht.

Van toen af aan werden de wetten alleen nog door de Führer uitgevaardigd. Een man beschikte bijna over leven en dood, en als instrumenten tot handhaving van deze alleenheerschappij werden de S.S. en de Gestapo (Geheime Staatspolizei) in het leven geroepen.

Sukcesvolle jaren

De eerste acht of negen jaren van Hitlers beleid waren succesvolle jaren, zowel voor hemzelf als voor Duitsland, wat tot een steeds toenemende Führerverering bijdroeg.

Op economisch gebied wist hij zeer gunstige resultaten te bereiken. Toen hij aan de macht kwam telde het land meer dan 6 miljoen werklozen. Maar dit aantal slonk snel en verdween uiteindelijk volledig, voornamelijk door het uitvoeren van grote openbare werken, zoals een indrukwekkend net van autowegen, gebouwd weliswaar met strategische bedoelingen, die echter maar weinig Duitsers wisten te vermoeden; ook door het stimuleren van de industrie, iets wat weldra op grote schaal zou gebeuren door het op dreef brengen van een gigantische bewapening.

Intussen werd de machtspositie van Hitler gekonsolideerd en streefde hij naar een goede relatie met de militairen. Vol-gelingen die niet strak aan de leiband liepen werden gelijkwideerd (vermoord), en tegenstrevers van vroeger of van toen, werden in zuiveringsakties geëlimineerd. Duizenden kwamen in concentratiekam-

pen terecht. Hitler had destijds in *Mein Kampf* geschreven: „... dat men de bin-nenlandse vijand zou moeten vernietigen alvorens de buitenlandse vijand te over-winnen“. En dit programma dat hij zich-zelf had opgelegd, werd zorgvuldig uitge-voerd.

Tussen 1933 en 1940 stelde Hitler een reeds daden, die erop gericht waren van Duitsland weer een grote mogendheid te maken; het zijn oude grenzen terug te geven en zelfs het hele Duitse ras onder één gezag te brengen (*Ein Volk, ein Reich, ein Führer*!).

Die stapstenen naar macht en *lebens-raum* geven we - om niet te veel te moeten uitwijken - in kroniekvorm:

14 oktober 1933 - Duitsland verlaat de Ontwapeningskonferentie en de Volkenbond.

Op voorstel van de Amerikaanse presi-dent Wilson, werd bij de vredesverdragen van 1919-1920 een zgn. *Volkenbond* opge-richt, met zetel te Genève, met het doel internationale samenwerking en vrede en veiligheid te verzekeren. Aanvankelijk maakte Duitsland er geen deel van uit, maar het werd wel toegelaten in 1926.

In de schoot van de *Volkenbond* was een *Ontwapeningskonferentie* opgericht. In 1934 deed de Duitse afgevaardigde daarin het voorstel, aangezien Duitsland de enige natie was die ontwapend had (ingevolge het *Verdrag van Versailles*), ook de andere mogendheden dit moesten doen, zoniet ware daaruit te besluiten dat Duitsland als een tweederangsmogendheid werd beschouwd, alsmede dat de *Ontwapeningskonferentie* niet veel zin had. Maar Frankrijk ging niet akkoord, met het gevolg dat Duitsland de *Ontwa-peningskonferentie* verliet, en het lidmaat-schap van de *Volkenbond* opzegde. Dat was de eerste agressieve daad van Duits-land sedert de wereldoorlog. De Duitsers werden van die beslissing door Hitler, over de radio, op de hoogte gebracht. Met veel nadruk werd erop gewezen dat de *Volkenbond* een instrument gebleken was om Duitsland onder controle te houden. Geen wonder dat bij een volksraadpleging Hitlers beslissing met 95 t.h. van de stem-men werd goedgekeurd.

13 januari 1935 - De Saar komt „heim ins Reich“.

De door het *Verdrag van Versailles* geplande volksraadpleging in het Saarge-bied, bracht een meerderheid van 90 t.h. op voor de terugkeer van dit gebied bij Duitsland.

16 maart 1935 - Militaire dienstplicht in Duitsland.

De Duitse regering maakte op 16 maart 1935 haar plan bekend om de dienstplicht weer in te voeren en een vredesleger van 36 divisies, zijnde 550 000 man op te rich-ten en ook een luchtmacht uit te bouwen. Vier dagen vroeger had de Franse rege-ring de militaire dienstdienst verdubbeld en Hitler gebruikte dit als reden om zelf het militaire apparaat in Duitsland weer op gang te brengen.

7 maart 1936 - De gedemilitariseerde Rijnlandzone wordt door Duitsland bezet.

Bijna elf jaar vroeger, op 16 oktober 1925 waren in de Zwitserse stad Locarno verdragen afgesloten tussen België, Duitsland, Engeland, Frankrijk en Italië, waarin o.m. de handhaving van de gren-zen tussen Duitsland enerzijds en België en Frankrijk anderzijds werden gewaar-borgd, maar waarbij ook tot de instand-houding van de gedemilitariseerde Rijn-landzone werd besloten, zoals die vastge-legd was bij het *Verdrag van Versailles*.

Omdat Frankrijk op 27 februari 1936 een bijstandsverdrag had gesloten met Rusland en Hitler dit als een bedreiging beschouwde, gebruikte hij dit als voor-wendsel om Locarno op te zeggen en de Rijnlandzone te bezetten. Niettegen-staande de militaire macht van Duitsland nog zwak was, lieten Parijs en Londen begaan, men wenste niet mensenlevens te spenderen aan een militaire operatie.

25 oktober 1936 - De As-Berlijn-Rome

Tussen het nat.-soc. Duitsland en het fascistische Italië werd een vriend-schapsverdrag gesloten. De *As-Berlijn-Rome* was geboren. Een maand later kwam tussen beide As-mogendheden en Japan het *Anti-komintern Pact* tot stand, waarbij deze mogendheden zich verbonden overal ter wereld het bolsjewisme te bestrijden. Dat vond onmiddellijk zijn toe-passing in de praktijk, immers in juli 1936 brak in Spanje een opstand uit van een aantal nationalistische generaals tegen de (linkse) regering van Madrid. Hieruit ontwikkelde zich een lange burgeroorlog (1936-1939) waarin Duitsland en Italië krachtadig steun verleenden aan de Spaanse nationalist.

12 maart 1938 - De „Anschluss“ van Oostenrijk.

Reeds in 1934 had Duitsland een poging gedaan om Oostenrijk - het geboorteland van Hitler - in te lijven. Op 25 juli van dat jaar brak in Wenen een nat.-soc. opstand uit, waarbij de Oostenrijkse diktator Dollfuss werd vermoord. Doch de Oostenrijkse regeringstroepen deden niet mee en Italië concentreerde legereenhe-den aan de Brenner. Berlijn was verplicht de kwestie voorlopig te laten rusten. Maar nog geen vier jaar later, werd na moeilijke strubbelingen bij de vorming van een nieuwe Oostenrijkse regering, het Duitse leger door de Oostenrijkse nazi-leider en Bondskanselier Seyss-Inquart naar Wenen geroepen om „de rust te herstel-len“. Dit gebeurde zonder slag of stoot en de *Anschluss* werd een feit. Oostenrijk werd in het Duitse Rijk opgenomen en het Oostenrijkse volk verklaarde er zich mee eens bij een volksraadpleging op 10 april, die 99,75 t.h. ja-stemmen opleverde.

Mai-augustus 1938 - De Sudetenkwes-tie

Onder de ruim 3 miljoen Duitsers van het zgn. Sudetengebied (streek van het Sudetengebergte), die na de Eerste We-reldoorlog tegen hun uitgesproken wil bij Tsjechoslovakië werden ingelijfd en daar een min of meer verwaarloosde minder-

heid vormden, was een nazi-partij tot stand gekomen, die door Duitsland (dat al zijn vooroorlogse gebieden terug wilde) natuurlijk werd gesteund. Op 20 mei 1939 werden troepenbewegingen van het Duitse leger gesignaleerd langs de Tsjechische grens, wat de Tsjechoslovaakse regering ertoe bracht om een gedeeltelijke mobilisatie af te kondigen. In Duitsland ging men in augustus 1939 op zijn beurt tot mobilisatie over, in verband met toenemende spanningen inzake de Sudetenkwestie.

27 september 1938 - De eerste Belgische mobilisatie.

Op 22 september 1939 werd door Hitler een ultimatum gesteld, waarbij de Tsjechen tegen 1 oktober het Sudetengebied moesten ontruimen.

Wegens die toenemende oorlogsdreiging en de vrees voor een tussenkomst van Frankrijk (die in 1924 de integriteit van Tsjechoslovakije had gegarandeerd) besloot België tot een gedeeltelijke mobilisatie (men sprak van „versterkte vredesvoet“). Het aantal militairen onder de wapens werd van 100 000 op 300 000 gebracht. Het leger nam posities in, niet aan de Duitse, maar aan de Franse grens, omdat België, die sedert 1936 een neutraliteitspolitiek voerde (in 1936 werd een einde gemaakt aan het Frans-Belgisch militair akkoord van 1920), die neutraliteit wilde bewijzen tegenover Duitsland, en daar men eigenlijk de tussenkomst van Frankrijk vreesde ter beveiliging van de Tsjechische grenzen.

29 september 1938 - De vrede van München

Door allerlei diplomatieke tussenkomsten werd getracht Hitler te doen afzien van de uitvoering van zijn ultimatum, omdat een gewapende inval in Tsjechoslovakije onvermijdelijk tot een nieuwe wereldoorlog zou leiden, aangezien Frankrijk en Engeland vastbesloten

waren zich aan de zijde van de Tsjechen te scharen. Door tussenkomst van Mussolini, die niet op een oorlog voorbereid was, werd besloten tot een topoverleg, die op 29 september 1938 plaatsvond te München, met Hitler, Mussolini, de Engelse premier Chamberlain en de Franse eerste-minister Daladier. Om oorlog te vermijden kreeg Hitler zijn zin: het Sudetengebied werd aan Duitsland toegewezen en niettegenstaande alle beloften en verdragen werd Tjechoslovakije feestelijk in de steek gelaten. Toch bracht deze overeenkomst, na al die bange dagen overal in Europa een ware opluchting. Bovendien had Hitler verklaard geen territoriale eisen nog te zullen stellen. Op 1 oktober werd de eerste Belgische mobilisatie opgeheven.

15 maart 1939 - Hitler trekt Praag binnen

Na de Vrede van München werd Tsjechoslovakije eigenlijk volledig ontworcht. Niet alleen moest het gebieden afstaan met een Duitse meerderheid, maar ook Polen en Hongarije kregen een deel. Het land bestond toen nog uit Bohemen, Moravië, Slowakije en Roethenië, met een diversiteit van volken, wat altijd tot bepaalde binnenlandse spanningen had aanleiding gegeven. Op 14 maart 1939 maakte Slowakije van de onstabiele toestand van het land gebruik om zijn onafhankelijkheid uit te roepen. Dat was voor Hitler aanleiding om Duitse troepen te laten opmarcheren „ter bescherming van Bohemen en Moravië“, dat geproklameerd werd tot een Duits protektoraat. Op 15 maart 1939 trok Hitler Praag binnen. Daarmee had Duitsland grondgebied ingelijfd dat nooit tot het Duitse Rijk had behoord en dit gaf een grote deuk aan Hitlers geloofwaardigheid, waar men vroeger had gemeend dat hij alleen er maar op uit was Duitsland zijn oude grenzen terug te bezorgen.

23 augustus 1939 - Niet-aanvalsverdrag met Rusland

De verbazing werd nog groter toen bleek dat Hitler, die zijn leven lang op de Sovjets en het kommunisme had gescholden; die Duitsland in het *Anti-komintern Pact* had gebracht, op 23 augustus 1939 met Stalin een niet-aanvalsverdrag had afgesloten. Het was voor iedereen duidelijk dat hij hierbij voor rugdekking zorgde bij een eventuele oorlog met het Westen. In een geheim protocol dat dit verdrag vergezelde, werden de wederzijdse invloedssferen vastgelegd en Oost-Europa werd er onder Duitsland en Rusland verdeeld. Polen werd aan beide toegewezen en zou van de kaart van Europa verdwijnen. De Baltische Staten (Estland, Letland en Litauen), alsmede Finland gingen behoren tot de Russische invloedssfeer.

26 augustus 1939 - Tweede mobilisatie in België

Bij de Vrede van Versailles had Duitsland de stad Danzig (aan de Oostzee) en de Weichselmonding moeten afstaan. Danzig werd een vrije stad onder de bescherming van de *Volkenbond*, waar de Polen evenwel speciale voorrechten genoten. Bovendien kreeg Polen een toegang tot de zee (een Corridor) op een plaats die Oost-Pruisen afscheidde van de rest van Duitsland.

Niettegenstaande Hitler in 1934 met Polen een tienjarig vriendschaps- en niet-aanvalsverdrag had gesloten, verlangde hij niet alleen teruggave van Danzig en tevens een extra-territoriale verbinding met Oost-Pruisen. Die eisen werden in augustus zelfs uitgebreid tot de hele Corridor, plus Posen en Opper-Silezië, gebieden die Duitsland ook bij het *Verdrag van Versailles* aan Polen was kwijtgespeeld. Frankrijk en Engeland waren nu niet meer van zinnig bemiddelend tussenbeide te komen en toe te geven, en omdat Hitler op zijn eisen niet wilde terugkomen, kwamen

HET NIEUWE BEHANGPAPIER IS BINNEN !

Grote keus uit voorraad in alle prijsklassen

Alles voor de „DOE HET ZELVER“

Behangpapier
Verfwaren
Gordijnen
Vloerbekleding
Onderhoudsprodukten

JACQUES BERQUIN

Couthoflaan
8994 PROVEN
tel. 057/30 06 54 - 057/30 11 20

GIRO+

dé giro-rekening van het jaar !

CREDITRENTE : 4,25%

VALUTA : op de dag van iedere verrichting

ALLE BANKKAARTEN GRATIS
(Visa, Eurocheque en Bancontact)

Kantoorhouder: **KRIS ROSSEEUW**
Provenplein 48
PROVEN (tel. 30 03 55)

we weer in een steeds erger oorlogsdreiging terecht. Daardoor werd op 26 augustus 1939 tot de geleidelijke mobilisatie van alle Belgische strijdkrachten (600 000 man) besloten. Dezelfde dag nog bevestigde de Duitse ambassadeur te Brussel dat Duitsland de neutraliteit van België, bij een eventuele oorlog, zou eerbiedigen. De volgende dagen legden de Franse en Britse ambassadeurs soortgelijke verklaringen af tegenover de Belgische regering.

1 september 1939 - Oorlog in Polen

Op 28 augustus 1939 beval Hitler dat de Duitse troepen Polen zouden binnenrukken op vrijdag 1 september te 4.45 u. (deze datum was reeds een eerste keer vastgelegd geweest begin april 1939). Aan de Pools-Duitse grens werden „incidenten” geënceneerd om tegenover de buitenwereld een aanleiding te hebben voor deze overrompeling. Zowel Engeland als Frankrijk eisten de terugtrekking van deze troepen, evenwel zonder gevolg. Tegen alle Duitse verwachtingen in, verklaarden de Britten en de Fransen de oorlog aan het Derde Rijk, op zondag 3 september 1939!

Polen werd door de Duitsers onder de voet gelopen en op 17 september kwamen op hun beurt de Sovjet-Russische legers langs de Oostgrens het land binnen. Reeds de volgende dag maakten ze contact met de Duitse troepen. Polen had opgehouden te bestaan.

Oktober 1939 - 10 mei 1940 -

De schemeroorlog

De oorlog met Polen was voorbij, en op 6 oktober 1939, in een rede voor de Rijksdag deed Hitler de Geallieerden het voorstel, op basis van de toenmalige situatie, vrede te sluiten. Daarop werd door Frankrijk en Engeland (er was reeds een Engels expeditieleger op Franse bodem) natuurlijk niet ingegaan, maar maandenlang zaten Duitsers en Geallieerden bijna roerloos tegenover elkaar aan de Frans-

Duitse grens. De Fransen spraken van „cette drôle de guerre”.

Wat er tussen 1919 en 1940 is gebeurd, is hier zeer beknopt en oppervlakkig verteld. Om het met alle details te vermelden ware er een kanjer van een boek nodig. De bedoeling was alleen maar na te gaan hoe de oorlog is mogelijk geweest.

De volgende keer zullen we nagaan wat er van 3 september 1939 tot en met de meidagen van 1940 bij ons is gebeurd.

Roger-A. BLONDEAU

KLEINE FISKALE KRONIEK

In hoeverre is de handtekening bindend?

Men moet uitgaan van het volgende principe: dat een verklaring, die door een handtekening bevestigd wordt, slechts bindend is tot het tegenbewijs. En dit tegenbewijs dient niet altijd uit documenten of harde feiten te bestaan, maar mag zelfs aangebracht worden met argumenten die de redelijke overtuiging bijbrengen van het tegenbewijs.

Zo kunnen de gegevens van een aangifte in de directe belastingen, die door uw handtekening bevestigd worden, betwist worden door aan te tonen dat men een materiële vergissing (rekenfout) heeft begaan; verkeerde gegevens heeft ingebracht of verkeerde konklusies heeft gemaakt.

Is de aangifte reeds ingediend, maar nog niet ingekohierd, dan kan men de betrokken Hoofdkontroleur hiervan in kennis stellen. Deze ambtenaar moet voor zover ze verantwoord zijn, met die rektifikaties rekening houden; doet hij dat niet, dan moet er na ontvangst van de aanslag bezwaar ingediend worden.

Ook wanneer men, na onderzoek van de aangifte(n), zich met zijn handtekening heeft akkoord verklaard met een of meer supplementen, en dit is gebeurd op een nogal lichtzinnige manier (om er van af te zijn), of onder druk, of wegens een ver-

keerde voorstelling, of om erger te voorkomen, en men zich dit achteraf beklagt, omdat er eigenlijk geen valabele redenen waren voor die supplementen, dan kan men deze akkoordverklaring nog steeds herroepen. Dit herroepen kan zoals bij de aangifte, gebeuren bij de Hoofdkontroleur vóór inkohiering van de supplementen, en na inkohiering (dus na ontvangst van het aanslagbiljet) met een bezwaarschrift in te dienen bij de gewestelijke Directeur.

Zeg dus nooit: „t Was mis, maar ja, niks aan te doen, ik heb getekend!”

Serge BLONDEAU

Account. IDAc - Fisk. Adviseur EHSAL

COIFFURE **mark**

Zonnebank

Hondschootestr. 5 - BEVEREN-IJZER
057/30 02 79

Heb je al aan uw
ZOMERTINTJE gedacht?
10 beurten + **2 GRATIS**
voor 1 600 fr.

Ook als u geen klant bent,
hebt u in 20 minuten
uw lening op zak.

LEO LEPEE

Krombeke
057/40 01 12

Beveren
057/30 04 60

Gemeentekrediet
de bank op z'n best

ELEKTRO CAPPOEN

Prof.O.Rubrechtstraat 12 - 8990 ROESBRUGGE

LAGOSTINA

biedt U een mooi geschenk aan :
bij aankoop van 5 stuks: **GRATIS** vergiet

Uitzonderlijke week met
KORTING • GESCHENKEN •
ATTRAKTIES

- 10 %

op alle artikelen
gedurende deze week.

- kamerplanten
- sierpotten - zijdebloemen
- geraniums
- begonia's, vlijtige liesjes, enz...
- bloembakken en -schalen
- koniferen en struiken
- teelaarde, meststoffen, zaden
- sproeistoffen

GESCHENK

Bij een totale aankoop
boven de 1.000 fr.:
een L.C.D.
quartz bureelklok
incl. kwaliteitsbatterij

**Gilbert en Bea
INDEVUYST-COGHE**

Couthoflaan 32
8994 PROVEN-Poperinge
Tel. 057/33 39 63

*Ook open op zon- en feestdagen
van 9 tot 19 uur.*

OPENDEURWEEK

vanaf zaterdag 7 APRIL t.e.m. Paasmaandag 16 APRIL

DOE HET ZELF DEVOS

OPENDEURDAGEN

Couthoflaan 7B
8994 PROVEN
057/30 11 47

Paaszaterdag 14 april

9 - 12 u. en 13 - 18 u.

Paaszondag 15 april

10 - 12 u. en 14 - 18 u.

Paasmaandag 16 april

10 - 12 u. en 13 - 18 u.

Uw bezoek zullen wij ten zeerste waarderen.

Voor ieder bezoeker een drankje
en voor de kinderen een verrassing.

OPENINGSUREN :

ma	13 - 19 u.
di t.e.m. vr	8 - 19 u.
za	9 - 18 u.
zo	9 - 12 u.

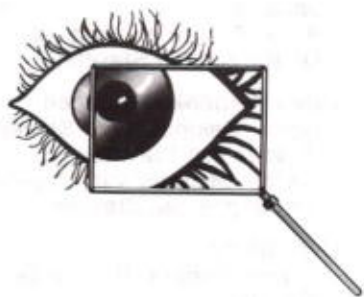
- Hout
- Isolatie
- Eternit
- Ramen in hout, pvc op maat
- Velux en dakramen
- Plafond- en muurbekleding
- Afvoerbuizen, waterleiding en elektrisch materiaal
- Afsluitingen in hout en Bekaertdraad

- Verdeling van Shellgas in flessen
- Tuingerief Gardena ijzerwaren en klein alaam
- Verdeler van Deceuninck Plastics en koepels
- Tal van huisgerief (Brabantia, Curver)
- Laarzen, sandalen, sloffen en schoenen

- Verhuring van allerhande machines
- AEG-machines
- Machines ter beschikking om zelf uw hout te verzorgen, kasten of ramen te maken 250 fr./uur

THUISLEVERING GRATIS op
dinsdag- en donderdagavond
en zaterdag

OPTIEK LOBELLE - RYON

B. Bertenplein 11
POPERINGE - tel. 057/33 67 19

— NIEUW — NIEUW — NIEUW — NIEUW —

uw bril klaar in 1 UUR

— NIEUW — NIEUW — NIEUW — NIEUW —

Wij stellen voor :

- ★ ruime keuze brillen
en zonnebrillen

**MCM, NEOSTYLE, FILA
ACTUEL, BIBLOS, SAFILO**

Eigen contactlenscentrum
Volledige aanpassing met
GRATIS proefperiode

**GRATIS
OGENTEST**

Wij staan borg voor :

- ★ GRATIS aanpassen van
het montuur
- ★ GRATIS herstellingen
- ★ Correcte uitvoering van
voorschriften
- ★ ZONDAGMORGEN-service
- ★ Briltenbad voor
een blinkende bril

**BON
— 10 %**

naam

handtekening

(breng mij mee a.u.b.)

geldig tot 30 juni 1990

DF-IJZERWEELDE

Diareportage „Reisindrukken 1989 over India, Pakistan en China“

VRIJDAG 6 APRIL 1990 te 20 uur
Proven - zaal „Sint-Elooi“

De aanwezigen herinneren zich nog levendig de diamontage vertoond te Haringe over hun reis door Nepal, Indië, Pakistan en terug over Iran, Turkije, ... Het zaaltje was er te klein. Vanaf begin december '88 tot juli 1989 maakten Ann Morez en Johan Vandaele een nieuwe trip met langere verblijven in India, Pakistan en door een deel van het grote China. Daarover verneemt U meer uit een tekst van Johan Vandaele.

„Onze reis begint in de krioelende miljoenenstad Calcutta. Het is er druk, drukkend heet en soms bedrukkend. Vandaar gaat het naar Puja, een dorp op acht uur busrijden van Calcutta, waar weinig Europeanen verbleven. Later naar Pakistan na een klein oponthoud in de Thar-woestijn in het westen van India.

In het noorden worden we verrast door de natuurlijke schoonheid van het Karakorumgebergte, uitloper van de Himalaya, waar de tweede hoogste berg ter wereld ligt (K2). Van daar af volgen we de oude zijderoute. Met de hoogste 'snelweg' ter wereld, Karakorum Highway genoemd, komen we in China aan. Het uiterste westen van China - op 4500 km van de hoofdstad Beijing (Peking) is bevolkt met Centraal-Aziatische volkeren, die er al eeuwen leven, zoals Tadjieken, Kirgiezen, Oeigoeren en Kazakken. De Chinezen maken aldaar de minderheid uit. De Karakorumbergen voorbij, belanden we in de aloude oase van Kasjgar. Vandaar bewonderen we even de Tien Sjanbergen, letterlijk en in wezen: hemelse bergen. Tenslotte zetten we koers naar Beijing, waar we aankomen op 19 juni 1989, twee weken nadat het Plein van de Hemelse Vrede werd schoongeveegd. De mensen hebben er opnieuw leren fluisteren. Op 5 juli nemen we de Transsiberische trein naar Berlijn met tussenin een nachtje bij de hippies in Moskou. ...”

Beelden, kleine tentoonstelling en commentaar bij deze reportage worden op 6 april verzorgd door Ann Morez en Johan Vandaele. Aan hen mogen ook dienaangaande vragen afgevuurd worden.

Org.: DF-IJzerweelde.

Toegang: DF-leden: 80 fr.; niet-leden: 100 fr.

Eskimo-avond

VRIJDAG 20 APRIL te 20 u.
Krombeke - Parochiaal Centrum

„En God schiep de mens naar zijn beeld en gelijkenis... en plaatste hem op aarde. Een deeltje van Gods mensschepping haakte zich vast in de ijswoestijn, verloor er alle kontakten met de rest van de wereld en groeide op in een eigen afgezonderd bestaan.”

Zo begint Pater Frans Van de Velde, Oblaat van Maria, zijn boekje „Vinivi”. Het

is een verhaal, zijn verhaal, over zijn leven bij de eskimo's. Over dit merkwaardige volk komt hij ons op een gezellige en levendige manier een avond boeien.

Er is achteraf zeker uitgebreid gelegenheid voor vragen vanuit het publiek of voor een losse babbel bij een koel pintje.

We krijgen niet elke dag getuigenissen van dit formaat. Een avond om niet te missen dus!

Deze activiteit vindt plaats op vrijdag 20 april om 20 uur in het Parochiaal Centrum van Krombeke.

Org.: DF-IJzerweelde m.m.v. KAV-KVLV-Krombeke.

Toegang: leden: 80 fr.; niet-leden: 100 fr.

VRIJE GEMENGDE BASISCHOOL Beauvoordse Pannekoekenkaarting

Naar jaarlijkse gewoonte heeft de Vrije Lagere School van Roesbrugge opnieuw een kaarting ingericht.

Deze Beauvoordse Pannekoekenkaarting vindt plaats op zaterdag 7 april 1990 (vanaf 19 uur) en op zondag 8 april 1990 (voormiddag van 10 tot 13 uur, namiddag van 17 tot 24 uur).

En wie van kaarten geen kaas gegeten heeft, hoeft zeker niet thuis te blijven! Waag bij ons, in onze ruime feestzaal, uw kansen op de leerlingbak, en sleep zo enkele waardevolle prijzen in de wacht!

Of kom er gewoon voor de gzelligheid, kom er een glaasje drinken en een babbelje slaan. U ziet het zelf wel, redenen te over om eens op onze kaarting binnen te wippen! En terzelfdertijd steunt U onze schoolkinderen ook financieel.

De Inrichtende Macht, de Direktie, de leerkrachten en de schoolkinderen zijn U daar zeker, bij voorbaat, dankbaar voor!

K.B.G. Beveren-IJzer

Uitslag van de kaarting op 15 maart.
Wonen 3 partijen:

1. Delerue Remi	459 p.
2. Soetaert Gerard	366 p.
3. Dewitte Adelson	354 p.
4. Cnockaert Gilbert	329 p.
5. Cokelare Michel	323 p.
6. Debergh Agnes	280 p.
7. E.H. Crevits	265 p.
8. Muylle M.-Louise	226 p.

ROESBRUGGE-HARINGE

BURGERLIJKE STAND

Geboorte:

- Jan Vanallemeersch, zoon van Stefaan en Karien Dequeker (geb. op 19 jan.).

Huwelijksaankondigingen:

- Patrick Vandooren van Alveringem en Kathy Bonnez van Roesbrugge.
- Stefaan Vandevelde van Watou en Els Aernout van Roesbrugge.

Overlijdens:

- Solange Sclap, 77 j., echtgenote van André Leroy.
- Yvonne Deturck, 78 j., weduwe van Gilbert Vandevoorde.

STAVELE - BEVEREN-IJZER

BURGERLIJKE STAND

Geboorte:

- Karel Dewaele, zoon van Luc en Ria De Keyzer van Stavele.

Huwelijksaankondigingen:

- Björn Dekindt van Stavele en Heidi Descan van Stavele.
- Danny Decreus van Poperinge en Mia Verhaeghe van Stavele.

Overlijdens:

- Firmin Pinquin, 75 j., ongehuwd (Beveren).
- Magdalena Defever, 88 j., ongehuwd (Stavele).
- Silvain Lebbe, 81 j., echtgenoot van Agnès Anthéunes (Stavele).

ROESBRUGGE:

KAMPIOENE STENOGRAPHIE

In het te Brugge gehouden kampioenschap voor steno- en daktylografie werd Anja Faïno van Roesbrugge (dochter van Julien en mevr. Cecile Develter) de VLAAMSE KAMPIOENE STENOGRAPHIE!

Anja is een oud-leerlinge van onze Vrije Gemengde School en studente aan het Poperingse Sint-Franciscusinstituut.

Hartelijk proficiat! We gaan er fier op!

LEERJONGEN OF -MEISJE GEVRAAGD

met leerkontrakt
vanaf 1 juli

Inlichtingen: iedere zaterdag

"RUST ROEST"

Jean Berquin
Lindestraat 2
8990 Roesbrugge

TE KOOP

• KINDERFIETS met 2 steunwielen
Zich wenden: 057/30 09 70

BEGRAVENISSEN - GRAFZERKEN - GRAFKELDERS

TOUSSAINT

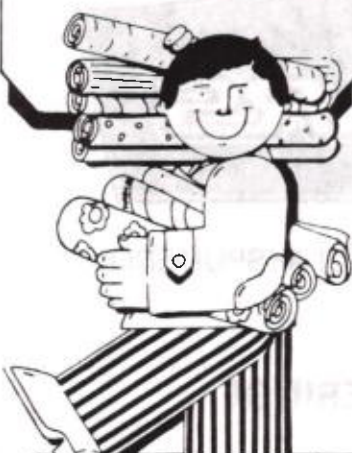
Groot- en kleinhandel

**GOEDKOOP en KWALITEIT
IS ONZE REKLAME**

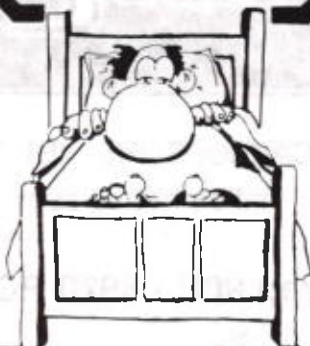

Toonplaats: Bergenstraat 1
Beveren-Roesbrugge - 057/30 09 09
Burelen: Prof.O.Rubrechtstraat 67
Roesbrugge
057/30 11 72 - 38 85 34

**de grootste keus
behangpapier**

de grootste keus
DEKENS
DONSDEKENS
DEKBEDDEN
BESCHERMHOEZEN
HOOFDKUSSENS

WOONINRICHTING

schoonaert

Tel. 057/33 40 86

Bruggestraat 3 - 5

8970 POPERINGE

**HET
KWALITEITSMERK**
Oliën en
smeermiddelen

voor : GASOIL - diesel
- verwarming

FUEL-OIL
BENZINE

FRANS VERMEERSCH

Blekerijweg 33-35

8994 PROVEN

Tel. 057/30 04 13

**JUNIOR
LINE**

presenteert zijn
LENTE- & ZOMERKOLLEKTIE

Kom vrijblijvend een kijkje nemen
en maak kennis met onze kollektie

*Baby Mini - Marèse - Floriane
Challawak - Pepperino - Tutti-Frutti
Histoire de femme*

De winkel is ook open de zondagvoormiddag

leperstraat 28
Poperinge
tel. 057/33 42 50

geboortelijst
uniformkledij
van 0 jaar - maat 44

VERZEKERINGEN
PRINZIE
LENINGEN
PRINZIE
BELEGGINGEN
PRINZIE
ZAKENKANTOOR
PRINZIE

PVBA

Agentschap Krediet aan de Nijverheid

Provenplein 39A - 8994 PROVEN-POPERINGE

Tel. 057/30 09 01 - 30 09 02

na de diensturen : 30 02 58

met staatswaarborg

HOUTHANDEL
FIRMA MAERTEN p.v.b.a.

Bruggestraat 26-28

8970 POPERINGE

**M Massieve
stijldeuren**

HUWELIJKSLIJSTEN

J. CAPPOEN-GANTOIS

Prof. O. Rubbrechtstraat 12

8990 ROESBRUGGE

Tel. 057/30 05 94

BESCHOUWING VAN DE MAAND

Ze zijn 22 à 24 jaar, ze komen afscheid nemen, en ze noemen zich „afgestudeerd“.

Als mijn leven voorbij zal zijn, zal ik nog lang niet „afgestudeerd“ zijn.

Zich op jeugdige leeftijd „afgestudeerd“ wanen, leidt tot zelfgevoegzaamheid en intellectuele inactiviteit.

Prof. dr. E. LOUSSE

Voor alle
BOUWWERKEN
BOUWMATERIALEN
GRAFKELDERS
GRAFMONUMENTEN

R. VERMEULEN & Zn

Haringestraat 75
8990 HARINGE
tel. 057/30 02 07

KWALITEITSCARROSSERIE MET AUTOLAKSPUITERIJ

Onze mensen maken het verschil !

Provenceweg 90B - 8970 POPERINGE

Tel. 057/33 47 92

C.V. RIMAL

- ALGEMENE VOEGWERKEN
- ELASTISCHE VOEGEN
- RENOVATIE VAN GEVELS
- HERSTELLING VAN SCHOORSTENEN

BOURGONDIEDREEF 6 8970 POPERINGE tel. 057/33 74 31 - 21 93 59

BOEKENNIEUWS

POPERINGE IN PUIN / MEI-JUNI '40

Het verhaal van de kleine man in de grote oorlog

Dit boek poogt een beeld op te hangen van die eerste oorlogsweken (mei-juni 1940) in Groot-Poperinge door gebruik te maken van foto- en tekstmateriaal, waarvan het grootste deel nooit eerder werd gepubliceerd. Het is geen militair wetenschappelijke studie van de aanvang van de Tweede Wereldoorlog, wel een gevarieerde vertelling van vele mensen.

De teksten worden in een vlotte leesbare vorm gegoten door W. Tillie, die al in verschillende publikaties zijn sporen heeft verdiend. Het fotowerk en de grafische vormgeving berusten in de vaste hand van St. Cossey.

Het hele boek is samengesteld rond een chronologische basistekst, waarbij dag na dag van 10 mei tot 30 juni een verslag wordt gebracht, dat uit 7 verschillende dagboeken werd geput. Daartussen worden tientallen getuigenissen opgenomen, waarbij ernaar werd gestreefd om een zo gevarieerd mogelijk beeld te krijgen. Niet alleen verschillende inwoners uit Poperinge en de randgemeenten geven impressies, maar ook vluchtelingen, Belgische en Britse militairen.

Aan de hand van 150 foto's (waarbij een unieke reeks beelden die door de Duitse stoottroepen werden opgenomen), affiches, kranteartikels, enz... worden de eerste oorlogsweken in beeld gebracht.

Prijs : bij voorintekening tot 8 mei 1990 : 895 fr., enkel door storting op rekening 712-1001020-63 van Aan de Schreve, Poperinge. Wil U het boek per post toegestuurd krijgen, dan moet bij de intekening 100 fr. supplement voor verzendingskosten worden betaald. Na verschijnen : 1.100 fr.

Het boek kan op 12 en 13 mei worden afgehaald in Talbot House, Gasthuisstraat 41, Poperinge telkens van 9 tot 12 u. en van 14 u. tot 18 u.

VEURNE - BAKKERIJMUSEUM Artisanale bakdemonstraties

Het is ondertussen bij een ruim publiek bekend dat het Bakkerijmuseum een unieke kollektie werktuigen en vormen i.v.m. de bakkerij herbergt.

Het is onze zorg deze stukken zo goed mogelijk te exposeren en zo dit patrimonium voor het nageslacht te bewaren.

Het merkwaardig museum is ondergebracht in het sfeervolle kader van de „Zuidgasthuishoeve“, een hoevekompleks uit de 14e eeuw.

Werkstukken tentoonstellen dat is één zaak, ze daadwerkelijk gebruiken, dat is pas boeiend ! Het loont dan ook dubbel de moeite om tijdens de Paasvakantie het Bakkerijmuseum te bezoeken. Iedere dinsdag en donderdag is er tussen 14 en 18 u. een bakdemonstratie „ovenkoeken bakken op hout“. Voor kinderen een echte belevenis, voor volwassenen een brokje nostalgie: „moeder of grootmoeder bakte in 't ovenkotje immers ook zo“.

U ziet een oude trog, een houten rijskast en een prachtige bakoven van rond de eeuwwisseling, die met takkenbossen wordt gestookt. Dit stoken is een techniek op zich en vraagt heel wat arbeid. Wanneer de stenen van de oven witgloeiend staan, en nadat de oven met een ovenwis gedweild is, worden de deegstukken met een lange ovenpaal ingeovend.

En terwijl U geniet van een kopje koffie of een fris glaasje bier komen de heerlijk geurende ovenkoeken de ovenmond uit... met onovertroffen smaak !

Openingsuren :

- Van 1 april tot 30 september : werkdagen van 10 - 12 u. en van 14 - 18 u. zat., zon. en feestdagen van 14 - 18 u. vrijdag gesloten behalve in juli en augustus.
- Van 1 oktober tot 31 maart : werkdagen en zondag van 14 tot 17 u. vrijdag en zaterdag gesloten.

AKTIVITEITEN EN VERMAKELIJKHEDEN MAAND APRIL

Kaartingen

• Roesbrugge, Vrije Lagere School
zaterdag 7 april
zondag 8 april
Beauvoordse Pannekoekenkaarting
t.v.v. de leerlingen

• Haringe, in de schoollokalen
woensdag 11 april
puntenkaarting „Derde Leeftijd”

• Roesbrugge, bij P. Gunst
dinsdag 24 april
puntenkaarting „Derde Leeftijd”

Vogelpik

• Haringe, in „St.-Jozef” bij Cecile Ryon
zaterdag 7 en zondag 8 april
smijting voor de leden

T-Dansant

• Lo, zaal „Moderna”
zaterdag 14 april om 20 u.
Paasklokken-TD
inr. KLJ Beveren-Stavele-Leisele

Motocross

• Proven, Montefoulstraat
zondag 29 april
Internationale Motocross MCB
1^e proef voor Kampioenschap
270 piloten

K.V.L.V. Roesbrugge-Haringe

• Donderdag 5 april om 13.15 u. : kook-
les „Die heerlijke keuken van slaatjes en
sausjes” bij Cecile Ryon te Haringe.

K.A.V. Roesbrugge-Haringe

• Vrijdag 6 april om 20 u. te Haringe, bij
Cecile Ryon : „Sfeer in de woning met
natuurlijke middelen”. Demonstratie
bloemen schikken en -versiering ter gele-
genheid van het Paasfeest. Materiaal
mag meegebracht worden om eigen wer-
ken te maken. De stukken uitgevoerd
door de leraren worden verloot onder de
aanwezigen. Nadere inlichtingen in de
boekjes.

• Woensdag 25 april om 19.30 u. te
Haringe, bij Cecile Ryon : „Gezond ver-
mageren” door de dieetiste mevr. Chan-
tal Lemahieu. Het gaat vooral over het
ideale gewicht en de noodzaak hiervan
voor de gezondheid. Tips om te vermage-
ren en tips om het gewicht op peil te
houden.

PROVEN

INTERNATIONALE MOTOCROSS
ZONDAG 29 APRIL 1990

ROESBRUGGE

FOLKLORISTISCHE HOEVEDAG
ZONDAG 19 AUGUSTUS

BRIEFJE VAN

EEN KLEINE MAN

Beste Jef,

*In Hongarije hebben ze net als in zoveel
andere Oostblok-landen het communisme
buitengebond. Ook daar komt er een
democratie. Omdat men daar echter met
dit politieke systeem niet vertrouwd is,
heeft men een delegatie op studiereis
naar het Westen gestuurd. Ze zijn ook hun
licht komen opsteken in Brussel en heb-
ben er het Parlement bezocht.*

*Die brave mensen schrokken zich bijna
een aap, toen ze bemerkten dat in de
Kamers bijna niemand aanwezig was.
Drie of vier parlementsleden zaten er hun
krant te lezen, terwijl een half dozijn
andere verveeld of afwezig zaten te luiste-
ren naar een spreker die zijn argumenten
voornamelijk naar lege banken slingerde.
De Hongaren vroegen of dat de regelm-
tige gang van zaken was, en hun begelei-
der moest gegeneerd toegeven dat dit
inderdaad meestal het geval was. De
bezoekers waren nog meer verwonderd
toen ze vernamen wat de Parlementairen
hier verdienden en dat die mensen, die de
helft van het jaar niet komen opdagen,
ook maar op de helft van hun inkomsten
worden belast. Ze hoorden daarbij dat
deze maatregel alleen maar voor Volks-
vertegenwoordigers en Senatoren geldt,
een voorrecht die ze zich zelf toegeëigend
hebben.*

*„Bij ons”, zei de leider van de afvaardi-
ging, „zou dat niet mogelijk zijn. Honga-
ren komen voor minder in opstand!”*

*Er is een boek verschenen, met gege-
vens over de 20.000 grootste Belgische
ondernemingen. Daaruit blijkt dat de
gezamenlijke winst van die ondernemingen
in 1988 met bijna 50 procent is
gegroeid tegenover het vorige jaar, maar
dat de door hen ingebrachte belastingen,
maar 4,6 t.h. gestegen zijn. Die grote
bedrijven, met een gezamenlijke winst van
bijna 270 miljard frank, hebben niet alleen
veel te weinig belastingen betaald, maar
bovendien nog vele miljarden subsidies
gekregen, zodat ze tweemaal putten uit
de zakken van de kleine man. Als we zien
dat de Luikse fabrikant van naadloze bui-
zen, Tubemeuse, 12 miljard subsidies te
veel heeft ontvangen, blijkt daaruit alleen
reeds hoe met rijkelijke hand de grootin-
dustrie wordt bedield. Maar voor de
staatsambtenaar, die de samengeflanst,
ondoorzichtige knoeiboel van wetten en
besluiten, moet instuderen, toepassen en
uitvoeren, is er geen geld voor een nor-
male wedde!*

*„Bovendien”, zegt Gusta, „moet de
situatie dan nog gered worden, door bij
ons 500 fr. telefoonkosten, 1.000 fr. elek-
tricititeit en 1.500 fr. verwarming, uit de
bedrijfslasten te schrappen”.*

*Gebeurt regelmatig,
Pol*

SLACHTER VARKENS

ELKE DAG van de week
voor het slachten van
varkens, geiten, schapen
en voor het versnijden van
rundsvlees

EEN ADRES

**CHRIS
STICKER**

Krombeekseweg 50

Poperinge

33 48 10

30 03 40

Stoelen en tafels

Vlechtwerk

Biezen en riet

Paul Rappelet

Roesbruggestraat 4
8994 PROVEN

Tel. 057/30 04 63

GARAGE SERVICE
NEVEJAN
OKKAZIEMARKT
KROMBEKE 057/40 00 35

VW Golf benzine '97

PEUGEOT 205 '89

MERCEDES 190D '88

GOLF CL Turbo d. '88

MERCEDES 300TD d. '86

GOLF D 4deurs '87

FORD Fiesta '90 benzine

LADA '86

SEAT Ibiza '87

MERCEDES 240D '80

PEDICURE

Mevr. Vandewalle-Decaestecker
Veurnestraat 9

8980 Vleteren (Oost)

Op afspraak : tel. 057/40 01 01

Ook verzorging aan huis.

Woensdagnamiddag gesloten

Alle voetverzorgingsprodukten
en benodigdheden.

**WEGENS
STOPZETTING**

**ALLES AAN
HALVE PRIJZEN**

**Rubber : - 20%
KINDERSANDALEN
wit : 500 fr.**

**LAATSTE DAGEN
VAN DE
TOTALE UITVERKOOP**

**Schoenen
Ig. PARENT-MOYAERT**

**Prof. O. Rubbrechtstraat 35
8990 ROESBRUGGE Tel. 057/30 03 20**

AL WEERSKANTEN VAN DE SCHREEVE

Harieten Kloefe kloeg ol è geheelen tyd dat'n de kleene lettertjes van zyn gazette niet goed meer koste leezen.

„Je komt gy kiekkebie, vent!” zei Rachelle, zyn wuuf ... „je moet gy naar den oogmeester gaan om è bril!”

Harieten beloofde van te gaan, maar het kwam er nooit van. Totdat'n op den zundag van Rachelles verjaardag è raaren toer teegenkwam. Harieten hadde ol de zaterdag è schoonen bloemboekje besteld. De zundag-noene, achter dat'n met zyn maat Pros Vincke, eenigte pinten è dronken hadde, ging'n met dien boekje welgezind naar huis. 't Wos schoon zunneweere en Harieten zag ol van verre dat Rachelle buiten stoeg te klappen teegen hulder nieuwe gebeurneege, ieffrouwe Latekost. Harieten begost ol te lachen van verre en Rachelle lachte oek ...

„Hier zi, meisje, proficiat!” zei Harieten ols'n dichter kwam. Maar met dat'n niet goed zag van dichte en oek met dat de zonne in zyn oogen schonk, stak'n dien bloemboekje in ieffrouwe Latekost heur handen en begoste ze ferme te pieperen.

De ieffrouwe kwam rood van alteratie en Rachelle groene van koleire. Maar ze gebaarde van nieten totdat ze binnen kwamen.

„Héwè, je zyt è schoonen gy!” riep ze kwaad „morgen ga je nu direkt om è bril!”

De zundag der achter hadde Harieten ol zyn nieuwen bril aan om op kafee te gaan. Teegen Pros Vincke vertelde'n wuk dat'n de zundag voordien teegen è kommen hadde en Pros lachte dat'n schudde ...

'n Maand laater zat Pros ol è voornoene in de wachtzaale bij den dokter ols Rachelle daar oek binnenkwam.

„Maar hoe is dat nu ... ziet Harieten nu beter met zyn nieuwen bril?” vroeg Pros.

„Zwygt, Pros!” zei Rachelle ... „'k gelooven dat'n nog minder ziet of van te voeren!”

„Hoezoo dattel!” vroeg Pros.

„'k Ga je keer vertellen wuk da'k weere teegen è kommen hèn ... 't Is nu veertien daagen è leen, da'we meingen met è groep, in autobus naar Parys voor acht daagen. We sliepen daar ollemaale in hetzelfde hotel ... Nu, op è nacht da'k wakker wos zag ik Harieten opstaan, zyn bril opzetten en uit de kamer gaan. 'k Koste natuurlijk peinzen naar waar dat'n ging. Maar achter è langen tyd kwam Harieten nog niet weere en ik ging è keer gaan kyken ... Maar noch op de gang, noch in de W.C. geen Harieten te ziene ... 'k Staan è moment te peinzen wuk da'k ging doen ... en op dat moment hoor ik daar è ongehoord leeven in de kamer nevens den nuuzen. De deur vliegt open en Harieten vliegt daar 't onderste booven buiten en de dikke bazine van de „Casino” stoeg in 't deuregat ...

„Héwè, 't is nog è proper'n kerel wei, joen vent!” riep ze „è komt anders nooit thuuzend binnen en nu komt'n myn daar wakker maaiken om te zeggen in myn oore, dat'n versteeven is van den dust!”

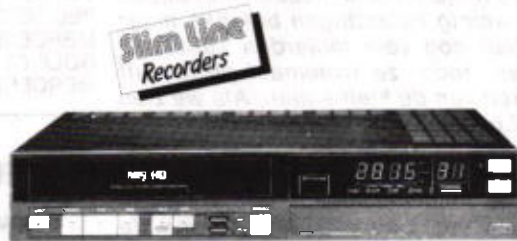
KWAAK

TV en VIDEO

SIERA

**KWALITEIT
in beeld
en klank.**

Uw verdeler :

ELEKTRO CAPPOEN

**Prof.O.Rubbrechtstraat 12 - ROESBRUGGE
Tel. 057/30 05 94**

**Kwaliteit, vakkundige uitleg en service
is onze waarborg !!**

DE IJZERBODE

Verantwoordelijke uitgever :
Drukkerij Schoonaert
Bergenstraat 1
8990 Roesbrugge
tel. 057/30 03 79

INFORMATIEBLAD voor de DIEPE WESTHOEK
met bijdragen over regionale geschiedenis en populaire wetenschap
20^e Jaargang Nr. 5 mei 1990

Wordt maandelijks
gratis verspreid in :
Roesbrugge - Haringe
Proven - Krombeke
Stavele - Beveren - Watou
Jaarabonnement : 200 fr

Vijftig jaar geleden - Oorlog op het dorp !

De MEIDAGEN van 1940 te ROESBRUGGE (2)

*Het erge van een oorlog
is niet alleen dat hij veel doden maakt,
maar ook beesten van de levenden ?*

Johan DAISNE

In het vorige nummer van DE IJZERBODE hebben we verteld over het interbellum en wat er toen allemaal is gebeurd als voorspel van de tweede grote wereldbrand.

Nu willen we alleen maar verhalen hoe het er aan toe ging in ons klein platelandsdorp, en hoe we met oorlogsgeweld werden gekonfronteerd, omdat we gelegen zijn op de IJzer en aan de weg Ieper-Duinkerke.

Velen die het hebben meegemaakt, hebben in die verlopen 50 jaar, ons verlaten, en zij die het als adolescenten of volwassenen hebben beleefd, en er nu nog zijn, zijn trouwe lezers van HERFSTLICHT !

Weer zijn er in Midden-Europa verschuivingen van grenzen aan de gang, die bij de ouderen nare herinneringen oproepen. Moge het deze keer vreedzaam verlopen, niet met een Duits Europa, maar met een Europees Duitsland.

En nu terug naar de eerste helft van deze bewogen 20^e eeuw...

Archief Peter TAGHON

De brug over de IJzer te Roesbrugge, middendoorgeknakt en in puin; volgens kenners met een veel te zware lading gedynamiteerd. Aan de overkant bemerkt men drie Duitse militairen.

Foto begin juni 1940. (Foto 1)

De onzekere jaren en de voortekens

De euforistische vreugde die het einde van de Eerste Wereldoorlog begeleidde, was ook bij ons mensen, maar van korte duur. Weldra geloofde bijna niemand meer in een bestendige vrede, ook niet, toen op de tijdens de jaren 1928-1929, gebouwde IJzertoren in vier talen NOOIT MEER OORLOG, werd aangebracht !

Als illustratie van de onzekerheid en het voorgevoel die bij ons mensen leefden, vertel ik soms het volgende ontroerend voorvalletje uit mijn kinderjaren. Het was op nieuwjaarsdag van 1931. Ik was toen een 11-jarige knaap, die nog school liep te Roesbrugge. Ik had voor mijn grootvader een nieuwjaarsbrief geschreven, voorzien van een zilveren uitgerande omkadering en een kleurig en glimmend engeltje, dat in twee etages kon naar voren getrokken worden. In mijn schoonste geschrift, neergekrabbeld met een spiksplinternieuwe ballonpen, had ik gewoontegetrouw beloofd braaf te zijn en mijn best te doen op school, terwijl ik om te besluiten mijn grootva nog vele en gelukkige jaren, in ons midden, toewenste. De brave, bejaarde man - hij was toen bijna 77 - was ontroerd en met tranen in de ogen zei hij tot mij : „Jongetje, 't gaat allemaal zo vlug, dit jaar doe je je plechtige kommunie en binnen enkele jaren moet je naar „den troep", en dan... zal het wel weer eens oorlog zijn". Hij had angstige dagen gekend in 1870 en de knoeiboel van 1914-1918 gezien, en hij had verdriet omdat hij vermoedde wat zijn kleinzoon bijna zeker te wachten stond. Hij heeft het niet meer meegemaakt, maar zijn woorden, op die nieuwjaarsdag, waren bijna een profetie !

Ik behoorde tot de klas 1939, en normaal zou ik de oorlog van 1940 - al was het deze keer maar een 18-daagse veldtocht - hebben meegemaakt. Studie-uitstel verschoof mijn legerdienst echter naar 1941, en die klas werd slechts na de oorlog, op 26 maart 1945 opgeroepen. Zo ontsprong ik de dans.

Velen waren dezelfde mening toegedaan als mijn grootvader, en met het verstrijken van de jaren verbeterde het er niet op. De kranten kenden een steeds grotere verspreiding en weldra bracht de radio het wereldnieuws in de huiskamers. En zoals dat meestal gaat - ook nu nog - werden voornamelijk jobstijdingen, dik in de verf gezet. In het bijzonder na het aan de macht komen van Hitler, die men als een revanchist beschouwde, nam de onzekerheid en de vrees bestendig toe. En twee, drie jaar voor de oorlog, ingevolge die voortdurende territoriale eisen van Duitsland, hing er een angstpsychose over West-Europa.

En toen, zo dachten er velen, kwam de niet te miskennen waarschuwing. In de avond van 25 januari 1938, waren er tot verbazing en verbijstering van velen, in de donkere winterlucht plots rode en groene voortdurend wisselend, enorme lichtgordijnen te zien. Voornamelijk aan de westelijke hemel was het verschijnsel bijzonder indrukwekkend. Niemand had dit nog ooit meegemaakt.

Onder een verzameld groepje burens, die op de Beverenkalsijde, aan de ingang van de weg naar Oost-Cappel, het verschijnsel stomverbaasd gadesloegen, stond Elza Behaeghel. Ze was gespecialiseerd in het „aflezen” van brandwonden en van de „zona” (gordelroos), en menigeen - de middeleeuwse ideeënwereld leefde nog bij velen onder ons - was er van overtuigd dat ze meer afwist van wat er tussen aarde en hemel gebeurde, dan de anderen. Bij het aanschouwen van het imponerende lichtverschijnsel orakelde Elza meerdere malen: „Dat is een voorteken van oorlog, kort vóór 1914 zijn we ook verwittigd geweest, door een groot licht aan de hemel” (ze bedoelde waarschijnlijk de komeet van Halley, die in 1910 een opvallend lichtverschijnsel was en veel duidelijker aan de hemel stond dan in 1985-1986). Het werd even stil. Niemand lachte, en niemand sprak van oudewijvenpraat. Men was blijkbaar onder de indruk. De onrust bleef, zelfs toen men 's anderendaags in de krant kon lezen, of over de radio hoorde, dat het ging om het NOORDERLICHT, dat weliswaar in onze streken zeldzaam is, maar in de poolgebieden vaak voorkomt. Een verschijnsel dat veroorzaakt wordt door geladen deeltjes, die afkomstig zijn van de zon en die door

Archief DE IJZERBODE

Woonhuis en magazijnen van de familie Camerlynck (Koloniale waren in 't groot), gelegen aan de Kaai, nadat de brug was opgeblazen. Men ziet de brede poort, van waaruit Engelse soldaten, een paar dagen vroeger, met een antitankkanon in de noord-westelijke flank van de kerktoeren hadden geschoten. (Foto 2)

botsing het dampkringgas doen oplichten. Er is samenhang te vinden tussen de elfjarige zonnevlekkencyclus, het optreden van aardmagnetisme en van noorder- of poollicht.

Toen op zaterdagmiddag 11 juni 1938 een ferme aardstok werd gevoeld (5,9 op de schaal van Richter) - weer iets ongevoelens in onze streken - was dit voor velen een verwittiging te meer dat er ons erge dingen, waarmee men natuurlijk oorlog bedoelde, te wachten stonden.

Enkele maanden later leek het zo ver. In verband met de aanspraken van Hitler op het Sudetengebied, kwam het tot een hoog oplopende spanning tussen Duitsland en de Geallieerden, en op 27 september 1938 besloot de Belgische regering de legersterkte te verhogen en een gedeeltelijke mobilisatie af te kondigen. Het aantal soldaten werd opgevoerd van 100.000 naar 300.000 man, en voornamelijk posities aan de Franse grens werden ingenomen. Men vreesde een tussenkomst van

Frankrijk, en België wilde zijn neutraliteit aantonen, om Duitsland - die men eigenlijk het meest vreesde - niet te ergeren. Ook aan onze grens (weg naar Duinkerke) waren stellingen voorzien, maar pas waren de soldaten aangekomen, of ze konden terug naar huis. De conferentie van München, met Hitler, Mussolini, Chamberlain en Daladier, waarbij Hitler weer eens zijn zin had gekregen, had een voorlopige ontspanning tot gevolg.

Maar dat duurde niet lang. Hitler stelde weldra nieuwe eisen in verband met Tsjecho-Slovakije en deed op 15 maart 1939 zijn intrede te Praag. Op 21 maart werd door de Duitse minister van Buitenlandse Zaken, Joachim von Ribbentrop, aan de Poolse ambassadeur, nogal dreigende, de overdracht van Danzig gevraagd. Op 6 april beloofden de regeringen van Groot-Brittannië en Polen elkaar wederzijdse bijstand, in geval een van hen zou worden aangevallen, met het gevolg dat Hitler, drie weken later, het Duits-Pools niet-

BOUWWERKEN HUGO VERMEULEN

Obterrestraat 56
8994 PROVEN
Tel. 057/30 06 74

★ Wij doen alle afbraak- en grondwerken met kraan of bulldozer.

Beschikbaar aan zeer voordelige prijzen:
MATERIALEN UIT AFBRAAK:

- betonnen boordstenen
- 1 lot dallen
- lot Eternitplaten
- open haard hangend model zeer voordelige prijs
- steenbrokken geleverd met kamion
- teelaarde geleverd met kamion
- GRATIS TE BEKOMEN aarde voor vulling

aanvalspakt opzegde.

De internationale toestand vermindert van dag tot dag, zodanig dat op zaterdag 26 augustus (1939) de Belgische regering overging tot de geleidelijke algemene mobilisatie.

Franse troepen aan onze grens

De voortdurende verslechtering van de internationale verhoudingen en de ondertekening, op 23 augustus 1939 van een niet-aanvalsverdrag tussen twee landen, die jarenlang onverzoenlijk tegenover elkaar hadden gestaan: Duitsland en de Sovjet-Unie, schenen nog weinig hoop te laten voor een vreedzame oplossing in Europa. België mobiliseerde zijn strijdkrachten, 600.000 man, maar hoopte door zijn neutraliteitspolitiek buiten het conflict te blijven. Men dacht, wat er in de Eerste Wereldoorlog in Nederland was mogelijk geweest, moet ook bij ons kunnen.

Op vrijdag 1 september 1939 was het zo ver: Duitse troepen vielen Polen binnen, precies op de datum die reeds begin april (dus bijna vijf maanden vroeger) door de Führer was vastgesteld! We hoorden over de radio Hitler in de Kroll Opera de Rijksdag toespreken en de Polen ervan beschuldigen Duits grondgebied te hebben beschoten. „Maar“, zo voegde hij er brullend aan toe, „sedert 4.45 u. hebben wij het vuur beantwoord en van nu af aan zal „bombe mit bombe“ beantwoord worden!“ Er was oorlog in Europa.

Dezelfde dag werden te Roesbrugge-Haringe 42 jonge mannen voor het leger opgeroepen. Twee dagen later, het was Roesbrugge-kermis, verklaarden Engeland en Frankrijk de oorlog aan Duitsland. De kermisviering gebeurde in mineur, want men leefde in een gespannen sfeer. De oorlogssituatie was het onderwerp van gesprek bij iedereen en op alle plaatsen. De volgende dag, 4 september, werd door Nederland en België nog eens uitdrukkelijk hun neutraliteit bevestigd.

Te Oost-Cappel en te Houtkerke, vlak in onze nabijheid, kwamen er Franse troepen. De Frans-Belgische grens werd afgesloten met eindeloze spiralen prikkeldraad, die zich over de velden, langs de zgn. „gemene weg“ slingerden.

Ook de toegangswegen naar Frankrijk waren afgesloten, en daar werd de wacht opgetrokken door poilu's in hun blauwgrijze uniformen, met hun typische beenwindsels en hun geweren met de lange spitse bajonetten. Ze zaten binnen of buiten een wachthuisje, landerig voor zich uit te staren. 's Avonds was er over de grens complete verduistering, tegen vliegtuigaanvallen. Boven Oost-Cappel en Houtkerke was de vertrouwde pinkeling van de straatverlichting verdwenen. We keken recht in een zwart gat. Maar er gebeurden geen oorlogshandelingen, geen schot werd er gelost, de schemeroorlog - cette drôle de guerre - was begonnen. Duitsland vocht in Polen, en Frankrijk, waar op 19 september het eerste Engelse expeditieleger was geland, wachtte af.

Het Russische leger ging Oost-Polen

Archief DE IJZERBODE

Nog een zicht op de magazijnen Camerlynck, met rechtover de verwoeste herberg A la ville de Dunkerque en de toenmalige woonst van Achille Brutsaert. (Foto 3)

bezetten en op 27 september (1939), na een verschrikkelijk bombardement van op het land en van uit de lucht, kapituleerde Warschau, de Poolse hoofdstad. De strijd liep ten einde.

Op 6 oktober deed Hitler de Geallieerden het voorstel vrede te sluiten op basis van de toenmalige situatie, waarbij dus Polen van de kaart was geveegd. Maar de Geallieerden wensten, na de opgedane ervaringen, op geen enkel voorstel nog in te gaan. Ook koning Leopold III en koningin Wilhelmina van Nederland deden begin november (1939) nog een bemiddelingspoging, maar zonder gevolg.

Net over de Franse grens werden in allerhaast kleine bunkers gebouwd, die elkaar op korte afstand opvolgden; een soort voortzetting van de Maginot-linie. De werken gebeurden achter jutepanelen, die met camouflagekleuren beschilderd waren. Een van die bunkers is nog steeds te zien langs de weg van Oost-Cappel naar het gehucht „de Vijfweg“. Tal van die konstrukties zijn echter nooit afgewerkt, omdat intussen ook ons land in de oorlog werd betrokken.

Het was niet ongevaarlijk te veel belangstelling te tonen voor die Franse verdedigingswerken. Dat ondervond Maurice Devynck (de broer van meester Devynck van Haringe), fotograaf te Watou, in de Vijfhoekstraat, tegen de Grote Markt. Op een zondag na de hoogmis, was hij in de Houtkerkestraat, tegen de grens op de koer van de herberg *Au Mitoyen*, bij Benjamin Montaigne, op een ladder geklauterd, om zicht te hebben achter het camouflagepaneel aan de overkant, en een kiekje te kunnen nemen van de aan gang zijnde werkzaamheden. Devynck was plaatselijke korrespondent van DE POPERINGENAAR, en had voor een primeur willen zorgen. Maar Franse

soldaten die hem hadden opgemerkt, sprongen op Belgische bodem, stormden de koer van de herberg binnen en sleurden de fotograaf met geweld op Franse grond. Hij werd als spion naar de gevangenis van Loos (bij Rijsel) gebracht, waar hij een hele tijd heeft gevangengezeten. Maar dat was nog niet alles. Onmiddellijk na 10 mei 1940 werd hij op verzoek van de Fransen, als verdachte gearresteerd en met een van die fameuze spooktreinen naar het interneringskamp van St.-Cyprien (een van de meest zuidelijke punten van Frankrijk, niet ver van de Spaanse grens in de Oostelijke Pyreneeën) gevoerd, vanwaar hij in juli 1940 - na de Franse nederlaag - uitgemergeld en afgetakeld, naar Watou is teruggekeerd. In maart 1944 is hij op 48-jarige leeftijd overleden. De doorstane ontberingen waren zeker niet vreemd aan zijn vroegtijdige dood.

De grenswacht

De relaties tussen de Franse soldaten en de Belgische grensbewoners verliepen nochtans over het algemeen niet slecht. De Franse poilu's kwamen zich bij ons regelmatig bevoorraden in Belgische tabak en sigaretten. Als hun soldij was uitbetaald stonden ze vaak in rijen vóór grenswinkels en -cafés. Arthur Top, die samen met zijn echtgenote, Marie Jacques, de herberg *A la Maison Neuve* uitbaatte, op de gemene weg van de Hagedoorn naar Oost-Cappel (Groenestraat), moest in de deuropening de soldaten in het rijtje houden, om een bestorming van zijn herbergje te vermijden. Tuur, die geen woord Frans kende had van zijn vrouw de opdracht gekregen voortdurend te roepen: „Chaque son tour“, maar omdat hij

het verschil niet snapte tussen „Chaque” en de familienaam van zijn vrouw, „Jacques”, bulderde hij bestendig: „Jacques son tour!”

Onze gemobiliseerden waren praktisch allemaal gelegen aan het Albertkanaal of toch ergens niet ver weg van de Duitse grens. Maar enkele „ouderen” - mannen meestal tussen 35 en 45 jaar - waren opgeroepen om ter plaatse, in de omgeving van hun haardstee een soort „grenswacht” te vormen. Ze waren met 17 of 18 man, o.m. Joseph Behaeghel, Gerard Candaële, Georges Debuysere, Georges (Sissen) Desaeagher, Gery Deheegher, Cyriel Fossaert, Gentiel Wullus, enz. Hun „secteur” liep van de herberg *De Drie Koningen* (op de weg naar Watou), tot het gehucht *De Flesche*, voorbij Beveren, en hun hoofdkwartier was gelegen bij Maurice Lejeune (Lazooone) *Au Lion de Flandre*, te Beveren-Oost-Cappel. Het waren geen elegante soldaten in hun verfrommelde uniformen, die jarenlang in een linnen zak op de zolder hadden gelegen, en die nu rond hun uitgezette buikjes spannen. Ze waren ook geen voorbeelden van discipline en strijd lust, maar het neutraliteitsprincipe was geëerbiedigd: ook aan de Franse grens waakte het leger! Hun dienst werd geregeld door de rijkswacht van Roesbrugge, en de uren die ze vrij hadden, verbleven ze thuis en deden er hun werk. Gery Deheegher was bv. 's morgens soldaat en 's namiddags ploegde hij zijn veld. Voor de rest hadden ze geen lastige dienst en in de toen nog veelvuldige grenscafés waren ze regelmatig op post en presteerden er zelfs overuren, waardoor ze thuis af en toe mobilisatieproblemen hadden. Sommige van ons mannen, o.m. Elie Vandromme van Beveren moest samen met enkele gemobiliseerden van Stavele (o.a. Paul Boussemaere) en Westvleteren instaan voor de bewaking van de bruggen van Stavele en Elzendamme. Ze stonden er onder het bevel van meester J. Catteeu van Beveren, die reserve-kapitein was.

Er was bepaald dat die grenswachten, bij de overrompeling van ons land door de Duitsers, naar Frankrijk moesten trekken, maar in onderlinge verstandhouding hebben ze zich zelf gedemobiliseerd en zijn in alle stilte „bij moeder thuis gebleven”!

Naderhand is er ook nog een kompagnie jonge soldaten, en zijn er rijkswachters (in kaki) op de Beverenkalsijde (o.m. *In de Zwarte Leeuw*, bij Alberic Denys, nu „Massabehang”) en op de weg naar Oost-Cappel ingekwartierd geweest, maar van grote militaire bedrijvigheid was er nooit sprake.

Onze gemobiliseerden

Onze soldaten aan de oostgrens kwamen regelmatig met verlof en wisten te vertellen hoe paraat en goed uitgerust het Belgisch leger wel was, en dat de Duitsers zich zeker tweemaal zouden bedenken, vooraleer ze ons land zouden aanvalen. Jongens die gehuwd waren en soms een eigen bedrijf in de steek hadden gelaten, zaten vaak te kniezen om het jammerlijke tijdverlies in die lange mobilisatie-

Archief DE IJZERBODE

Van links naar rechts: het woonhuis van dokter U. Peel en de winkel van Marie Missiaen, met tussenin de toegangsweg naar het brouwerijhuis en de brouwerij van Emiel Deplaecie, die haaks op de straatrichting stonden. Vanuit de brouwerijgebouwen zijn de eerste Duitse verkenner op bier vaatjes gezeten, over de IJzer getrokken. Helemaal rechts de herberg in de Roardsbrug, bij Jules Maerten. (Foto 4)

maanden, maar voor de jongsten, die nog thuis hoorden in het ouderlijke gezin, en zich weinig of geen zorgen moesten maken over hun bestaan en hun werk, waren het geen onprettige dagen. Wel werd de rust af en toe verstoord door een „alerte” (alarmsignaal), waarbij de stellingen in krijgsuitrusting dienden ingenomen, gereed om een aanval op te vangen en af te slaan. De eerste maal, toen bij een dergelijke operatie munitie werd uitgedeeld, maakte dit op velen maar een kille indruk, maar nadat het enkele keren een loos alarm was gebleken, geraakte men eraan gewend, en dacht men telkens weer dat het niet zo'n vaart zou lopen, tot het die laatste keer... bittere ernst bleek.

Toch waren er onmiskenbare tekens dat er ook bij ons iets zou gebeuren, maar we wilden het niet zien, en de regering poogde paniek te vermijden. Reeds op 2 januari 1940 waarschuwde Mussolini de Belgische ambassadeur te Rome voor een nakende Duitse inval. Ook werd, ondanks geregeld protest van onze regering, regelmatig het Belgische luchtruim geschonden door Duitse legervliegtuigen. Op 10 januari (1940) kwam het tot een ernstig incident. Een Duits jachtvliegtuig met motorpech, maakte een noodlanding te Mechelen-aan-de-Maas (in Limburg tegen de Nederlandse grens). Het toestel werd onmiddellijk door Belgische soldaten omsingeld en de vliegtuigbemanning die bestond uit twee Duitse officieren, werd gevangengenomen. Net voor hun aanhouding waren de Duitsers erin geslaagd hun toestel, een jager van een zeer recent type, in brand te steken. Tijdens hun ondervraging op het legerhoofdkwartier, wist één van de piloten even de aan-

dacht af te leiden en een dokument in de brandende kachel te gooien. Een Belgische officier reageerde echter vliegensvlug en wist het papier, zij het halfverbrand, er uit te halen, ten koste van ernstige brandwonden. Het ging om een erg compromitterend stuk, dat niet veel twijfel liet over de bedoelingen van Duitsland, in verband met een aanval op ons land.

De gemobiliseerden waren de troetelkinderen van de thuisblijvers. Niet alleen werd geregeld het dorpsnieuws en de gezinsbelevissen overgebiefd, maar er werden ook links en rechts danspartijen, Vlaamse kermis en andere liefdadigheidsfeesten ingericht ten voordele van *Het Pakje van de Soldaat*, waarmee de zendingen van snoep en tabak waren bedoeld, die de gemobiliseerden okkasioneel werden toegezonden. Ik herinner mij zeer goed ten minste één dergelijke *Bonte Avond*, die plaatsvond in de zaal *De Gouden Arend* te Roesbrugge, en ingericht was door de plaatselijke afdeling van de Nationale Strijdersbond. Eén van de soldaten die ingekwartierd was op de Beverenkalsijde, wist de hele zaal in geestdrift te ontsteken, met een toen aan die tijd aangepast liedje, waarvan het refrein steeds herhaald:

*O, neen,
niet met kogels, geweer, bajonetten,
....*

Naderhand zouden we vernemen dat deze jeugdige zanger in de meidagen van 1940 was gesneuveld.

Vrees en hoop

Was er in de wintermaanden van 1939-1940 geen sprake van militaire operaties,

dan zou dit veranderen in de aanvang van de lente van 1940.

Op 9 april werd Denemarken, na enkele kleine schermutselingen door de Duitsers bezet. De Deense strijdkrachten hadden van koning Christiaan de opdracht gekregen zich niet tegen de overmacht te verweren. Ook Noorwegen werd dezelfde dag door Duitse troepen aangevallen en op korte tijd veroverd. Dit gebeurde omdat de Geallieerden, met toelating van de Noorse regering, op het punt stonden er een militair en economisch bruggenhoofd te vormen. Dat bewees weer eens dat Duitsland nooit aarzelde om onverbidde-lijk toe te slaan, als dit in de krijgsverrich-tingen paste. Maar weer dachten we dat dit riet bij ons zou gebeuren; dat de om-standigheden gans anders waren. En we werden kort daarop nog op een aardige manier in deze overtuiging gesterkt door pater S. de Clippele, s.j.

In de jaren dertig bloeide er in Vlaande-ren een intense verering voor het H. Hart van Jezus. Onder invloed van de jezuïeten werden overal bonden van het H. Hart gesticht - te Roesbrugge in 1938 - met maandelijks gezamenlijke communie voor de leden. Sommige gemeenten wer-den zelfs, met grootse feesten, aan het H. Hart toegewijd (Stavele, Beveren). Een van de promotors van deze verering was pater Stefaan de Clippele (1892-1959) van het jezuïetenhuis te Kortrijk, die na We-reldoorlog II hoofdredakteur werd van *De Vlaamse Linie*. Hij was een bekende kanselredenaar en in april 1940 kwam hij een preek houden in de kerk van Roesbrugge. Het onderwerp was: *Blijft ons land buiten de oorlog?* of iets in dien aard. Zijn homi-lie werd met veel entoesiasme aangekon-digd, en er werden zelfs kleine affiches verspreid. Het onderwerp was buitenge-woon aktueel en maakte het voorwerp uit van de angst en bezorgdheid van ie-dereen. De kerk zat dan ook afgeladen vol, en de gepassioneerde predikant wist een geïnteresseerd auditorium in de ban van zijn welbespraaktheid te houden. Hij for-muleerde echter de nogal gewaagde en voortvarende konklusie dat „gezien de sterkte van de bonden van het H. Hart, ons land niet in de oorlog zou worden meegesleurd!“ Dat maakte een overwel-digende indruk en getroost en gesterkt trok iedereen met een nogal veilig gevoel naar huis. Maar wat pater De Clippele en zijn toehoorders toen niet wisten was dat

reeds op 19 oktober 1939 de Duitse gene-rale staf op bevel van Hitler gereed geko-men was met een aanvalsplan op België, Nederland, Luxemburg en Frankrijk, met als kodenaam *Fall Gelb*; dat het Oberkom-mando van de Wehrmacht reeds op 29 oktober 1939 zijn aanwijzingen had gege-ven voor de opmars van het leger, en dat Hitler aanvankelijk 10 november (1939) had voorzien voor een inval in ons land, doch dat door de weersomstandigheden de operatie herhaaldelijk was uitgesteld tot februari 1940, toen Hitler zich gedwon-gen zag de aanval definitief uit te stellen tot in de lente. Zodat we, de dag toen pater De Clippele ons een hart onder de riem stak, in feite aan de vooravond van de oorlog stonden.

Oorlog in het land

Reeds op 1 mei 1940 had Hitler bevel gegeven dat op zaterdag 4 mei alles klaar moest zijn om de volgende dag de oorlog in het Westen te beginnen. Maar opnieuw verhinderden de weersomstandigheden de uitvoering hiervan en noopten zij tot uitstel, eerst tot 7 mei, daarna tot 8 mei totdat uiteindelijk op 9 mei het kode-woord *Danzig* werd uitgezonden, wat betekende dat de volgende morgen vroeg tot de aanval zou worden overgegaan.

En in die morgen van vrijdag 10 mei 1940 - het was twee dagen vóór Pinksteren - werden we omstreeks halfzeven gewekt door het hevige op- en neerdeinende gebrom van een meute vliegtuigen, gevolgd door doffe slagen, die kwamen uit de richting van Frankrijk, maar waar-van we niet konden uitmaken of het ging om het inslaan van bommen ofwel om het in werking treden van het afweergeschut. We kwamen met de burenen groepjes op straat om te informeren wat er gaande was. Mevrouw Liza Devreker-Acou, de bazin van de herberg *Het Paradijs*, aan de hoek van de weg naar Oost-Cappel, die met haar fiets voorbijkwam, riep ons toe: „Ze (waarmee de Duitsers bedoeld waren) zijn Holland binnengevallen“. De radio's werden aangezet en weldra wist iedereen, dat niettegenstaande alle schone belof-ten van onze neutraliteit te eerbiedigen, de nazi-legers ook ons land waren binnen-gedrongen en dat de regering de hulp van de Geallieerden had ingeroepen. Het verschrikkelijke drong tot ons door: we waren in oorlog! In de krant van die 10^e mei stond er nog dat Duitsland de samen-

trekking van strijdkrachten aan de Belgi-sche grens, krachtdadig loochende!

De veldwachter kwam berichten van *Algemene Mobilisatie* aanplakken. Ook over de radio werd dit voortdurend aange-kondigd en aan verlofgangers het bevel gegeven onmiddellijk hun eenheid te ver-voegen; zo geraakten er 140 mannen uit Roesbrugge-Haringe onder de wapens.

Plots kwam de melding dat de koning de bevolking zou toespreken. Nog nooit hadden de enkele maten van de *Braban-çonne*, die zijn woorden voorafgingen, ons zo ontroerd. De vorst had het over de laffe aanval - zonder verwittiging of ulti-matum - die ons land kwam te ondergaan, en van de paraatheid van het leger, dat samen met de Geallieerden vastbesloten was de vijand te weerstaan.

Rond diezelfde tijd - omstreeks 10 u. - kwamen de Franse legers over Oost-Cappel naar ons dorp toe, maar zij zwenk-ten af in de richting van Beveren. Vele Franse soldaten werden aangevoerd met afgedankte Parijse autobussen; doorheen de camouflageverf konden we lezen waar ze vandaan kwamen. Sommige poilu's waren nogal wild-geestdriftig en schreeuwden: „on les aura“ en „Hitler au poteau!“

Heel de dag en de daaropvolgende nacht werd het een onafgebroken stroom van Franse soldaten en oorlogsmaterieel. Niet vertrouwd met de uitrusting van een modern leger dachten velen - onder de indruk van een dergelijke machtsont-plooiing - dat de Duitsers maar weinig kans maakten en ze beter aan de over-zijde van de Rijn waren gebleven.

De twee, drie volgende dagen was het redelijk rustig in onze omgeving, en we poogden via de radio de gebeurtenissen op de voet te volgen. We vernamen dat de forten van Luik heldhaftig weerstand boden en dat de opmars van de vijand aan Samber en Maas tot stilstand was gebracht door de Ardeense Jagers. Maar dat duurde niet lang en weldra was er maar al te vaak sprake dat onze troepen „in een strategisch terugtrekkende bewe-ging vooraf klaargemaakte stellingen hadden ingenomen“, wat noch min, noch meer wilde zeggen dat de Duitsers op ons af kwamen.

Berichten en waarschuwingen aan de bevolking volgden elkaar op. Men moest

MICHEL CAPOEN

Waaenburgseweg 67 - KROMBEKE

Tel. 057/40 08 54

LOOD- en ZINKWERKEN
AANHANGWAGENS

op zijn hoede zijn voor spionnen en voor een zgn. „vijfde kolom” (term overgevaaid uit de Spaanse burgeroorlog), die het moreel van de bevolking ondermijnde, door paniek te zaaien en valse berichten te verspreiden. Ook moest men letten op valschermspringers. Verdachte personen moesten onmiddellijk gesignaleerd worden. Die voortdurende stemmingmakerij schiep een geest van wantrouwen tegen om het even wie ons vreemd of eigenaardig voorkwam.

Vluchtelingen

Vanaf de 13^e mei kwamen te Roesbrugge de eerste vluchtelingen aan. Het zou weldra een ware overrompeling worden. De volgende dagen kwam er een ononderbroken sliert auto's doorheen het dorp. Ze waren beladen met matrassen op het wagendak en met pakken op de spatborden tot tegen de bumpers. De wagenkoffers achteraan waren meestal zodanig volgepropt dat het deksel niet meer dicht kon, terwijl tenslotte nog allerlei spullen gestapeld of gewrongen zaten tussen de inzittenden. Met koorden en spandraden werd alles op zijn plaats gehouden.

Iedereen wilde naar Frankrijk en was gejaagd om het land te verlaten. Het was net of er over de grens geen gevaar meer bestond. Omdat de karavaan tengevolge van controle en oponthoud aan de grens dikwijls stil hield, was het mogelijk af en toe een praatje met de vluchtelingen te maken. Velen waren gruwelijk bang van de Duitsers, terwijl sommigen overtuigd waren dat de vijand toch nooit verder dan de IJzer zou geraken, al waren ze wel ontgoocheld dat het hier te Roesbrugge zo'n belachelijk smal stroompje was. In elk geval waren ze overtuigd dat ze, eenmaal in Frankrijk, veilig waren. Men bleek nog niet losgeweekt van de omstandigheden waarin de Eerste Wereldoorlog was verlopen. 't Was inderdaad, voor hen die hem hadden meegemaakt, nog niet zo lang geleden.

We zagen tot onze verbazing ook Belgische officieren, met hun familie wegvluchten. Waarschijnlijk mannen die overtuigd waren dat oorlogvoeren een karwei was voor de soldaten, maar het gaf geen te goede indruk wat betreft onze weerbaarheid. En Georges Schoonaert vroeg aan een vluchtende bruine pater: „Waarom hij er vanonder trok, aangezien hij nu de hemel zeker was?” Vele vluchtende automobilisten waren niet alleen verdrietig om alles wat ze hadden achtergelaten, maar ook bekommerd om hetgene hen in de komende dagen, weken, misschien jaren, te wachten stond, en om waar het avontuur zou eindigen. Hun eerste zorg was echter meestal waar en wanneer ze zouden kunnen tanken? Immers op korte tijd waren de meeste benzinepompen leeg. Ook de bakkerijen en de winkels werden bestormd om nog wat voorraad aan te leggen. Jerome D'Hulster, die een kippenfokkerij had, op de Beverenkalsijde, en die met een grote voorraad eieren stond, die door de handelaars niet meer werden opgehaald - het economische leven stond volledig stil - leude met een mandje verse kippeëieren, vier voor één frank, van de ene wagen naar de andere. En hij had nog succes ook.

Er kwamen ook veel vluchtelingen, soms van heel ver, met een bepakte fiets. Auto's waren veel zeldzamer dan nu. Sommigen kwamen te voet en we zagen vrouwen die rondzeulden met een kinderwagen en nog een paar kleuters aan de rokken: trieste situaties! De gemeentelijke diensten zorgden voor een soort opvangcentrum en overal werden bij de burgers, die bedden ter beschikking hadden, evenals in leegstaande huizen, mensen ondergebracht. In die chaotische omstandigheden gebeurde het wel meer dat personen, die samen weggetrokken waren, elkaar uit het oog verloren. Een Franssprekend jongetje, van een jaar of tien, dat zijn ouders was kwijtgespeeld, heb ik met mijn fiets, op zijn verwarde aanwijzingen,

rondgevoerd naar Oost-Cappel, Haringe, en tenslotte naar Beveren, waar ik zijn angstige familie aantrof in de leegtaande herberg *Het Hof van Brussel*.

Vóór de oorlog waren de winkelgevels overdekt met kleurige geëmailleerde reklameplaten voor koffie, tabak, deegwaren, zeep, enz. In die eerste oorlogsdagen werd over de radio de opdracht gegeven al de platen van cichorei Pacha onmiddellijk te verwijderen, aangezien men op bepaalde plaatsen vastgesteld had, dat de vijand op de keerzijde van deze platen, inlichtingen of wegingdikaties had gevonden. In vliegende vaart werden door de buurtbewoners met breekijzers overal deze en soortgelijke platen van de muren gerukt, echter zonder resultaat. Estetisch gezien was het alleszins een verbetering.

De berichten over de krijgsv verrichtingen werden steeds minder bemoedigend. Reeds op 14 mei werd over de radio bekend gemaakt dat koningin Wilhelmina van Nederland en de Nederlandse regering het land hadden verlaten. Wat mede de aanleiding was dat de Nederlandse troepen de volgende dag kapituleerden.

De Belgische regering van haar kant, liet via de radio weten dat alle weerbare mannen tussen 16 en 35 jaar zich op eigen kracht naar Frankrijk moesten begeven. Men vreesde blijkbaar een vlugge overrompeling van het hele land, en het verlies van een groot aantal militieplichtigen, die misschien straks de oorlog zouden kunnen voortzetten van uit het buitenland. Aan deze opdracht kon echter niet onmiddellijk gevolg gegeven worden, want bijna tegelijkertijd kwam het bevel dat op vrijdag 17 en zaterdag 18 mei, tot in de vroege morgen van de daaropvolgende zondag, de grenzen gesloten waren en bovendien niemand op straat mocht komen! Er werd geen reden opgegeven voor deze drastische maatregel, maar de rijkswacht en de burgerwacht (bestaande Braun te verbranden).

HET NIEUWE BEHANGPAPIER IS BINNEN !

Grote keus uit voorraad
 in alle prijsklassen

Alles voor de „DOE HET ZELVER”

Behangpapier
 Verfwaren
 Gordijnen
 Vloerbekleding
 Onderhoudsprodukten

JACQUES BERQUIN

Couthoflaan
 8994 PROVEN

tel. 057/30 06 54 - 057/30 11 20

Ook als u geen klant bent,
 hebt u in 20 minuten
 uw lening op zak.

LEO LEPEE

Krombeke
 057/40 01 12

Beveren
 057/30 04 60

Gemeentekrediet
 de bank op z'n best

uit niet meer mobiliseerbare mannen, die moesten instaan voor rust en veiligheid), zouden hierop toezicht houden. Onze medewerker Romain Depuydt (Kwaak) vertelde in verband daarmee het volgende: „Mijn schoonvader (Hilaire Meeuws, toen brigadier bij de douane) wist op 17 mei 1940, bij zijn thuiskomst, na volbrachte dienst aan de grens te Oost-Cappel, te vertellen, dat een belangrijke karavaan auto's van het Ministerie, zwaar beladen en bepakt, Frankrijk waren binnengereden". Ook anderen hebben van achter hun ramen, deze uittocht gezien. (Brussel werd inderdaad op 17 mei 1940 bezet !)

Een onverantwoorde maatregel

Het oproepen van jonge mannen van 16 tot 35 is één van de meest lichtzinnige en onverantwoorde maatregelen geweest die een regering ooit heeft genomen. Zonder voorafbepaald doel, of plaats van bestemming, zonder leiding of organisatie, werden duizenden jonge mensen, waaronder adolescenten, die bijna nog kinderen waren, naar Frankrijk gejaagd, waar er niemand was om hen op te vangen; waar niemand wist wat er met hen moest gebeuren en waar ze terecht kwamen als honden in een kegelspel, in een land dat zelf in een catastrofale toestand verkeerde. We hebben ze bij ons zien voorbijkomen in grotere of kleinere groepjes, met de fiets of te voet, bedelend om een slok water ! Ze zijn 14 dagen en soms langer in Noord-Frankrijk gaan rondzwerven; zijn er in gevechten en bombardementen terecht gekomen, waarbij sommigen onder hen, ver van moeder en ver van thuis het leven hebben gelaten. Ze werden inderhaast begraven, zonder kist, op een vreemd kerkhof, waar hun familie ze achteraf na veel moeite heeft teruggevonden.

Wie meer geluk had, is toch nooit ver geraakt, immers de Duitse legers hadden reeds op 14 mei het Franse front tussen Dinant en Sedan doorbroken, en toen zijn de pantserstroepen van generaal von Kleist aan een onstuimbare opmars begonnen, waarbij ze reeds in de avond van 20 mei Abbeville en de Kanaalkust hadden bereikt. In de morgenuren van dezelfde dag waren nabij de muziekkiosk van Abbeville 21 gedeporteerde politieke gevangenen, zonder vorm van proces en zonder onderzoek of ondervraging, door Franse militairen en gendarmes doodgeschoten !

Omdat de Duitsers aan het Kanaal zaten was de toegang tot Frankrijk afgesloten. We hebben een deel van onze jonge mannen sleepvoetend en uitgeput - vaak hadden Duitse soldaten hun fiets afgenomen - weten terugkeren, getraumatiseerd en vernederd door wat ze hadden meegemaakt. Men leze in dit verband het boek van de Kortrijkenaar Lucien Ranson, *En het Leven gaat verder... Jeugdherinneringen 1924-1946* (p. 291-331). Als zestienjarige was de auteur met vier kameraden naar Frankrijk getrokken. Twee onder hen zijn niet meer teruggekeerd.

Anderen zijn in de Westhoek blijven

Archief Peter TAGHON

Als de eerste file Duitse legervoertuigen over een pontonbrug de IJzer had overschreden, werd door de genietroepen een noodbrug aangelegd, vanuit de Landing, in schuine richting naar de Kaai. Ze steunde op afgezaagde telefoonpalen. (Foto 5)

hangen en hebben vooraleer naar hun haarstede terug te keren enkele dagen verbleven bij de burgers of de boeren van de streek, waaruit soms vriendschappen voor het leven gegroeid zijn. De Gentse student aan de fakulteit van wis- en natuurkunde, Armand Pien, onze latere weerman, kwam op die manier terecht op de hofstede van Alfons Vandoolaeghe, in de huidige Canadastraat, nr. 2 (naast het kasteel het Couthof) te Proven.

Van Roesbrugge en omgeving is naar ons beste weten niemand vertrokken. Omdat men eerst een paar dagen niet op straat mocht, dan nog wat getreuzeld werd wegens de trieste uittocht die men bij anderen had gezien, en tenslotte vernam dat de Duitsers Abbeville hadden bereikt, heeft onze jongelingschap aan het regeringsbevel geen gevolg kunnen geven. Waarbij nog dient gezegd, dat de bereidheid alleszins niet groot was !

Maandag 20 en dinsdag 21 mei kwamen er weer veel vluchtelingen voorbij, waaronder blijkbaar veel Joden. Een dame met een knaapje aan haar hand, die vroeg om haar koffers een paar uren aan ons te mogen toevertrouwen, terwijl ze naar andere vluchtelingen op zoek ging, sprak Nederlands doorspekt met Duitse klanken. Toen we onze verwondering daarover uitdrukten, vertelde ze te behoren tot een Duits-Joodse familie, die zich een drietal jaren vroeger in Antwerpen had gevestigd. Toen we na de oorlog vernamen wat de Joden hadden doorstaan, hebben we ons vaak afgevraagd wat er

van die dame en haar zoontje zou geworden zijn.

Af en toe waren er in het dorp nog troepenbewegingen naar het front toe. In de nacht van 21 op 22 mei werden we gewekt door het langdurige gedaver van zwaar legermateriaal, dat in de richting van Poperinge werd afgevoerd. Onze aandacht werd voornamelijk getrokken door een belangrijk aantal kanonnen van zeer groot kaliber, waarvan we dachten dat ze bestemd waren voor een Geallieerd offensief. Er was immers sprake van hardnekkige weerstand aan de Leie. We vernamen achteraf dat dit geschut nog vooraleer het opgesteld was, in handen van de Duitsers is gevallen. Naderhand werden die kanonnen als oorlogsbuit verzameld te Roesbrugge, in de weide gelegen naast de gaaipers (nu achter het huis van haar-kapster „Caroline”).

Dramatische dagen

Intussen was reeds een tiental dagen een compagnie geniesoldaten bezig met de spoorwegbrug over de IJzer, gelegen tussen de Oosthoek (hofstede Vandenbroucke) en het grondgebied van Beveren, te herstellen en opnieuw van treinreels te voorzien.

Onder de Eerste Wereldoorlog had men een spoorweg aangelegd van Poperinge naar Adinkerke, die daar over de IJzer moest, maar in de jaren dertig is die

spoorweg afgebroken. De brug over de IJzer was evenwel nog blijven bestaan. Kort na 10 mei 1940 werd een aanvang gemaakt met opnieuw dat spoor aan te leggen. Men heeft wellicht gedacht dat „de geschiedenis zich zou herhalen”, maar deze keer is het zeker niet waar geweest. Duitse verkenningsvliegtuigen hebben daar weldra een bepaalde militaire bedrijvigheid opgemerkt; hebben er een paar keer gemitraillerd, zodat de soldaten moesten dekking zoeken, en op vrijdag 24 mei werden er zelfs een paar bommetjes gegooid. Daarop werden de werkzaamheden stilgelegd.

Diezelfde dag werd Poperinge voor de eerste maal door Duitse bommenwerpers ernstig aangepakt. Er vielen ca. 150 doden en wel 400 gewonden. Onder de dodelijke slachtoffers: milicien Roger Taillieu van Beveren.

Romain Depuydt vertelt: „Roger Taillieu was toen de oorlog begon, thuis met ziekteverlof, maar op 24 mei moest hij zijn eenheid vervoegen. Die morgen was hij nog bij ons gekomen om zijn haren te laten knippen (de echtgenote van Romain Depuydt was haarkapster, in het ouderlijke huis te Beveren) en hij vertrouwde ons toe dat hij eigenlijk blij was, dat hij het eerste treffen niet had meegemaakt. Toen hij nog dezelfde voormiddag aankwam op de markt te Poperinge, kwam hij in een bombardement terecht, waar hij dodelijk werd getroffen”.

Van toen af aan overvlogen Duitse vliegtuigen regelmatig het dorp. Voornamelijk de gierende en in duikvlucht opererende Stuka's gaven een benauwend gevoel. We wisten dat het front in aantocht was.

Op maandag 27 mei, 's morgens rond 10 u., kwamen Duitse vliegtuigen bommen werpen op het dorp. Het begon rond de kerk van Roesbrugge. Er werd schade aangericht op het kerkhof; graven werden omwoeld en zerken geschonden. In de Krombkestraat kwam brouwer Jerome Vancaeyzeele met zijn paard en bierwagentje naar huis toe; hij had zo pas nog enkele bestellingen uitgevoerd in de Oosthoek. Laag in de lucht kwam een vliegtuig afgestormd, omstaanders riepen naar de brouwer dat hij dekking moest zoeken, maar hij antwoordde dat hij nog wel thuis zou geraken. Hij was inderdaad maar op een paar honderd meter daar vandaan. Maar een nieuwe inslag werd hem fataal. Zijn paard werd bloedend ten gronde geworpen, zijn wagentje katelde en Jerome, een sterke kerel van 36 jaar, was op slag dood. Een Franse officier gaf het stuiptrekkende paard het genadeschot. Jerome Vancaeyzeele was vader van vier kinderen, waarvan het jongste ongeveer zeven maanden oud was (nu mevr. Anna Dequeker-Vancaeyzeele). Zijn echtgenote - toen 32 - die nooit hertrouwde en haar man nog bijna een halve eeuw overleefde, heeft met een bewonderenswaardige wilskracht haar kinderen opgevoed, de zaak op haar eentje voortgezet en in 1952 de brouwerij omgevormd tot wasserij.

Na het kerkhof en de Krombkestraat kwam de Haringestraat aan de beurt, daar

werd een bejaard en kinderloos echtpaar het slachtoffer van een brisantbom: Camille Goemaere (69) en Marie Demaerel (65). Camille die winkelier en groentekweker was (in het huis en op het erf dat nu betrokken is door mevr. Bernadette Develter-Roelstraete), voerde een of andere werkzaamheid uit in zijn tuin, maar ingevolge hardhorigheid wist hij niet wat er gebeurde, zodat zijn echtgenote naar hem toeliep om hem naar binnen te halen. Op dat ogenblik viel de noodlottige bom, die hen beiden de dood injoeg.

Er viel nog een bom van zwaarder kaliber, midden op de weg naar Haringe, even buiten Roesbruggedorp, aan de bocht bijna rechtover de woonst van mevr. Margareta Tant-Vandevoorde. Daar stond toen tegen de straat het met stro bedekte huisje, uit „plak en stak” van de gemeentewerkman Petrus Bouthiez. Onder de luchtverplaatsing had het zich weg-en-weer geplooid, maar het was onbeschadigd gebleven. Dezelfde dag stierven nog te Roesbrugge (een natuurlijke dood): Jozef Vandezande, afkomstig van Lier, die als vluchteling verbleef in het klooster van de H. Familie (hij was een familielid van een zuster van deze kongregatie) en mevr. Elvira Quinten-Six, echtgenote van Achiel Quinten. Er lagen dus tegelijkertijd te Roesbrugge vijf mensen opgebaard waarvan drie oorlogsslachtoffers.

Op die 27^e mei werd te Poperinge het weeshuis (St.-Vincentiusgesticht, in de Boeschepestraat) gebombardeerd. Na de luchtaanvallen die de stad in de jongste dagen had doorstaan, telde men onder de dodelijke slachtoffers: 57 inwoners, 30 weeskinderen, 102 vluchtelingen, 26 Belgische militairen, 34 Franse en 22 Engelse.

De aftocht

De volgende dag begon de miserabele aftocht van de Geallieerde legers. In drie rijen naast elkaar trokken Engelsen en Fransen, maar voornamelijk Engelsen, zo snel als die samendrommende legers zich in onze smalle straten konden bewegen, Duinkerkewaarts (Boulogne en Calais waren reeds in Duitse handen). Het was een onoverzichtelijke warboel. Er werd geroepen en gevloekt en tot spoed aangehaand. In tegengestelde richting kon er zich niemand verplaatsen; de dorpsstraat was volledig versperd en de lucht was vervuld van stof en uitlaatgassen. Al het materieel dat geen manschappen kon vervoeren werd in landelijke zijstraten achtergelaten en de soldaten verzamelden zich en persten zich samen op de vrachtwagens. Gelukkig dat er geen Duitse vliegtuigen deze opgejaagde kolommen kwamen bestoken, want een afgrijselijk bloedbad zou hiervan het gevolg geweest zijn. Men heeft vaak beweerd dat Hitler in zijn overwinningstroes zich waarschijnlijk grootmoedig wilde betonen om Engeland, waarmee hij nog altijd een vergelijk op het oog had, niet te veel te ontstemmen. Twee, drie dagen later lagen er meer dan 300.000 man in de haven en op de stran-

den rond Duinkerke, op de overtocht naar Engeland te wachten.

De streek lag bezaaid met alles wat een leger in oorlogstijd nodig had en die men nu bij die overhaaste vlucht verplicht was achter te laten: gevechtswagens, anti-tankkanonnen, munitiewagens, rubberbootjes, optisch materiaal (verrekijkers, periskopen), kommunikatiemateriaal (radio's, installaties voor telefonie en telegrafie te velde), voedingswaren allerhande (voornamelijk onder de vorm van conserven), kisten tee en sigaretten, herstellings- en garagemateriaal, schoenen, rubberlaarzen, uniformen, gasmaskers en -mantels, tenten en eetgerief, tot zelfs muziekinstrumenten en sportartikelen. Met de voetbalschoenen, -kousen en -truien, en de vele ballen die de Engelsen hier hebben achtergelaten, werd te Roesbrugge opnieuw een voetbalklub opgericht (in de jaren dertig had er reeds een bestaan), die onder de oorlog veel ontspanning heeft gebracht, toen we van zoveel andere mogelijkheden verstoken bleven. Het Franse leger heeft, bij ons althans, heel wat minder materieel achtergelaten. Wel zaten er in bepaalde weiden uit de omgeving een groot aantal Franse legerpaarden. Vele van die dieren zijn zonder grote ruchtbaarheid en zonder dat er centen aan te pas kwamen in een of andere stal terechtgekomen.

Op die 28^e mei 1940 kapituleerde koning Leopold III, omdat verdere tegenstand nutteloos was en om een bloedbad te vermijden, dat blijkbaar in de Westhoek de ergste vormen zou aannemen. Wat men nu ook moge beweren, iedereen was opgelucht. Men dacht dat het volledig voorbij was, maar verre van. De bewoners van de huizen in de omgeving van de brug over de IJzer werden gewaarschuwd en verzocht ergens anders een onderkomen te zoeken, aangezien een achterwacht van de Engelse troepen, de brug had gedynamiteerd en deze in de lucht zou laten vliegen.

Diezelfde Engelse soldaten hadden ook een antitankkanon opgesteld in de openstaande toegangspoort van de magazijnen „Camerlynck”, die uitgaaf op de kaai. Dat kanon was waarschijnlijk bestemd om elk vijandelijk voertuig dat zich vertoonde, onschadelijk te maken, maar aangezien de vijand niet te bespeuren viel, werd dan maar eens door de noordwestelijke flank van de kerktoren geschoten, ergens tussen het grote raam en het torenuurwerk, dat voortaan dienst weigerde.

De beschieting van het dorp

In de vooravond van de 29^e mei begon er een beschieting van Roesbrugge en omgeving door de Duitse artillerie, die naar men ons achteraf vertelde uit de richting kwam van Bambeke-Herzele. Ik stond toen even te praten, in de kapelgedreef, op de Beverenkalsijde, met timmerman Daniël Decreus, toen plots een scherp fluitend geluid zich hoog boven onze hoofden - dat was althans mijn indruk - liet horen. Daniël, die nog herinne-

ringen had aan de Eerste Wereldoorlog, zei: „Opgelet, het spel zou nu kunnen beginnen, dat is het fluiten van een kanonskogel. Als er weg- en weergeschoten wordt, kan dat voor ons gevaarlijk worden. We zouden het best naar de kelders gaan". Hij bedoelde de mouterijkelders van de brouwerij Feys, waar veel bewoners uit de omgeving een schuilplaats hadden gezocht.

Die beschieting bleef maar voortduren, met veel inslagen vóór en achter het dorp. Toen we even toch buitenpiepten om te zien of er in de straat nog geen schade viel te bespeuren, werden we getroffen door een eigenaardige rode lucht, die als een onheilspellende koepel over de streek hing. Het door het bombardement opgejaagde stof brak de stralen van de ondergaande zon in een angstaanjagende rode gloed.

Eén van die kanonskogels kwam terecht in de stenen boog boven de garagepoort (nu bureau) van de brouwerij Feys, naast de brouwerij-ingang. We voelden de trillingen van de inslag, tot in de kelders. Twee granaten kwamen neer op het dak van de kerk, drongen doorheen de zoldering, vernielden de prachtige eikenhouten kroonluchter, die in de middenbeuk hing, een meesterwerk van de Brugse houtsnijder Jan-Frans Michiels. Deze luchter, die aan flarden hing, werd uit de kerk weggenomen, maar in 1972 teruggevonden en op schitterende wijze gerestaureerd door onze dorpsgenoot Jozef Deschuytter. Ook de vloer van de kerk was ernstig beschadigd.

Het meest spectaculaire geval gebeurde echter op de Beverenkalsijde. In het huis nr. 24, gelegen tussen het winkeltje van mevr. Rachelle Wullus (nu mevr. Maria Dewaele-Maerten) en het huis van postman Emiel Duponcelle (nu Henri Vandeputte-Quacclaey's), woonde toen het bejaarde echtpaar Henri Denys-Leontine Vereecke. De 68-jarige Denys was op dat ogenblik terminale kankerpatiënt, en lag te bed op de voutekamer, waar hij onder de bestendige zorg stond van zijn echtgenote. Terwijl de kanonskogels boven het dorp floten, zat Leontine naast het bed van haar man de rozenkrans te bidden, toen plots met een oorverdovend lawaai en tot ijzingwekkende schrik van de bewoners, een kanonsbal door de voorgevel van het huis drong, die gelukkig bleef steken in de kast naast de openstaande deur van de voutekamer. Er was in de voorgevel een groot gat geslagen van wel een vierkante meter. Heel de woonkamer lag vol steengruis en stof, zelfs tot op het bed van de zieke. De inboedel was zwaar beschadigd, maar niemand was gekwetst en het Lievevrouwebeeldje dat op de opengereten kast stond, was intact! De dodelijk zieke Henri Denys werd toen door zijn toegesnelde zoon Alberic en diens buurman, Sylvere Gantois nog voor alle zekerheid naar de mouterijkelders gedragen. Het was pijnlijk om aan te zien dat een stervende mens nog op de vlucht moest voor het blinde oorlogsgeweld. Een tiental dagen later, toen alles weer rustig was, is hij overleden.

Archief DE IJZERBODE

Begin juni 1940 werd door Duitse genietroepen de opgeblazen brug over de IJzer vervangen door een degelijke houten brug, die echter smaller was dan de oorspronkelijke brug. (Foto 6)

Later in de avond, het was omstreeks 7.30 u. hoorden we twee zware slagen. We wisten het, de brug was opgeblazen, maar niemand waagde zich op straat, want er werd nog voortdurend geschoten. Omstreeks dat uur werden aan het wagenhok, op de hoeve van Seraphien Rousseuw, op de weg naar Oost-Cappel, bij die beschieting, twee Engelse soldaten gedood. Beiden werden ter plaatse begraven.

We zaten in die bange dagen, zoals reeds gezegd, in de kelders van de mouterij-brouwerij van burgemeester Cyrille Feys. Het waren twee uitgestrekte kelders van de mouterij-asten, die nog even boven de grond uitkwamen, waarlangs lage venstertjes het daglicht binnenviel. Deze asten waren gebouwen van ongeveer 15 à 20 meter hoog, verdeeld in meerdere etages met betonnen of onderwelfde vloeren waarop meterdikke hoeveelheden granen lagen. Het was er dus betrekkelijk veilig en men had wel een stevig bombardement moeten uitvoeren om de kelders te treffen. De gezinnen lagen er kris-kras door elkaar op wat stro. Iedereen had wat handbagage bij, met zijn kostbaarste bezittingen, of zelfs minder waardevolle dingen, waar men bijzonder aan gehecht was. Iemand had bovenop haar beperkte bagage haar nieuwe schoenen van verlakt leer vastgebonden, ze waren te nieuw en te mooi om ze achter te laten.

Overdag kwam er voldoende licht binnen, en bovendien waren de kelders dan niet zo bezet, omdat er veel over en weer naar buiten of in de vlugte naar huis gelopen werd, maar 's nachts was het een drukke bedoening. Er was geen verlichting en bij de minste beweging trapte men op een voet of een hand van een okkasio-

nele gebuur. Maar niemand nam dat erg kwalijk, we waren immers verbonden door de onzekerheid en de angst. Als er iemand in de duisternis wat zocht tussen zijn schamele bezittingen of zich wilde oriënteren, werd een lucifer of een aansteker aangeflitst: een bleek vlammetje in de diepe duisternis.

In onze omgeving lag het jonge echtpaar Maurice Vandevoorde-Laura Parent met hun baby, die pas enkele maanden oud was. Toen het wichtje begon te huilen en dit niet spoedig overging, hoorde ik Laura, die het gênant vond dat haar kindje de nachtelijke stilte verstoorde, op halfsmekende toon aan haar echtgenoot vragen: „Zoeme nie naar huis gaan?“, waarop Maurice stilletjes antwoordde: „Zie je zot, zwiegt en slapt!“, en met een sussend tststs... poogde hij het kleintje te bedaren, dat zich waarschijnlijk niet op zijn gemak voelde in dit ongewone milieu.

In de verste hoek hoorde ik iemand op gedempte toon zeggen: „Jène, geef mij een nieuwe biberon“. Ik herkende de stem van Potje (Camille Deloz, wiens echtgenote Adrienne heette), en onmiddellijk daarop kwam het geklik dat gepaard ging met het openen van een beugelfles, gevolgd door het geklok in een dorstige keel. In de brouwerijkelders werd er inderdaad misschien wel angst, maar zeker geen dorst geleden!

De intocht van de Duitsers

De volgende morgen, het was donderdag 30 mei, was het daar buiten ijsig stil geworden. Er werd niet meer geschoten. Met een klein groepje mannen, waaronder Odriel Six, Albert Cnockaert, en nog een paar die ik mij niet meer herinner, kwa-

men we buiten, waar we vervoegd werden door Marcel Saveyn. De straat lag in beide richtingen als uitgestorven; niemand te zien en overal gesloten luiken : we blikten in een spookdorp. Van verre zagen we reeds de ravage in de omgeving van de brug. De daken waren er dooreen geschud en veel pannen lagen gebroken en verstrooid op straat, terwijl de telefoondraden (er was toen nog bovenleiding) naast de palen slingerden. Doch pas als we dichterbij kwamen beseften we de omvang van de vernieling. Deuren, ramen en luiken waren uit- of afgerukt; muren waren gescheurd en bij horlogemaker Henri Gesquière lagen de wekkers en de horloges op straat. Negen huizen aan weerszijden van de opgeblazen brug waren vernield en onbewoond. Afgezien daarvan waren er in beide richtingen nog tal van huizen en gebouwen die min of meer, ja zelfs nog zwaar beschadigd waren. In de gang van het huis „Camerlynck“, dat toen helemaal tegen de straat stond (nu voortuin van het drukkerijhuis Martin Schoonaert) lag het lijk van een Engelse soldaat, van een „Tommy“. De brug was -naar het oordeel van kenners - met een veel te sterke lading gedynamiteerd, er lagen brokstukken van de reling op de daken van de huizen voorbij de marktplaats, in de toenmalige statiestraat (nu Prof. O. Rubbrechtstraat), en de militair die de ontploffing had veroorzaakt was waarschijnlijk geveeld door de enorme luchtverplaatsing. Vooraleer te vertrekken hadden zijn kameraden hem neergelegd in de gang van dit halfvernieelde huis. Het gaf mij een geweldige schok toen ik daar die jonge kerel, van ongeveer mijn eigen leeftijd, levenloos zag liggen, weggemaaid in de bloei van zijn jeugd. Ergens over het Kanaal zou weldra een moeder haar leven lang treuren om wat hier te Roesbrugge was gebeurd.

De brug lag middendoorgeknakt in de bedding van de IJzer, en aan de overkant stonden dwars over de straat meerdere voertuigen die de wegtrekkende troepen daar blijkbaar hadden neergezet als een hindernis te meer. Van achter die wagens zagen we plots een paar verrekijkers, die van onder Duitse Stahlhelmen, ons zaten te begluren : de Duitsers zaten aan de overkant ! Later hebben we geweten dat het soldaten waren van de 18^e Infanteriedivisie, die onder het kommando stonden van generaal Oberst von Küchler.

Op de rechteroever van de IJzer stonden dwars op de straatrichting de gebouwen van de kleine landelijke brouwerij van Emiel Deplaacie. Op een gegeven ogenblik zagen we daar een drietal militairen in Feldgrau te voorschijn komen met twee lege biervaatjes, die met een plank aan elkaar waren geklonken. Een van die mannen liet dit geïmproviseerde vlot te water, zette zich schrijlings op de plank tussen de twee vaatjes in, met opgetrokken knieën, wat niet belette dat zijn gelaatsde voeten in het water bengelden. Met een stok, en de kolf van zijn geweer stootte hij zich af, en in minder dan geen tijd zat hij aan de overzijde. Het was naar ik meen,

omstreeks 6 u. in de morgen. Andere soldaten volgden op dezelfde wijze en gebruikten de deuren van het huis van dokter U. Peel - die op straat lagen (nu het notariaat) - als veerboot. Ze trokken daarna verder op door de weide, gelegen achter de huizen van „tussen de bruggen“.

Ik ging daarop terug naar de brouwerijkelders, waar we nog voorlopig verbleven, maar onderweg stond ik nog een wijle te praten met Marcel Saveyn, op het voetpad, vóór zijn deur (Bergenstraat nr. 26, nu Michel Soulliaert-Verpepe), toen uit het poortje van het huis van mevr. Godelieve Debulcke (nu naast de drukkerij Guido Schoonaert) één van die Duitse soldaten te voorschijn kwam. Hij ging naar het midden van de straat, waarin er behalve Marcel Saveyn en ik zelf, niemand te zien was. „Niet wegllopen“, zei Marcel, die als oudstrijder wel ervaring had ter zake, „blijven staan, er zal niets gebeuren“.

De Duitse verkenners liep al slepende met zijn zware Stiefels, waarin steelhandgranaten staken, bedachtzaam, maar recht door, steeds in het midden van de straat. Zijn uniformjas was bovenaan losgeknoopt, hij droeg een verrekijker op de borst, nog een paar handgranaten in zijn gordelriem, een mitraillette rond zijn hals, een revolver in de hand en op zijn rug een gasmasker en een grijze bevoorradingszak. Niet ver van ons af verliet hij - tot mijn grote konsternatie - het midden van de straat en kwam recht naar ons toe. Zonder ook maar één woord te spreken, stak hij zijn sigaret uit naar Marcel Saveyn, die aan het roken was, om een vuurtje, en vroeg „Tommy's ?“. Als we gezegd hadden dat ze weg waren, sedert de vorige avond, ging hij terug naar het midden van de straat en trok verder. Op de Beverenkalsijde ging hij nog het winkeltje binnen van Donatus Neyrinck-Maerten (nu Willy Desaedeleire-Vancayseele) en vervolgens dit van Sylvere Gantois (nu Gerard Pillaert-Gantois) waar hij enkele pakjes biscuits in zijn rugzak liet steken. Toen vervolgde hij zijn weg en sloeg de baan in naar Oost-Cappel. Zeker omstreeks acht uur moet hij de Franse grens hebben bereikt. Daarmee was ons hele land bezet !

Toen reeds kwam er in, en tot ver buiten het dorp een kilometerlange file legervoertuigen tot stand, die over de IJzer moest. Duitse „Pioniers“ zorgden voor een eerste pontonbrug vanaf de Landing (te bereiken langs de Potterijstraat aan de Markt) naar de linkeroever. Omdat de gebouwen van de firma Camerlynck daar te dicht tegen de stroom stonden om een bocht te maken naar links, werd rondom Camerlyncks kapel, met kolenas een wegverharding in de weide aangelegd, zodat men van de pontonbrug rechts van het kapelletje terecht kwam, daar omheen draaide en zo langs de kaai zijn weg kon voortzetten. Eén of twee dagen later werd een noodbrug aangelegd, eveneens vanuit de Landing, in schuine richting naar de kaai. Ze steunde op afgezaagde telefoonpalen.

Begin juni werden nog twee houten

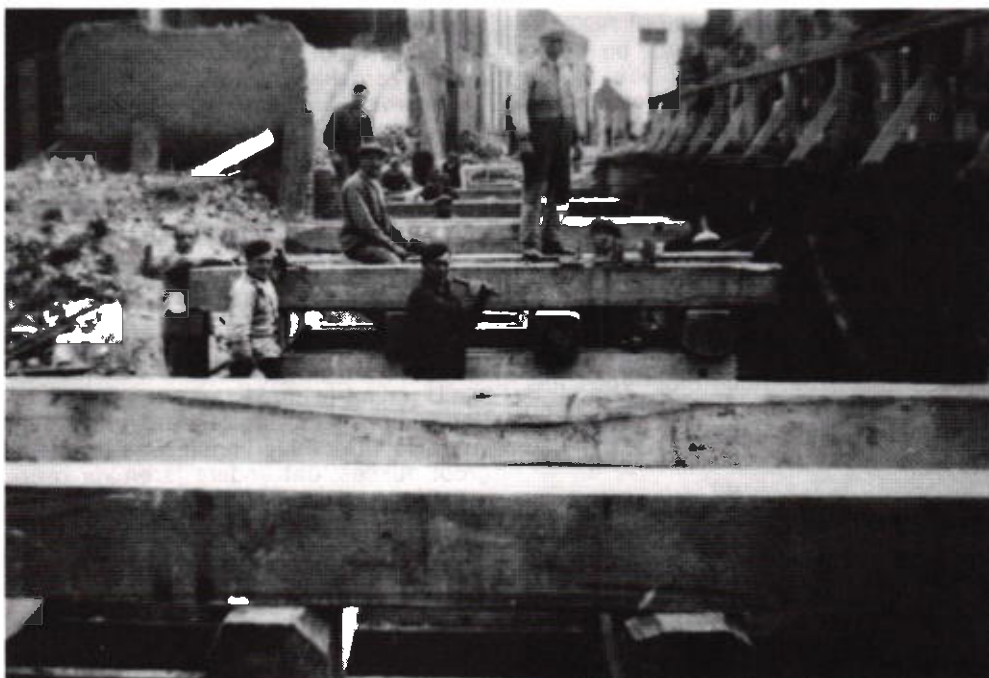
bruggen gebouwd : één die op de plaats kwam van de oorspronkelijke brug, maar smaller, en een tweede voor de buurtspoorweg. (De definitieve brug, die er nu ligt, dateert van 1956).

In het dorp was er intussen ook een en ander gebeurd. Bij het binnenkomen van de Duitsers had een kleine schermutseling plaats gevonden met enkele Franse soldaten, ergens tussen de Molenwal en de jongensschool. Drie Fransen waren hiervan het slachtoffer. Eén werd binnengedragen in de kelder van het huis naast de herberg „In den Grooten Bak“ (Maurice Decaesteker) en is daar, roepende om zijn moeder, doodgebloed. Een tweede was op straat gesneuveld. Beiden werden aan de overkant van de baan, op bevel van de Duitsers, door Maurice Decaesteker begraven. De derde, die ernstig gewond was, werd door Duitse ambulanciers weggevoerd naar de kerk van Krombeke. Het moet tijdens deze schermutseling geweest zijn dat een legerauto met munitie, die tegen het herbergje „Au repos des Jardiniers“ (familie Tant), rechtover de jongensschool geparkeerd stond, in brand vloog, waarbij het herbergje eveneens in de vlammen opging.

Voorbij de IJzer werd er door bepaalde personen overgegaan tot de plundering van de magazijnen van de firma Camerlynck (Koloniale Waren in 't Groot), maar de Duitse Feldgendarmie maakte daar een eind aan. Ze konden zelf die voorraden gebruiken. Als „dappere Belgen“ gingen we blijkbaar allemaal akkoord met de kapitulatie van koning Leopold, en we demonstreerden dat door overvloedig witte vlaggen - van grote zakdoeken tot halve beddelakens - aan onze woningen aan te brengen, terwijl bovendien op luiken en muren in grote letters (meestal met krijt) werd geschreven : „Dit huis is bewoond“, daar het gerucht de ronde deed dat de Duitsers zich in verlaten gebouwen installeerden.

In de morgen van vrijdag 31 mei, werd naast de Lindestraat, in de weide van Gaston Alexander een Duitse militair, die onder een legerkamion een herstelling uitvoerde, door een andere Duitser, die meende dat het een Engelsman was, doodgeschoten. Hij werd begraven in het veld aan de rechterzijde van de Lindestraat, iets voorbij de woning van Urbain Devloo. Urbain herinnert zich het voorval zeer goed en wist nog dat op het grafkruis vermeld stond : „Obergefreiter Paul Kupitz“ (Obergefreiter = korporaal).

Dezelfde dag, omstreeks 16 u. kwam Hitler te Roesbrugge. Vanuit Poperinge reed hij door het dorp tot aan de weg naar Oost-Cappel, daar maakte hij rechtsomkeer. Hij zat vooraan in een open wagen, naast zijn chauffeur Erich Kempka; achteraan zaten Max Amann en Ernst Schmidt, twee frontkameraden, die met hem tijdens de Eerste Wereldoorlog in Vlaanderen hadden gevochten. (Pikant detail : bijna vijf jaar later, op 30 april 1945, bracht chauffeur Erich Kempka, tweehonderd liter benzine in jerrycans naar de tuin van de Rijkskanselarij te Berlijn, om ermee de lijken van Hitler en Eva

Archief DE IJZERBODE

Naast de nieuwe, maar smaller houten brug over de IJzer, werd een tweede brug gelegd, voorzien van reëls, en uitsluitend bestemd voor de buurtspoorweg. Let er op dat de vier telefoonpalen, naast de zaal De Gouden Arend, die op de eerste en de vierde foto te zien zijn, nu verdwenen zijn. Ze werden ook gebruikt als pijlers voor de brug op foto nr. 5. (Foto 7)

En het leven gaat verder...

In de eerste dagen na de kapitulatie kwamen er reeds een 60-tal gemobiliseerde soldaten naar huis, mannen die aan het krijgsgevangenschap hadden weten te ontkomen. Ook onze vluchtelingen kwamen terug. De getroffen huizen werden hersteld, al waren het vaak noodoplossingen, in afwachting van beter materiaal. De kerk werd weer bruikbaar gemaakt en op zondag 16 juni werd er mis gelezen (de twee vorige zondagen gebeurde dat in de kapel van het klooster). Het achtergelaten oorlogsmateriaal werd geleidelijk aan opgeruimd en in de volgende maanden kwamen de meeste krijgsgeschiedenissen naar huis. Het leven hernam zijn gewone gang voor zover dit in bezettings- en oorlogstijd mogelijk was.

De strijd zou nog meer dan vier jaar duren - met alle moeilijkheden van dien - maar ons dorp is gelukkig niet meer het toneel geweest van ernstige oorlogshandelingen.

Vijftig jaar is voorbij, het is geschiedenis geworden. Bij het neerschrijven van deze herinneringen, heb ik echter niet alleen de bange meidagen van 1940, maar ook enkele dagen uit mijn jeugd, intens een tweede keer beleefd.

Roger-A. BLONDEAU

Ik dank van harte de personen die ik heb geraadpleegd om mijn herinneringen te bevestigen, of die mij bijkomende details hebben verstrekt, en wel in het bijzonder: Romain Depuydt, Raymond Gysels, Godlief en Rik Sohler.

GROTE

SPAARWEDSTRIJD

in de ASLK-Agentschappen
van Oost- en West-Vlaanderen

DOE MEE AAN DE GRATIS A.S.L.K.-SPAARWEDSTRIJD

- 2 Hoofdprijzen : 100.000 fr.
- 3de tot en met 10de prijs : 50.000 fr.
- 300 fietsen
- 300 radio-cassette-recorders
- talrijke andere waardevolle prijzen.

Tussen 30 april en 14 juli 1990 krijgt U een deelnemingsformulier voor elke schijf van 10.000 fr. die U in die periode stort op uw spaarboekje of spaarrekening. Daarbij krijgt U nog eens een deelnemingsbiljet voor elk nieuw woon-spaarkontract of spaarabonnement van minimum 5000 fr. per maand.

HOE MEER U SPAART,
HOE GROTER UW KANS
OP WINST.

ASLK

Eddy AMELOOT

Prof.O.Rubbrechtstraat 14
8990 ROESBRUGGE
Tel. 057/30 08 66
057/30 12 42 (Privé)

We verwennen onze MA eens extra op 14 mei

bij aankoop van 5 stuks: GRATIS vergiet

VEGA SUPER
- 10%

LAGOSTINA

SNELKOKERS
- 20%

anti-kleef koekenpan
Ø 16 tot Ø 30
vanaf 245 fr.
swedishcook

ELEKTRO CAPPOEN

Prof.O.Rubbrechtstraat 12
8990 ROESBRUGGE

HET 3e EN 4e LEERJAAR OP BEZOEK BIJ DRUKKERIJ SCHOONAERT

Na een lessenreeks over de krant in de klas, en na het maken van een eigen klaskrant bezochten de leerlingen van het derde en vierde de vernieuwde drukkerij Schoonaert. We zagen er hoe alles precies verliep, en hoe de IJzerbode gedrukt wordt.

Terug in de klas probeerden onze vijf reporters van de klaskrant een heus artikel te schrijven. Nu niet meer voor de klaskrant, maar voor de IJzerbode. Op deze manier willen wij in naam van heel de klas drukkerij Schoonaert van harte bedanken voor het leerrijk bezoek.

Hier komen de vijf artikeltjes.

Op 4 april 1990 zijn het derde en het vierde leerjaar op bezoek geweest in de drukkerij. We werden goed ontvangen. Eerst keken we naar een computer, en dan gingen we naar een donkere kamer. Daar was het prettig. Toen gingen we kijken waar de IJzerbode gedrukt werd. Ze drukken de krant met een ijzeren plaat. Daar staat de krant op. Martin Schoonaert gaf aan meester kladblaadjes voor in de klas. Dan gingen we tevreden weer naar school. (Katrien Vandenbergh)

Op woensdagvoormiddag 4 april omstreeks 9 uur ging meester met heel de klas naar de drukkerij Schoonaert. Toen we daar binnenkwamen, werden we verwelkomd door iedereen die daar werkte. Eerst keken we naar de zetcomputer. Juffrouw Christine tikte al onze namen in. Toen gingen we naar de donkere kamer. Daar kreeg meester een band met onze namen op. Ook zagen we de lay-out tafel. Toen gingen we naar de drukmachines waar ze de IJzerbode aan het drukken waren. We zagen ook de plooiemachine. Daarna keken we nog een beetje rond. We kregen elk een snoepje en iedereen was zeer tevreden. Zo keerden we naar school terug. (Ellen Blondeau)

Op woensdagvoormiddag 4 april 1990 van 9 uur tot 10 uur ging het derde en vierde op bezoek bij de drukkerij van Martin Schoonaert. Het was heel interessant. Bij de twee zetcomputers moest alles ingetikt worden op een zwarte rol. Die moest dan in een andere machine. Dan kon alles mooi geschikt worden, alles kreeg zijn plaats. Alles kwam nu op een metalen plaat, die moest vastgemaakt worden aan de drukmachine. Zo kon je ieder blaadje van de IJzerbode drieduizendtweehonderd keer gedrukt worden. Bij de plooiemachine wordt alles zeer rap geplooid, in één of twee seconden. Alles moet zeer snel gaan. Wij danken Martin Schoonaert en alle medewerkers van de IJzerbode. (Klaas Vandenbroucke)

Op woensdag 4 april ging het derde en vierde leerjaar naar de drukker. Daar hebben we veel gezien. We zagen hoe de IJzerbode gemaakt wordt. Eerst gaat alles in de zetcomputer, daarna wordt de film ontwikkeld. Het volgende werk is op de tafel met het licht eronder. We zagen heel de IJzerbode op één lange strook. Daarna gingen we naar de drukmachine en naar de rare plooiemachine. We kregen elk twee snoepjes. (Emmely Bau)

Op woensdag 4 april 1990 gingen we bij de drukkerij van Martin Schoonaert op bezoek. We werden daar zeer vriendelijk verwelkomd. Eerst zagen we de zetcomputer. Daar heeft juffrouw Christine onze namen één voor één ingetikt. Daarna gingen we naar de donkere kamer waar ze iets ontwikkelen. We zagen ook hoe een prent van Jommeke veel groter werd. Achteraf gingen we naar de lay-out tafel. Daar lagen nog enkele artikels. Daarna gingen we naar de plaats waar de IJzerbode gedrukt wordt. We zagen zeer grote bladen. Ook zagen we de plooiemachine en de gevaarlijke snijmachine. In de drukkerij stonden er drie drukmachines: één voor grote en twee voor kleinere bladen papier.

Soms drukken ze ook boeken met sprookjes: met geel, blauw, rood en zwart maken ze gekleurde tekeningen. Daar is wel zeer veel werk aan. Van zodra de IJzerbode klaar is, doet men ze op de bus. (Stefaan Benauwt)

In naam van heel de klas, hartelijk dank aan Drukkerij Schoonaert !

HARTELIJK DANK

De Inrichtende Macht, de Directie, de leerkrachten en de vele schoolkinderen zijn U van harte dankbaar voor de voorbijje Pannekoekenkaarting ! De opbrengst, ten voordele van de leerlingen, was een zeer groot succes, dat andere jaren ver overstijgt !

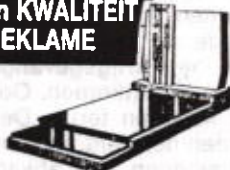
Bij deze gelegenheid danken wij dan iedereen die zijn medewerking verleend heeft, iedereen die ons prijzen voor de teerlingbak bezorgde, en iedereen die kwam kaarten of een glaasje kwam drinken.

TOUSSAINT
Groot- en kleinhandel

BEGRAVENISSEN - GRAFZERKEN - GRAFKELDERS

**GOEDKOOP en KWALITEIT
IS ONZE REKLAME**

Toonplaats : Bergenstraat 1
Beveren-Roesbrugge - 057/30 09 09
Burelen : Prof.O.Rubrechtstraat 67
Roesbrugge
057/30 11 72 - 38 85 34

Couthoflaan 7B - 8994 PROVEN
057/30 11 47

HOUT • ISOLATIE • PVC • VELUX
BOUWMATERIALEN • WATERLEIDING
PLAFOND- & VLOERBEKLEDING • IJZERWAREN
KLEIN ALAAM • VERFWAREN • BEKAERTDRAAD
TUINGERIEF • ELEKTRICITEIT • AFVOERBUIZEN
HOUTEN AFSLUITINGEN EN SCHOMMELS

OPEN : iedere dag van 8 tot 19 uur
zaterdag tot 18 uur

- ★ Algemene voedingswaren
verse groenten en fruit
- ★ Pralines 'Verdonck', eigen keuze uit ballontins
van 250 gr. - 375 gr. of 500 gr.
- ★ Iedere vrijdag : croissants, palmies,
chocoladekoeken, boules de Berlin, enz...
- ★ Iedere zaterdagmorgen : verse pistolets
- ★ Iedere zondag : patisserie
grote taarten op aanvraag
- ★ Vanaf mei is er schepijs verkrijgbaar

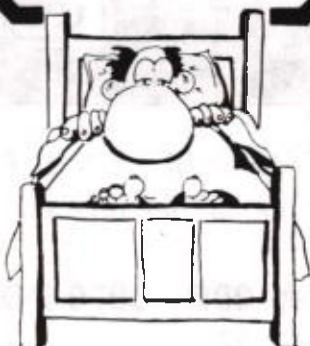
Voor dit alles : één adres

DORINE PYFFEROEN
Prof.O.Rubrechtstraat 83 - ROESBRUGGE
Tel. 057/30 04 61

Thuisbestelling van voedingswaren en taarten is mogelijk

**de grootste keus
behangpapier**

de grootste keus
DEKENS
DONSDEKENS
DEKBEDDEN
BESCHERMHOEZEN
HOOFDKUSSENS

WOONINRICHTING

schoonaert

Tel. 057/33 40 86

Bruggestraat 3 - 5

8970 POPERINGE

**HET
KWALITEITSMERK**
Oliën en
smeermiddelen

voor : GASOIL - diesel
- verwarming

FUEL-OIL
BENZINE

FRANS VERMEERSCH

Blekerijweg 33-35

8994 PROVEN

Tel. 057/30 04 13

**JUNIOR
LINE**

presenteert zijn
LENTE- & ZOMERKOLLEKTIE

Kom vrijblijvend een kijkje nemen
en maak kennis met onze kollektie

*Baby Mini - Marèse - Floriane
Chattawak - Pepperino - Tutti-Frutti
Histoire de femme*

De winkel is ook open de zondagvoormiddag

leperstraat 28
Poperinge
tel. 057/33 42 50

geboortelijst
uniformkledij
van 0 jaar - maat 44

VERZEKERINGEN
PRINZIE
LENINGEN
PRINZIE
BELEGGINGEN
PRINZIE
ZAKENKANTOOR
PRINZIE

PVBA

Agentschap Krediet aan de Nijverheid

Provenplein 39A - 8994 PROVEN-POPERINGE

Tel. 057/30 09 01 - 30 09 02

na de diensturen : 30 02 58

HOUTHANDEL
FIRMA MAERTEN p.v.b.a.

Bruggestraat 26-28
8970 POPERINGE

M **Massieve
stijldeuren**

KWALITEIT
& VERTROUWEN

- Algemene timmer- en schrijnwerken
- Keuken- en binnenhuisinrichtingen
- Rolluiken & houten trappen
- Eigen plaatsing van P.V.C-ramen, -deuren en -veranda's
- Specialiteit : eigen fabricatie van ramen, deuren en veranda's in tropisch hardhout
- Nieuwbouw - Verbouwing
Herstelling

ROLAND VERYSER

Waalenburgseweg 11a - 8990 ROESBRUGGE
Tel. 057/30 06 79

BESCHOUWING VAN DE MAAND

Willekeurig ingrijpen in het Scheppingswerk;

de door God gewilde Orde afremmen;

het doden van toekomstig Leven;

het zwijgen opleggen aan het Geweten :

dat is : ABORTUS !

Voor alle
BOUWWERKEN
BOUWMATERIALEN
GRAFKELDERS
GRAFMONUMENTEN

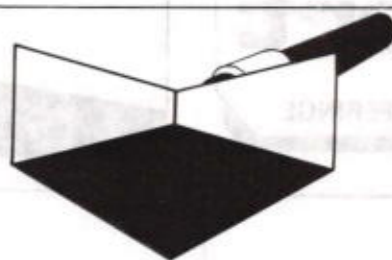
R. VERMEULEN & Zn

Haringestraat 75
8990 HARINGE
tel. 057/30 02 07

KWALITEITSCARROSSERIE MET AUTOLAKSPUITERIJ
Onze mensen maken het verschil !

Provenceweg 90B - 8970 POPERINGE
Tel. 057/33 47 92

c.v. RIMAL

- ALGEMENE VOEGWERKEN
- ELASTISCHE VOEGEN
- RENOVATIE VAN GEVELS
- HERSTELLING VAN SCHOORSTENEN

BOURGONDIEDREEF 6 8970 POPERINGE tel. 057/33 74 31 - 21 93 59

UITNODIGING

Door de „Vereniging Westvlaamse Schrijvers“ wordt een cahier gewijd aan onze medewerker Roger-A. BLONDEAU, als wetenschapshistoricus, geschreven door Elie E. Balduck.

De persvoorstelling van dit cahier, samen met een cahier gewijd aan dr. Dieudonné DALLE, historicus, zal plaatsvinden op vrijdag 8 juni a.s. te 19 u. in de feestzaal van de brouwerij te Esen (Diksmuide).

Alle belangstellenden en sympatisanten WELKOM !

MEI '40

Bij de uitgeverij Lannoo verscheen van de hand van Peter Taghon, een prachtig werk over „Mei '40 - de achttiendaagse veldtocht in België“.

Dit historisch document van 240 bladzijden omvat 506, meestal onuitgegeven zwart-wit foto's. Daarbij worden, in uitvoerige onderschriften, de eerste oorlogsdagen uitvoerig belicht.

De auteur stelde een paar foto's ter beschikking om dit nummer van DE IJZERBODE te illustreren. Waarvoor onze hartelijke dank.

Zijn boek kost 980 fr. en is te verkrijgen in de boekhandel SCHOONAERT te Roesbrugge.

EN HET LEVEN GAAT VERDER... Jeugdherinneringen 1924-1943

Meer dan 300 blz. lang neemt Lucien Ranson de lezer mee naar de streek tussen Kortrijk en Aarsele. Het laatste deel van het boek verhaalt van dag tot dag de dramatische vlucht naar Frankrijk in de meidagen van 1940.

Dit boek (formaat 24 x 17,5 cm), geïllustreerd met 165 foto's, kost 975 fr.

JEAN BERQUIN OP T.V.

Op 30 mei, omstreeks 21.30 u. komt Jean Berquin, de meesterkok van het restaurant RUST ROEST van Roesbrugge, in het bekende culinaire programma KROKANT van BRT-1.

Jean Berquin, één van de grote namen uit de gastronomische wereld van Zuid-West-Vlaanderen, werd verzocht om voor de camera enkele speciale soepen te bereiden ten behoeve van de liefhebbers van de fijne keuken.

Deze keukenmeester werd opgenomen of verkozen tot lid van een hele waslijst van culinaire verenigingen, zoals de "Orde van Prosper Montagné"; de "Orde van de 33 meesterkoks van België"; de "Chaine des rôtisseurs", enz... Reeds menigeen heeft in RUST ROEST (Lindestraat 2, Roesbrugge - 057/30 00 46 of bij afwezigheid 056/34 37 65) kunnen genieten van de sublieme kookkunst van deze

grootmeester (ook zijn vis-schotels zijn voortreffelijk !).

RUST ROEST is open op vrijdag- en zaterdagavond en zondagmiddag. Dit stijlvolle restaurant gelegen in de stille, prachtige IJzervallei : „mérite un détour!“

STAVELE - BEVEREN-IJZER

BURGERLIJKE STAND

Geboorten :

- Jelle, zoon van Marnix en Viviane Maeyaert-Bartholomeus (Beveren).
- Stijn, zoon van Marleen Duhayon (Stavele).

Huwelijksaankondigingen :

- Jacques Cool van Stavele met Veronique Rabaey van Beauvoorde.
- Franky Delaere van Poperinge met Sabrina Hiele van Beveren.

Huwelijk :

- Marc Vanneste van Stavele met Régine Decroos van Leisele.

Overlijden :

- Germana Lelieur, 66 j., echtgenote van Roger Verhaeghe (Stavele).

K.B.G. BEVEREN-IJZER

Uitslag van de kaarting op 19 april.

Wonnen 3 partijen :

Rabaey Roamin (313 p.), Claeyls Blanche (274 p.), Cnockaert Gilbert (218 p.).

AKTIVITEITEN EN VERMAKELIJKHEDEN MAAND MEI

Kaartingen

- Haringe, in de schoollokalen woensdag 9 mei puntenkaarting „Derde Leeftijd“
- Roesbrugge, bij P. Gunst dinsdag 22 mei puntenkaarting „Derde Leeftijd“

Vogelpik

- Roesbrugge, café „Handelshuis“ zaterdag 5 mei start nieuw seizoen
- Roesbrugge, bij P. Gunst zaterdag 12 mei start nieuw seizoen
- Haringe, in „St.-Jozef“ bij Cecile Ryon zaterdag 12 en zondag 13 mei smijting voor de leden

K.V.L.V. Roesbrugge-Haringe

- Dinsdag 15 mei : feestvergadering om 19 u., H. Mis, Geert Vercruyssen komt spreken over „Wereldmissiehulp“ bij P. Gunst. Daarna aperitief, koude schotel en taart. Prijs : 350 fr.
- Dinsdag 5 juni : reis naar Doornik : bezoek met gids, Brouwerij Buch Bier, bezoek aan kasteel van Belœil + Minibel. Prijs : 600 fr., inkom en gids inbegrepen.

Barbecue

- Op zondag 27 mei houdt de vooruitgeschoven brandweerpost van Roesbrugge-Haringe haar jaarlijkse open-deur-dag. Vanaf 17 u.: openstelling van het arsenaal en tentoonstelling van het brandweermateriaal. Eveneens vanaf 17 u.: prachtige barbecue aan democratische prijzen.

TE KOOP

- RENAULT 4 TL, in goede staat. Zich wenden : Prof.O.Rubrechtstr. 37 te Roesbrugge.

SLAGERIJ DE POSTERIJ

A. Delanote-Mouton
ROESBRUGGE

JAARLIJKS VERLOF
vanaf 10 juni
tot en met 28 juni

LEERJONGEN
GEVRAAGD

BRIEFJE VAN

EEN KLEINE MAN

Beste Jef,

De Belgische petroleumfederatie is bekend voor haar schommelende prijzen en haar Blankenbergse rekeningen. De Opec-landen (olieproducerende landen) stonden een drietal weken geleden aan de klagmuur omdat de prijs van de ruwe olie in minder dan een week met ruim 13 procent was gezakt. We dachten onmiddellijk dat we straks wel voordeliger zouden tanken, immers de officiële prijs van de „super“, die toen 30,20 fr. beliep, zou dus logischerwijze ook met ruim 13 procent moeten verminderen, wat een prijsverlaging zou betekenen van ongeveer 4 fr. Maar dat was verkeerd. De officiële afslag was maar 80 centiemmen, dus een verschil van meer dan 3 fr. Ik zou willen weten waar die onderweg zijn blijven kleven ? Van het ministerie van Economische Zaken, geen nieuws !

Over al het nieuws dat kwam van het ministerie van Landbouw, in verband met de varkenspest, zijn dan weer de boeren niet mals. Sommige familiale kweekbedrijven moesten hun ker gezonde zeugen laten afmaken, en zelfs de jongste worp biggen meegeven met het vilbeluik. Op bevel van de Europese Commissie zegt men in Brussel. Het valt maar te bezien of die Europese Commissie even vlug en kortdaat zal zorgen voor de beloofde uitbetaling van de vergoedingen, want de houders van de stamboekvarkens, die gedurende lange jaren een kweekbasis hebben opgebouwd, en die nu zouden moeten hernieuwen, zitten voor lange tijd zonder inkomen. Met het jammerlijke gevolg dat sommigen onder hen nooit meer zullen herbeginnen, maar verplicht zullen zijn hun diensten aan te bieden aan de industriële meelfabrikanten, om in loondienst te kweken.

Straks zullen de machtige veevoederfirma's die niet alleen de veevoerders leveren, maar ook de investeringsleningen ter beschikking stellen, de mestvarkens in hun vleesbedrijven verwerken, en die vóór de jongste varkenspest, allen samen, meer dan 2 miljoen varkens hadden uitgezet, nog versterkt uit de jongste krisissituatie komen. En wat doet men om de kleine man te beschermen ? Waarom is het rampenplan voorzien na de varkenspest van 1985 er nooit gekomen ? Vragen zonder antwoord. 't Zijn rare tijden.

„Rare tijden ? Inderdaad“, zegt Gusta, „als 13 procent van 30 fr. gelijk is aan 80 centiemmen; als de moord op ongeboren leven niet langer strafbaar is, en als de Arme Klaren een luxe-hotel uitbaten, waar men 3 000 fr. moet betalen om er één keer te overnachten, dan beleven we inderdaad rare tijden !“

Wat zullen we nog meemaken ?
Pol

SLACHTER VARKENS

ELKE DAG van de week voor het slachten van varkens, geiten, schapen en voor het versnijden van rundsvlees

EEN ADRES:

**CHRIS
STICKER**

Krombeekseweg 50
Poperinge
33 48 10
30 03 40

Stoelen en tafels
Vlechtwerk
Biezen en riet

Paul Rappelet

Roesbruggestraat 4
8994 PROVEN

Tel. 057/30 04 63

GARAGE SERVICE
NEVEJAN
OKKAZIEMARKT
KROMBEKE 057/40 00 35

VW Golf benzine '87	GOLF D 4deurs '87
PEUGEOT 205 '89	LADA '86
MERCEDES 190D '88	SEAT Ibiza '87
GOLF CL Turbo d. '88	MITSUBISHI Colt
MERCEDES 300TD d. '86	OPEL Kadet '87 benz.

PEDICURE

Mevr. Vandewalle-Decaestecker
Veurnestraat 9
8980 Vleteren (Oost)

Op afspraak : tel. 057/40 01 01

Ook verzorging aan huis.

Woensdagnamiddag gesloten

Alle voetverzorgingsprodukten
en benodigdheden.

**WEGENS
STOPZETTING**

**ALLES
MOET WEG !**

**TOTALE UITVERKOOP
AAN HALVE PRIJS**

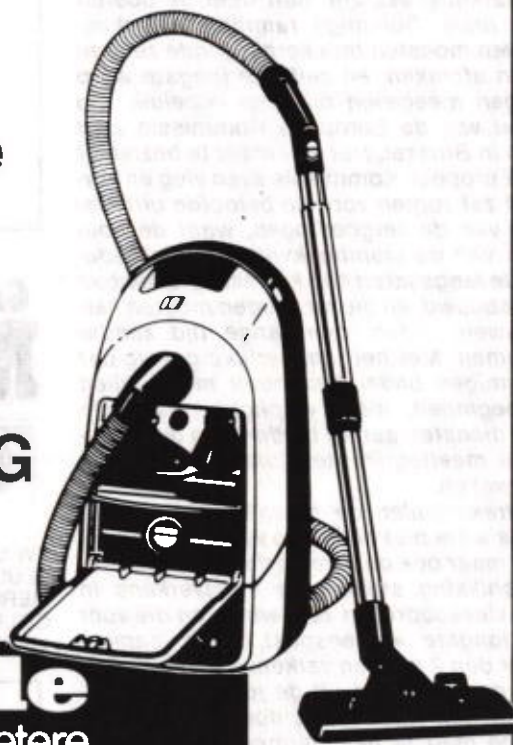
**Schoenen
Ig. PARENT-MOYAERT**

**Prof. O. Rubbrechtstraat 35
8990 ROESBRUGGE Tel. 057/30 03 20**

**Een speciale
aanbieding
voor
MOEDERDAG**

Miele
er is geen betere

ELEKTRO CAPPOEN

**Prof. O. Rubbrechtstraat 12 - ROESBRUGGE
Tel. 057/30 05 94**

HUWELIJKSLIJSTEN

AL WEERSKANTEN VAN DE SCHREEVE

Tine van Tisten Vermotes was niet te wel è zind, omdat ze ruuze hadde met Bartje, 't zeuntje van heur dochter Kristiene, waarvoor dat ze moeste zorgen binst dat ze met heuren vent naar Spanje was voor è maand.

Je moet weten, dat Kristiene van principe was dat Bartje op de nieuwmooden maniere moest op è kweekt zyn, zoodat'n van kleens of vry moeste zyn in zyn doen en laten. Kristiene zei dat dat noodig was voor zyn ontwikkeling laater. Maar, dat ze met Bartje, van drie jaar oud, bykans geen kot meer koste houden, daarvan sprak ze niet ...

Kristiene hadde teegen heur moeder è zeid dat ze moeste trachten beschaafd te klappen teegen de kleenen, dat'n toen wel ging doen wuk dat ze zei ...

„'k Betwyfel styf dat het daarmee olleene ga gaan!” zei Tisten teegen Tine, die dat nog gewillig probeerde. Maar hoe meer dat Tine heur tonge in heur mond draaide om beschaafd te klappen, hoe meer dat Bartje daar zyn kleene voetjes aanvaagde. 't Ventje deed zyn goeste en ols'n zyn goeste niet kreeg, schreeuwde'n dat ze 't hoorden tot by de gebeurs ... Tisten hadde ol dikkers zyn handen voelen jeuken om è keer voorzichtig op zyn kontje te geeven, maar è wiste van tevoorren, dat'n ging moeten hooren, dat'n geen patience hadde met kleene joengens ...

„Dat ga wel voor hulder!” grolde Tisten ... „zieder gaan op vakantie voor è maand en wieder zitter d'r mei!”

Ol meer grollen op mekaar of op de kleenen, passeerden de daagen. Maar op è dag kreeg Tisten è gedacht, om è beetje weg te geraaken.

„'k Hèn hooren zeggen dat er weere begint vis te zitten in de vaart!” zei Tisten teegen Tine ... „'k gaan è keer mien visalaam van de zolder haalen en è vispermis gaan vraagen en oltemets è achternoeene gaan visschen!”

„Dat is è goe gedacht!” zei Tine ... Tisten deed gelijk dat'n è zeid hadde, ging è dooze tettingen gaan zoeken in zyn hoovige en was tewege weg met zyn veloo ...

„Wacht è keer, vent!” riep Tine ... „pakt Bartje mei „è gaat deugd hèn van buiten te zyn!”

Tisten vloekte in zyn eigen, maar è wilde van nieten gebaaren. Tine deed het ventje zyn frakske aan en Bartje lachte omdat'n op opa's veloo ging meugen zitten. Tine keek ze wegrijden en lachte in heur eigen ...

Maar, nog geen paar uren laater zag ze dat Tisten daar ol weere was en ze ging buiten ...

„Héwè, wuk is dat nu?” vroeg ze ... „zy je ol moe van te visschen of hè je entwot vergeeten!”

„'k Kunnen ik begot niet visschen met dien karwaat by mien” grolde Tisten ... „'k was nog maar wel neere è zeeten of è trok mien klakke van mien kop en è smeeet ze in de vaart ... en binst da'k bezig was met visschen achter mien klakke, had'n mien dooze met tettingen in zyn handen è kreegen en 'n hèt ze geheele uiteeten!”

KWAAK

DE IJZERBODE

Verantwoordelijke uitgever :
Drukkerij Schoonaert
Bergenstraat 1
8990 Roesbrugge
tel. 057/30 03 79

INFORMATIEBLAD voor de DIEPE WESTHOEK
met bijdragen over regionale geschiedenis en populaire wetenschap

20e Jaargang Nr. 6 juni 1990

Wordt maandelijks
gratis verspreid in :
Roesbrugge - Haringe
Proven - Krombeke
Stavele - Beveren - Watou
Jaarabonnement : 200 fr.

Vereniging Westvlaamse schrijvers, schrijft geschiedenis !

SEDERT VIJFENTWINTIG JAAR VERSCHIJNEN DE V.W.S.-CAHIERS

Een bron voor Nederlandse literatuur- en
kultuurgeschiedenis

Reeds kort nadat de primitieve mens onderling enig verbale communicatie tot stand bracht, probeerde hij eveneens zijn bedoeling kenbaar te maken met tekens in schors en steen. Het waren de peetvaders van de hartjeskervers in boomstammen, de graffiti van de openbare toiletten, de verkeerstekens langs en op onze wegen...

Onze streek, die tot in de middeleeuwen een wingewest op zee bleef en een ongelijke strijd voerde tegen het machtige, ontembare water, had een uiterst primaire en mobiele populatie.

Slechts nadat Caesar zijn verhaal over de verovering van Gallië in zijn *De Bello Gallico* optekende, werd voor de komende generatie een beeld geschetst hoe het in onze kontreinen reilde en zeilde : wie schrijft, die blijft !

Veel later pas werd het skriptorium van kloosters en abdijen een belangrijke plaats waar monniken die de schrijfkunst machtig waren, via tekens, over de grenzen heen, met elkaar konden communiceren.

Naderhand werd de schrijfkunst gemeen goed en werden niet alleen gebeden en gezangen of kronijken aan 't perkament toevertrouwd, maar ook fabels, minne- en stichtelijke liederen, cruyden- en kwakzalverboekskens bereikten het grote publiek. De beoefenaars van deze schone letteren verenigden zich in Caemers van Rhetorycken, Gesellen van den Heilighen Gheest, Rederyckerscaemers of een Société d'Emulation. Samen voelden zij zich binnen de geborgenheid van hun serviceclub-avant-la-lettre gestimuleerd en produktief. Zij genoten groot ontzag en respekt. Niet alleen voor die wonderlijke gaven waarover zij beschikten, maar ook en niet in het minst, om het walmpje mysterieuze kuriositeit dat rond dit verenigingsleven speelde.

Toen de Golden Sixty's van de twintigste eeuw goed gestart waren, bleek dat West-Vlaanderen bulkte van literair talent. Overal waren dichters, schoon-schrijvers, literatoren, bibliofielen, toneel- en scenarioschrijvers in stilte en vaak in de grootste eenzaamheid de muze aan 't opvrijen. Toen hadden enkele van deze

eenzaten een wonderlijk visioen zoals alleen schrijvers dat kunnen krijgen. Zij gaven gevolg aan de droom die ze hadden en zagen zich reeds verenigd in een sterke en stevige organisatie, die pluralistisch *geus en paap* in hun rangen zou opnemen.

Op 13 mei 1961 was het dan zover. De V.W.S. (Vereniging Westvlaamse Schrij-

25 JAAR VWS-CAHIERS

142

F. J. BALDUCK

ROGER-A. BLONDEAU

"GESCHIEDENIS EN WETENSCHAP"

Nummer 142 van de V.W.S.-cahiers
Lente 1990

vers) werd boven de doopvont gehouden en de Raad van Beheer werd samengesteld uit Fernand Bonneure, Paul de Wispelaere, Jaak Fontier, Ria Scarphout, Raf Seys (sekretaris-schatbewaarder), Jan Vercammen (voorzitter), Jack Verstappen (nu op de Beverenkalsijde), Staf Weyts en Jan Vander Hoeven.

Naast de Vereniging van Kempische Schrijvers, waar Jack Verstappen al lid van was, de Vereniging voor Oostvlaamse Schrijvers (Poëziedagen te Merendree, Deurle e.a.) zou de Vereniging voor Westvlaamse Schrijvers nog alles moeten bewijzen.

Saucissenkandeel, Jaarlijkse uitstap voettochten e.d.m.

Ik herinner me de bijeenkomsten van de vereniging waar ik, vanaf het eerste uur, mee op de barrikaden stond. Wij verzamelden in het hotel *Rubens* in de Philipstockstraat nr. 9 te Brugge dat door Juliaan Van Belle gerund werd als hij het niet te druk had met de pen en het papier te hanteren als free lance journalist voor verscheidene kranten. Wij dronken grote pinten voor vijf frank de 33 centiliter en rookten kalken pijpen met een paardekop. Toen Juliaan opstapte, stapten wij allen mee op, en vergaderden voortaan in het hotel *Portinari* op de Garenmarkt en in hotel *Minnewater* te Brugge. Nog later namen wij onze intrek in 't *Vosmotje* te Koekelare en op *Ter Doest* te Lissewege. Hoe kunnen wij die straffe toeren van toen aan onze kinderen van nu vergoelijken? Wij vierden lange nachten onze voorzitter dr. ped. Jan Vercammen toen hij 60, 65 en 70 jaar werd, respectievelijk in 't *Boudewijnpark*, *De Trutselaar* en bij hem thuis.

Het was de tijd van veel geblaat en weinig wol. Met de vereniging maakten wij de jaarlijkse uitstap mee. De ene keer langs de IJzer naar de Fintele, waar wij in *d'Hooipiete* saucissenkandeel hielden. Een andere keer voeren wij met de Jan Bart, per boot van Nieuwpoort naar Diksmuide en terug. Voorts werden de leden verzocht deel te nemen aan de jaarlijkse voettochten om de Tweede Slag bij Kassel (23 aug. 1328) te gedenken, maar ook de Derde Slag (1677) werd herdacht met een *Zwijgende Voettocht* door het slagveld van de Peene. Wij stapten en voeren, aten en dronken en knuffelden ons lief die bij avondschemer of bij de egelantier een onuitputtelijke bron voor onze inspiratie was. Vraag was echter of men op die manier ooit het peil zou bereiken van de elite samenkomsten bij 't kerkje van Merendree of op 't kasteel de Pesseroey te Deurle waar we Anton van Wilderode en Jef De Belder leerden kennen.

Raf Seys gooit het roer om.

Raf Seys uit Koekelare heeft met eruditie, doorzetting en volharding vele jaren lang de V.W.S. een gezicht gegeven waarbij alle zusterverenigingen van literatoren in de schaduw kwamen te staan.

Tot op heden is hij nog de overtuigde, zij het nu eerder stille werker van een vereniging die hij naar zijn hand heeft gezet. In maart 1966 verscheen het eerste nummer van de inmiddels ver buiten 's landsgrenzen gerenommeerde V.W.S.-cahiers. Vele jaren lang, honderd nummers breed, heeft Raf Seys de redactie van deze uitgaven op zich genomen. En hoe! Het allereerste nummer was geschreven en samengesteld door Fernand Bonneure, die na het overlijden van Jan Vercammen de tweede voorzitter van de vereniging zou worden.

Het cahier was gewijd aan Marcel Matthijs uit Oedelem en trof meteen roos. Het concept van ieder boekje is zo dat er telkens één auteur uitvoerig beschreven wordt bij wijze van inleiding, daarop volgt een bloemlezing uit zijn werk en ten slotte wordt een zo volledig mogelijke primaire en secundaire bibliografie gebracht. De redactie streeft er naar in de behandelende figuren een grote verscheidenheid in te bouwen waardoor zowel bekende als minder bekende of vergeten schrijvers aan bod komen en op die manier in 't licht worden gesteld, en aan de vergetelheid worden onttrokken.

Vanaf 1967 werd het aantal cahiers van vier op zes gebracht. Raf Seys deed ter dier gelegenheid volgende oproep tot de leden: „*Om ons in de mogelijkheid te stellen er ons financieel uit te redden, doen wij op u beroep om de cahiers bij uw vrienden en kennissen te propageren.*”

De jaarvergadering van zaterdag 14 oktober 1967 vermeldde een „openhartige bespreking van de acht verschenen nummers”. De vergadering van zondag 13 oktober 1968 voorzag „een openhartige bespreking van de veertien verschenen nummers”.

Op 12 oktober 1974 werd op het *Provinciaal Hof* te Brugge hulde gebracht aan de Vereniging van Westvlaamse Schrijvers n.a.v. het verschijnen van het nummer *viijftig* van de cahiers, gewijd aan Norbert Fonteyne en eveneens geschreven door Fernand Bonneure. Prof. dr. Aug. Keersmaekers hield de gelegenheidstoespraak en voorzitter Jan Vercammen hul-

digde de onvermoeibare Raf Seys die bij elke jaargang opnieuw instond voor een uiterste gevarieerdheid. „*Die*”, aldus Jan Vercammen, „*telkens weer verrast.*” Vercammen voegde er letterlijk aan toe: „*Raf Seys kent de Westvlaamse letteren door en door en stelt met zijn V.W.S.-cahiers zijn kennis ten dienste van de Nederlandse literatuurgeschiedenis, waarvan de Cahiers een biezonder interessante bron zijn.*” (!)

Op de algemene ledenvergadering van 1974 werd met algemeenschap van stemmen beslist de maatschappelijke zetel van de V.W.S. van Brugge over te brengen naar Koekelare, ten huize van redakteur Raf Seys, die als streefdoel gesteld had het honderd nummers lang vol te houden en er dan mee te kappen.

Lexicon van de Westvlaamse Schrijvers

Op de algemene vergadering van 1972 werd beslist een „*Lexicon van de Westvlaamse Schrijvers*” van de Aa (Frans-Vlaanderen) tot de Hont (verouderde naam van de sinds 1421 door de Elizabethsvloed uitgeschuurde Westerschelde) uit te geven. De redactie van deze in Vlaanderen unieke encyclopedie werd samengesteld door Fernand Bonneure, Gaby Gyselen, Jan Schepens, Jan Vander Hoeven, Jan Vercammen en ... alweer Raf Seys.

De bedoeling was hier, in een lexicografisch instrument, de namen samen te brengen van zoveel mogelijk Westvlaamse schrijvers uit alle tijden die minstens één werk in boekvorm hebben gepubliceerd. Tijdens een inkubatietijd van niet minder dan twaalf jaar heeft deze redactie, wijs en kritisch geleid door Fernand Bonneure, namen opgezocht van Westvlaamse schrijvers en tevens de methode van beschrijving vastgelegd.

Deel 1 van dit lexicon verscheen op 24 maart 1984 en werd tot nu toe jaar na jaar gevolgd door een nieuw deel. In de zes lexicondelen zijn ruim drieduizend Westvlaamse schrijvers in kaart gebracht. Bij elke naam worden geboorte- en eventueel sterfdatum vermeld en worden de voornaamste titels van werken van de beschreven auteur opgegeven, benevens zo mogelijk een bibliografie.

(vervolg blz. 628)

BOUWWERKEN HUGO VERMEULEN

Obterrestraat 56
8994 PROVEN
Tel. 057/30 06 74

★ Wij doen alle afbraak- en grondwerken met kraan of bulldozer.

Beschikbaar aan zeer voordelige prijzen:
MATERIALEN UIT AFBRAAK:

- betonnen boordstenen
- 1 lot dallen
- lot Eternitplaten
- open haard
- hangend model
- zeer voordelige prijs
- steenbrokken
- geleverd met kamion
- teelaarde
- geleverd met kamion
- GRATIS TE BEKOMEN
- aarde voor vulling

WETENSCHAP IN DE TAAL DER VLAMINGEN (25)

Vanaf Jacob van Maerlant tot de stichting van de Akademiën

Wat vooraf ging: *Acht woorden Nederlands / Het Oudwestvlaamse herbarium / Jacob van Maerlant / Karel van Hulthem / Sterrenkunde in de volkstaal / Geneeskunde in de Middeleeuwen / De publikaties van dr. apoteker L.J. Vandewiele / Jan Yperman / Meester Thomas Scellinck / De boekdrukkunst en een Vlaamse inkunabel / Wiskunde in de volkstaal / Rekenkunde van Gielis van den Hoeck / Het Cruide-Boeck / De pest en pestboekjes / Lobelius en zijn Kruidtboek / De verheffing van de volkstaal / Simon Stevin van Brugge / Johannes Baptista van Helmont / Farmacie, ekologie en plantkunde / Diergeneeskunde / Van Helmont jr. en Keldermans / Chirurgijn Jan Palfijn / Troost der Armen... / Martinus van Hille / Het duo Verheyen-Sassenus / Engelbertus Capueel / Taaltoestanden en wetenschappen in de 18e eeuw / De runderpest / De publikaties van Vilain XIII / La Société littéraire de Bruxelles / Vroedkunde / Van Bavegem en Van Daele / Jan Bernard Jacobs en Jan Albert Roselt / De "Vroedkundige Oeffenschool" / De Theresiaanse Akademie / Petrus Engelbert Wauters / Delfstofkunde en geneeskunde / Dysenterie of rode loop / Nog in de Oostenrijkse Tijd / De Franse Tijd / De Republikeinse kalender / Jozef-Frans Kluyskens / Kesteloot en Sommé / Heroprichting van de Akademie / De Zuid-Nederlandse universiteiten / Het Nederlands in Vlaanderen.*

Het wetenschappelijke leven in de Hollandse tijd

De wetenschappelijke evolutie, die zich elders in de 18e en in het begin van de 19e eeuw had doorgezet, was bij ons maar weinig aan bod gekomen. Niet alleen droegen we nog de gevolgen van de emigratie onder de Spanjaarden, maar de bemoeizucht van de Oostenrijkers en de centralisatiepolitiek van de Fransen, had ook nog zijn duit in het zakje gedaan.

Onder Willem I zag het er naar uit dat de Zuidelijke Nederlanden eindelijk een periode van wetenschappelijke expansie zouden meemaken, en wel in verschillende disciplines.

Nadat de Franse pater Louis Colle (1740-1815) te Parijs, in 1774 zijn *Traité de Météorologie* had gepubliceerd en hierin voor het eerst een verband had geformuleerd tussen wisselende barometerstanden en de weersveranderingen, en Lavoisier in 1790 regels had opgesteld om de wijzigingen in het weer af te leiden uit de barometerschommelingen, ontstond ook bij ons een toenemende belangstelling voor meteorologische waarnemingen.

Jan Pieter Minckelers (1748-1824), prof. em. van Leuven (tot 1789), die vroeger enkele praktische toepassingen van steenkoolgas had gevonden, en die toen leraar was in natuur- en scheikunde aan de „Ecole centrale” te Maastricht, deed aldaar jarenlang, vanaf 1802 tot 1819, ernstige meteorologische waarnemingen (temperatuur, luchtdruk, neerslag), met een belangrijke statistische waarde. Zijn leerling en opvolger aan het koninklijk ateneum te Maastricht (dat in de plaats gekomen was van de „Ecole centrale”) Jacques Guillaume Crahay (1789-1855), een bekwaam wetenschapsman, die nog in september 1830 door Willem I benoemd werd tot hoogleraar in de natuurkunde aan de universiteit te Gent, deed tempera-

tuurwaarnemingen en meteorologische publikaties in de *Annales de la province de Limbourg*, vanaf 1824. In de jaren 1823-1824 publiceerde hij ook over paleontologie, speciaal in verband met opgravingen gedaan tussen Maastricht en Hocht, bij het aanleggen van de Zuid-Willemsvaart (308). Jean Guillaume Garnier (1766-1840), een Fransman die hoogleraar was in wis- en sterrenkunde, aan de universiteit van Gent, publiceerde in 1826 een kleine verhandeling over meteorologie, en werkte op dit gebied samen met Adolphe Quetelet. Jean Kickx sr. (1775-1831), apoteker en lid van de akademie, verstrekte aan deze instelling, uittreksels van zijn weerkundige observaties, uitgevoerd te Brussel van november 1821 tot 1828 (309), en Jan Baptist van Mons, bracht in de jaren 1827 en 1829 verhandelingen op de akademie, die betrekking hadden op nevel en mist (310).

Adolphe Quetelet promoveerde in 1819, als eerste, tot doctor in de wis- en natuurkunde, aan de pas opgerichte universiteit van zijn geboortestad, op een proefschrift waarin hij o.m. de ontdekking aanbracht van een nieuwe kromme van de derde graad, de brandpuntkromme. Dit proefschrift maakte een dusdanige indruk dat hij in 1820, op 24-jarige leeftijd, werd verkozen tot lid van de akademie. In 1823 deed hij aan de minister van openbaar onderwijs, Antoon Falk, het voorstel in ons land een astronomisch observatorium op te richten. Het Noorden bezat reeds sedert de zeventiende eeuw twee sterrenwachten, verbonden aan de universiteiten van Leiden en Utrecht, maar het Zuiden was hiervan verstoken gebleven. Weliswaar was reeds in de Oostenrijkse tijd, namelijk in 1774, door de twee jaar voordien opgerichte *Académie impériale et royale des Sciences et des Belles Lettres de Bruxelles*, bij de Oostenrijkse

Adolphe Quetelet door J.B. Madou, 1839

regering aangedrongen op de inrichting van een sterrenwacht, evenwel zonder gevolg. Twaalf jaar later, in 1786 werd door de gevolmachtigde minister Louis-Charles, prins Belgiojoso, de uitvoerder van de impopulaire politiek van Jozef II., het kader van de hervorming van de universiteit van Leuven (naar Weens model) overwogen een observatorium te bouwen naar het voorbeeld van dat van Oxford en er de Hongaarse astronoom Franz-Xavier, baron von Zach (1754-1832), die in 1785 was aangenomen als buitenlands lid van de Theresiaanse akademie, en daar een memorie had ingediend, over de in 1781 door W. Herschel ontdekte planeet Uranus, er directeur van te maken. Maar ook van dit projekt kwam er niets terecht.

In 1825 stichtte Quetelet, samen met professor J.G. Garnier, de *Correspondance mathématique et physique*, waarvan er tot 1839 elf delen zouden verschijnen.

In 1826, het jaar waarin hij te Parijs zijn vulgariserende *Traité d'Astronomie élémentaire* publiceerde, werd het voorstel van Quetelet, om ook in het Zuiden een sterrenkundig observatorium op te richten, officieel aangenomen en reeds het volgende jaar werd een aanvang gemaakt met de bouwwerken te Brussel, op de heuvel nabij de Oude Schaarbeeksepoort. Quetelet werd naar Engeland gestuurd om er wetenschappelijke instrumenten te bestellen ten behoeve van de nieuwe instellingen en hij bezocht er tevens de observatoria van Greenwich, Kensington, Oxford, Cambridge, Richmond en Edinburg.

Nog in 1827 publiceerde hij een *Astronomie populaire*, die nog hetzelfde jaar vertaald werd in het Nederlands door Ch. Meerts en verscheen onder de titel: *Volkssterrekunde*.

Op 9 februari 1828 werd Quetelet tot directeur benoemd van de Brusselse sterrenwacht, maar de bouw zou pas voltooid en uitgerust worden onder het Belgische bestuur. In de zomer van 1829 bezocht hij nog, als voorbereiding op zijn taak, de voornaamste Duitse sterrenwachten en universiteiten: Altona, Bremen, Berlijn, Dresden, Leipzig, Weimar, Gotha en Heidelberg.

Op het gebied van de aardrijkskunde verscheen er tussen 1825 en 1827 te Brussel een merkwaardig kartografisch werk, de *Atlas Universel*, in zes delen, met 379 kaarten, die allemaal op eenzelfde schaal waren getekend. Dit werk, opgedragen aan koning Willem I, was van een wetenschappelijk hoog gehalte. De bezetting van een groot deel van Europa door de legers van de Franse revolutie en voornamelijk door deze van Napoleon, had aanleiding gegeven tot het opmeten van triangulatiemetten en tot het opnemen van topografische kaarten. Deze atlas was het werk van Philippe Vandermaelen (1795-1869), zoon van een medicus, die echter zijn beroep had laten varen om in de zeepindustrie fortuin te maken. Na diens dood weigerde Philippe het werk van zijn vader voort te zetten en ging zich toewijden aan zijn jeugdliefhebberij: geografie. Hij was ter zake een autodidakt, maar volgde wel lessen bij de wiskundige Michel Pagani, die zich in 1822 te Brussel was komen vestigen. Hij werd zo beslagen in het tekenen en graveren van kaarten dat hij naderhand in staat was helpers op te leiden, die zelfstandig konden werken.

Zijn *Atlas Universel*, die werkelijk in een leemte voorzag was niet alleen een wetenschappelijk, maar ook een financieel succes, voornamelijk omdat hij de veel tijd vergende en kostelijke kopergravure had vervangen door de litografie of steendruk, die pas een kwarteeuw vroeger was uitgevonden, maar voor een veel vligere afwerking zorgde. Hij besloot dan ook op de ingeslagen weg verder te gaan. Zo ondernam hij in 1829 de uitgave van een *Atlas de l'Europe*, in 165 bladen en opgedragen aan de Prins van Oranje⁽³¹⁾.

In 1826 was intussen de Noord-Nederlander Jacob van Breda (1788-1867), hoogleraar in de plantkunde, dierkunde, anatomie en mineralogie, aan de universiteit van Gent, belast met het opmaken van de geologische kaart van de Zuidelijke provincien, maar de gebeurtenissen van 1830 hebben de uitvoering ervan belet.

In die tijd was Jean Kickx sr., die we reeds hebben vermeld, ook bekend als botanicus - hij had in 1812 een *Flore de Bruxelles* gepubliceerd - en als mineraloog. Met enkele geneesheren: M. Bauwens, H.J. Froidmont en L. Seutin (de uitvinder van het stijfselverband) behoorde hij tot de oprichters, in 1819, van de *Société des Sciences médicales et natu-*

relles, die een grote invloed op de geneeskunde heeft gehad⁽³²⁾.

Van geneeskunde gesproken, in 1826 werd te Amsterdam een studie bekrond van de Gentenaar, Jozef Guislain (1797-1860): *Traité sur l'aliénation mentale et les hospices d'aliénés*, die de grondslag uitmaakte van de moderne psychiatrie⁽³³⁾.

In 1822 werd te Brussel een veeartsenijschool opgericht⁽³⁴⁾, een jaar nadat te Utrecht een dergelijke instelling was tot stand gekomen. Maar de Brusselse school was in tegenstelling met Utrecht blijkbaar geen officiële stichting, zodat hier van discriminatie kon gesproken worden. Ook de apothekers voelden zich onder Willem I erg miskend. Zij werden beschouwd als een soort paramedici van dezelfde orde als chirurgijns, vroedvrouwen en drogisten. Bovendien was hun eeuwenoud voorrecht, medikamenten te mogen afleveren, hen ontnomen, aangezien dit eveneens toegestaan werd aan de dokters' „ten platten lande". Tenslotte werden zij als niet voldoende bevoegd aangezien om mee te werken aan de *Pharmacopoea Belgica*, die in 1823 het licht zou zien⁽³⁵⁾. Nochtans waren er onder de toenmalige apothekers uit het Zuiden, verdienstelijke geleerden, zoals Petrus van Baveghem (1758-1835)⁽³⁶⁾, apotheker te Gent, die als een der eersten extrakten bereidde van morfine, strychnine e.a.; zoals Frans Mathys Verbert (1796-1854) van Antwerpen, die aan de Parijse universiteit had gestudeerd en die om zijn wetenschappelijke prestaties in 1825 *doctor honoris causa* werd van de Leuvense alma mater.

Aan die Belgische farmacopee werd wel meegewerkt door volgende medici: T.D. Sauveur, de eerste rector van de universiteit van Luik, P.E. Wauters van Gent, J.B. Vandenzande van Antwerpen en Jean Baptiste van Mons, die weliswaar begonnen was als apotheker, maar later het diploma haalde van doctor in de geneeskunde. We hebben hem reeds als scheikundige vermeld, die als vurige aanhanger van de theorie van Lavoisier, de chemie van haar half magische middeleeuwse denkbeelden heeft bevrijd, al worstelde hij wel eens met andere inzichten. Van 1817 tot 1835 was hij hoogleraar te Leuven in de scheikunde, farmacie en landbouwkunde. Te Brussel had hij een eigen fruitkwekerij aangelegd met 80 000 bomen, waar hij experimenteerde met allerlei variëteiten. Toen in 1819 de grond moest vrijkomen om in bouwgrond te worden omgezet, bracht hij een gedeelte van zijn fruitsoorten over naar Leuven.

Alleen in de wiskunde werd er onder Willem I, in de Zuidelijke kontreien niet zoveel gepresteerd. Zijn alleen te vermelden, de toen reeds bejaarde Charles le Preud-homme d'Hailly, die een in 1816 verschenen werk opdroeg aan de koning: *Un peu de tout*, dat o.m. een paar bijdragen inzake waarschijnlijkheidsrekening bevatte, en Michel Pagani, de Italiaan die zich in 1822 te Brussel had gevestigd en in 1825 - op 29-jarige leeftijd - als wiskun-

dige in de akademie kwam, als waarde-ring voor de ingediende memoires inzake krommen van de vierde graad en virtuele snelheden. Het jaar daarop werd hij buitengewone hoogleraar aan de universiteit van Leuven.

Nederlandse publikaties in het Zuiden

In 1816 verscheen te Gent, onder de naam Almanak, een beknopte schets van de geschiedenis van de plantkunde in de Nederlanden, met als titel: *Het Verheerlykt Vlaenderen of den Vlaemschen hovenier die Vlaenderen verheerlykt door zyn onderrichtingen* (86 p.-12°). Het was van de hand van de Gentse onderwijzer en bibliofiel Jan Baptist Delbecq (1771-1840)⁽³⁷⁾, die samen met Karel van Hulthem een der oprichters en tevens sekretaris was van de *Koninklyke Maetschappij van Landbouw en Kruidkunde te Gent*.

Het volgende jaar verscheen te Gent bij P.F. de Goesin-Verhaeghe, van de hand van Karel van Hulthem: *Rede over de oude en moderne staat van landbouw en plantkunde in de Nederlanden*. De gegevens van J.B. Delbecq in *Het verheerlykt Vlaenderen...* en van K. van Hulthem in zijn *Rede...* stemmen zodanig met elkaar overeen dat beide verhandelingen waarschijnlijk gezamenlijk werden opgesteld.

Eveneens in 1817 verscheen te Antwerpen van de bedrijvige Isfridus Thys, die op 3 juli 1816 tot lid werd gekozen van de twee maanden vroeger opgerichte akademie: *Troost der Kwynende of Nieuwe Verhandeling Over de Gemoeds-ontsteltenissen en Kwaelen, die hedendags zoo gemeyn zyn, en veelwegs uyt de Gemoeds-ontsteltenissen voordskoomen: Dienende om den Oorsprong der zelve te ontdekken. Als mede een Beschryving van des menschen Lichaem; werking van de speyzen, drank, medecynen, chylicatie indigestie enz. als mede van de maeg in hoe verre sy oorzaak is van veele ziekten. Door Isfridus Thys (doopnaem Joannes Franciscus) voórtyds Heylig-schryver in de abdye van Tongerlo, daer naer Pastor tot Wyneghem, nu Lid van de koninklyke Academie van Weëtenschappen en fraeye Letteren te Brussel* (240 p.-8°).

Vierentwintig jaar later - in 1841 - zou Mgr. P.F.X. de Ram (1804-1865), de rector magnificus van de in 1834 heropgerichte katholieke universiteit van Leuven, schrijven dat Thys beter van de geneeskunde was afgebleven, een oordeel dat bijgetreden werd door een vriend van Thys en tevens diens medelid in de akademie, prof. J.L. Kesteloot, gewezen hoogleraar in de geneeskunde aan de universiteit van Gent.

Thys publiceerde nog in 1821 bij J.C. Roosen te Antwerpen: *Verhandeling over onze Nederduytsche taal. Zynde eene antwoord op de prysvraag van het Koninklyk Genootschap te Antwerpen. Luydende als volgt: of en in hoeverre de moedertaal tot grondslag dienen moet in het leeren van andere taalen en van weëtenschappen* (108 p.-8°).

Jozef Frans Kluyskens publiceerde in de Hollandse tijd, net als zoveel anderen, steeds in het Frans. Bij de oprichting van de Gentse universiteit werd hem het onderwijs in de theoretische en praktische heelkunde, alsook in de verloskunde toevertrouwd, als buitengewone professor. Hij werd geen gewoon hoogleraar omdat hij geen doctor in de geneeskunde was en niet in het Latijn kon doceren. Dat veranderde pas in 1829, toen werd hij tot zijn grote voldoening *professor ordinarius* en tevens lid van de examencommissie aan de School voor Veeartsen te Utrecht. Einde 1817 werd door een zekere d'Almeida Y Sandoval, een medewerker van de *Journal de la Flandre Occidentale*, de *Annales Beligues de Sciences, Arts et Littérature* (318) te Gent uitgegeven. Kluyskens schreef hiervoor twee in het Frans gestelde bijdragen. In 1818 evenwel werd hij samen met P.E. Wauters en F.E. Verbeeck (1779-1848) als enige medicus uit het Zuiden, als geassocieerd lid opgenomen in de Noordnederlandse akademie (Koninklijk Instituut) te Amsterdam. Hij aanzag het dan ook als zijn plicht daar in het Nederlands gestelde verhandelingen in te dienen. De eerste twee dissertaties die verschenen in 1820, waren vertalingen - zij het, naar het woord van prof. L. Elaut, in een sierlijk en gaaf Nederlands gesteld (319) - van zijn bijdragen in de *Annales Beligues*... en droegen respectievelijk als titel: *Verhandeling over hospitaal-versterving van wonden en zweeren alsmede over de werkzaamheid van het vloeibaar zeezoutzuur in deze ziekte* (42 p.), en *Overzicht van onderscheidene zwangerschappen buiten de baarmoeder en verslag wegens een soortgelijke zwangerheid in welke een voldragen kind na een zestienmaandig verblijf in den moederlyken schoot uit het eiernest gehaald werd door de buiksnyding* (34 p.). De derde verhandeling die gepubliceerd werd in 1823 had betrekking op: *Waarnemingen over eene ongemeene wanstaltigheid aan de vingers van beide handen*.

In 1822 verschenen te Antwerpen bij Ancelle, twee werken van Jan-Bernard Vandenzande, uit het Frans vertaald door A. van Erpecum en voorzien van een voorrede van de hand van prof. Gerard Vrolik (1775-1859), hoogleraar in de vroedkunde aan het ateneum (hogeschool) van Amsterdam: *Bemerkingen nopens de geneeskundige behandeling van de ziekte der kraamvrouwen, bekend onder den naam van peritonitis en febris puerperalis (buikvlies-ontsteking der kraamvrouwen, kraamkoorts)* (163 p.-8°) en *Overwegingen van de geneeskundige behandeling van...* (verder als vorige) (82 p.-8°).

Van Pieter Engelbert Wauters, toen „President der Commissie van Geneeskundig onderzoek en toezicht van Oost-Vlaanderen” en van het „Centrael Comité der Vaccine te Gent”, verscheen in 1825 een brochure van 24 bladzijden, met een pleidooi voor een betere opleiding en honorering van het verplegend personeel: *Bemerkingen over de Noodza-*

kelykheid der Ziekediensters tot het genezen der Zieke. De pligten en werkzaamheden der goede, de gebreken der slechte en den middel om goede aentekeningen (320).

Het uitgebreide werk van de Parijse hoogleraar in de verloskunde, Antoine Dugès (1797-1838), *Manuel d'obstétrique* (1826), werd na verschijnen onmiddellijk in het Nederlands vertaald onder de titel: *Handboek der verloskunde. Met afbeeldingen* (489 p.). Dit werk verscheen in 1827 te Brussel, bij Brest van Kempen.

Hetzelfde jaar werd door F.X. Becq te Brussel, bij L. Jorez gepubliceerd: *Beknopt onderwijs op de redmiddelen, zoo voor drenkelingen en verstikten door koolstiklucht, verdorvenlucht der sekreten en lang geslotene putten, als voor schijndooden door sterke vorst, bovenmatige hitte, verworping, alsmede voor schijn-dood geboren, vergeven door campernoelien, aangedanen door water-vrees, enz.; meest uit eigene waarnemingen opgesteld, en op eene voor het algemeen vatbare wijze beschreven* (44 p.-8°).

Nog in 1827 verscheen te Gent bij J.N. Houdin, een werk van burggraaf Emmanuel du Toit: *Heelkunst der paerden, hunnen natuer, eygenscapen, ziekten, genees-middelen, enz.; ook handelende van alle andere huys-dieren, ossen, koeyen, schaepen, honden, enz.; werk ten behoeve van alle vee-meesters, paarden-smits, landslieden, koopmans in paerden, voerlieden, enz.* (392 p.-8°). De auteur van dit werk had reeds in 1822 en 1823 twee werken in het Frans gepubliceerd van respectievelijk 135 en 440 pagina's, over paarden en veeartsenijkunde. Zijn in het Nederlands gestelde werk was hiervan een samenvatting.

Bij J. Sacré, die zich in 1826 uit Aalst te Brussel was komen vestigen als drukker-uitgever, verscheen ook in 1827: *Verzameling der vlinders, van de Nederlanden en van Frankrijk, met de gelitografeerde afbeeldingen van iedere soort, naar de natuer geteekend en gekleurd, door Karel Van Lier en Fr. Duval, Zijnde dit werk naar het stelsel van de heer Latreille ingerigt. Dagvlinders. Eerste deel* (126 p.-8°).

Tenslotte verschenen in 1827 bij Brest van Kempen te Brussel: het reeds vermelde en uit het Frans vertaalde werk, *Volks-sterrekunde* van Quetelet (126 p.-12°), en van de hand van Baudusson: *Koördentafels of de juiste transporteur. Naar het Fransch. Gevolgd door de koördentafels voor de nieuwe verdeling van den cirkel in 400 graden* (173 p.-8°). Koördentafels waren het equivalent van onze sinustafels. De eerste koördentafel zou reeds vervaardigd zijn in de 2° eeuw vóór onze jaartelling door Hipparchos.

Cornelis Adriaen Bergsma (1798-1859), afkomstig van Leeuwarden en doctor in de medicijnen, werd in 1826 benoemd tot buitengewone hoogleraar aan de fakulteit van Gent, waar hij scheikunde doceerde. Bij de aanvaarding van dit ambt sprak hij een rede uit in het Nederlands, die in 1828

werd gepubliceerd bij P.F. de Goesin-Verhaeghe: *Redevoering over den invloed der vorderingen van de scheikunde op de fabrieken, gehouden ter aanvaarding van het buitengewoon hoogleraarsambt in de faculteit der wis- en natuurkunde aan de hoogeschool te Gend, den XVIII july MDCCCXXVI* (14 p.-4°).

R.A.B.

Volgende keer:

*De Belgische verfransingspolitiek
De taalminnaren en de wetenschap
Vlaamse grieven.*

- (308) Nationaal Biografisch Woordenboek, dl. III, kol. 230-233 (E.M. Kruytzer).
- (309) J. Vincent, *Aperçu de l'Histoire de la Météorologie en Belgique*, in: *Annuaire Météorologique pour 1902*, p. 132.
- (310) *idem.*, p. 138-140.
- (311) L. Wellens-De Donder, *Philippe Vandermaelen 1795-1869. Tentoonstellingscatalogus*, (met inleiding van Antoin De Smet), Brussel, 1969, p. 27.
- (312) F.A. Sondervorst, *Geschiedenis van de Geneeskunde in België*, Brussel, 1981, p. 157.
- (313) Nationaal Biografisch Woordenboek, dl. I, kol. 580-582 (A. Evrard).
- (314) M. Mammerickx, *Histoire de la médecine vétérinaire belge*, Brussel, 1967, p. 369.
- (315) L.J. Vandewiele, *De Farmacie onder Koning Willem I*, in: *Farmaceutisch Tijdschrift voor België*, (54), nr. 4, juli-aug. 1977, p. 269-284.
- (316) Petrus van Baveghem (1758-1835), apotheker, niet te verwarren met Petrus J. van Bavegem (1745-1805), medicus, die in vorige bladzijden regelmatig aan bod kwam.
- (317) Biographie Nationale, dl. V, kol. 336-339 (J.J. De Smet).
- (318) A.J.J. van de Velde, *De Wetenschappen in België tussen 1814 en 1831*, Med. Kon. V. Acad. Wetensch., Lett. en Sch. K. van België, Brussel, 1950, p. 7.
- (319) L. Elaut, *op. cit.* (nota 289), p. 287.
- (320) L. Elaut, *op. cit.* (nota 289), p. 244.

ERRATUM

In het vorige nummer van DE IJZER-BODE, in de bijdrage *De Meidagen van 1940 te Roesbrugge*, werd bij het invormen van de bladzijden, onderaan de derde kolom van pagina 612 een lijn toegevoegd met de woorden: *Braun te verbranden*), die eigenlijk onderaan de derde kolom van pagina 616 thuishoort.

De intelligente lezer (en wij hebben er geen andere) zal ongetwijfeld zelf deze verbetering hebben aangebracht.

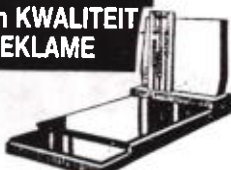

BEGRAFENISSEN GRAFZERKEN - GRAFKELDERS

TOUSSAINT

Groot- en kleinhandel

**GOEDKOOP en KWALITEIT
IS ONZE REKLAME**

Toonplaats: Bergenstraat 1
Beveren-Roesbrugge - 057/30 09 09
Burelen: Prof. O. Rubbrechtstraat 67
Roesbrugge
057/30 11 72 - 38 85 34

Eerste nummer van de V.W.S.-cahiers
Lente 1966

Met deze zes delen van dit Lexicon voor Westvlaamse Schrijvers is alvast de basis gelegd en werd veel materiaal bijeengebracht voor een geschiedschrijving van literatuur en schrijverschap in West-Vlaanderen. De V.W.S. mag met enige trots een punt zetten achter deze arbeid. (2)

V.W.S., een door en door Westvlaamse identiteit

De Vereniging voor Westvlaamse Schrijvers (V.W.S.) is een pluralistische vereniging. In eerste instantie wordt daarmee bedoeld de betekenis van algemene aard. Maar dit pluralisme is meer: alle soort schrijvers zijn in de vereniging gelijk welkom. De V.W.S. is zeker geen literaire klub van gelijkgezinden of gelijk-

gesnaarden ook geen syndicaat of korporatie. Wat de schrijvers wel degelijk bindt is het Westvlaams bewustzijn, de Westvlaamse identiteit binnen het brede spectrum van literatuur en cultuur, zowel in verleden als heden. (3)

Ten bewijze hiervan en aansluitend bij deze prachtige volzin van de voorzitter hierboven aangehaald, is ten slotte de derde publikatie van de V.W.S., één der drie masten van het vlaggeschip van deze vereniging, die dank zij de steun van de kustprovincie tot op heden alle stormen kon trotseren.

Het betreft de reeks *Monografieën van Westvlaamse schrijvers*. Een reeks iet uitvoeriger essays, speciaal ontworpen om dit moeilijke en lang niet populaire literaire genre van het essay te ondersteunen. Tot nog toe kwamen in deze reeks een tiental auteurs van diverse kleur en pluimage aan bod. In drukkerstermen zou men zeggen van magenta over cyaan naar yellow. Dat wil zeggen dat reeds boekjes verschenen over Jan Schepens, Patricia Lasoen, Fred Germonprez, Paul de Wispelaere, Mireille Cottenjé, Willy Spillebeen, Mark Braet, Gwy Mandelinck, Jaak Stervelynck en Gaston Durnez.

Met al deze initiatieven heeft de vereniging zich een imago aangemeten van een respectabele hooggewaardeerde organisatie waarvan het prille begin van *pijp en toebak* meer dan een kwart eeuw achter de rug ligt. Marcel Vanslembrouck neemt nu het sekretariaat voor zijn rekening (4) terwijl Christiaan Germonpré nauwgezet en punctueel zwoegt om de zes nummers van de cahiers stipt jaar na jaar, twee per kwartaal, te laten verschijnen.

Een monnikenwerk als je het me vraagt. Raf Seys die op die manier voor honderd afleveringen zorgde, kan er nog het best over mee praten.

Op zaterdag 18 juni 1983 werd te Brugge in 't Leerhuys een poging ondernomen om een *Fonds voor de Letteren* op te richten. Fred Germonprez, Hilda Van Assche en Henri-Floris Jaspers hadden zich voor deze wagen gespannen. Maar laat me hierover niet uitwijken. Eind dit jaar verschijnt een merkwaardig boek van de gevierde Raf Seys over dertig jaar Vereniging Westvlaamse Schrijvers, waar het wel en wee van naaldje tot draadje de lezer zal boeien.

Roger-A. Blondeau Pijler en spant van De IJzerbode

Op vrijdag 8 juni a.s. wordt op een persvoorstelling te Esen-Diksmuide, in de feestzaal van *De Dolle Brouwers*, Roeselarestraat 12B hulde gebracht aan Roger-A. Blondeau over wie een biografie (cahier n°. 142) verschijnt en aan dr. hist. D. Dalle (cahier n°. 143) over wie we in het juli-augustusnummer van *De IJzerbode* een bijdrage zullen wijden.

Ik had het genoegen het boekje over Roger-A. Blondeau samen te stellen en me hiervoor ter dege te dokumenteren over leven en werk van de hoofdredakteur van *De IJzerbode* die we bijna een kwart eeuw kennen en waarderen.

De man in de straat die wel eens tersluiks naar 't grote raam van *Ter Wijngaerde* tuurt, kent hem als de rusteloze schrijver die het meeste aantal uren van zon- en wekdagen achter zijn bureau doorbrengt al lezen, zanten en schrijven. Zijn verdiensten zijn groot.

Eerder dan de inhoud van dit werkje dat ik schreef hier uit te smeren - belangstellenden kunnen het zich aanschaffen bij boekhandel Schoonaert (4) - wil ik hier toch wat meer uitgebreid ingaan op slechts één van de vele aspecten van zijn capaciteiten. Met name op deze van de kroniekschrijver die onafgebroken, twintig jaar lang reeds, maand na maand Schoonaerts *IJzerbode* een gezicht geeft en er a.h.w. *pijler en spant* van is.

Hierdoor bouwt hij met een onvermoeibare inzet niet alleen aan een Roesbrugse maar evenzeer aan een Westvlaamse traditie die sedert de troebelen en naweeën van de Franse tijd de heropbloei van de literaire cultuur in de hand werken. Dit gebeurt onder de algemene noemer van meer en meer Vlaams bewust worden, het zich aanmeten van kristelijke waarden en het erkennen van verdiensten van zij die ons vooraf gingen.

Tal van Westvlaamse tijdschriften hebben dit gestelde doel, het klimaat zeg maar, gunstig beïnvloed. Lokale tijdschriften met een min of meer lang bestaan volgden elkaar op en vulden elkaar aan. Overal bleek de veelzijdige belangstelling die zich richtte op geschiedenis, volkskunde en oudheidkunde. Drie troeven eigenlijk om sluimerende waarden van Vlaams bewustzijn een kick te geven.

MICHEL CAPOEN

Waaenburgseweg 67 - KROMBEKE

Tel. 057/40 08 54

LOOD- en ZINKWERKEN
AANHANGWAGENS

Deze blaadjes hadden evenzeer interesse voor alle vormen van letterkunde en brachten nuttige mededelingen en tijdingen. Zo verscheen *Maerlant. Tijdschrift voor lezende huisgezinnen* in 1853, *Rumbeekse Avondstonden* in 1856 en *Onze Heerd* en *De Toekomst* te leper in 1867.

De rode draad van de negentiende naar de twintigste eeuw en verder...

Roesbrugge, midden de 19e eeuw nog met grote manieren en gezegend met stadsallures bleef niet ten achter. Op 14 december 1856 verscheen het eerste nummer van *De Dorpsbode* van drukker en Vlaams voorvechter Désiré Allaert (* Veurne 15.8.1828 - + Roesbrugge 30.8.1905) (*) die de nood aan zo'n tijdschriftje in zijn epiloog duidelijk stelde: *Geen plekje op den grond onzer vaderen of daer word ten minste iets of wat op het autaar der kunsten geoffert, slechts hier (te Roesbrugge) zyn wy nog zoo ongevoelig dat wy voor der kunsten edele- en schoonheid noch kracht noch leven schynen te bezitten.* IJverig werd er gespeurd naar het eigene en alle sporen van oude glorie werden zorgvuldig gezant.

Prof. dr. August Keersmaekers (UFSIA) schrijft over deze tijdschriften, waarvan *Rond den Heerd*, *Loquela* en *Biekorf* van Gezelle de koplopers zijn: *Zij hebben hun eigen, belangwekkende geschiedenis en ze bestrijken een veelheid van culturele activiteiten, die alle dit met elkaar gemeen hebben: de bezorgdheid om het eigen-Vlaamse volkskarakter. Deze bezorgdheid is in de sterk-verfranste en verfransende negentiende eeuw en zelfs in onze eeuw maar al te begrijpelijk.* Dit citaat kunnen wij op Blondeaus huid schrijven. Als wij de twintig jaargangen van de *IJzerbode* doorbladeren, merken wij bijna woord voor woord deze bezorgdheid door prof. dr. Keersmaekers duidelijk gesteld. Niet alleen in vaste rubriekjes als *Beschouwing van de maand* en *Briefje van de kleine man* blijkt zijn overtuigd

Vlaams en kristelijk engagement, maar tussen de regels van al zijn bijdragen ontwaren wij de soms moegetergde maar altijd hoopvolle, de verongelijkte, maar nooit aflatende vechter, de progressist die het zelfs in de spelling van zijn taalgebruik niet kan wegsteken. Vaak sarkastisch soms mild maar weinige keren tevreden, laat Gusta van Pol haar het slot van 't *Briefje van de kleine man* ontvallen. Zoals in het nummer van vorige maand: *Rare tijden voor 't ministerie van economische zaken als 13 procent van 30 fr. gelijk is aan 80 centiemmen, zegt Gusta; als de moord op ongeboren leven niet langer strafbaar is, en ... als de Arme Klaren een luxe-Hotel uitbaten en drieduizend fr. vragen om één keer te slapen...* non de mil-jard!

De *IJzerbode*, waardige en blinkende ster aan het Westvlaamse tijdschriftenfirmament en Rode Draad die door zowat anderhalve eeuw Roesbrugse dorpskranten loopt, zou een dankbaar onderwerp zijn voor een licentiaatsstesis. Men vindt er stof te over om uit te rafelen, verbanden te leggen, besluiten te trekken en om van *De Dorpsbode* (1856) over *De Sportbode* (1941) een link te leggen naar *De IJzerbode* (1970-1990), waaraan drie generaties Schoonaert zich uitermate verdienstelijk opstellen.

In het spoor van Carel van Mander

Voorts is *De IJzerbode* voor Roger Blondeau een klankbord voor zijn talloze bijdragen, die uiteindelijk resulteerden in steengoede boeken als deze over *Ferdinand Verbiest, s.j.* (waarvoor hij bekroond werd met de Gillisprijs van de Koninklijke Akademie), *Wetenschap in Vlaanderen in de 17^e tot de 20^e eeuw* en *Geuzen in de Westhoek*. Sedert een paar jaar brengt hij maandelijks *Wetenschap in de taal der Vlamingen* waarvan de vijfentwintigste bijdrage in dit nummer verschijnt. En hierdoor volgt hij weer een spoor. Een spoor dat ons brengt bij een uit Meulebeke

afkomstige en naar het Noorden uitgeweken dichter-schilder, Carel van Mander.

In zijn *Schilderboek* portretteerde van Mander de gebroeders van Eyck, Roger vander Weyden en Hugo Goes, die allen van *Brugghe* heten te komen. Maar ook het leven van Lucas de Heere, Hans Holbein, Henricus Goltzius, Frans Floris, Carel van Yper e.a. werden door hem beschreven (*). Het werk waaraan Roger Blondeau momenteel bezig is, zal echter een periode van enkele eeuwen overspannen: van Jacob van Maerlant tot aan de oprichting van de Academiën. Een reeks biografieën, samengesteld en geïllustreerd zoals zijn illustere voorganger van Mander, die kunstenaars en geleerden van de vergetelheid onttrekken. Wij zien al verlangend uit naar dit nieuwe boek.

De IJzerbode, die tot ver buiten de provinciegrenzen veel geïnteresseerde lezers heeft, is niet alleen wat draagkracht en duur betreft een unicum in de geschiedschrijving van de Westvlaamse tijdschriften, maar er is meer.

Ieder verschenen nummer is een bron van documentatie, een schat aan wetenswaardigheden, kortom meer dan de moeite om ieder nummer te bewaren. De oogst na twintig jaar is enorm. Roger Blondeau, *pijler en spant* van dit merkwaardig en uniek tijdschrift van harte bedankt. Maar goed dat de Vereniging voor Westvlaamse Schrijvers u bij wijze van publikatie van het cahier *Roger-A. Blondeau. Geschiedenis en wetenschap* deze maand hulde brengt.

De vele lezers van *De IJzerbode* sluiten zich hierbij aan.
Elie E. Balduck

- (1) Het Nieuwsblad, maandag 21.10.1974
- (2) Fernand Bonneure, Toespraak op „Het Lijsternest“ Ingoogem, vrijdag 28 april 1989
- (3) Alle inlichtingen op het secretariaat V.W.S., Weidestraat 10, 8100 Torhout.
- (4) Elie E. Balduck, Roger A. Blondeau, *Geschiedenis en Wetenschap*, 80 fr.
- (5) Roger A. Blondeau, Drukker D. Allaert van Roesbrugge, *Kontakman voor Vlaams-bewuste Frans-Vlamingen. De IJzerbode 11^e jrg. n° 4, blz. 25*
- (6) Drs. F.P. Huygens, Carel van Mander en Het Schilderboek, uitgev. Meulenhoff, 1977
- (6) R. Seys en J. Strosse, *Carel van Mander*, V.W.S.-cahier nr. 34, Jrg. 6 n° 4, dec. 1971

Couthoflaan 7B - 8994 PROVEN
057/30 11 47

HOUT • ISOLATIE • PVC • VELUX
BOUWMATERIALEN • WATERLEIDING
PLAFOND- & VLOERBEKLEDING • IJZERWAREN
KLEIN ALAAM • VERFWAREN • BEKAERTDRAAD
TUINGERIEF • ELEKTRICITEIT • AFVOERBUIZEN
HOUTEN AFSLUITINGEN EN SCHOMMELS

OPEN : iedere dag van 8 tot 19 uur
zaterdag tot 18 uur

NIKS TE WAGEN, ALLES TE WINNEN BIJ HSA

NU EVEN SPAREN
EN U WEET ALLES
OVER WIJN!

Voor 10.000 BEF: de wijnwijzer!

Per 5.000 BEF (2.500 indien jonger dan 25): kans op een hoofdprijs

5 OPEL KADETT • 20 HI-FI • 70 CD • 250 WALKMEN

DE GROTE HSA SPAARWEDSTRIJD
VAN 1 MEI TOT 20 JULI 1990

Geert VANDENBUSSCHE
Haringestraat 37 • 8990 ROESBRUGGE-HARINGE
Tel. 057/30 09 86

VERZEKERINGSKANTOOR

RECOUR B.V.B.A.

Makelaarsattest nr. 33024/005/0237

**ALLE VERZEKERINGEN
ALLE MAATSCHAPPIJEN**

*Schaderegeling
is onze publiciteit !*

**Speciale formule :
PENSIOENSPAREN**

neem inlichtingen !

Prof.O.Rubbrechtstraat 68A - 8990 ROESBRUGGE

Tel. 057/30 02 70 - Fax 057/30 12 90

**Openlucht-
opvoering
te
HARINGE
van**

De Kerke van Elzendamme

Blijspel in 3 bedrijven

**vrijdag 29 juni
zaterdag 30 juni
zondag 1 juli**

telkens om 20.00 uur

in de streektaal

op de landelijke hoeve

Paul Vanwildemeersch

Moenaardestraat 82 te Haringe

Inrichters : Kultuurgemeenschap Haringe

Kaarten te verkrijgen bij de spelers,

Drukkerij Schoonaert of telefonisch

bij Paul Recour (057/30 02 70)

EEN RECEPT VAN JEAN BERQUIN

Jean Berquin de chef-kok van "Rust Roest", Lindestraat 2 te Roesbrugge kwam op 30 mei jl. op T.V. in het programma „KROKANT“.

Dat een volledige T.V.-ploeg zich verplaatste naar Roesbrugge, getuigt van de naam en de faam van deze meesterkok. Wie de vloed heeft gezien waarmee hij een feestelijke triple-consommé heeft bereid, en aspergesoep, velouté d'asperges en aspergeroomsoep heeft klaar gemaakt, erkent onmiddellijk de vakman.

Jean Berquin, verklaarde zich bereid enkele van zijn recepten in DE IJZER-BODE te publiceren.

Hier volgt een wortelensoup op Franse wijze, ook wel potage Crécy genoemd :

600 gram vaste, schoongemaakte en fijngesneden wortelen, met 1 fijngesnipperde ui in 70 gram boter fruiten.

Daarop 1 koffielepel poedersuiker en een snuifje zout strooien.

Overgieten met 1 liter runderbouillon en 100 gr. rijst toevoegen.

45 minuten goed laten doorsudderen (tot aan kookpunt).

Alles mixen tot een homogeen geheel. Bij het opdienen 30 gr. in kleine klontjes verdeelde boter toevoegen.

Een lekkernij !

Volgende keer : Soep à la Dubarry.

Jean Berquin is niet alleen een specialist in soepen, maar het idool van de fijnproever op elk gebied.

"Rust Roest", een oase van rust en ontspanning (tel. 057/30 00 46 of bij afwezigheid 056/34 37 65) is open op vrijdag- en zaterdagavond en de zondagmiddag.

KLEINE FISKALE KRONIEK

Bewaarschriften (1)

Wie niet akkoord gaat met een aanslag inzake belastingen, kan hiertegen een bezwaarschrift indienen bij de gewestelijke directeur der belastingen (voor onze streek is het bij de directeur te Brugge). Een gewone brief volstaat, want men krijgt een ontvangstbericht. Het geval wordt dan onderzocht door een inspecteur der geschillen (voor onze streek resideert die te Ieper).

Het bezwaarschrift moet gemotiveerd zijn, d.w.z. het moet de redenen opgeven waarom men niet akkoord gaat met de aanslag en wat er precies aan de taxatie schort.

Hoeveel tijd heeft men om in bezwaar te gaan ? De termijn begint te lopen vanaf de dag NA de verzending van het aanslagbiljet (die verzendingsdatum is op het biljet vermeld) en loopt normaal tot 30 april van het volgende jaar, met een minimum-termijn van zes maanden.

Let wel : bij de bepaling van de bezwaar-termijn heeft het aanslagjaar, noch het inkomstenjaar die op het aanslagbiljet vermeld staan, niet het minste belang. Alleen de verzendingsdatum van het aanslagbiljet is van tel !

Voorbeeld :

Aanslagjaar 1988 - inkomsten 1987
Aanslagbiljet met supplement, verzonden 28 mei 1989
termijn van bezwaar loopt tot 30 april 1990.

Aanslagbiljet met supplement, verzonden 28 december 1989
termijn van bezwaar loopt tot 28 juni 1990 (zes maanden !)

Zolang een bezwaarschrift nog niet beslist is, kan men zelfs buiten de hiervoor vermelde termijn, nog aanvullende punten inbrengen waarmee men het niet

eens is, maar het oorspronkelijke bezwaarschrift moet wel tijdig ingediend zijn.

Er zijn echter omstandigheden waarin men nog na langere tijd een bezwaarschrift kan indienen, maar daarover handelen we een volgende maal.

Serge BLONDEAU
Accountant IDAc - Fisk. Adviseur EHSAL

DE H. BLOEDPROCESSIE TE VOORMEZELE-IEPER

Op zondag 10 juni a.s. gaat te Voormezele - een deelgemeente van Ieper - de H. Bloedprocessie uit.

De processie vangt aan te 15 u. stipt. Deze herdenkt het verhaal van Isaac, tweede abt van de abdij, die in 1152, na één van zijn reizen naar Rome bij de paus terug in Voormezele belandde met een relikwie van het H. Bloed. Deze historische gebeurtenis wordt nu nog ieder jaar herdacht in dit dorpje van de frontstreek, waar ook alles werd verwoest. Gelukkig kon de relikwie goed bewaard blijven.

Meer dan 650 deelnemers beelden er de geschiedenis uit van Voormezele en ook taferelen uit het Oude en het Nieuwe Testament. Een hele prestatie voor een dorp met een duizendtal inwoners.

De processie is het sluitstuk van een negendaagse noveen, die aanvangt op zaterdag 2 juni, met een avondmis om 19 u. , de vooravond van Pinksterhoogdag. Tijdens de noveen is er een tentoonstelling in de kerk met historische documenten van de abdij (1068-1794) en de H. Bloedrelikwie.

Dit jaar zijn er weer verbeteringen en aanvullingen o.a. de maquette van de abdij, een taferel : „Redding van het H. Bloed in 1915“.

Heel zeker de moeite waard om eens naar Voormezele te komen.

HET NIEUWE BEHANGPAPIER IS BINNEN !

Grote keus uit voorraad
in alle prijsklassen

Alles voor de „DOE HET ZELVER“

Behangpapier
Verfwaren
Gordijnen
Vloerbekleding
Onderhoudsprodukten

JACQUES BERQUIN

Couthoflaan
8994 PROVEN

tel. 057/30 06 54 - 057/30 11 20

Ook als u geen klant bent,
hebt u in 20 minuten
uw lening op zak.

LEO LEPEE

Krombeke
057/40 01 12

Beveren
057/30 04 60

Gemeentekrediet
de bank op z'n best

Het BBL Life Plan

De bijkomende pensioenverzekering tegen hoog rendement.

Zult u, als u met pensioen gaat, voldoende hebben aan het wettelijk pensioen? Niets is minder zeker. Om uw inkomsten te behouden ontwikkelde de BBL een nieuwe levensverzekering met aanvullend pensioen: het BBL Life Plan.

Een hoog rendement en fiscale voordelen.

Tijdens de ganse looptijd garandeert het BBL Life Plan u een rendement van 4,5% waarbij u een deelname in de winst en een belangrijk fiscaal voordeel moet tellen.

De gestorte premies kunnen op dit ogenblik tot 62.000 F maximum (124.000 F per gezin) worden afgetrokken van uw bedrijfsinkomsten.

Zo kan uw BBL Life Plan, in functie van de duur van de polis en de winstdeelnamen, geschat op 3%, en rekening houdend met alle fiscale aspecten, een rendement geven van zo'n 15,6%.

Het BBL Life Plan: in volle vrijheid.

U kiest in volle vrijheid hoeveel pre-

mie u wil betalen (minimum 2.000 F) en met welke frekwentie.

Uw BBL raadgever rekent u graag voor hoeveel bijkomend pensioen u dat oplevert. U kunt ook het bijkomend pensioen bepalen en laten uitrekenen hoeveel premie u daarvoor moet betalen.

U bent ongetwijfeld al van het voordeel van het BBL Life Plan overtuigd. Neem dan ook zo snel mogelijk contact met uw kantoor en schrijf ook in op het BBL Life Plan.

BBL Life Plan: de eerste levensverzekering van BBL Life.

De BBL heeft besloten haar cliënteel kwaliteitslevensverzekeringen aan te bieden. Daarvoor heeft ze een apart filiaal - BBL Life - opgericht.

Het BBL Life Plan is de eerste verzekering die BBL Life u aanbiedt.

BBL Life Belgische verzekeringsmaatschappij n.v.
toegelaten onder codenummer 0999, om de tak
levensverzekeringen uit te oefenen.

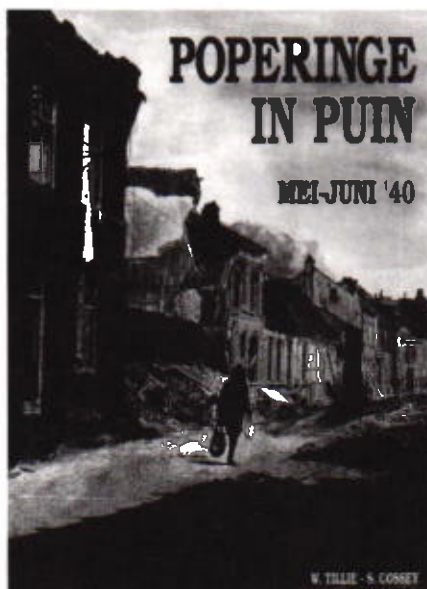
PUBLICIS - FCB

Uw BBL-kantoor :

Frans MONKERHEY

Roesbruggeplein 7 • 8990 ROESBRUGGE • 057/30 03 18

De BBL denkt aan u...

POPERINGE IN PUIN / MEI-JUNI '40
Het verhaal van de kleine man in de grote oorlog

Dit boek poogt een beeld op te hangen van die eerste oorlogsweken (mei-juni 1940) in Groot-Poperinge door gebruik te maken van foto- en tekstmateriaal, waarvan het grootste deel nooit eerder werd gepubliceerd. Het is geen militair wetenschappelijke studie van de aanvang van de Tweede Wereldoorlog, wel een gevarieerde vertelling van vele mensen.

Het hele boek is samengesteld rond een chronologische basistekst, waarbij dag na dag van 10 mei tot 30 juni een verslag wordt gebracht, dat uit 7 verschillende dagboeken werd geput. Daartussen worden tientallen getuigenissen opgenomen, waarbij ernaar werd gestreefd om een zo gevarieerd mogelijk beeld te krijgen. Niet alleen verschillende inwoners uit Poperinge en de randgemeenten geven impressies, maar ook vluchtelingen, Belgische en Britse militairen.

Aan de hand van 150 foto's (waarbij een unieke reeks beelden die door de Duitse stoottroepen werden opgenomen), affiches, krantekartjes, enz... worden de eerste oorlogsweken in beeld gebracht.

Prijs: 1.100 fr. Te verkrijgen bij Boekhandel Schoonaert, Bergenstraat 14, 8990 Roesbrugge - 057/30 03 79.

BOEKENNIEUWS

„DE WESTHOEKMOLEN“
 door Alfons Theuninck

Aan de hand van vooral de mondelinge getuigenis van de laatste molenaar op de Westhoekmolen wil dit boek hoofdzakelijk een evocatie zijn van het reilen en zeilen op en rond deze molen.

Samen met de andere Zonnebeekse molens is Mylles molen door oorlogsgeweld voor goed uit het landschap verdwenen: een verloren bezit, dat door onderhavig werk aan de vergetelheid wordt onttrokken.

De typische molentaal, zoals zegsman Jules Mylle ze hanteerde, wordt in de tekst rigoureus gerespecteerd en alzo opnieuw tot leven gebracht.

Deze typische termen uit de molenvaktaal vergden heel wat toelichtingen in beeld en woord. Vergelijkingen met andere molens uit binnen- en buitenland, eveneens ondersteund door veel foto's, verhelderden nog meer die behandelde onderwerpen en geven er een bijkomende dimensie aan.

Aldus is het geheel gegroeid tot een lijvig lees- en kijkboek, dat niet alleen veel te bieden heeft aan de heemvrienden van de lokale gemeenschap, maar stellig ook buiten deze heemchap alle molenvrienden en outsiders in ruime mate zal bekoren.

Dit boek wordt uitgegeven door de Zonnebeekse Heemvrienden. Het kost 980 fr. met gewone koft en 1230 fr. met linnen koft en wikkel.

Te bestellen bij: De Zonnebeekse Heemvrienden, p.a. Luc Delancker, Langemarkstraat 44, 8688 Zonnebeke.

**16° BEAUVOORDES
 POEZIEFESTIVAL**

Driekoningenshuur - telkens om 20 u.

- 16/7 Tine Ruysschaert
"Reinaert de Vos"
- 18/7 Leonard Nolens, dichter
met interviewer: Frans Terrie
- 20/7 Hendrik Carette
dichter, over eigen werk
- 23/7 Frank Degruyter
declamator "De Oever"
- 25/7 Anton Van Wilderode
"Humor in de Ned. Letterkunde"

KERMIS IN HARINGE

De jaarlijkse kermis in Haringe wordt ingezet op 9 juni met om 14.30 u. een behendigheidswedstrijd voor de schoolgaande jeugd. Om 20 u. is er in café „Sint-Joseph“ een prijskaarting. Op 10 juni is er om 15 u. een wielervedstrijd voor junioren, nadien is er spel zonder grenzen. Maandag 11 juni is er om 14 u. in café „De Vrede“ kaarting voor de gepensioneerden en oudstrijders, om 18 u. is er baanbolling in het Haandekot. Er zijn nog kaartingen op 12 juni om 19 u. in „De Vrede“ en op 14 juni om 19 u. in „Sint-Joseph“. Inschrijvingen in „De Ster“. Op zaterdag 16 juni om 15 u. boogschieten aan de staande wip, om 20 u. is er in zaal „De Heydebeek“ een kermisfeest. Op 17 juni is er vanaf 19 u. een barbecue in open lucht aan café „De Heydebeek“, waar op maandag 18 juni een kermiskaarting plaatsvindt. Tussendoor is er bolling door de uil met voor de winnaar een mooi konijn als prijs.

HEROPENING

RESTAURANT

CAFE

FEESTZAAL

SINT ELOOI

OBTERRESTRAT 8 - 8994 POPERINGE-PROVEN

TEL. 057 - 30 04 83

Sluitingsdag - woensdag

We vieren VADER op 10 juni

Nuttige geschenkideeën:

- ★ Scheerapparaat - baardtrimmers PHILIPS - BRAUN
- ★ Klokradio's SIERA - GRUNDIG - PHILIPS

PROMOTIE VIDEOCASSETTES:

3 cassettes E180 MAXELL - PDM 599 fr.

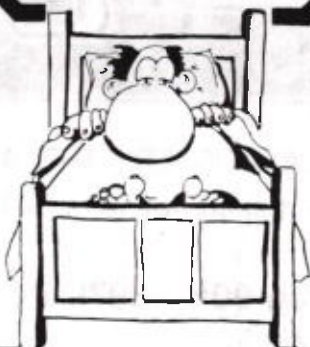
2 cassettes E240 MAXELL - PDM 550 fr.

**Elektro
 CAPPOEN**

**Prof.O.Rubrechtstraat 12
 8990 ROESBRUGGE
 057/30 05 94**

**de grootste keus
behangpapier**

de grootste keus
DEKENS
DONSDEKENS
DEKBEDDEN
BESCHERMHOEZEN
HOOFDKUSSENS

WOONINRICHTING

schoonaert

Tel. 057/33 40 86

Bruggestraat 3 - 5

8970 POPERINGE

TOTAL

**HET
KWALITEITSMERK**

Oliën en
smeermiddelen

voor : GASOIL - diesel

- verwarming

FUEL-OIL

BENZINE

FRANS VERMEERSCH

Blekerijweg 33-35

8994 PROVEN

Tel. 057/30 04 13

MEI 1940

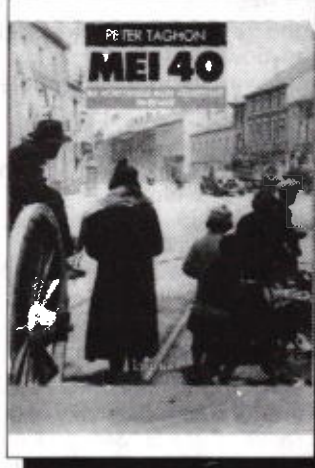
P. Taghon

985 F

De achttiendaagse veldtocht in 506 pakkende, voor het grootste deel nooit gepubliceerde foto's. Diverse aspecten van deze eerste oorlogsdagen worden toegelicht in uitvoerige onderschriften en begeleidende teksten. Een uitzonderlijk en waardevol document.

Boekhandel Schoonaert

Bergenstraat 14
8990 ROESBRUGGE
Tel. 057/30.03.79

PVBA

VERZEKERINGEN
PRINZIE
LENINGEN
PRINZIE
BELEGGINGEN
PRINZIE
ZAKENKANTOOR
PRINZIE

Agentschap Krediet aan de Nijverheid

Provenplein 39A - 8994 PROVEN-POPERINGE

Tel. 057/30 09 01 - 30 09 02

na de diensturen : 30 02 58

met staatswaarborg

HOUTHANDEL

FIRMA MAERTEN p.v.b.a.

Bruggestraat 26-28

8970 POPERINGE

Massieve

stijldeuren

Michel BAELDE

Bankelindeweg 29 C

8994 KROMBEKE

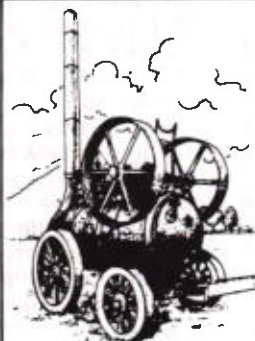
CENTRALE VERWARMING

ASFALTBEDEKKING

KEUKENS — SANITAIR

ALGEMEEN ONDERHOUD VAN GAS-
EN MAZOUTBRANDERS

Telefoon 057/40 05 43

BESCHOUWING VAN DE MAAND

De helden van deze tijd
zijn de MANAGERS !

Elke kleine zelfstandige heeft
voor die mannen een enorme
bewondering,

maar men moet weten dat de
meeste van die stoere bedrijfslei-
ders alleen maar groot zijn, dank zij
SUBSIDIES, VERGOEDINGEN en
STAATSPREMIES !

Voor alle
BOUWWERKEN
BOUWMATERIALEN
GRAFKELDERS
GRAFMONUMENTEN

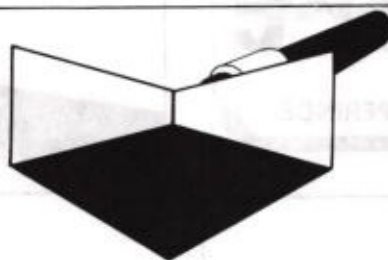
R. VERMEULEN & Zn

Haringestraat 75
8990 HARINGE
tel. 057/30 02 07

KWALITEITSCARROSSERIE MET AUTOLAKSPUITERIJ
Onze mensen maken het verschil !

Provenseweg 90B - 8970 POPERINGE
Tel. 057/33 47 92

c.v. RIMAL

- ALGEMENE VOEGWERKEN
- ELASTISCHE VOEGEN
- RENOVATIE VAN GEVELS
- HERSTELLING VAN SCHOORSTENEN

BOURGONDIEDREEF 6 8970 POPERINGE tel. 057/33 74 31 - 21 93 59

ROESBRUGGE-HARINGE BURGERLIJKE STAND

Geboorte :

- Sam Myny, zoon van Peter en Katrien Weemeeuw.

VEEPRIJSKAMP TE ROESBRUGGE

Zoals in het verleden zal op donderdag na Sinken de jaarlijkse veeprijskamp door voor het rood ras plaatsvinden. De inschrijvingen zijn binnen en op 7 juni a.s. te 9.30 u. verwacht men op de markt te Roesbrugge weer een massa prachtige dieren. Elke liefhebber die aan bepaalde voorwaarden voldoet, kan deelnemen. Dank zij de steun van vele plaatselijke middenstanders, het stierensyndicaat Roesbrugge-Haringe-Stavele, de gemeentebesturen Poperinge-Vleteren-Alveringem worden de prijzen lichtjes verhoogd. De politie en de Technische Dienst van de stad Poperinge verlenen eveneens hun medewerking. De prijsuitdeling van deze prijskamp heeft plaats in „Het Rozenhof” te Proven tijdens het vriendenmaal op 8 juni te 20 u. Alle sympatisanten zijn er welkom. Voor alle aanwezigen op de prijskamp is zoals voorheen, een tombola voorzien met mooie prijzen, geschonken door de melkerijen Inco en Westmelk.

FEESTMAALTIJDEN OP SCHOOL

Onze tweejaarlijkse Vlaamse Kermis kon vorig jaar wegens de bouwwerken in de school niet plaatsvinden. Daarom werd er nu gekozen voor iets nieuws, waarbij we onze nieuwe zaal, speelplaats en klas- sen optimaal benutten : een lekkere en verzorgde feestmaaltijd aan democratische prijzen voor volwas- senen en kinderen.

Wij bieden U een keuze tussen koude vlees- of visschotel met frietjes. Tevens is er in de prijs een konsummatie begrepen. Wij verwachten U op zaterdag 30 juni 1990 om 19 u., ofwel op zondag 1 juli 1990 om 12 u. of om 13 u.

Vooraf inschrijven is echter noodzake- lijk. Dat kan bij de directie of de leerkrach- ten gebeuren. Telefonisch gaat dat ook bij Zuster Gemma (30.03.26) of bij Geert Six (30.12.79).

Doorlopend tot 18 u. is er ook tentoon- stelling van de werken van de leerlingen in de nieuwe klassen. En wellicht waagt U ook Uw kansen op de enveloppetrekking met waardevolle prijzen.

In alle geval steunt U met Uw aanwe- zigheid de plaatselijke basisschool en daar- voor danken wij U bij voorbaat.

Graag tot op onze feestmaaltijd !
De Inrichtende Macht, de Directie en de leerkrachten.

STAVELE - BEVEREN-IJZER BURGERLIJKE STAND

Geboorte :

- Kirsten Firey, dochter van Patrick en Ann Devos (Stavele).

Huwelijksaankondigingen :

- Pascal Decroos van Stavele met Karin De Coen van Roosdaal.
- Jan Pannekoecke van Stavele met Mar- tine Dekerf van Izenberge.
- Johan De Bouck van Gent met Christine Geerardijn van Beveren.
- Kris Verbrugghe van Leisele met Ingrid Vandepitte van Beveren.
- Willy Campagnie van Veurne met Nicole Verstegen van Stavele.

Overlijdens :

- Camille Berquin, 92 j., weduwnaar van Elisabeth Berquin (Stavele).
- Jérôme Rousseuw, 95 j., weduwnaar van Urbanie Devloo (Stavele).
- Gaston Laureys, 76 j., echtgenoot van Martha Vanhalme (Stavele).

K.B.G. Beveren-IJzer

Uitslag van de kaarting van 17 mei 1990.
Wonnen 3 partijen :

Top G. 352 p., Desmyttere G. 348 p., Per-
sijn J. 340 p., Flamey I. 335 p., Nuttens F.
303 p., Debergh A. 300 p., Butaye M. 294 p.

AKTIVITEITEN EN VERMAKELIJKHEDEN MAAND JUNI

Kaartingen

- Haringe, op het Haandekot maandag 11 juni kermiskaarting „Derde Leeftijd“
- Haringe, in de schoollokalen woensdag 13 juni puntenkaarting „Derde Leeftijd“
- Roesbrugge, bij P. Gunst dinsdag 26 juni puntenkaarting „Derde Leeftijd“

Vogelpik

- Roesbrugge, café „Handelshuis“ zaterdag 2 juni smijting voor de leden
- Haringe, in „St.-Jozef“ bij Cecile Ryon vrijdag 8 juni koningschap voor de leden
- Roesbrugge, bij P. Gunst zaterdag 9 juni smijting voor de leden

K.A.V. Roesbrugge-Haringe

- Reis op donderdag 21 juni naar de prachtige Voerstreek. Toeristische tocht doorheen de mooie natuur met bezoek aan de abdij Val Dieu, de Ciderfabriek te Aubel, het Amerikaans kerkhof met historisch museum te St.-Hendriks en de kapellen en openlucht-kruisweg van Moresnet in een fijn aangelegd park. Nadere inlichtingen in de boekjes van mei. Laatste datum inschrijving : 8 juni !

Kermis Beverenkalsijde

- Zaterdag 23 juni Kermiskaarting in café „Paradijs“
- Zondag 24 juni om 15 u. Wielervedstrijd Liefhebbers B.W.B. „Erepreis Fernand Feys“ inschrijving en prijsuitdeling in café „Paradijs“

ZOMERFEESTEN DE LOVIE 24 juni 1990

In de voormiddag : Eucharistieviering
Aperitiefkoncert : Koninklijke Harmonie St.-Cecilia Poperinge.

In de namiddag :
Heel wat attracties : Jan Bardi, Walter Arfeuille, telegeleide boten, hondendressuur, Filippijnse dansgroepen, kinderanimatie, ballonpost met speciale afstemming door PTT, oude moto's en oldtimers en nog veel andere attracties !
Verschillende muziekgroepen !
Eet- en drankgelegenheden !

s Avonds :
Ive optreden van BART KAELL
net ondersteuning van zijn orkest.

TE KOOP

- **TENT Pyramide IV**, zeer goede staat, helft van de prijs.
 - **RUGZAK** met draagstel.
- Zich wenden: Steenvoordestr. 61, Watou.

BRIEFJE VAN
EEN KLEINE MAN
Beste Jef,

Minister Hugo Schiltz roept moord en brand, want bij de opmaak van de begroting 1991 zal bijkomstig nog 80 miljard moeten gevonden worden, om de balans in evenwicht te brengen. Hij spreekt van nieuwe besparingen.

Er zijn echter ook anderen die denken dat er eigenlijk nieuwe inkomsten moeten aangebracht worden. Het is intussen maar al te duidelijk gebleken dat de grote firma's en vennootschappen reusachtige winsten maken, zonder daarop navenant te betalen ! Zelfs het IMF (Internationaal Munt Fonds) en de Belgische Nationale Bank hebben vastgesteld dat de belastingen niet de trend van de economische groei en zeker niet de winst van de bedrijven volgen.

In zijn toespraak tot de ACV-afdeling van Ingelmunster, op het jongste Rerum-Novarum-feest, heeft vice-eerste minister Jean Luc Dehaene letterlijk gezegd : „Er loopt iets mis met een land waar men meer betaalt voor een goede belastingadviseur dan voor een ingenieur, en waar men meer creativiteit aan de dag legt om de belastingen te omzeilen dan om de technologie te vernieuwen“. Ze weten het dus maar al te goed in Brussel, maar, weer altijd hetzelfde : ... ze doen er niets aan !

't Is nochtans zeer eenvoudig : in plaats van altijd maar loon- en weddetrekkenden te ambeteren; in plaats van steeds nieuwe belastingen te zoeken bij de huisarts, die dag en nacht rondzeult en dan nog maar 75 % van zijn wagenkosten mag aftrekken; ook bij de kleine zelfstandige, die inderdaad „zelfstandig“ al de moeilijkheden van zijn bedrijf moet dragen, en tenslotte door, zoals nu, bij een zeer recente maatregel, de bejaardentehuizen te belasten, die de dagprijs voor de schamele gepensioneerden weer zal omhoog drijven, in plaats daarvan moeten ze de fiscale wetten op de vennootschappen herzien (ten titel van inlichting van art. 94 tot art. 135 van het Wetboek van de Inkomstenbelasting). En dat zal miljarden in de schatkist brengen !

„Ja“, zegt Gusta, „we zouden verkeersminister Dehaene, die een nieuw systeem van boeten voor verkeersinbreuken aan het uitdokteren is, er ook willen op wijzen dat er op dat vlak ook een en ander misloopt : zijn dochter Mieke werd geflitst (met de wagen van papa) tegen 144 km per uur, waar men maar 120 km mocht rijden. Ze heeft 3.500 fr. boete moeten betalen. De zoon van mevrouw Henriette Claesens uit Keerbergen, die 130 km haalde waar slechts 110 km toegelaten was, moest 6.000 fr. betalen. Van waar dat verschil ? Of is het omdat Mieke eigenlijk Jean-Luc heette ?“

Dat kan !
Pol

SCHOONHEIDSINSTITUUT

VALERIE

Esthetiek - Solarium - Pedicure
Zonnebank - 3 gezichtsbruiners

Provenplein 3
8994 PROVEN
057/30 08 51

Op afspraak

Stoelen en tafels
Vlechtwerk
Biezen en riet

Paul Rappelet

Roesbruggestraat 4
8994 PROVEN

Tel. 057/30 04 63

GARAGE SERVICE
NEVEJAN
OKKAZIEMARKT
KROMBEKE 057/40 00 35

PEUGEOT 205 '89
GOLF CL Turbo d. '88
GOLF D 4deurs '87
LADA '86

SEAT Ibiza '87
MITSUBISHI Colt
FORD Siera GLD 3/89
MERCEDES 200 5/85

PEDICURE

Mevr. Vandewalle-Decaestecker
Veurnestraat 9
8980 Vleteren (Oost)

Op afspraak : tel. 057/40 01 01
Ook verzorging aan huis.

Woensdagnamiddag gesloten

Alle voetverzorgingsprodukten
en benodigdheden.

1934 - 1990

Wegens stopzetting danken

Mevr. I. PARENT-MOYAERT

en kinderen

Prof.O.Rubbrechtstraat 35

8990 ROESBRUGGE

langs deze weg

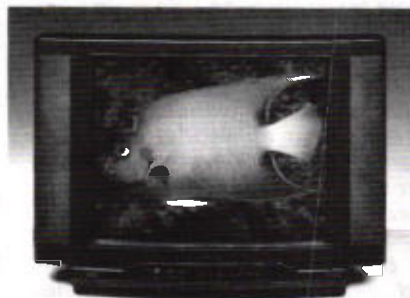
hun vele trouwe klanten.

Volg de wereldbeker voetbal op de eerste rij met SIERA

DRAAGBARE KLEUREN-TV
20 preselekties

12.490 fr.
(37 KE 1230)

STEREO - KLEUREN-TV

46.490 fr.
(70 KV 5717)

VHS videorecorder

- 4 verschillende voorprogramma-
ringen + OTR
- Elektronisch zoeken naar de TV-
zenders met PLL-systeem
- 48 preselekties

21.950 fr.
(91 SB 2)

Uw verdeler :

ELEKTRO CAPPOEN

Prof.O.Rubbrechtstraat 12 - ROESBRUGGE

Tel. 057/30 05 94

AL WEERSKANTEN VAN DE SCHREEVE

Op è zomerschen achternoeene ging meneere paster Boneure van Beveren, met zyn veloo op huusbezoek naar de Geethoek en è ging binnen toe Mieltje Beuns. Waarschijnlijk wos de Geethoek over veele jaaren nog è gehucht è weest, maar nu stoegen er ol thoope nog vier huuzetjes waarvan dat 't grootste nog leeg stoeg. Mieltje weunde daar olleene in een van die kotjes.

„Je meugt er niet veele op letten, meneere paster, dat 't hier ol è beetje overende staat” zei Mieltje... „want 'k hen ik hier geen vrouwmens om dat effen te doen en 'k staan met ol mien werk op 't land en met mien eenigte beestjes !” Mieltje schonk voor elk è glas.

„Maar dat verwondert mien da'je gie niet è trouwt zyt !” zei de paster.

„'t Wos omda'k benauwd wos van slecht te vaaren !” lachte Mieltje... „'k Gaan è keer d'histoire vertellen die hier gebeurde op de Geethoek over wel meer of honderd jaar... Dat huus hier rechtover dat leeg staat, wos toen è herberge, waar dat er in groote, zwarte letters boven de voordeure stond «Bij de Kallegeete». De bazinne wos è schoon, snel vrouwmens, met lang zwart haar, waarachter dat 't mannevolk ongehoord zot wos... Bijzonderlyk de blauwers en de marchands zaaten daar, tot gat in den nacht, te drinken en te batavieren... maar als ze 's nuchtens voort gingen waaren z'ol hulder kluiten kwijt, versta je, meneere paster...! Dat duurde alzoo è jaar lang... Maar op è nacht dat 't maaneklaar wos had er è blauwer è zien, dat er daar aan de voordeure, è spook geheele in 't witte, op è leere stoeg te schilderen aan die letters boven de deure... en ols ze 's nuchtens goed keeken, wos er maar één letter veranderd en stond er toen «Bij de Kaalegeete». Maar je moet horkten, 's anderen-daags begoste de bazinne ol heur haar te verliezen... groeiden heur tanden vooruit, ze kreeg hoorens en ze liep rond ol blèeten... ze vluchtte weg over de stikken en ze is nooit meer weere è keerd... Dat huus is oltyd bluuven leegstaan...”

„Maar, ol de vrouwmensen zijn daarom van die soorte nie !” zei de paster... „Olzo è proper, verstandig vrouwmens zou hier toch welkom zijn !”

„Weet je gie olzoo een voor mien ?” vroeg Mieltje.

„Hèwé, bijvoorbeeld de weeuwe van Aloïs Blamot waare vanpasse !”

„Wuk dat, Wiesten Blamots weeuwe !” riep Mieltje... „Nooit van mien leeven, meneere paster... Ol dat Wiesten in zijn handen had hèt, is nieten meer weerd, weet je datte... 'k Hen in den tyd nog zijn brommer over è nomen, omdat 'n bofte dat 'n nog zoo goed wos... maar 'k hèn der veele meer moeten langsten lopen of da'k er koste opzitten en 'k willen olzoo geen tweede keer meer vaaren wei, meneere paster...!” KWAAK

DE IJZERBODE

Verantwoordelijke uitgever:
Drukkerij Schoonaert
Bergenstraat 1
8990 Roesbrugge
tel. 057/30 03 79

INFORMATIEBLAD voor de DIEPE WESTHOEK
met bijdragen over regionale geschiedenis en populaire wetenschap
20e Jaargang Nr. 7-8 juli-augustus 1990

Wordt maandelijks
gratis verspreid in:
Roesbrugge - Haringe
Proven - Krombeke
Stavele - Beveren - Watou
Jaarabonnement : 200 fr.

Dr. hist. Godgaf (Dieudonné) DALLE

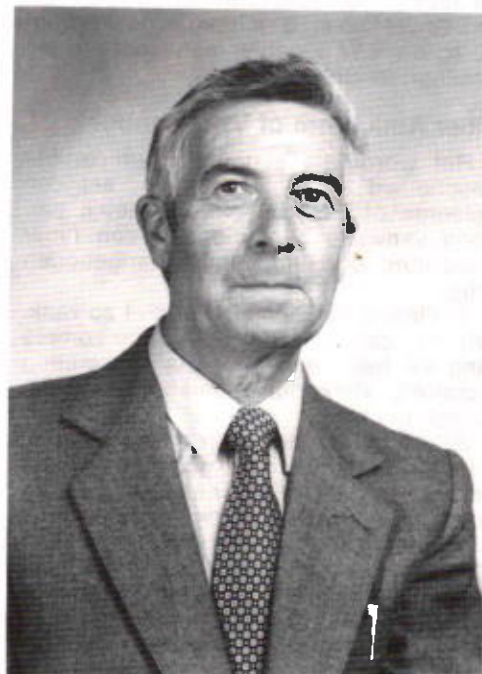
Erudite demograaf van Veurne-Ambacht, land van mest en hooi.
Geschiedenispecialist kreeg zijn "Cahier" van de V.W.S.

Op vrijdag 8 juni jl. werd te Esen bij De Dolle Brouwers, Roeselarestraat 12B, hulde gebracht aan twee uiterst verdienstelijke Westvlamingen: de heer Roger-A. Blondeau die zich gekonterfeit vindt in V.W.S.-cahier nr. 142 en de heer Godgaf D. Dalle aan wie het V.W.S.-cahier nr. 143 is gewijd (1). Op die manier wordt de erkentelijkheid vanwege het "letter"-minnend Vlaanderen tegenover deze zgn. "lichtende" voorbeelden duidelijk geïllustreerd. In het najaar verschijnen nog de cahiers over Simon Stevin (nr. 144) en Bert De Wilde (nr. 145), wat zo het jaarbestand van zes nummers volledig maakt. Over deze hulde van vrijdag 8 juni schrijft „Het Volk”:

"Heelwat volk, maar vooral veel sfeer was er bij De Dolle Brouwers waar de V.W.S.-cahiers nr. 142 (Roger-A. Blondeau) en nr. 143 (Godgaf Dalle) werden voorgesteld. Begrijpelijk dat burgemeester Laridon fier was dat deze eenvoudige huldiging precies te Diksmuide georganiseerd werd, waarbij ook het provinciebestuur zich had laten vertegenwoordigen door baron Henri d'Udekem d'Acoz, voorzitter van de provincieraad".

In het vorig nummer van „De IJzerbode” hadden wij het uitgebreid over het V.W.S.-cahier nr. 142, Roger-A. Blondeau, „Geschiedenis en Wetenschap”, door ondergetekend samengesteld.

In dit nummer willen wij dr. hist. G. Dalle doorlichten over wie lic. hist. Jan Van Acker, stadsarchivaris van Veurne, een „cahier” volschreef (1).

Dr. hist. Godgaf (Dieudonné) Dalle

De officiële Westhoek telt drie arrondissementen, Veurne, Diksmuide en Ieper met 18 gemeenten en 92 deelgemeenten. De oppervlakte bedraagt 118.700 ha wat neerkomt op 38% van de totale oppervlakte van de kustprovincie.

Al is deze Westhoek dan al niet zo wereldwijd, voor velen is dit nog veel te groot en mogen de grenspalen niet veel verder reiken dan de ligustrumhaag op 't einde van 't hovetje. Deze mentaliteit heeft velen onder ons parten gespeeld en vaak werd de paardebil te laat bij het hoofdstel opgehangen.

Akkoord, de Westhoek heeft zijn diversiteiten met vele eigenheden die ieder voor zich koestert en knuffelt. Mijn piemeltje schoon piemeltje. En toegegeven Koekelare is Roesbrugge niet en Poperinge is Ieper niet.

Er is in de Westhoek een Westkust, een IJzerstreek, een Houtland en een Hoppe-land, een Heuvelland en een Veurne-Ambacht, Bachten de Kupe en nog andere. Allemaal schorten groot maar schoner dan de dagen. „De Westhoek is een regio die vol paradoxen zit” (2)

Veurne-Ambacht, sappig poldergebied

Noortje de Roy van Zuydewijn situeert Veurne-Ambacht „tussen de rivier de IJzer en de grens met Frankrijk, Bachten de Kupe zeg maar” en tipeert dit stukje Westhoek als „een sappig poldergebied dat geurt naar mest en hooi, waar men de straffe zeewind voelt die het klimaat wat koeler doet lijken” (3)

Midden dit sappig poldergebied ligt Sint-Joris op de IJzer, een steenworp van Nieuwpoort. „Het is een der echte platte-landsdorpen heel stil en rustig met een zeldzame landelijkheid” (4)

Op 19 juli 1920 werd Godgaf Dalle aldaar geboren. Hij werd door het vonte-water als Dieudonné van de erfzonde bevrijd maar de ambtenaar van de burgerstand ging dwars liggen. Hij schreef de kleine pagadder, waarschijnlijk in een na-oorlogse en Vlaamse-Oudstrijdersreflex in de boeken op, niet als Dieudonné, maar als Godgaf, Petrus. Geen vaderlanderke maar een steenrots. Op die manier zou men in dit wonderbaarlijke landje van compromissen en amendementen kunnen

kiezen naar rato van enig unitair- of federalistisch geborneerd zijn, tussen Dieudonné of Godgaf. Al moeten wij toegeven dat Dalle zijn overtuigd Vlaams engagement nog nooit onder stoelen of banken heeft gestoken. Zeker geen kerkstoelen. „Zo liep hij in 1958 eenvoudig weg uit de hoogmis toen vanop de kansel de herderlijke brief tegen de Volksunie werd voorgelezen!” (5)

De liefde voor zijn streek heeft hij a.h.w. met de moedermelk meegekregen. Van kindsbeen af interesseerde hij zich voor zijn dorp en streek en voor toestanden uit ver- en nabije verleden. Hij zocht hoe de plaatselijke bevolking met hun typische levensstijl en leefgewoonten de nooit aflatende strijd streden tegen de overmacht van het water. Indachtig de aloude wijsheid, dat men maar écht van iets of iemand kan houden wat men kent, ging hij geschiedenis studeren aan de Rijksuniversiteit te Gent waar hij in 1943 licentiaat werd in deze discipline. In 1959 doceerde hij aan de zelfde universiteit o.l.v. prof. Hans van Werveke met zijn

proefschrift „*De bevolking van Veurne-Ambacht in de 17e en 18e eeuw*”. Studie die bekroond werd door de Koninklijke Vlaamse Akademie voor Wetenschappen, Letteren en Schone Kunsten van België en die in 1961 door diezelfde instelling werd uitgegeven. Proefschrift dat tot op heden voor wat de demografische studie van Veurne-Ambacht betreft, nog steeds als een schoolvoorbeeld geldt (473 p.)

Wie meer wil weten over zijn leven en werk, publikaties en studies kan dit alles vernemen in *De IJzebode van mei 1982 op blz. 123 en 124*. Daar kan men ook lezen over zijn activiteiten als schriftdeskundige en zijn expertisen die hij in die functie voor tal van rechtbanken moet uitvoeren. Ofwel kan men zich tegen de prijs van 80 fr. de V.W.S.-cahier aanschaffen. Bij boekhandel Schoonaert.

Liber Amicorum of Vriendenboek

Het wordt als een uitzonderlijke eer beschouwd en meer dan dat, als een geleerde of een zeer verdienstelijk persoon vanwege zijn vrienden een *Liber Amicorum* of Hulde-album aangeboden krijgt.

In Vlaanderen gebeurt dit niet zo vaak. Wij zijn, ook al waren de laatste zomers lang en heet, een koel ras van weinig woorden, vierkante manieren en geen complimenten.

Zo'n *Vriendenboek* wordt dan nog doorgegaans aangeboden ter gelegenheid van een verjaardagsviering eens de zeventig voorbij, ook al bereikt niet iedereen die Kaap der Wijzen. Het huldeboek bevat dienvolgens talrijke bijdragen ofwel over de gehuldigde zelf, zijn beroeps- en (of) zijn interessesfeer of wat en hoe hij was op wetenschappelijk, literair of doodgewoon menselijk vlak.

Ik haalde te dezer gelegenheid *Vriendenboeken* boven van Achilles Van Acker toen hem dit in 1973 werd aangeboden t.g.v. zijn 75^e verjaardag. En dit van Robert Stock die dit kreeg in 1975 t.g.v. zijn 70^e verjaardag. Ook dit van Jan de Cuypere nam ik er nog bij, dat verscheen in 1976 t.g.v. zijn 80^e verjaardag. Toen ik aan de lijve ondervond hoe gevaarlijk het is zo'n materie van de boekenplank te nemen was het al een paar avonden veel te laat geworden. Ik herlas in *Liber Amicorum* van kanunnik Stock de bijdragen van mijn oud-schoolhoofd Georges De Gruytere;

mijn oud-leraar, inspekteur sek. ond. Karel de Busschere; mijn inspekteur A. Walgraeve; mijn vriend hoofdinspekteur André Durnez en vele anderen, allen van de Torhoutse normaalschool. In het hulde-album van Jan de Cuypere herlas ik de bijdrage van dr. hist. Dalle over „*De bevalling : een pijnlijk en gevaarlijk godsgericht*”. Ik overliep de lange lijsten van vrienden-intekenaars, waarvan velen ondertussen het tijdelijke met het eeuwige hebben gewisseld.

Een *Liber Amicorum* vertedert, trekt mondhoeken naar een stille glimlach, herinnert aan en verankert vriendschapsbanden. Bij het lezen van de bijdragen wordt tijd en stond vergeten. Het is als bij het doorbladeren van een verschoten fotoalbum waar men terug vrienden en kennissen ontmoet van wie de herinneringen beklijven.

Dankbaar en gevoelig

De erkenning van de inzet van dr. hist. Godgaf Dalle voor de studie van de geschiedenis en de demografie, de monumentenzorg en het kultuurtoerisme in de Westhoek wordt dit najaar geïllustreerd op een grootse hulde met academische zitting waarop het *Huldealbum Dr. hist. G. Dalle. Getuigen in Polderklei* aan de jarige zeventiger zal worden aangeboden. Dr. hist. Dalle heeft de grenzen van zijn Veurne-Ambacht voor een groot publiek opengezet. Hij heeft de kennis van het verleden met monnikengeduld bij elkaar gegaard en dit vertaald naar een brede massa via talloze bijdragen in wetenschappelijke tijdschriften en periodieken. Hij schreef boeken en brochures waarvan zijn *Gids voor Veurne-Ambacht* (6) een erg bruikbaar en gedegen werkinstrument is. Hij deelde zijn kennis mee via lessen, colloquia en voordrachten. De Kasselrij Veurne heeft immers een lange geschiedenis. Vanaf de *Castella recens facta* die enige bescherming bood tegen de invallen van de Noormannen, tot aan de Oostenrijkse tijd, de Franse tijd, de Verenigde Nederlanden en het Juicht-Belgen-juicht-tijdperk staan de bronnen van dit stukje Westhoeksgeschiedenis zeker nog niet droog.

Zo bewijst prof. dr. jur. Dirk van den Auweele, mediëvist en historicus aan de rechtsfakulteit van de K.U.Leuven dat de oudste plattelandskeure van de zuidelijke

Nederlanden een Veurne-Ambachtse aanleggenheid is. De *Cora Furniensis*, die dateert van vóór 1147 was bestemd voor de Kasselrij Veurne, al werd dit *landrecht* later geïsurpeerd in het Veurnse *stadsrecht*.

Vele anderen hebben zich eveneens gebogen over dit *sappig poldergebied, dat geurt naar mest en hooi* en gezocht in oude archieven waar veel te ontdekken en te onthouden valt. Maar dr. hist. Dalle heeft er zijn leven van gemaakt.

Bescheiden als hij is, probeert hij zich altijd ongezien op de achtergrond te verschansen wat hem meestal nog lukt ook, gezien hij net één centimeter te klein is om sjampetter te kunnen worden.

Naast belezenheid, geleerdheid en eruditie siert nog een andere eigenschap de jarige (19 juli).

Hij is een dankbaar en gevoelig mens met respect voor de essentiële humane waarden. Bij iedere gelegenheid, zo ook vrijdag 8 juni jl. te Esen, maakt hij gebruik van de geboden kans om naast zijn vrouw ook zijn ouders te danken die met grote inspanningen en veel ontzeggingen het mogelijk maakten dat hij aan de universiteit kon studeren. Karel de Busschere citeert prof. dr. Stock wie wij hier passend kunnen aanhalen : „*Breng een jong mens, wie hij ook zij, of uit onverschillig welke levenskring, zover als het kan*” (7). En Godgaf Dalle heeft het ver gebracht. Een leven lang leraar geschiedenis, lid van het Provinciaal Comité voor Monumenten en Landschappen, stichter, voorzitter en lesgiver van de Westvlaamse Gidsenkring, bestuurslid van het Genootschap voor Geschiedenis van Brugge (de 150 jaar oude Emulatie !).

Zo zouden wij kunnen doorgaan met zijn verdiensten te roemen. We zouden er hem een slechte dienst mee bewijzen : *Fama tribunis antecedit*, vermaardheid loopt op de mensen vooruit. Dit is het laatste wat Godgaf Dalle voor zichzelf zou wensen.

Getuigen in polderklei

In het najaar worden de voorintekenaars, wier namen in het Huldeboek dr. hist. G. Dalle, *Getuigen in Polderklei* vermeld worden, uitgenodigd op de plechtige viering van de historicus die voor Veurne-

(vervolg blz. 643)

BOUWWERKEN HUGO VERMEULEN

Obterrestraat 56
8994 PROVEN

Tel. 057/30 06 74

★ Wij doen alle afbraak- en grondwerken met kraan of bulldozer.

Beschikbaar aan zeer voordelige prijzen:
MATERIALEN UIT AFBRAAK:

- betonnen boordstenen
- 1 lot dalen
- lot Eternitplaten
- open haard
- hangend model
- zeer voordelige prijs
- steenbrokken
- geleverd met kamion
- teelaarde
- geleverd met kamion
- GRATIS TE BEKOMEN
- aarde voor vulling

WETENSCHAP IN DE TAAL DER VLAMINGEN (26)

Vanaf Jacob van Maerlant tot de stichting van de Akademiën

Wat vooraf ging : Acht woorden Nederlands / Het Oudwestvlaamse herbarium / Jacob van Maerlant / Karel van Hulthem / Sterrenkunde in de volkstaal / Geneeskunde in de Middeleeuwen / De publikaties van dr. apoteker L.J. Vandewiele / Jan Yperman / Meester Thomas Scellinck / De boekdrukkunst en een Vlaamse inkunabel / Wiskunde in de volkstaal / Rekenkunde van Gielis van den Hoeck / Het Cruilde-Boeck / De pest en pestboekjes / Lobelius en zijn Kruidtboek / De verheffing van de volkstaal / Simon Stevin van Brugge / Johannes Baptista van Helmont / Farmacie, ekologie en plantkunde / Diergeneeskunde / Van Helmont jr. en Keldermans / Chirurgijn Jan Palfijn / Troost der Armen... / Martinus van Hille / Het duo Verheyen-Sassenus / Engelbertus Capueel / Taaltoestanden en wetenschappen in de 18e eeuw / De runderpest / De publikaties van Vilain XIII / La Société littéraire de Bruxelles / Vroedkunde / Van Bavegem en Van Daele / Jan Bernard Jacobs en Jan Albert Roselt / De "Vroedkundige Oeffenschool" / De Theresiaanse Akademie / Petrus Engelbert Wauters / Delfstofkunde en geneeskunde / Dysenterie of rode loop / Nog in de Oostenrijkse Tijd / De Franse Tijd / De Republikeinse kalender / Jozef-Frans Kluyskens / Kesteloot en Sommé / Heroprichting van de Akademie / De Zuid-Nederlandse universiteiten / Het Nederlands in Vlaanderen / Het wetenschappelijke leven in de Hollandse Tijd / Nederlandstalige publikaties in het Zuiden.

Hendrik Conscience door X. de Cock

De Belgische verfransingspolitiek

Hendrik Conscience (1812-1883), die zijn volk leerde lezen, beschreef in zijn *Geschiedenis mijner Jeugd*, de overgangstijd van het Verenigde Koninkrijk naar de Belgische Staat, een gebeurtenis die hij als volwassen man had beleefd, op de volgende manier (*spelling aangepast*) : „Ondertussen had het Nederlandse Staatsbestuur, voor de Vlaamse provinciën, het gebruik der moedertaal in de openbare zaken en in het onderwijs verplichtend gemaakt.

Toen eindelijk de omwenteling van 1830 op handen was, deden de Walen de taaldwang zeer hoog tegen het Staatsbestuur gelden en vonden weinig moeilijkheid om het Vlaamse volk wijs te maken dat het daarvoor evenzeer te klagen had, vermits men de Hollandse (?) taal opdroeg.

De omwenteling eens volvoerd zijnde, meenden de aanleiders dezer beweging het gebruik der Vlaamse taal in België te moeten bevechten, ten einde deze band van stamgenootschap tussen de beide van elkaar gescheurde natie-gedeelten voor altijd te verbreken. Vóór de omwenteling was Hollands geen Vlaams; na de omwenteling werd het weder Hollands !”⁽³²¹⁾

Conscience's *Geschiedenis mijner Jeugd*, verscheen postuum in 1888, vijf jaar na zijn dood, maar hij was vijftig jaar vroeger reeds dezelfde mening toegedaan⁽³²²⁾.

Toch dient gezegd dat de auteurs die ik heb geraadpleegd (H. Elias, M. Lamberty, L. Picard, A.W. Willemsen, D. Wilmars)⁽³²³⁾, het er over eens zijn dat de Belgische staatslieden niet erop uit waren de Vlaamse provincies stelselmatig te verfransen. Dat was inderdaad niet nodig, omdat die verfransing van zelf tot stand zou komen. Maar dat er onder die staats-

lieden te vinden waren, die meenden dat de eenheid van de Staat zich ook in de eenheid van de taal moest weerspiegelen, valt niet te loochenen.

Weliswaar vormde de Nederlandssprekende bevolking de meerderheid - volgens de volkstelling van 1846 waren er 2.471.248 inwoners die gewoonlijk Vlaams spraken en 1.827.141 waarvan de omgangstaal het Frans was. Maar dit overwicht in aantal had niets te betekenen tegenover het overwicht in belangrijkheid vanwege de Franstaligen. Immers de economisch en maatschappelijk leidende bevolkingskringen waren ook in Vlaanderen verfransd, aangezien het Frans de kultuurtaal en tevens de internationale taal was. Het Vlaams daarentegen bestond alleen maar uit een aantal zeer verschillende dialecten, zonder eenheid van spelling, die dus maar moeilijk konden geschreven worden (pas op 1 januari 1844 werd bij Koninklijk Besluit de spelling van het Vlaams voor de vertaling van wetten en besluiten vastgelegd).

Zelfs koning Willem I had - zoals we gezien hebben - in de laatste maanden van het Verenigde Koninkrijk reeds ten dele voor de verfransing moeten kapitulieren. Men kan dus wel denken hoe het bij het verdwijnen van de „Hollanders” is geweest. Wel werd door artikel 23 van de Grondwet bepaald : „Het gebruik der in België gesproken talen is vrij; het kan slechts krachtens een wet geregeld worden en dan alleen voor de akten der openbare overheid en in rechterlijke zaken”, maar de verfransingsmaatregelen volgden elkaar in versneld tempo op. De 15^e oktober 1830 werd de Vlaamse Kamer bij het Beroepshof te Luik afgeschaft; de volgende dag werd bij dekreet de kommandotaal van het leger volledig Frans; op 22 oktober werd voor het onderwijs de verplichting van het gebruik „der Hollandse

taal” afgeschaft; op 16 november verscheen een besluit waarbij werd bepaald dat de tekst der wetten in het Frans zou gepubliceerd worden. De zgn. vrijheid van het taalgebruik voor het gerecht kende maar beperkte gevolgen inzake Nederlandstalige rechtpleging, en dan nog alleen voor enkele burgerlijke rechtbanken en niet voor al de behandelde zaken. Dat was het geval te Turnhout, Oudenaarde, Brugge, Veurne en Ieper : assisenzaken werden steeds in het Frans behandeld en het Hof van Beroep te Gent, opgericht in 1832, had in 1864 nog in geen enkele zaak het Nederlands als voertaal gebruikt.

Bij dekreet van 16 december 1830 beval het Voorlopig Bewind dat tegen 31 december de drie universiteiten moesten heropend worden, maar ditzelfde dekreet bracht een ware aftakeling van onze universiteiten met zich mee. Zo werden te Gent de fakulteiten van Letteren en Wetenschappen afgeschaft. De cursus in de Nederlandse Taal- en Letterkunde verdween eveneens uit het programma, net als de verplichting om in het Latijn te doceren. Zodat het Frans de academische taal werd, zowel te Gent als te Leuven, als bij de heroprichting van de Katholieke Universiteit te Mechelen in 1834. Het middelbaar onderwijs gericht op de universiteit heeft zich natuurlijk aan die verfransing aangepast, voor zover dit nog nodig was.

Omdat de taal van de administratie, het gerecht, het onderwijs, het leger, de banken, handel en industrie, het Frans was, diende men deze taal te spreken. Om de voornaamheid van een zaak te demonstren werd het uithangbord ervan in het Frans gesteld. Zelfs de plattelandsbrouwers volgden dit voorbeeld in hun meest afgelegen cafeetjes. Het getuigde van

eerbied en waardering als men iemand in het Frans aansprak. Wie uit de volksklasse hogerop wilde, moest Frans leren. In zijn maatschappelijk streven discrimineerde de Vlaamse volksmens zijn eigen taal, die hem geen enkele kans gaf tot maatschappelijke en economische ontplooiing. Zelf sommige geschriften ter verdediging van de Vlaamse taal werden in het Frans gesteld.

Dat er in die kontekst, van publikaties van wetenschappelijke werken in de volkstal geen sprake was, hoeft niet te verwonderen. Wel werd te Antwerpen in 1830, bij J.B. Heirstraeten, een werk gepubliceerd dat samengesteld was door Th. Prior en steunde op geschriften van de Ierse Anglikaanse bisschop en filosoof George Berkeley (1685-1753), en waarvan de eerste druk verscheen te Amsterdam in 1747: *Verhandeling over de geneezende kragten van teerwater; gestaafd door een egt verhaal van deszelfs gelukkigen uitslag in het geneezen van zeer veele en verscheidene ziekten, uit geloofswaardige berichten samengesteld*. Een late herdruk van een verouderd en medisch onbelangrijk werk.

De Taalminnaren op de bres

Niettegenstaande koning Willem in het Zuiden uitgeschakeld was, waren er in Vlaanderen nog steeds orangisten te vinden, ook al waren ze niet talrijk, wat te begrijpen is aangezien het geen aanbevelingswaardige gezindheid was in de jonge Belgische Staat. Wie als orangist bekend stond moest hiervan soms wel de gevolgen dragen: Jan Frans Willems werd als ambtenaar van de registratie verbannen naar Eeklo in 1831 en professor J.L. Kesteloot werd in 1835 bij de reorganisatie van de Gentse universiteit op pensioen gesteld. Toch zijn uit de orangisten, die zich weldra met de bestaande situatie moesten verzoenen, de flaminganten ontstaan die actief zouden deelnemen aan het Vlaamse ontwaken na 1830.

Tegen het einde van het jaar 1830 verscheen er reeds een protest tegen de verfransing van het universitaire onderwijs te Gent, in *De Antwerpenaar*, van de hand van de orangist en liberale flamingant Jan Frans Verspreuwen (1807-1860), studiemeester aan het ateneum te Antwerpen. En eigenaardig genoeg kwam er in 1831 een pleidooi voor een Vlaamse universiteit te Gent van een Franssprekende Luxemburger, Charles Antoine Tandel (1801-1854), gewezen hoogleraar aan de Krijgsschool en algemeen provinciaal opziener van het lager onderwijs, met zijn werk: *Plan d'une université pour la Belgique, accompagné de réflexions sur la surveillance en matière d'instruction publique et sur l'usage de la langue maternelle*, dat echter anoniem verscheen. Hij was van oordeel dat er in dit tweetalig land ook twee universiteiten moesten bestaan, een Vlaamse te Gent en een Franstalige te Luik. Het volgende jaar (1832), verscheen een brochure van Ph. Blommaert getiteld: *Aenmerkingen over de verwaarloozing der Nederduytsche tael* (18 p.).

In de jaren die volgen op de Belgische onafhankelijkheid verschijnt er wel een en ander in de volkstal, maar het was allemaal van letterkundige en eventueel van geschiedkundige aard. Wie over geneeskunde of wetenschappen schreef, deed dat in het Frans.

Alleen Jan Frans Willems kreeg bij zijn studie van Middel nederlandse handschriften enig contact met wetenschappelijke verhandelingen, die echter van vele eeuwen vroeger dateerden en dus alleen maar een historische waarde hadden. In 1832 bestudeerde hij het Van Hultemse handschrift, waarvoor hij een toelichtende nota schreef, op 28 maart 1832, zoals we vroeger hebben gezien. Op 10 juni van hetzelfde jaar wijdde hij drie bladzijden aan het 14^e eeuwse traktaat, *De Secretis Mulierum*, vermoedelijk van de hand van Albertus Magnus, en bestaande uit vier lange gedichten, gesteld in het Middel nederlands, waarvan twee tot de wetenschappelijke literatuur mogen gerekend worden: *Een gedicht op de vrouwenheimelicheit en de vroedkunde* (87 p.)⁽³²⁴⁾ en *Een ander op de Gelaet- en Karakterkunde* (14 p.).

Einde 1835 - Willems was intussen ontvanger der registratie te Gent geworden en opgenomen in de Académie royale de Belgique - begon hij samen met priester Jan-Baptist David (1801-1866), die kort daarvoor hoogleraar was geworden in de Nederlandse taal en letterkunde aan de katholieke universiteit van Mechelen (die op 1 december 1835 naar Leuven werd overgebracht) te ageren voor de oprichting van een Akademie, met de bedoeling de Vlaamse volkstal tot een kultuurtaal uit te bouwen.

Niet alleen doceerde David Nederlandse taal en letterkunde te Mechelen-Leuven, maar ook te Gent werd in 1835 tweemaal per week college gegeven in de geschiedenis van de moderne literaturen en de Nederlandse letterkunde door Jan-Hendrik Bormans (1801-1878), maar wanneer hij aangesteld werd als hoogleraar aan de Luikse universiteit in 1837, werd hij te Gent niet vervangen en verdween de leergang Nederlandse letterkunde uit het programma.

In mei 1836 verscheen het eerste nummer van *Bijdragen der Gazette van Gend voor Letteren, Kunst en Wetenschappen*, maar met wetenschappen was literatuurwetenschap bedoeld. Toch zou men het volgende jaar de eerste publikatie meemaken van een in volkstal gesteld leerboek, met als titel: *Lessen over de werktuyg- en scheykunde by de school voor Kunsten en Ambachten te Gend*. Het was van de hand van Edward Jacquemijns (1806-1874), een geneesheer die tevens gepromoveerd had in de farmacie en de natuurwetenschappen, en die van 1831 tot 1843 scheikunde en nijverheids-huishoudkunde onderwees aan de Stads-nijverheidsschool te Gent. Hij publiceerde nog bij D.J. van der Haeghen te Gent: *Handboekken der Chemie*. Ook in 1837 verscheen er bij de Académie royale een prijsvraag over de kwaliteit van de inlandse meekrap, waarop twee niet be-

kroonde antwoorden in het Nederlands werden ingediend. Een andere prijsvraag, over de aardappelziekte, kreeg 39 Franse en 8 Nederlandstalige antwoorden, maar van deze laatste werd geen enkele bekroond. Zij waren het werk van niet-wetenschappelijk geschoolde, landelijke notabelen, die de stedelingen eens wilden vertellen hoe het moest. Een van die antwoorden was het werk van een gemeenteraadslid van Wezenmaal: *De aerdappels zijn ziek, maar het is geene ziekte*⁽³²⁵⁾.

Intussen was op 4 november 1836 door J.F. Willems en J.B. David te Brussel een *Maetschappij ter bevordering der Nederduytsche Tael en Letterkunde* gesticht, waar de spellingskwestie (verhollandsing tegenover voorstanders van afzonderlijke Vlaamse tael) aan bod kwam en waar gepleit werd voor de oprichting van een eigen Vlaamse akademie. De oprichting hiervan was zelfs ter sprake gekomen in de vergadering van de Académie royale van 11 januari 1839. Ook Adolphe Quetelet, vaste sekretaris van de Académie zou overtuigd geweest zijn van de noodzakelijkheid van een *section flamande*, maar dit bleek vooralsnog niet te verwezenlijken wegens de sterke anti-Vlaamse sfeer, die er in de Académie royale heerste⁽³²⁶⁾.

In 1839 werden te Brugge een paar wetenschappelijke verenigingen in het leven geroepen, die opvielen doordat ze ook wel eens met een Nederlandse naam werden geciteerd: *Medisch-Heelkundige Vereeniging van Brugge*, en de *Vereeniging voor Natuurwetenschappen*.

R.A.B.

Volgende keer:

*De taalminnaren en de wetenschap
Landbouw... en cholera
De Stichting van het Willemsfonds*

- (321) H. Conscience, *Geschiedenis mijner Jeugd*, Brussel, s.d. hfdst. XV, p. 236-237.
- (322) Zie de voorrede van *De Leeuw van Vlaanderen*, 1^e uitgave, 1838, p. V.
- (323) H. Elias, *Geschiedenis van de Vlaamse Gedachte*, Antwerpen, 1963, dl. 2, p. 18; M. Lambert, *De Philosophie der Vlaamsche Beweging*, Brugge, 1963, p. 73-75; L. Picard, *Evolutie van de Vlaamse Beweging van 1795 tot 1950*, Standaard-Pocket, Antwerpen, dl. 2, p. 19; A.W. Willemsen, *De Vlaamse Beweging I, van 1830 tot 1914*, dl. 4 van Twintig Eeuwen Vlaanderen, Hasselt, 1974, p. 48-49; D. Wilmars, *De psychologie van de Franstalige in Vlaanderen. De Achtergrond van de taalstrijd*, Antwerpen, 1966, p. 54.
- (324) *Der Vrouwen Heimlicheit. Een laat-middeleeuws leerdicht in Nederlands van nu gezet door Dr. L. Elaut*, Gent, 1974, Inleiding p. XVI-XXI.
- (325) *De Weg naar Eigen Academiën, 1772-1938*, Brussel, 1938, p. 77.
- (326) *idem*, p. 73.

**FOLKFESTIVAL
Dranouter**

3-4-5/8/90

MICHEL CAPOEN

Waaenburgseweg 67 - KROMBEKE

Tel. 057/40 08 54

LOOD- en ZINKWERKEN
AANHANGWAGENS

Dr. hist. Godgaf DALLE

(vervolg van blz. 640)

Ambacht een lichtbaken is geweest en dit nog steeds is. Zeer binnenkort verschijnen nog talrijke bijdragen van zijn hand zoals *Veurne, eind 16^e eeuw, topografie van armoede en rijkdom* en verder nog *De Nieuwpoortse vloot in 1778-1783* en zeer binnenkort *Veurne in de tijd van Georges Verschingel*. In juni 1991 verschijnt zijn lijvig boek, *De Geschiedenis van de Panne* en speciaal voor de lezers van *De IJzerbode* publiceert hij in dit nummer een kleine rekonstruktie van de eertijdse bewoning in onze streek.

Diegenen die het Huldeboek G. Dalle wensen, gireren 840 fr. op rekeningnr. 750-9081274-01 van Uitgeverij De Rode Bles, Kwadestraat 21 te 8486 Beauvoorde, met vermelding Huldeboek G. Dalle. Voor deze prijs krijgt de intekenaar een schat van informatie, zoals uit onderstaande inhoudstafel blijkt.

Elie E. Balduck

- (1) Elie E. Balduck, Roger-A. Blondeau, *Geschiedenis en Wetenschap*, 80 fr.
Jan van Acker, Godgaf Dalle, *Er roert iets bachten de Kupe*, 80 fr.
Verkrijgbaar druk., boekh. Schoonaert, Roesbrugge.
- (2) Gwij Mandelincx, *De Westhoek Vijftmaal* (50.000 ex.). Uitg. Artie-Historia Brussel (1987).
- (3) Met het oog op West- en Oost-Vlaanderen, Gottmer reisgidsen, Uitg. J.H. Gottmer, Haarlem (1986).
- (4) Leo van Egeraat, *De Vlaamse Kust*, Uitg. Davidsfonds Leuven (1990).
- (5) Jan Van Acker, G.D. Dalle, *V.W.S.-cahiers*, nr. 143, blz. 3.
- (6) G. Dalle, *Gids voor Veurne-Ambacht*, geb. 264 blz. geïll. Uitverk. Wordt zeer binnenkort herdrukt.
- (7) Dr. R. Stock, *Liber Amicorum*, Lannoo Tielt (1975) blz. 82.

Inhoudstabel Huldeboek G. Dalle

- F. BECUWE :**
St.-Niklaas - Beoosterpoort.
Het middeleeuwse grondbezit van de Veurnse Witherenabdij Sint-Niklaas.
- M. CLOET :**
Kerkelijke infrastructuur en godsdienstig leven te Veurne in 1768-1769.
- E. COULIER :**
Veurne in toeristische gidsen, 1870-1980.
- J. DE MEULEMEESTER :**
Markt, Burcht en Kerk in Vlaanderen en Artesië.
Enkele topografische vaststellingen.
- M. DEWILDE & J. DE MEULEMEESTER :**
Van abtswoning tot monnikenverblijf.
Een bouwhistorische en archeologische benadering van de prelatuur van de O.L.Vrouw Ten Duinenabdij te Koksijde.
- L. DEVLIEGHER :**
Altaren voor de abdij van Voormezele.

J. MERTENS :

Weerbare mannen en bevolking : het Brugse Vrije ca. 1640.

O. MUS :

Aspekten van de bierindustrie te Ieper in de vijftiende eeuw.

W. PAUWELS :

De Belgische Omwenteling te Veurne (1830-1831).

J. TERMOTE :

Bewoningsgeschiedenis van de noordelijke Westhoek, 5e-12e eeuw.

M. TIMPERMAN :

Pottenbakkerijen tussen Pottenmarktstraat en Vuldergracht in Veurne in de 17e en 18e eeuw.

L. VALCKE :

Om en rond Maria Doolaege, flamingante en dichteres uit de Westhoek.

J. VAN ACKER :

Evolutie en terminologie van de Veurnse magistraten in het Ancien Régime.

A. VAN DEN ABEELE :

St.-Maartensfeest bij de Brugse arme meisjes, 1775.

CHR. VANDENBROEKE :

Arbeidsprestaties en seizoenschommelingen : enkele aanvullende beschouwingen.

A. VANDEWALLE :

Het Natiehuis van de Portugezen te Brugge op het einde van de 15e eeuw.

P. VANDEWALLE :

De bevolking van de Kasselrij Sint-Winoksbergen in 1697.

R. VAN EENOO :

De inbreng van de „historici gandavenses“ in verband met de geschiedenis van Veurne en Diksmuide.

Vanaf MAANDAG 9 JULI

SOLDENVERKOOP

- **Behangpapier** aan 100 fr. per rol
- **Gordijnstof** eindereeks aan 100 fr./m
- **Goudron Blanc** (witte terre)
4 l. 1833 fr. nu 1499 fr.
1 l. 482 fr. nu 399 fr.
- **Acrylverf** voor plafond en muren
4 l. voor 756 fr.
- **Bristoline** (houtolie) beste kwaliteit
0,75 l. 329 fr. nu 299 fr.
2,50 l. 1048 fr. nu 945 fr.
- **Toile Cirée** - 10%

Jacques
BERQUIN

Couthoflaan 14-16

8994 PROVEN

Tel. 057/30 06 54 - 30 11 20

Met de vakantie
iedere dag
VERSE MOSSELEN
met frieten
395 fr.

RESTAURANT

CAFE

FEESTZAAL

SINT ELOOI

OBTERRESTRAT 8 - 8994 POPERINGE-PROVEN

TEL. 057 - 30 04 83

Sluitingsdag : woensdag

Veurne-Ambacht in de 17^e-18^e eeuw.

Een korte schets.

De Veurnse kroniekschrijver Pauwel Heinderycx vergeleek in de tweede helft van de 17^e eeuw, de voorspoed van Veurne-Ambacht in 1586-1644 met de rijkdom in de Nieuwe Wereld: *In Veurne-Ambacht waren minen van silver en goud zo gelijk in de landen van Peru ende Mexico in Amerika*. Op dit gouden tijdperk volgde een langdurige depressie waarvan de oorzaken dienen gezocht te worden in de oorlogen van Lodewijk XIV die leidden tot de aanhechting bij Frankrijk van Grevelingen en de kasselrij Burburg in 1659, Duinkerke en Mardijk, de kasselrijen Veurne en Sint-Winoksbergen en de Roede van Menen in 1668, de kasselrijen Ieper, Belle, Kassel, Waasten en de steden Wervik en Poperinge in 1678. Samen vormden deze gebieden een bestuurlijk distrikt *La Flandre Flamingante* of ook nog *La Flandre Occidentale* of *La Flandre du costé de la mer*. Het gebied verloor zijn voorrechten en kon, zonder instemming van de bevolking, door de vorst belast en getakseerd worden.

Krisis in de landbouw

Tijdens genoemde oorlogen werden in Veurne-Ambacht, 156 hofsteden geheel en 35 gedeeltelijk vernield. Na 1713, toen de kasselrijen Veurne en Ieper bij de Oostenrijkse Nederlanden gevoegd waren, werden nog 19 hofsteden geheel en 5 gedeeltelijk verwoest. Daarbij kwam nog dat door de onstabiele van de Franse munt (1689-1738) en door de voor de Fransen ongunstige wisselkoers, de uitvoer van mestvee naar Noord-Frankrijk lamgelegd werd en onze gewesten met Franse produkten overspoeld werden. Meerkapitaalkrachtigen weken naar Frankrijk uit waar ze dank zij onze sterkere munt, onder zeer gunstige omstandigheden beslag konden leggen op de Franse landbouwgronden. Na 1713 vonden bij ons veel eigenaars geen pachters meer en lieten hun hofsteden opzettelijk vervallen. De gronden van de vervallen hofsteden en ook deze van de tijdens de oorlogen vernielde hofsteden werden voor een appel en een ei verpacht aan landbouwers die door uitbreiding van het bedrijf, het hoofd trachtten te bieden aan de economische crisis. De 54 hofsteden in het register der verpachtingen van Bulskamp vermeld, worden in 1755 door 36, in 1765 door 40 landbouwers uitgebaat.

Toen Veurne-Ambacht in 1713 bij de Oostenrijkse Nederlanden werd aangehecht, werden in de kasselrij Veurne, 191 vervallen hofsteden geteld.

De aanhechting bracht geen soelaas, het gewest kreeg z'n voorrechten niet terug en tussen 1713 en 1756 lieten nog 126 eigenaars hun hofstede vervallen.

Omstreeks het midden van de 18^e eeuw (1754), deelde de magistraat de bevolking van de kasselrij als volgt in :

- 30 % arm en onderhouden door de dis;
- 45 % dagloners en kleine landbouwers die het niet breder hadden dan dagloners;
- 21 % landbouwers en ambachtslui die nauwelijks genoeg verdienden om te leven;
- 4 % vrij van zorgen.

Het tijl keert.

Na 1750 keerde het getij. Het aantal landbouwers (+ 2 gemet) was in 1785 met 11 % gestegen, het aantal niet-landbouwers met 74 %. De numerieke groei van het aantal landbouwers verzinkt in het niet tegenover de vermeerdering van het aantal niet-landbouwers. De verklaring hiervoor dient in de eerste plaats gezocht te worden in de evolutie van het sterftecijfer. De daling van het sterftecijfer in de 18^e eeuw, was gevoeliger op het platteland dan in de steden. Het is niet onbelangrijk erop te wijzen dat genoemde daling optrad op een ogenblik dat de steden, als gevolg van de economische crisis, het bevolkingsoverschot van het platteland niet meer opnamen en vermits er pas laat in de 18^e eeuw sprake was van een werkelijke economische heropleving in de steden, lag het aandeel van de stedelijke bevolking in de totale bevolking, in de tweede helft van de 18^e eeuw, merklijk lager dan in de 17^e eeuw. Daar de ongemeen snelle toename van de platte-landsbevolking gedeeltelijk te verklaren was door het stopzetten van de uitwijking naar de steden, nam op het platteland, vooral het aantal niet-landbouwers toe, aldus - en dit is dan het voornaamste gevolg van de economische crisis voor het platteland - een wanverhouding scheppend tussen beide klassen van de landelijke bevolking. In Veurne-Ambacht werd deze evolutie nog versterkt door het feit dat ingevolge de economische crisis, het aantal landbouwers in 1750 t.o.v. 1673 verminderd was, terwijl het aantal niet-landbouwers ook nog toenam ingevolge inwijking uit sterker bevolkte gebieden.

Tussen april 1721 en 1 maart 1738, nam de magistraat maatregelen tegen de inwijking van alleenstaanden die, zoals dit het geval was langs de kust, „*hun lieden simpelick geneiren met een dach of twee te weke naar zee te gaen en liever gheheele daeghen met den rugge in de sonne liggen als hun te begeven ten dienste van de lantslieden, hoe grooten loon men hun dickwils presenteert.*” Maatregelen werden ook getroffen tegen de inwijking van bedelaars en behoeftigen, die in de herbergen „*drincken, spelen ofte tuyschen*”. Een bijzondere plaats

in de strijd tegen de immigratie van economisch-zwakkeren, werd ingenomen door de reglementering (1 juli 1718), van het bouwen van „huusekens ende cooten” door arme inwijkelingen, langs de openbare weg, in de duinen en in de over de IJzer gelegen dorpen. Noch dit reglement, noch het reglement van 1757 op het bouwen van „*huusekens tensij met een quantiteit van lande, te determineren de grotte bij mijn heren van de wet*” sorteerde enig effect. Tussen 1757 en 1771 werden 183 nieuwe „huusekens” gebouwd, 11 % van de „bouwheren” werden door de dis van hun geboorteplaats gesteund, 5 % waren bedelaars. Uit een onderzoek van 75, tussen 1758 en 1780 ingediende bouwvragen, die bewaard bleven, blijkt dat 90 % van de aanvragen het bouwen op cijns betreft en dat 65 % der op cijns opgerichte bedrijfjes kleiner waren dan 50 roeden, 7 % 50 roeden à 2 gemet en 28 % groter dan 2 gemet. Volgende tabel betreffende Reninge illustreert de sociale verschuivingen die zich tussen 1673 en 1785 voordeden :

landbouwers (+ 2 gemet)			
1673	aantal	116	
	%	53	
1750	aantal	90	
	%	50	
1785	aantal	100	
	%	39	
niet-landbouwers			
1673	aantal	104	
	%	47	
1750	aantal	90	
	%	50	
1785	aantal	157	
	%	61	

In Alveringem werd reeds in 1761 geklaagd „*dat er veele meer cortgesetene end neyrinckdoende personen en sijn als het conveniert*”, en in de dorpen van de fiscale omschrijving Roesbrugg (Beveren, Gijverinkhove, Haringe, Izenberge, Krombeke, Leisele, Proven en Stavele) waren er in 1771, op 8709 inwoners, 1884 „*cortsittende vreemde*” personen d.i. 21,5 %.

Berekend op 863 niet-landbouwers waarvan het beroep gekend is, waren in 1771 in de kasselrij Veurne :

63,1 % arbeiders
9,8 % bouwvakkers
5,7 % textielarbeiders
5,7 % lederbewerkers
4,2 % ambachtslui (landelijke ambachten)
3,7 % kleermakers
3,6 % handelaars
2,9 % bakkers en slagers
2,9 % herbergiers
1,3 % ambtenaren en bedienden

0,3 % vervoer
6,8 % diverse

Fysionomie van de bevolking

Wij hadden het hierboven over de mensen van Veurne-Ambacht, maar hoe zagen die mensen eruit?

Uit een geschreven portret (einde 17e eeuw - Franse intendant).

De vrouw :

Les femmes y sont belles et blanches, mais hélas leur beauté se passe aisément. Elles ont plus d'esprit et de bonnes qualités que les hommes. Elles sont sages tant par leur tempérament que par le peu d'attachement des hommes. La vue d'un établissement les mène quelquefois trop loin, mais le mariage en Flandre y opère si bien qu'il fait toujours une femme vertueuse d'une fille coquette.

De man :

Il est gros et grand, d'un naturel pesant et lent dans sa manière d'agir. Hij doet denken aan „een boerepaard dat seer sterk wast en meer bequaem is om grove en swaere diensten te verrichten als om ter saele te berijden". Hij is eerder genegen tot de rust, toch is hij een gewiekst handelaar die tussen pot en pint, z'n zaken zo goed afhandelt „qu'il trompe parfois ceux qui croient être plus fin que lui".

De miliciens :

Uit de persoonsbeschrijving van 118 miliciens (1747) blijkt dat hij tussen z'n 17^e en z'n 24^e jaar langzaam tot volle wasdom komt :

17-18 j.	1m66
19-20 j.	1m67
21-22 j.	1m69
23-24 j.	1m70
24-40 j.	1m73.

Omstreeks 1800 was de gemiddelde grootte van de miliciens : 1m63 (de verandering in de groei zou omstreeks 1780-90 ingetreden zijn, oorzaken : sterftekrisis 1782-83 - graankrisis 1783).

81 % van de miliciens 1747 hadden kastanjebruin haar

87 % hadden grijze en blauwe ogen (49 + 38)

66 % een rond, dik en vol gelaat.

D. DALLE

Steunt op :

D. Dalle, *De bevolking van Veurne-Ambacht in de 17^e en de 18^e eeuw*, (door de Kon. Vlaamse Academie voor Wetenschappen, Letteren en Schone Kunsten van België, bekroonde en uitgegeven studie 1963). *De persoonsbeschrijving van 118 miliciens in de kas-selrij Veurne 1747-1748*, in Biekorf, 1989, afl. 2, blz. 179-183.
Taalverschuivingen in West-Vlaanderen in de zeventiende en de achttiende eeuw, in Handelingen van het Genootschap „Société d'Emulation" te Brugge, dl. XCVIII (1961), blz. 48-86.

POPERINGE ONDERSTEBOVEN

In de gerenoveerde kapel van het Gasthuis, Gasthuisstraat, Poperinge wordt van 4 augustus tot en met 9 september 1990 op initiatief van de Heemkring *Aan de Schreve* een tentoonstelling gehouden met als thema „Poperinge Ondersteboven - Archeologische vondsten van de Prehistorie tot de 19^e eeuw".

Het geëxposeerde materiaal (meer dan 400 stuks) is het resultaat van een eeuw lang konserveren van voorwerpen die uit de bodem van Groot-Poperinge werden bovengehaald en met zorg werden bewaard door stadsgenoten, die zich bijzonder interesseerden voor het archeologisch erfgoed. De meeste vondsten gebeurden naar aanleiding van bouwwerken, wegen- en kollektorwerken, het reinigen van de Vleterbeek, kleiwinning, enz...

Deze tentoonstelling is een ongemeen rijke bron voor de geschiedschrijving van Poperinge, die illustreert dat de streek doorlopend bewoond was sinds de Nederzettingstijd.

Er werd een gevarieerde selectie gemaakt van archeologica uit de Prehistorie, de Romeinse periode, de Merovingische periode, de Middeleeuwen, de Post-Middeleeuwen en de Industriële periode.

De stukken die er zijn samengebracht zijn hoofdzakelijk gebruiksvoorwerpen van aardewerk die zowel uit de lokale pottenbakkerijen als uit de grote Europese productiecentra als Raeren, Langerwehe, Bouffloulx, enz... herkomstig zijn. Metalen en vergankelijke voorwerpen als hout, leer en been werden eerder zelden gerekepuerd. Versierde stukken echter vormen geen uitzondering, wat wijst op een zekere economische welstand van minstens een deel van de bevolking.

Het ordenen van de vele voorwerpen werd volgens de lokalisatie van de meer dan 50 sites uitgevoerd, ten einde de vondstensembles samen te exposeren omwille van hun geschiedkundige waarde.

Ook de voornaamste vondsten van Remi Delerue van Haringe, die hij uit de bedding van de Heidebeek heeft opgedolven, zullen er tentoongesteld worden. Tal van deze stukken werden te Leuven onderzocht door prof. dr. P.M. Vermeersch van het Laboratorium voor Prehistorie van de K.U.L. Deze wereldbefaamde kenner van voorhistorisch materiaal kwam tot de konklusie dat de stukken die Remi Delerue heeft bijeenge-spaard, een uiterst interessante verzameling uitmaken waaronder veel werktuigen uit het *neolithicum* dateren, d.i. de jongere steentijd of de periode van de gepolijste stenen werktuigen, en die loopt van ongeveer 6 000 jaar tot ± 4 000 jaar geleden !

Dus zeker het bekijken waard.

De tentoonstelling is open van 4 augustus tot 9 september, iedere dag van 14.30 tot 17.30 u., op zon- en feestdagen van 10.00 tot 12.00 u. en van 14.30 tot 17.30 u. Entreegeld : 50 fr. - kataloog : 250 fr.

Nog tot
14 juli

GROTE

SPAARWEDSTRIJD

in de ASLK-Agentschappen
van Oost- en West-Vlaanderen

DOE MEE AAN DE GRATIS A.S.L.K.-SPAARWEDSTRIJD

- 2 Hoofdprijzen : 100.000 fr.
- 3de tot en met 10de prijs : 50.000 fr.
- 300 fietsen
- 300 radio-cassette-recorders
- talrijke andere waardevolle prijzen.

Tussen 30 april en 14 juli 1990 krijgt U een deelnemingformulier voor elke schijf van 10.000 fr die U in die periode stort op uw spaarboekje of spaarrekening. Daarbij krijgt U nog eens een deelnemingsbiljet voor elk nieuw woon-spaarkontract of spaarabonnement van minimum 5000 fr per maand.

HOE MEER U SPAART,
HOE GROTER UW KANS
OP WINST

ASLK

Eddy AMELOOT

Prof.O.Rubrechtstraat 14

8990 ROESBRUGGE

Tel. 057/30 08 66

057/30 12 42 (Privé)

TOUSSAINT

Groot- en kleinhandel

GOEDKOOP en KWALITEIT
IS ONZE REKLAME

Toonplaats : Bergenstraat 1
Beveren-Roesbrugge - 057/30 09 09
Burelen : Prof.O.Rubrechtstraat 67
Roesbrugge
057/30 11 72 - 38 85 34

DE PAROCHIE HARINGE EN DE FRANSE REVOLUTIE (1)

door Dr. Theol. pater Joris L. HOSTEN o.p., gewezen pastoor van Haringe

Pater Joris HOSTEN o.p., die in de jaren 1982-1986 pastoor was te Haringe, heeft tijdens zijn verblijf aldaar een historische studie gemaakt over „de parochie Haringe en de Franse Revolutie”. Aangezien er toen te Roesbrugge noch kerk noch pastoor bestond, omvatte de „parochie Haringe” het grondgebied van Roesbrugge-Haringe, nu deelgemeente van Poperinge.

Pater Hosten heeft ons deze teksten ter beschikking gesteld „om ermee te doen wat we wenselijk achten”. We zijn hem hiervoor bijzonder dankbaar en hebben op zijn aanbod maar één antwoord: „publiceren in DE IJZERBODE”. Gezien de omvang ervan, moet dit echter in meerdere afleveringen gebeuren.

(R.A.B.)

Vorig jaar werd bij onze zuiderburen met vlag en slaande trom de 200ste verjaardag gevierd van de Franse revolutie waaruit, in bloedige barensweeën, geboren werd: „La République Française une et indivisible”. Als we stellen dat de bestorming van de Bastille (14 juli 1789) de doorbraak van de revolutie inluidde, dan kregen we inderdaad vorig jaar de „bicentenaire”.

De revolutie zou evenwel niet lang een binnenlandse aangelegenheid blijven. Spoedig begon de export. In de overzichtelijke geschiedenisboeken spijkt men de gebeurtenissen vast op enkele data. De Franse troepen beginnen hun invallen in ons land (de Oostenrijkse Nederlanden) vanaf de maand april 1792. Door hun overwinning te Jemappes (6 november 1792) komt heel België spoedig onder Franse bezetting. Niet voor lang. De nederlaag van Neerwinden (18 maart 1793) verplicht hen het land te ontruimen. Maar ook de bevrijding was van korte duur. Nadat de Franse troepen reeds een eerste grote overwinning hadden behaald op de verbonden in de slag van Hondschote (8 september 1793) vallen ze weer massaal het land binnen in april 1794. Na de slag van Fleurus (26 juni 1794) verlaten de geallieerde troepen ons land en vallen we voor 20 jaar onder de Franse overheersing. Na een tijd van militaire bezetting wordt het land ingelijfd bij Frankrijk op 1 oktober 1795.

Een dergelijk datum-overzicht laat nog niet eens vermoeden wat allemaal gebeurde in de periode 1789-1794 en vervolgens tot 1803 in de landstreken die aanleunden tegen Frankrijk, zoals onze Westhoek ... en zeker niet wat gebeurde in de dorpen vlak op de grens zoals Roesbrugge-Haringe (dat toen nog de ene parochie „Haringe” was). Niet alleen hadden de revolutionaire gebeurtenissen die zich op zo korte afstand afspeelden al spoedig allerhande gevolgen voor ons dorp, maar vanaf 1792, en in toenemende mate vanaf de slag van Hondschote, bleven onze grensgebieden niet meer gespaard van oorlogsschermutselingen,

overvallen, roof- en plundertochten en brandstichtingen vanwege de sansculotten. De Franse nederlaag van Neerwinden bracht onze dorpen geen baat bij doch integendeel veel ellende.

Over de gebeurtenissen in de Westhoek, en speciaal te Roesbrugge-Haringe zijn we heel goed geïnformeerd (1). Wat minder in het licht werd gesteld, is de heel bijzondere situatie die ontstond in de Westhoek en speciaal in ons dorp, door de spreiding van het Bisdom leper over de Vlaamse en de Franse Westhoek, en door de aanwezigheid van een priester in onze parochie die onbeëdigd was en niettemin door de Franse overheid ongemoeid werd gelaten.

Het balancerende Bisdom leper

Het aloude Bisdom Terenburg (Thérouanne) waartoe ook geheel de Westhoek behoorde werd in 1559 gesplitst in drie bisdommen: Boonen (Boulogne), St.-Omaars en leper. Het laatste omvatte nagenoeg heel het gebied dat we thans de Vlaamse en de Franse Westhoek noemen. Aanvankelijk liep geen staatsgrens erdoorheen. Het lag helemaal in de Spaanse Nederlanden, en zo bleef het tot een stuk in de 17de eeuw. Daarna ging het in grotere of kleinere van z'n onderdelen behoren tot Frankrijk, of zwalpte het heen en weer tussen Franse en Spaanse overheersing. Te Duinkerke en omstreken kwam zelfs Engeland eraan te pas. Na enkele machtswisselingen ging St.-Winoksbergen definitief over naar de Franse kroon vanaf 1668. Vanaf 1678 eveneens Kassel en Belle. Duinkerke bleef Frans grondgebied vanaf 1662. De kasselrijen leper en Veurne zijn het slachtoffer van herhaalde machtswisselingen. Nu eens zijn ze onderdaan van de koning van Frankrijk dan weer van de Spaanse koning. De stoelendans begon al van 1646. Nu eens duurde de Franse overheersing maar één of twee jaar. Soms ook langer. Zo behoorde b.v. Veurne tot Frankrijk vanaf 1668 tot 1713 en leper van 1678 tot 1713 (einde van de Spaanse successieoorlog).

Vanaf het laatst vermelde jaar gaan we behoren tot de Oostenrijkse Nederlanden en gaat de grens vrijwel vast liggen zoals we ze nu kennen. Er volgt nu ook een periode van grotere stabiliteit. (Al zijn de jaren 1745-1748 toch ook weer Franse jaren). De Franse Westhoek blijft Frans en de Vlaamse hoort tot de Oostenrijkse Nederlanden.

Doorheen al die opeenvolgende staatkundige machtswisselingen blijft het Bisdom leper zichzelf, net of die staatsgrens die zo vaak dwars erdoor heen loopt het weinig deren kan. Grote moeilijkheden schijnt dat niet meegebracht te hebben. De reden daarvan lag ongetwijfeld in het feit dat het Westhoekvolk, aan welke kant van de „Schreve” het ook woonde, etnisch één was, in diepe verbondenheid met mekaar. Eén volk dat over heel het gebied van het Bisdom éénzelfde Vlaamse taal sprak met weinig varianten. We zien probleemloos de priesters hun pastorale taken uitoefenen aan deze of gene zijde van de grens, ongeacht van waar ze afkomstig waren. Zo krijgen we b.v. in 1667 te Haringe pastoor De Winter, die voorheen pastoor geweest was te Kassel. Pastoor Cool (te Haringe van 1706 tot 1743) was afkomstig van St.-Winoksbergen en was reeds pastoor geweest te Oeren en te Wylder. Pastoor Delfly (te Haringe van 1750 tot 1766) was geboortig van Bambeke en kapelaan geweest te Steene.

Dat broederlijk samen bestaan van de Westhoek, zo Franse als Vlaamse, binnen de kerkelijke grenzen van het éne Bisdom leper, zal bruusk een einde nemen door de gebeurtenissen die ook zullen leiden tot de ontroving van het Frans-Vlaamse gedeelte en uiteindelijk tot de opheffing van het Bisdom zelf, n.l. de gebeurtenissen van 1789.

De Franse Revolutie

Haringe ligt vreedzaam in de Oostenrijkse Nederlanden ... doch helemaal aan het uiteinde van „keizers Vlaanderen”. Op ongeveer 600 meter van de parochiekerk bevindt zich de grens en liggen de aanpalende parochies op Frans grondgebied. In 1789 komt de reeds lange tijd smeulende revolutie aan de oppervlakte. Een van de eerste grote werkstukken van de Constituante of Grondwetgevende Vergadering is: de „Constitution civile du Clergé”, de „Burgerlijke constitutie der Geestelijkheid”. Ze wordt gestemd op 12 juli 1790 en door de steeds machtelozer wordende koning bekrachtigd op 24 augustus daaropvolgend. Door die Constitutie wordt heel de kerkelijke inrichting van Frankrijk

door mekaar geschud en grotendeels losgemaakt van Rome. Niet alleen worden een groot aantal bisdommen afgeschaft, doch bisschoppen en pastoors worden staatsambtenaren die gekozen moeten worden door de departementele- of de distriktsafgevaardigden. De Constitutie maakt in feite de Franse Kerk tot een schismatieke Kerk die helemaal gevangen zit in de greep van de Staat.

Op 27 november 1790 vaardigt de Constituante het besluit uit, dat alle dienstdoende geestelijken de eed moeten afleggen de Constitutie met alle kracht te zullen handhaven. Bij weigering verliezen ze hun ambt. De koninklijke goedkeuring volgt op 21 december 1790.

Op 13 april 1791 veroordeelt Paus Pius VI de Constitutie. Ze berust op ketterse grondslagen, veroorzaakt een schisma en miskent de rechten van de Paus. De Franse geestelijkheid geraakt dus verdeeld tussen enerzijds de onbeëdigde of niet-constitutionele priesters en bisschoppen en anderzijds de beëdigden of „constitutionelen”.

In de loop van de volgende jaren worden steeds maar strengere sankties uitgevaardigd tegen de niet-constitutionele geestelijkheid. Verbanning, deportatie. Velen worden gewoon vermoord. Het speelt zich allemaal af op een boogschuit van onze grensparochies. Ieper telt over de grens, in Frans Vlaanderen, 68 parochies. De meeste van de priesters die er werkzaam zijn, zijn ook goede bekenden van onze priesters. Hoevelen hebben mekaar niet gekend op het seminarie te Ieper? Terwijl voor de priesters van de Vlaamse Westhoek de hemel nog helemaal sereen is staan hun kollega's van over de schreef voor de verschrikkelijke keuze de eed af of niet af te leggen. Weigerden over heel Frankrijk zowat de helft van de priesters de eed, in het Franse gedeelte van het Bisdom Ieper, vormden de weigeraars de overgrote meerderheid.

Het statistisch materiaal dat we dienstig vonden (2) betreft „Zee-Vlaanderen” (la Flandre maritime) in z'n geheel. Het Bisdom St.-Omaars omvatte 43 parochies, het Bisdom Ieper 68. Van geheel dat priesterbestand weigerden meer dan 400 de eed. We treffen er slechts 16 pastoors aan die zich beëdigden en als constitutionele pastoor op hun parochie bleven, 5 behoorden tot het Bisdom Ieper, 11 tot St.-Omaars. Voor geheel Zee-Vlaanderen ziet het eruit als volgt: de beëdigde priesters die er publiek hun ministerie uitoefenden tijdens de revolutionaire periode waren 213 in getal. Daaronder 88 sekulieren (de 16 vermelde pastoors en verder onderpastoors, kapelbedienaars, kanunniken en andere kapittelheren, leraren), 93 kloosterlingen en 32 priesters zonder vermelde hoedanigheid. De onbeëdigden, ook refraktairen genaamd, weken uit, doken onder of werden slachtoffer van de vervolging. Behalve voor de pastoors wordt niet aangegeven of de beëdigden tot het bisdom Ieper behoorden of tot St.-Omaars. Het vermoeden is gewettigd dat de Ieperlingen een kleine minderheid vormden.

Terugslag op onze Haringse Parochie

Zeer vele priesters die de eed weigerden weken uit naar ons land. Het lag voor de hand dat velen uit de Franse Westhoek onderkomen vonden in onze Westhoek bij de priesters-kollega's uit hetzelfde bisdom. Ze bleven zolang als mogelijk was binnen de grenzen van hun eigen bisdom. We kregen er evenwel ook uit het naburig Bisdom St.-Omaars, dat ook een flink stuk van Frans-Vlaanderen omspande. Waren die niet van hetzelfde Bisdom, ze waren toch taal- en volksverwant.

Op het grondgebied van de parochie Haringe (versta dit steeds met inbegrip van Roesbrugge) verbleven er meerdere. Uit de parochiale registers kunnen we opmaken dat de refraktaire pastoor van Oostcappel, de Hazebroeknaar E.H. Pouvillon (men schrijft ook Povillioen) er verbleven heeft. Kapelaan Vandermeulen schrijft dat hij de eerste was die overkwam, nl. op 17 mei 1791. Vermoedelijk is hij uitgeweken van zodra voor Oostcappel een constitutionele pastoor gekozen werd (J.L. Couvreur) (3). We vernemen ook bij Vermeulen (o.c. bl. 65) dat Pouvillon vanaf mei 1791 tot begin oktober 1792 dicht bij zijn huis woonde (in de Haringestraat), wat de kapelaan helemaal niet beviel ... en dat hij vervolgens z'n verblijf ging nemen te Pollinkhove.

De heer Pouvillon is in elk geval de dans ontsprongen, want we ontmoeten hem later (vanaf 1802 d.i. vanaf de inwerkingtreding van het Concordaat) als pastoor van Ekelsbeke, waar hij stierf in 1819.

Verbleven langere tijd te Haringe, de pastoor en de kapelaan van Bambeke, de heren Dehouck en Dumoulin. Ook de heer Cailliau, pastoor van Eringhem. Er waren er nog heel wat meer. Vanzelfsprekend ging de overgrote meerderheid van die „émigrés” verderop vluchten wanneer Franse legereenheden in ons land hun invallen begonnen (dus vanaf 1792 en vooral vanaf 1794). Sommigen nochtans slaagden erin zich hier schuil te houden.

De uitgeweken refraktairs lieten zich te Haringe niet onbetuigd. Ze vonden in pastoor Asaert van Haringe een vurige bondgenoot, die hen in z'n kerk liet preken tegen de Constitution en alles wat in Frankrijk aan 't gebeuren was. Asaert zelf ging hen trouwens daarin voor. Het werd hen niet door iedereen in dank afgenomen, en het strookte ook niet met de richtlijnen van de Geestelijke Overheid ... maar dat is een ander verhaal.

Wat evenwel in onze parochie, vermoedelijk ook in de andere grensparochies, het sterkst merkbaar was, het was dat de beëdigde priesters van de parochies van over de schreef door hun parochianen in veel gevallen niet werden aanvaard. Velen weigerden voor hen hun huwelijk te sluiten, of lieten het later opnieuw inzegenen voor een onbeëdigde. Ook hun kinderen lieten ze niet door hen dopen. Ze kwamen ervoor naar de Vlaamse Westhoek. Soms konden ze er nog, althans gedurende een tijd, hun wettige pastoor vinden. Was dit niet het geval, dan konden ze de pastorale bediening inroepen van onze parochie-

geestelijken, die nog steeds geen Franse onderdanen waren en dus uiteraard onbeëdigd. Ook voor het bijwonen van de Goddelijke diensten op zon- en feestdagen en om te biechten kwamen ze over naar onze grensparochies. De kapel van Roesbrugge en de kerk van Haringe waren op die dagen proppensvol.

Dat de situatie te Haringe bijzonder merkwaardig was kan opgemaakt worden uit de parochieregisters van huwelijken en doopsels. Een gedetailleerd overzicht daarvan zal onder menig opzicht verwondering wekken. Het zal ons een betere kijk geven op het tijdsgebeuren, maar toch ook aanleiding geven tot het stellen van enkele moeilijke te beantwoorden vragen.

(t vervolgt)

Voetnoten:

(1) Lodewijk Allaëys, *Het Westland in den Franschen tijd*, Ieper, 1898.

E.H.G. Vandermeulen, *Historie van den oorlog van 1794 betreffende tot West-Vlaanderen*, Uitgave „Heemkring Bachten de Kupe”, Nieuwpoort (Dokumenten nr. 6/kr. 5 - september 1965).

De onuitgegeven geschiedkundige aantekeningen van de E.H. Carolus Derachie van Krombeke. Deze aantekeningen (zoals ook het zopas vermelde werk van priester Vandermeulen) worden overvloedig aangehaald en verwerkt in het volgend opgegeven werk van R. Lanszweert.

R. Lanszweert, *De Westhoek tijdens de Franse Revolutie*, (eigen uitgave), zie ook de bij hem aangehaalde bibliografie.

(2) B.A.B. (Bisschoppelijk archief Brugge) N 85.

(3) Volgens B.A.B. N85 hadden in het distrikt Bergen de eerste verkiezingen ter vervanging van de eedweigeraars reeds plaats in april 1791. Jean Louis Couvreur, voormalig dominikaan, die gekozen werd voor Oostcappel, ging later over naar Pradelles en vervolgens naar Wylder waar hij in 1793 de opvolger werd van de lameuze Seneschal (of Seneschal), de tegenpartij in de pennetwisten en bekvlechterijen met pastoor Asaert van Haringe. Seneschal kumuleerde z'n pastoraal met het burgemeestersambt, maar moest in 1793 Wylder verlaten. Hij trok zich terug te Wormhout waar hij stierf op 2 augustus 1812. Couvreur, geboren te Bergen op 26 augustus 1758 stierf te Wylder op 18 maart 1800.

De V.W.S.-Cahiers

Op vrijdag 8 juni jl. werd te Esen (Diksmuide), in het feestzaaltje van „De Dolle Brouwers” de V.W.S.-Cahiers voorgesteld van onze medewerker Roger-A. Blondeau en dr. Dieudonné Dalle.

Het was een ware overrompeling van meer dan tweehonderd vrienden en sympatisanten, onder wie we speciaal vermelden: de heer Henri, baron d'Udekem d'Acoz, voorzitter van de provincieraad; de heer Werner Claeys, eerste schepen van de stad Poperinge; dr. ir. A. Maton, directeur van het Rijksstation voor landbouwtechniek te Merelbeke, burgemeester van Melle en baljuw van de Orde van de Witte Ranke; dr. theol. pater Joris Hosten o.p., gewezen pastoor van Haringe (kwam speciaal van Gent); een afvaardiging van het Belgisch Komitee voor de Geschiedenis van de Wetenschappen, uit Brussel; de heer R. Heddebouw, voorzitter van de Orde van Driekoningen; de ere-voorzitter van deze vereniging de heer R. Travers; de heer H. Rabaey van het hoofdbestuur van het Davidsfonds, enz.

De heer Laridon, burgemeester van Diksmuid, die het slotwoord uitsprak, overhandigde, namens de stad, aan de gehuldigde auteurs een prachtige daspeld met het Diksmuidse stadswapen.

De twee feestelingen stelden er dan ook prijs op iedereen te danken die ertoe bijgedragen heeft dat deze feestavond zo bijzonder is geslaagd.

Jean Berquin is de chef, de uitbater en de eigenaar van „Rust Roest”, een restaurant met klasse. Het is gelegen Lindestraat 2, Roesbrugge. Open op vrijdag- en zaterdagavond en zondagmiddag (tel. 057/30 00 46 of bij afwezigheid 056/34 37 65).

EEN RECEPT VAN JEAN BERQUIN

Op maandag 18 juni jl. werd chef-kok Jean Berquin geïntrooniseerd in de gastronomische „Confrérie du Sabre d'Or”. Restaurant „Rust Roest” was er het toneel van een uitgebreide ceremonie en heerlijke tafelgeneugten!

De opname van Jean Berquin in deze internationale en gerenommeerde „Confrérie” is een bewijs te meer voor zijn erkend vakmanschap.

Jean Berquin presenteert ons nu:

Soep à la Dubarry (Potage purée Dubarry)

Dat wil zeggen zoals Madame Dubarry (de minnares van Lodewijk XV) ze wenste:

600 gr. bloemkool;
350 gr. aardappelen;
1 liter melk;
20 gr. zout.

Bloemkool en aardappelen koken in de gezouten melk.

Mixen en bovendien nog zeven (erdoor wrijven).

50 gram boter in kleine stukjes in de warme soep laten smelten en een paar soeplepels room toevoegen.

De smaak afmaken met een snuifje peper.

Als versiering of garnituur kleine gekookte bloemkoolroosjes erdoor roeren.

Volgende keer:

Soep van oesterzwammen van bij Gerda!

KLEINE FISKALE KRONIEK

Bezwaarschriften (2)

We hebben de vorige keer gezien dat men tegen een aanslag in de directe belastingen, een bezwaarschrift kan indienen binnen een termijn die loopt vanaf de dag NA de verzending van het aanslagbiljet tot 30 april van het volgende jaar, met een minimumtermijn van zes maanden.

Maar er zijn gevallen, en meerdere, waarin die bezwaartermijn sterk verlengd wordt. We vermelden hier de twee voorname.

Wanneer men een *materiële mislag* heeft gemaakt bij de winstafrekening, of een schrijffout heeft neergepend in de aangifte, kan men daartegen in bezwaar gaan binnen de *drie jaar*, vanaf 1 januari van het jaar waarin de aanslag is ter kennis gebracht. Onder *materiële mislag* bedoelt men voornamelijk rekenfouten. Zo wordt de toepassing van een verkeerd winstpercentage niet beschouwd als een *materiële mislag*.

Voorbeeld:

Materiële mislag in aangifte aanslagjaar 1989 (inkomsten 1988). Aanslagbiljet ontvangen op 2 februari 1990. Bezwaar mogelijk tot 31 december 1992.

Wie een voorafbetaling heeft gedaan, of onderworpen was aan voorheffing, kan hiervan teruggave bekomen, ten belope van het te veel betaalde, ten overstaan van hetgene men eigenlijk verschuldigd was.

Hier kan men in bezwaar gaan binnen de *drie jaar* vanaf 1 januari van het aanslagjaar. Let dus wel op het verschil tegenover het vorige geval van materiële vergissing!

Er zijn nog gevallen waarbij men bezwaar kan indienen buiten de normale bezwaartermijn, maar dat is werk voor een fiscalist.

Besluit: Als men vaststelt dat men fouten heeft gemaakt in zijn aangifte, of ten onrechte een supplement heeft gekregen, mag men niet te vlug gaan denken dat hieraan niet meer te verhelpen is.

Serge BLONDEAU

Account. IDAc - Fisk. Adviseur EHSAL

ARGENTA VERHOOGT DE RENTE OP ZIJN KASBONS*

Kasbons op 1 jaar: 9,10%

Kasbons op 3 jaar: 9,50%

Kasbons op 5 jaar: 9,50%

*Tarieven geldig vanaf 16/06/90

Uw kantoorhouder:

KRIS ROSSEEUW

Provenplein 48

8994 PROVEN

Tel. 057/30 03 55

Ook als u geen klant bent,
hebt u in 20 minuten
uw lening op zak.

LEO LEPEE

Krombeke
057/40 01 12

Beveren
057/30 04 60

Gemeentekrediet

de bank op z'n best

Couthoflaan 7B - 8994 PROVEN
057/30 11 47

HOUT • ISOLATIE • PVC • VELUX
BOUWMATERIALEN • WATERLEIDING
PLAFOND- & VLOERBEKLEDING • IJZERWAREN
KLEIN ALAAM • VERFWAREN • BEKAERTDRAAD
TUINGERIEF • ELEKTRICITEIT • AFVOERBUIZEN
HOUTEN AFSLUITINGEN EN SCHOMMELS

OPEN: iedere dag van 8 tot 19 uur
zaterdag tot 18 uur

BADSETS • BEHANG • VERF • BEHANG • VERF • TAPIJTEN • GORDIJNEN

• VERF • TAPIJTEN • DRAPERIEËN • VLOERBEKLEDING •

C.V. MASSA BEHANG

Bergenstraat 42

8991 BEVEREN(KALSIJDE)

Tel. 057/30 10 20

SOLDEN

Kom eens langs.
Geen 20 - 30 - 50 % korting
maar **VÉÉL, VÉÉL MEER** dan dat !
6 juli t.e.m. 4 aug. '90

OPENINGSUREN : 9.30 tot 12.00 uur
13.30 tot 19.00 uur

zaterdag tot 18.00 uur

GESLOTEN op zon- en feestdagen

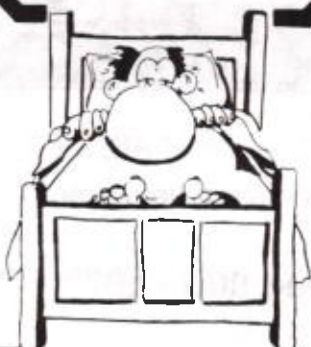

BADSETS • BEHANG • VERF • BEHANG • VERF • TAPIJTEN • GORDIJNEN

• VERF • TAPIJTEN • DRAPERIEËN • VLOERBEKLEDING •

**de grootste keus
behangpapier**

de grootste keus
DEKENS
DONSDEKENS
DEKBEDDEN
BESCHERMHOEZEN
HOOFDKUSSENS

WOONINRICHTING

schoonaert

Tel. 057/33 40 86

Bruggestraat 3 - 5

8970 POPERINGE

TOTAL

HET
KWALITEITSMERK

Olën en
smeermiddelen

voor : GASOIL - diesel
- verwarming

FUEL-OIL
BENZINE

FRANS VERMEERSCH

Blekerijweg 33-35

8994 PROVEN

Tel. 057/30 04 13

- ★ Algemene voedingswaren
verse groenten en fruit
- ★ Pralines 'Verdonck', eigen keuze uit ballontins
van 250 gr. - 375 gr. of 500 gr.
- ★ Iedere vrijdag : croissants, palmies,
chocoladekoeken, boules de Berlin, enz...
- ★ Iedere zaterdagmorgen : verse pistolets
- ★ Iedere zondag : patisserie
grote taarten op aanvraag
- ★ Vanaf mei is er schepijs verkrijgbaar

Voor dit alles : één adres

DORINE PYFFEROEN

Prof.O.Rubbrechtstraat 83 - ROESBRUGGE

Tel. 057/30 04 61

Thuisbestelling van voedingswaren en taarten is mogelijk

VERZEKERINGEN
PRINZIE
LENINGEN
PRINZIE
BELEGGINGEN
PRINZIE
ZAKENKANTOOR
PRINZIE

PVBA

Agentschap Krediet aan de Nijverheid

Provenplein 39A - 8994 PROVEN-POPERINGE

Tel. 057/30 09 01 - 30 09 02

na de diensturen : 30 02 58

met staatswaarborg

HOUTHANDEL

FIRMA MAERTEN p.v.b.a.

Bruggestraat 26-28

8970 POPERINGE

**M Massieve
stijldeuren**

KWALITEIT
& VERTROUWEN

- Algemene timmer- en schrijnwerken
- Keuken- en binnenhuisinrichtingen
- Rolluiken & houten trappen
- Eigen plaatsing van P.V.C-ramen,
-deuren en -veranda's
- Specialiteit : eigen fabricatie van
ramen, deuren en veranda's
in tropisch hardhout
- Nieuwbouw - Verbouwing
Herstelling

ROLAND VERYSER

Waaienburgseweg 11a - 8990 ROESBRUGGE

Tel. 057/30 06 79

BESCHOUWING VAN DE MAAND

Het aantal vrienden
die rond je staan,
hangt af van hoe de zaken gaan !

In 1940 zou von Stauffenberg
„Sieg Heil” nog zeggen,
in 1944 : bommen leggen !

Voor alle
BOUWWERKEN
BOUWMATERIALEN
GRAFKELDERS
GRAFMONUMENTEN

R. VERMEULEN & Zn

Haringestraat 75
8990 HARINGE
tel. 057/30 02 07

KWALITEITSCARROSSERIE MET AUTOLAKSPUITERIJ
Onze mensen maken het verschil !

Provenseweg 90B - 8970 POPERINGE
Tel. 057/33 47 92

c.v. RIMAL

- ALGEMENE VOEGWERKEN
- ELASTISCHE VOEGEN
- RENOVATIE VAN GEVELS
- HERSTELLING VAN SCHOORSTENEN

BOURGONDIEDREEF 6 8970 POPERINGE tel. 057/33 74 31 - 21 93 59

STAVELE - BEVEREN-IJZER

BURGERLIJKE STAND

Huwelijksaankondiging :

- Frans Coene van Stavele met Sabine
Lotten van Poperinge.

Huwelijk :

- Franky Delaere van Poperinge met Sa-
brina Hiele van Beveren.

K.B.G. BEVEREN-IJZER

Uitslag van de kaarting op 21 juni 1990.

Wonnen 3 partijen :

1. Masscheleyn Madeleine	345 p.
2. Dewitte Adelson	325 p.
3. Soetaert Gerard	317 p.
4. Looten Irma	281 p.
5. Noywinck Nestor	273 p.
6. Kino Firmin	242 p.
7. Vienne Alice	229 p.

HET TEKEN

In het juli-augustusnummer 1990 van HET TEKEN, een maandblad van de paters Passionisten, schreef onze medewerker Roger-A. Blondeau, op verzoek van de redactie, een artikel over *Geuzen in de Westhoek*.

Men kan abonneren op HET TEKEN op het adres : Wandelingstraat 33, 8500 Kortrijk. Een jaarabonnement (tien nummers) kost 300 fr. (Prk. 000-0407137-38).

ROESBRUGGE (bij Poperinge)

14^e Folkloristische HOEVEDAG

19/08/90

AKTIVITEITEN EN VERMAKELIJKHEDEN MAANDEN JULI EN AUGUSTUS

Kaartingen

- Haringe, in de schoollokalen woensdag 11 juli puntenkaarting „Derde Leeftijd“
- Roesbrugge, bij P. Gunst dinsdag 24 juli puntenkaarting „Derde Leeftijd“
- Haringe, in de schoollokalen woensdag 8 augustus puntenkaarting „Derde Leeftijd“
- Roesbrugge, bij P. Gunst dinsdag 28 augustus puntenkaarting „Derde Leeftijd“

Vogelpik

- Roesbrugge, café „Handelshuis“ zaterdag 7 juli smijting voor de leden
- Roesbrugge, bij P. Gunst zaterdag 14 juli smijting voor de leden
- Roesbrugge, café „Handelshuis“ zaterdag 4 augustus smijting voor de leden
- Roesbrugge, bij P. Gunst zaterdag 11 augustus smijting voor de leden.

Papierslag

- Op vrijdag 13 juli en zaterdag 14 juli houdt K.L.J.-Beveren, Stavele, Leisele haar jaarlijkse papierslag. Met traktor en kar trekt de K.L.J. door de gemeenten Beveren-IJzer, Stavele en Leisele om oud papier, karton en papieren zakken op te halen.

Dansavonden

- Zondag 15 juli - 20 u.
Hoevebal in de magazijnen van Roland Feys-Frybou, Stationsplein te Leisele.
Inr.: L.G., K.V.L.V., K.L.J. en Chiro
- Zondag 12 augustus - 20 u.
Meersblomme-TD in de Bierkelders van de Brouwerij Feys-Callewaert te Beveren-IJzer. Discobar Utopia.
Inr.: K.L.J.-Beveren-Stavele-Leisele.

ROESBRUGGE-HARINGE

BURGERLIJKE STAND

Geboorte :

- Steffi Huyghe, dochter van Bernard en Noëlla Gruwez.

Overlijdens :

- Christian Delanote, 37 j., ongehuwd.
- Jeanne Vanderhaeghen, 78 j., ongehuwd.

Huwelijksaankondigingen :

- Klaas Lecluyse van Haringe met Christine Logie van Poperinge.
- Stephen Coulembier met Nathalie Pyferoen van Roesbrugge.
- Martin Muylle van Haringe met Gratiene Lecluyse van Poperinge.

BRIEFJE VAN

EEN KLEINE MAN

Beste Jef,

We hebben het allemaal in de krant gelezen, of gehoord op de TV : de Dender is vervuild, net als de meeste rivieren in België. Maar om daartegen iets te ondernemen moeten er 23 (drieëntwintig) ministers en staatssekreterissen hun zegje zeggen, met het gevolg dat de Dender vervuild zal blijven. Voor ons, ligt die rivier ver van ons bed, maar met de zuivering van de IJzer zitten we in hetzelfde schuitje!

De leidinggevende persoonlijkheid in heel die kwestie, is Miet Smet, staatssekreteraris voor Leefmilieu. Een functie die haar alleszins niet past, want in die hoedanigheid krijgt ze te maken met alle soorten van chemische verontreiniging : vervuiling door lood, cadmium en andere zware metalen; de straling van radio-actief afval wegens afbraak van plutonium; de schadelijke werking van trichloorfluorkoolstof, die de ozonlaag aantast; de kiemdodende overdosis natrium in de organische bemesting, enz., waarvan ze geen snars afweet, want ze heeft een opleiding gekregen als sociale assistente ! Wie daarvan iets begrijpt, is haar kollega staatssekreteraris Wivina Demeester, die het diploma behaalde van landbouwingenieur, maar ze hebben haar op Financiën geplaatst. Zij moet zich bezighouden met belastingen, B.T.W., registratie en zo meer. Wie van de stiel is en Wivina Demeesters fiskale uiteenzettingen hoort, valt regelmatig van zijn stoel.

We hebben dus niet alleen te veel ministers en staatssekreterissen, maar het gaat er bij hun aan toe zoals in onze tijd bij het leger. Vijfveertig jaar geleden hadden wij een apotheker (Paul Claus van De Panne) als klarenblazer, terwijl de apotheek onveilig gemaakt werd door een bierhandelaar. Op die manier wordt nu ook ons land geregeerd en de Wilfried laat maar begaan, als hij maar premier blijft.

De Socialistische Kamerfraktieleider Freddy Willockx heeft uitgepluisd dat de inbreng van de grote vennootschappen, in de staatskas, in veel gevallen lager ligt dan 3 t.h. van de netto-winst. Daarom heeft hij het voorstel gedaan van die maatschappijen een minimumbelasting op te leggen van 10 t.h., op de netto-winst. Dat zou miljarden in onze benarde schatkist brengen.

En de andere belastingplichtigen ? De loon- en weddetrekkenden, de zelfstandigen, en de vrije beroepen ? Wel, die zouden verder in hun hoogste schijf ongeveer 60 t.h. betalen !

„Pol“, zegt Gusta, „er zijn in deze wereld pluimers en gepluimden. We stonden al heel ons leven in de tweede categorie“.

Zo is dat !
Pol

SCHOONHEIDSINSTITUUT

Esthetiek - Solarium - Pedicure
Zonnebank - 3 gezichtsbruiners

Provenplein 3
8994 PROVEN
057/30 08 51

Op afspraak

Stoelen en tafels
Vlechtwerk
Biezen en riet

Paul Rappelet

Roesbruggestraat 4
8994 PROVEN

Tel. 057/30 04 63

GARAGE SERVICE
NEVEJAN
OKKAZIEMARKT
KROMBEKE 057/40 00 35

GOLF CL Turbo d. '88
GOLF D 4deurs '87
LADA '86
SEAT Ibiza '87

FORD Siera GLD 3/89
MERCEDES 300D '86
FORD Escort D '86
MERCEDES 200D '81

PEDICURE

Mevr. Vandewalle-Decaestecker
Veurnestraat 9

8980 Vleteren (Oost)

Op afspraak : tel. 057/40 01 01

Ook verzorging aan huis.

Woensdagnamiddag gesloten

Alle voetverzorgingsprodukten
en benodigdheden.

MAATWERK in meubels en keukens

Jarenlange ervaring en vakbekwaam personeel zorgen ervoor dat elke opdracht precies wordt uitgevoerd volgens uw wens.

Kom rustig rondkijken in onze toonzaal. Keuze uit standaardkeukens BOSCH of eigen preciesmaatwerk in keukens, interieurs en winkels.

**meubels
declerck**

weegschede 36 **058/29.90.98**

GYVERINKHOVE

alleenverdelers
BOSCH

U bereikt onze toonzalen via de baan Veurne-leper afslag richting Beveren.

AL WEERSKANTEN VAN DE SCHREEVE

Dreten Schelpe van Izenberge was nog niet lange è trouwd met Miete Vliegers dochter Annette. Ze waaren gaan weunen in è proper huis, met è schoon bloemhoovige voor de deure, è beetje buiten 't dorp. Dreten hadde olle daage zyn werk in Veurne; 't waaren twee gelukkige menschen ... Toch was er een ding dat Dreten è beetje teegenstak. Dat was dat zyn schoonmoeder, die op de plaatse weunde, schier olle daage over de vloer kwam ...

„k Zyn ik daar niet teegen dat ze komt?“ zei Dreten teegen Annette ... „maar ze slaat oltyd overol heur haaken in en daarmee zyn'k niet styf è diend!“ Bovendien liet Miete aan Dreten verstaan dat'n styf blyde mochte zyn dat'n heur dochter è kreegen hadde ...

Je moet weeten, Miete was van è beetje hooger ofkomste, of ze peinsde het ... In heur jonge jaaren hadde ze op trouwen è staan met de zeune van de brouwery, maar è hadde z'olmetnekeer laten zitten ... Miete vertelde dat natuurlijk geheele anders ...

Nu, op è dag dat Dreten weere olzoo 't eene en 't ander te hooren kreeg van zyn schoonmoeder, begoste'n zelve d'histoire van de brouwerszeune op te haalen ... Daardeure begoste het luider en luider te gaan, totdat Annette olmetnekeer ertusschen kwam ...

„Dreten, je moet zwygen!“ riep ze ... „je moet uitscheen met oude koeien uit den dyk te haalen!“ Dreten zweeg, maar è was mis-kontent omdat Annette nog è keer party trok voor heur moeder ...

's Anderendaags was Dreten thuis en in de voornoene was'n ol bezig met d'haage voor de deure rond 't bloemhoovige te scheeren. 't Was è zomerschen nuchtend en Annette kwam buiten kyken tot aan 't hekkentje aan de straate. Dreten was wel è zind en è schuifelde ... Maar olmetnekeer veranderde dat schuifelen in è grol tusschen zyn tanden, omdat'n in de verte zyn schoonmoeder zag ofkommen met heuren veeloo.

„Wel! Ma is daar ol!“ lachte Annette en zy op de straate.

Dreten gebaarde dat'n 't niet è hoorde ... Maar ols Miete vertrapte om of te springen, gaf ze è schoffelschoote naar de graskant en belandde met heur achterste in è grooten hut biezen in den dyk ... Annette liep er naar toe ol roepen dat Dreten moeste gaan helpen ... Dreten zag dat 't niet erg was, en ging op zyn gemak er naartoe ... Hij raapte de veeloo op en was tewege naar binnen ermee ...

„Maar je moet Ma helpen uittrekken!“ riep Annette.

„Ja dè!“ grijsde Dreten ... „je zei gisteren pertank da'k geen oude koeien meer mochte uit den dyk haalen“.

KWAAK

VAAT- WASSERS Miele

Miele

Er is geen betere

ELEKTRO CAPPOEN

Prof.O.Rubrechtstraat 12

8990 ROESBRUGGE

Tel. 057/30 05 94

DE IJZERBODE

Verantwoordelijke uitgever :
Drukkerij Schoonaert
Bergenstraat 1
8990 Roesbrugge
tel. 057/30 03 79

INFORMATIEBLAD voor de DIEPE WESTHOEK
met bijdragen over regionale geschiedenis en populaire wetenschap
20^e Jaargang Nr. 9 september 1990

Wordt maandelijks
gratis verspreid in :
Roesbrugge - Haringe
Proven - Krombeke
Stavele - Beveren - Watou
Jaarabonnement : 200 fr.

Symbool van schoonheid en welstand.
Getuige van twist en oorlog !

DE IJZER, JORDAAN VAN DE WESTHOEK...

*Als je het leven liefhebt
houd je van het verleden.
Dan is het heden
zoals dit voortleeft
in de herinnering der mensheid.*

(Marguerite Yourcenar)

Voor de meeste mensen is geschiedenis een kwestie van enkele decennia. De herinnering aan het *veilig stinkend nest* zeg maar en de nostalgie der zeer schone uren bij pee of metje. Na het *sacrament des houwelyks* komen de kinderen en de altijd maar terugkerende schulddelgingen voor de bouwlening... De geschiedenis van een mensenleven is beangstigend kort en toch worden wij dagelijks gekonfronteerd met het leven hoe en wat het veel vroeger was. Ons bouwkundig erfgoed alleen al getuigt van een evolutie gespreid over vele eeuwen, terwijl het landschap de spiegel is van vele miljoenen jaren.

Bachten de Kupe, door sommigen geïdentificeerd als een uithoek zonder cultuur, opvoeding noch enige ontwikkeling („Hij is van Bachten de Kupe!”) is in werkelijkheid het aloude *Kerlingaland*, de streek waar de *Kerels* woonden. Dit oude Saksisch woord *ceorl* betekent *vrij man* en Zannekin, Sporkin e.a. zijn hiervan lichtende voorbeelden.

Overstroming te Roesbrugge, op 9 en 10 november 1925.

De straat tussen de twee bruggen, staat blank en Leon Develter doet met zijn char-à-bancs pendeldienst tussen de Beverenkalsijde en de markt.

Door deze prachtige landouwe kronkelt sinds onheuglijke tijden de IJzer, slechts 76 km lang waarvan 43 km op Belgisch grondgebied. Sinds de prehistorie was het inbraakgebied van deze vlaktestroom een belangrijke verkeersader die in de loop van vele eeuwen vaak een andere bedding zocht tot mensenhand er uiteindelijk in slaagde het water binnen de oevers te houden.

De IJzer trok een spoor van welstand, bracht nering en vertier, ontsloot de isolatie en voerde o.a. *koloniale waren* van overal ter wereld tot in het hart van Roesbrugge. Als levensader en bloeiende Jordaan, inspirerend en bevruchtend, soms verraderlijk en beangstigend symbool van schoonheid en welstand werd de IJzer evenzeer de pijnlijke getuige van twist en oorlog, rijkdom en verval. Welke emoties heeft dit stille water niet uitgelokt !

In een paar bijdragen, een nadere kennismaking...

IJzeraardigheden

Gedurende het pleistocene tijdvak in de kwartaire periode, kreeg onze streek in grote trekken zijn huidige vorm, al behoorde Engeland toen nog tot het vasteland. De vóórhistorische mens werd hier reeds aangetroffen maar zag er twee miljoen jaar geleden enigszins anders uit dan de autochtone tweevoeter van nu. IJskappen smolten af, zware neerslag, bodemdaling, slibafzetting, transgressies en regressies zorgden er voor dat de ondergrond van het IJzerbekken een dikke ondoordringbare kleilaag werd; de zgn. blauwe spic of leperse klei.

In onze Flandriaanse vlakte vloeide het water in een wirwar van grote en kleine kreken bij laag water naar zee en vormde tal van moerassen waar de plantengroei weelderig tierde. Tijdens zijn veldtochten in Gallië beschreef Julius Caesar onze gewesten als een bosrijk en ondoordringbaar gebied, vol *moerassen* en *moerasland*, met een omzeggens ondoorwaadbaar kluwen van riet, struiken en bomen die door talrijke transgressies in de loop der eeuwen in meterdikke veenlagen zouden herschapen worden, die de mensen

tot voor een paar honderd jaar nog ontgonnen. Alleen het laagplateau van Izenberge, een eiland uit de ijstijd waarop tot voor 30.000 jaar nog ijsbergen strandden, bleef droog te liggen (!). Het omvatte de huidige dorpen Houtem, Leisele, Izenberge, St.-Rijkers, Alveringem, Gyverinkhove, Hoogstade, Pollinkhove en Beveren. Ten noorden van dit plateau, ook wel eens het *zadeldal van Gyverinkhove* genoemd, zocht een stroom met vele zijvertakkingen in een uiterst gering verval zijn weg naar zee. Bij het prille ontstaan van ons natuurlijk landschap valt nog de *Opheffing van Artesië* te vermelden, eveneens in de tertiaire periode tussen 65 miljoen en 2 miljoen jaar geleden, wat een schuinstelling van de bodem in noord-noordoostelijke richting te weeg bracht.

Op de zwak hellende vleugel van deze asymmetrische heuvelrug of cuesta dringt bij regen een deel van het water door de zandleem of leembodem, wordt grondwater en wordt opgehouden door de dikke, ondoordringbare kleilaag.

Op sommige plaatsen zoekt het zelf een uitweg en komt aan de oppervlakte onder de vorm van bronnen of drassige plaatsen die samen beekjes vormen. Zo ook de IJzer met zijn vele eigenaardigheden die vaak oorzaak zijn voor de grote ellende en nooit aflatende strijd tegen de wateroverlast in dit stroomgebied.

Door het groot verval van de kustarug op Frans grondgebied (33 km) stijgt bij hevige neerslag het debiet zo enorm op de traagstromende IJzer langs deze kant van de Schreve, dat het water omzeggens naar de zee gestuwd wordt. Bij zo'n vloedregime wordt de bovenloop van de IJzer dan ontlast via de Lovaart, die met vijf andere afwateringen, waaronder de IJzer zelf, via het sluizenkompleks „De Ganze-poot” te Nieuwpoort in zee uitmondt. Via Nieuwpoort worden zo'n 110.000 ha polders ontwaterd en kunstmatig drooggelegd: 2 x 4 uur per 24 uur kan er water in zee geloosd worden. Geen gemakkelijke klus. Er moet een evenwicht gevonden worden tussen voldoende ontwatering voor de landbouw en voldoende hoge waterstanden voor transport en natuurbehoud.

Pene of IJzer ?

Wie zoekt naar de bron van de IJzer, zal die niet vinden, schrijft ir. Filip Boury (2)

en inderdaad, de oorsprong blijkt ingewikkeld te zijn, want de IJzer wordt in zijn bovenloop eigenlijk gevormd door de bundeling van een reeks bronnen en kleine waterloopjes. (3)

Julien van Remoortere wilde er echter het fijne van weten en ging in augustus 1979 op expeditie naar de bronnen van de IJzer. Minder avontuurlijk weliswaar dan zijn voorgangers die op zoek gingen naar de bronnen van de Nijl, de Kongostroom of de Ganges. Het verslag van zijn ontdekking stelde hij in mineur: *Ik heb het daar gevraagd aan meerdere boeren en één van hen vertelde me, waar ik de bron kon vinden. Ik met mijn auto aan het crossen over een maaiveld en even later stond ik bij een droge sloot, aan de rand van een bietenveld. Wat vochtige aarde op de bodem: een vast niet indrukwekkende bron van een rivier met een zo wereldbekend verleden* (4)

Feit is dat er rond de Wattenberg heel wat welwater, dat niet door de ondoordringbare leperse klei kan, naar de oppervlakte komt, zoals op die plaats waar Julien van Remoortere op zoek ging, maar ook in de Paddeweide te Broxeele, op de Haneberg te Lederzele, op 't Cloethof te Buischeure en op tal van andere plaatsen. Een door plaatselijke burgervaders betwist terrein eigenlijk bij het zich toeëigenen van de ene en waarachtige bron. Zoveel burgemeesters, zoveel bronnen wordt wel eens schalks gefluisterd. Te Lederzele vindt men na wat zoeken de Connigninne Becque die op het gehucht de Paddepoel samenvloeit met de Poel Becque die uit Buyscheure komt. Beide beekjes vormen zo de eerste hoofdbeek die er dan nog wat water bovenop krijgt uit een bron naast een hoeve die 26 m boven de zeespiegel bij het dorpscentrum van Broxeele ontspringt. Met zijtakken in Bollezele en Zegers-Cappel krijgt de IJzer meer debiet en loopt vervolgens voorbij het kasteel van Ekelsbeke naar Wormhout waar de tweede hoofdbeek, de Pene, samenvloeit met de eerste.

De Pene wordt te Sint-Mariakapel gevormd uit een viertal beekjes die het water afvoeren van de 176 m hoge Kasselberg en de 159 m hoge Recollectenberg. Over Oxelare (Osselare in de volksmond) loopt de Pene naar Zuidpene (Supene), Ochtezele, Arneke, Ledringem om uiteindelijk in de richting van Wylder met de IJzer een grote beek te vormen.

Soms hoort men volgende stelling verkondigen: *aangezien de oorsprong van de Penebeek hoger boven zeepeil ligt dan die van de IJzer en aangezien aan de monding van de Penebeek de eerste al meer weg heeft afgelegd dan de tweede, is het eigenlijk de IJzer die in de Pene vloeit, en moet de rivier van daaraf stroomafwaarts tot in Nieuwpoort de naam PENE in plaats van IJZER voeren.*

Er werden al meerdere discussies gehouden over de ware benaming van die beek. Wat is morfologisch metafysisch of etymologisch juist... IJzer of Pene? Het (doop)water van de IJzer haalde het. Al kan de Pene, die het water van de Kassel- en Recollectenberg bij hevige regenval met groot verval in de IJzer stort (van 176 m tot 5 m te Roesbrugge!) toch aardig van zich laten horen.

What's in a name ?

Over de herkomst van de naam IJzer is ook het laatste woord zeker nog niet gezegd. Algemeen wordt verondersteld dat de naam afkomstig zou zijn van heel oude Keltische oorsprong. In oude geschriften daterend uit 846 na Xs wordt de IJzer Yser-a genoemd. In 867 spreekt men over Isera en in 1225 over Ilera (6). Opmerkelijk is dat steeds de zelfde uitgang a terug te vinden is in ieder van deze schrijfwijzen. Dit is niet te verklaren door het Latijns achtervoegsel dat een geslachtsbepalende functie heeft (zoals b.v. Vincentius-Vincenia of doctorandus-doctoranda enz.). De a zou in dit geval water betekenen. Ook het eerste gedeelte van de samenstelling Yser-a Iser-a of Ilera zou Oud-Keltisch zijn en gewoon *klaar, zuiver, helder* betekenen. Ysera (Isera, Ilera) zou gewoon willen zeggen: het klare, zuivere water.

In de middeleeuwen valt de uitgang „a” weg, omdat in die tijd de gesproken taal eenvoudiger wordt. Uit het volkse Iser ontwikkelt zich het Franse Ysère of Yser wat voor ons toch maar een kleine stap naar de IJzer is zoals wij de stroom nu nog noemen.

Deze stelling wordt eveneens bijgetreden door Bert Bynens (7) al zijn er hieromtrent dwarsliggers, zoals prof. dr. Gyseling die op de vergadering van de Vlaamse akademie op 15 juli 1981 te Beauvoorde meedeelde dat de naam Isera van veel

(vervolg blz. 664)

BOUWERKEN HUGO VERMEULEN

Obterrestraat 56
8994 PROVEN
Tel. 057/30 06 74

★ Wij doen alle afbraak- en grondwerken met kraan of bulldozer.

Beschikbaar aan zeer voordelige prijzen:
MATERIALEN UIT AFBRAAK:

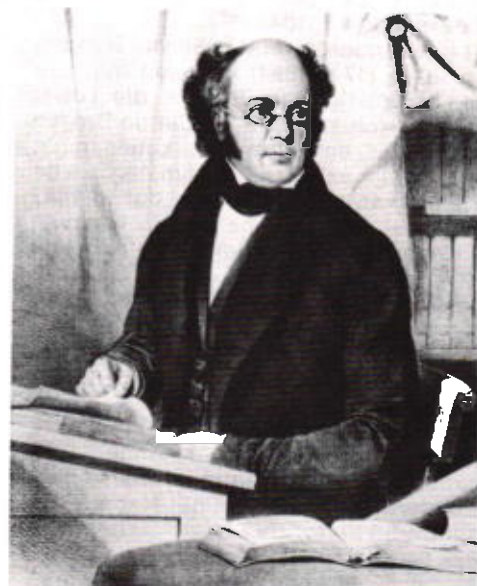
- betonnen boordstenen
- 1 lot dalen
- lot Eternitplaten
- open haard
- hangend model
- zeer voordelige prijs
- steenbrokken
- geleverd met kamion
- teelaarde
- geleverd met kamion
- GRATIS TE BEKOMEN
- aarde voor vulling

WETENSCHAP IN DE TAAL DER VLAMINGEN (27)

Vanaf Jacob van Maerlant tot de stichting van de Akademiën

Wat vooraf ging : Acht woorden Nederlands / Het Oudwestvlaamse herbarium / Jacob van Maerlant / Karel van Hulthem / Sterrenkunde in de volkstaal / Geneeskunde in de Middeleeuwen / De publikaties van dr. apoteker L.J. Vandewiele / Jan Yperman / Meester Thomas Scel- linck / De boekdrukkunst en een Vlaamse inkunabel / Wiskunde in de volkstaal / Rekenkunde van Gielis van den Hoeck / Het Cruilde- Boeck / De pest en pestboekjes / Lobelius en zijn Kruidtboek / De verheffing van de volkstaal / Simon Stevin van Brugge / Johannes Baptista van Helmont / Farmacie, ekologie en plantkunde / Dierge- neeskunde / Van Helmont jr. en Keldermans / Chirurgijn Jan Palfijn / Troost der Armen... / Martinus van Hille / Het duo Verheyen- Sassenus / Engelbertus Capueel / Taaltoestanden en wetenschap- pen in de 18e eeuw / De publikaties van Vilain XIII / La Société litté- raire de Bruxelles / Vroedkunde / Van Bavegem en Van Daele / Jan Bernard Jacobs en Jan Albert Roselt / De "Vroedkundige Oeffen- school" / De Theresiaanse Akademie / Petrus Engelbert Wauters / Nog in de Oostenrijkse Tijd / De Franse Tijd / Jozef-Frans Kluys- kens / Kesteloot en Sommé / Heroprichting van de Akademie / De Zuid-Nederlandse universiteiten / Het Nederlands in Vlaanderen / Het wetenschappelijke leven in de Hollandse Tijd / Nederlandsta- lige publikaties in het Zuiden / De Belgische verfransingspolitiek / De taalminnaren op de bres.

Jan Frans Willems
naar een schilderij van F. Devigne

De Taalminnaren en de wetenschap

De flaminganten en taalminnaren die tot dan toe alleen maar op het literaire vlak waren bedrijvig geweest, zouden in 1840 met een volkspetitie de openbare mening te lijf gaan en aldus de aandacht van de politieke leiders op zich vestigen. Met 214 verzoekschriften uit ongeveer 170 gemeenten, waarop toch duizenden hand- tekeningen (± 13.000) konden ingeza- meld worden ten behoeve van Kamer en Senaat, werd gevraagd dat het „Neder- duits” bij de universiteit te Gent en in andere rijksscholen, op gelijke voet zou gesteld worden met het Frans. Maar de kwestie werd in de Kamer, op 30 mei 1840, in alle stilte afgevoerd, zonder de minste toegeving en zonder dat er een openbaar debat aan te pas kwam.

Het streven om de volkstaal te promo- veren tot kultuurtaal bracht bij sommigen nogal sterke „anti-Frans”-reflexen te- weeg. Men streefde niet alleen naar een zgn. taalzuiverheid, maar ook naar een volledige overheersing van het Neder- lands, niet alleen in het literaire, maar zelfs in de wetenschap. Toch was niet iedereen onder de taalminnaren, zo entoe- siast, en Jan Frans Willems schreef in een artikel : *Petit plaidoyer en faveur de la langue flamande*, dat verscheen in *L'Indé- pendant* van 25 februari 1840, in verband met het taalgebruik voor de wetenschap : „J'avoue qu'il est fort utile de publier ces sortes de livres en français”. Willems was zich blijkbaar wel bewust van de beperkte verspreiding van de volkstaal in weten- schappelijke kringen ⁽³²⁷⁾. Aangezien elke wetenschappelijke opleiding, kort voor- dien nog in het Latijn, en nu in het Frans gebeurde, had het niet veel zin weten- schap in het Nederlands te publiceren. Bovendien waren niet velen daartoe in staat, omdat ze niet vertrouwd waren met de Nederlandstalige wetenschappelijke

terminologie, voor zover die reeds be- stond. En op het taalkongres te Gent gehouden op 23 en 24 oktober 1841 bena- drukte Willems nog eens dat het Frans kon dienen voor het uitgeven van weten- schappelijke werken : „zij dienen ten behoeve van geheel het mensdom...” ⁽³²⁸⁾. Het zou inderdaad nog een hele tijd duren vooraleer men inzag dat de taal der Vla- mingen ook de taal der wetenschap kon zijn.

Dat belette niet dat Lieven A. Delathou- wer (1782-1859), grondeigenaar en lid van de *Maetschappij van Vlaemsche tael en letterkunde te Gent*, aldaar, bij Snoeck du Caju en zoon, in 1840 liet verschijnen : *De belgische moerbeziënboomplanter en zydewormopvoeder, ten voordeele van den armen uitgegeven* (178 p.). In de voor- rede van dit werk schrijft hij : „Hoewel verscheidene letterkundigen, welke het grootste belang in de nijverheidstak stel- len, waeraen dit werk uitsluitend is toe- gewyd, my hebben aangeraden myne verhandeling in de franse tael op te stel- len, als zullende hetzelfde alsdan meer algemeen verspreid worden, zoo heb ik nogthans gemeend de belangen van die myner landgenooten, voor dewelke dit opstel meer bepaeldelyk gemaekt is, te moeten behartigen, en my van onze moe- dertaal te bedienen”.

Het volgende jaar publiceerde de geneesheer Isaac Joseph Demeyer (1786- 1861), die zich in 1817 te Brugge gevestigd had en vanaf 1827 heel- en verloskunde doceerde aan de School voor Heelkunde en vanaf 1833 aan de Vrije School voor Geneeskunde, *Grondbeginselen der vroedkunde ten gebruike myner leerlingen* (208 p.). Het ging om een elementaire uiteenzetting bestemd voor weinig ont- wikkelde vroedvrouwen. Maar dat er wel belangstelling voor was moge blijken uit het feit dat het werk drie uitgaven kende.

Dokter Demeyer, die bij gebrek aan een universiteit alhier, in de Franse Tijd in Parijs had gestudeerd, schreef al zijn ander werk in het Frans, al waren zijn voornaamste geschriften van medisch- historische aard.

Omdat er vanwege onze Vlaamse wetenschapsmensen maar weinig of niets gepubliceerd was in de volkstaal, althans niet op wetenschappelijk gebied ⁽³²⁹⁾ werd in 1844 door o.m. het *Kunst- en Letterblad* (verscheen van 1840 tot 1845 te Gent), een oproep gedaan voor de uitgave van populair-wetenschappelijke werken, om hiermee invloed uit te oefenen op „de volksnijverheid en de landbouw” waarop meerdere geleerden de uitgave van derge- lijke werken in de Nederduitse taal in het vooruitzicht stelden. Anderzijds vond in de ogen, zelfs van de meest strijdende Vlaamsgezinde geestelijkheid, alleen maar die lektuur genade, die een godsdienstige-morele strekking had. Het metafysische en het wetenschappelijke realisme lagen te ver uit elkaar opdat de meeste priesters enige waardering voor dit laatste zouden opbrengen. Begin okto- ber 1843 schreef Conscience aan F. Rens ⁽³³⁰⁾, naar aanleiding van zijn ontworpen *Wonderspiegel der Natuer* (waarvan uiteindelijk maar een deel, onder de titel *Eenige Bladzijden uit het boek der natuer*, is verschenen) : „David zal gewis niet geerne zien dat de Vlaming zijn neus in zulke dingen steekt...” ⁽³³¹⁾.

De Zottegemse vrouwenarts en chirurg Jan Pieter Hoebeke (1807-1852) ⁽³³²⁾, die in 1840 zijn chirurgisch-obstetrische bevin- dingen in het Frans publiceerde, voorna- melijk bij de *Société Médicale de Bruxel- les*, zag één van zijn opstellen vertalen in het Nederlands door de Noord- Nederlanders C.Ph. Meyer en G.G. Ter- laak, heel- en verloskundigen. In het

Nederlands droeg deze dissertatie de eenvoudige titel: *Verhandeling over de miskraam*. De publikatie gebeurde te 's Gravenhage in 1843⁽³³³⁾.

Het jaar daarop verscheen van Hendrik P. Gouzee (1796-1894)⁽³³⁴⁾, een militaire arts, afkomstig van Brussel, die zowel onder de Hollanders als onder de Belgen had gediend, en tal van publikaties in het Frans op zijn aktief had, te Amsterdam de vertaling van een geschriftje dat in 1842 te Brussel was verschenen, en waarvan de Nederlandse titel luidde: *Verhandeling over de oogziekte in het belgisch leger en de middelen om de uitbreiding dezer ziekte tegen te gaan in elke opeenhoping van personen*.

De orangist Pierre Lebrocquy (1797-1864), journalist en taalkundige, die in 1845, in het Frans een fundamenteel werk publiceerde over vergelijkende Germaanse taalkunde, waarin hij wees op de bijzondere betekenis van het Nederlands als introductie tot de andere Germaanse talen, werd door minister S. van de Weyer belast met een cursus vergelijkende taalkunde aan de Gentse universiteit. Op 16 mei 1846 gaf hij zijn inaugurale les. De *Gazette van Uit*, van 21 mei, bracht hierover verslag uit, men sprak er van de „vyanden van de Vlaemsche tael en zaek, die beweerden dat het Vlaemsch sterft, en sterven moet, en wel omdat het slechts op een klein beklommen grondgebied leeft, omdat het hard en ruw is, omdat het ongeschikt voorkomt ter behandeling van wijsgeerigen en wetenschappelijke stoffen". Maar het volgende jaar werd zijn opdracht reeds door Ch. Rogier ongedaan gemaakt, en omdat zijn werk niet meer bezoldigd werd en de belangstelling danig was verslapt, maakte Lebrocquy er in 1848 een einde aan⁽³³⁵⁾.

Eveneens in 1846 publiceerde de Antwerpse geneesheer Frans J. Matthysens (1811-1870), die tevens leraar was in de geschiedenis der handelsprodukten aan de hogere handelsschool, bij J.E. Buschmann: *Natuurkundige lessen*. In datzelfde jaar verscheen van Conscience: *Eenige Bladzijden uit het boek der natuur*. Dit was het eerste werk, sedert 1830 van wetenschappelijke vulgariserende aard. De vorige publikaties in de volkstaal, waren in feite leerboekjes. In zijn „woord der eerste uitgave" schreef Conscience: „... evenwel wordt het toch ook hoog tijd, dat wij den nauwen kring, waarbinnen onze letterkunde zich beweegt, uitzetten en verbreden, en allengskens eenige stappen op den grond der nuttige kennis wagen. Zóó zal het Nederlandsche volk in onze geschriften niet slechts het aangename der dichterlijke verbeelding, maar tevens het nuttige der stellige wetenschappen aantreffen... Eens dat aldus de weetlust is opgewekt in een denkenden mensch, zoekt hij ernstiger voedsel, en grijpt hij dan van zelf naar zuiver wetenschappelijke boeken... Buiten de onmiskenbare nuttigheid van zulk werk, bood mij dit nog de middelen aan om een slagend bewijs van de voortreffelijkheid en den rijkdom onzer moedertaal te geven, dewijl ik ze nu gebruiken ging tot

de schilderachtige verhandeling van meest alle wetenschappen, van meest alle bestaande dingen, en daarbij gelegenheid had om echt Nederduitsche benamingen te bezigen in de plaats der onweerstaanbare Franse bastaardwoorden, welke onze verkeerde opvoeding ons als de eenige bestaande doet aanzien..."

Van de hand van de Hasseltse geneesheer Antoon Bamps (1767-1857), verscheen aldaar bij P.F. Millis, in 1847: *Lessen over verloskunde*, een werk van 194 bladzijden. Omdat de verloskunde meestal door weinig ontwikkelde volkswomen werd beoefend, hadden zij wel nood aan de gepaste voorlichting, die zij alleen maar konden lezen in hun eigen taal.

Landbouw... en de cholera

In 1848 werd te Brussel, met steun van de regering, een landbouwkongres gehouden. Aangezien in Vlaanderen - de landbouwstreek bij uitstek - de landelijke bevolking het Frans meestal niet machtig was, werd gevraagd om vakliteratuur in de beide landstalen. Dit leidde tot de stichting van de *Bibliotheek over Landbouw ingericht door het Staatsbestuur*. Daarin verscheen o.m. *Handboek voor de bebouwing* (1849) van een zekere Le Docte, die naderhand nog een *Beknopte verhandeling over de landbouw-werktuigen* (1852), alsmede boekjes over het *Gebruik van den kalk in den landbouw*, en *Over het kweken der olieplanten* (1853) schreef. We noteren nog onder de uitgaven van die *Landbouwbibliotheek*: Magne J.B., *Keus der melkkoeijen...* (1850); Leclerc J., *Korte verhandeling over de drainering of droogmakery der landeryen* (1850); Guenon F., *Handboek voor boomkweeking* (1851); Clement M., *Handboek voor boschbestier* (1852); Rampelbergh A., *Verhandelin over de kweeking der moerbeziënboomen en het opbrengen der zydewormen in België* (1854); De Moor V.P.G., *rijksveearts, Verhandeling over vlaskweek en verschillende wyzen van vlasrotting* (1855), enz. ⁽³³⁶⁾. Allemaal werkjes die zeker bijgedragen hebben tot de theoretische onderbouw van de landelijke werkzaamheden.

Eveneens in 1848 publiceerde P.J. Loppens, directeur van de Gentse Nijverheidsschool: *Handboek van Scheikunde op het fabriekswezen toegepast*. De boekjes over scheikunde die prof. Edw. Jacquemyns, meer dan tien jaar vroeger had laten verschijnen en die zeker verdienstelijk waren geweest, beantwoordden echter niet langer aan de vereisten van het nijverheidsonderwijs.

Van Cornelis Daems verscheen te Antwerpen bij Lamot-Jacobs een korte verhandeling van acht bladzijden: *Behoedmiddel tegen den cholera Morbus en andere plagen*. Omdat de cholera reeds in 1832 zich te Gent manifesteerde, had de jonge maar knappe medicus Jozef-Willem De Block (1806-1862) in 1833 een brochure gepubliceerd: *Sur le traitement du cholera-morbus*. Toen in 1848 de cholera opnieuw de kop opstak, zorgde dokter De Block, die intussen hoogleraar was

geworden aan de Gentse universiteit, voor een nieuwe en uitgebreide uitgave van zijn Franse verhandeling, terwijl Daems op zijn beurt, in de volkstaal zijn steentje bijdroeg voor de bestrijding van deze kwaal. Het jaar daarop (1849) verscheen er van het boekje van prof. De Block, bij Merry te Gent, een Nederlandse vertaling, *Over de cholera-Morbus* (40 p.).

Nog in 1848 werd in de schoot van de Akademie een commissie opgericht voor de publikatie van Middel nederlandse teksten, onder de naam: „commission chargée de la publication des anciens monuments de la littérature flamande". F.A. Snellaert had hierom gevraagd, in de zitting van 15 oktober 1847.

In 1848-1849 verscheen te Gent bij L. Hebbelynck, van de hand van Lieven Delathouwer een vierdelig werk: *Het Belgisch kruidboek, of de Gentsche hovenier* (resp. 335, 379, 404 en 404 p.), en in 1850 te Gent bij Hemelsoet, nog een *Verhandeling over de aerdappelziekte, gegrond op de proefondervindelyke waarnemingen van 1845-1849*, (102 p.).

In 1849 werden door de Staat twaalf landbouwscholen opgericht, waarvan vijf in het Vlaamse land. De voertaal was er overal Frans en veel belangstelling was er niet. De meeste 19e eeuwse landbouwers waren overtuigd dat men moest leren boeren in de stal en op het veld en niet op de schoolbanken, terwijl voor de landelijke jeugd, die vaak niet veel onderwijs had genoten, het Frans waarschijnlijk een grote hinderpaal is geweest. Op twee na, waarvan één in Vlaanderen, nl. in Torhout, werden die scholen reeds in 1855 afgeschaft. Door minister De Decker, de eerste Vlaamsgezinde regeringsleider, die van maart 1855 tot oktober 1857 aan het hoofd stond van het laatste unionistische kabinet, werd voornamelijk op aandringen van veearts Edward Campens, aan de Torhoutse landbouwschool een Vlaamse lagere afdeling opgericht. Maar in 1859 werd ook de landbouwschool van Torhout opgedoekt.

In 1850 verscheen de Nederlandse vertaling van een werk van Jean-Baptiste Husson (1827-1868), toen repetitor aan de veeartsenijkundige school van Kuregem, onder de titel: *Handboek over Veeartsenij*, terwijl veearts Edward Campens, bij Hoste te Gent een werk van 117 bladzijden liet verschijnen: *Opbrenging en bestiering der nuttige huisdieren, volgens de wetten van de levensleer, werktuigkunst en gezondheidsleer*. Het volgende jaar verscheen nog van Campens bij dezelfde uitgever: *Opbrenging en bestiering der huisdieren in de verbetering der rassen* (202 blz.), en in 1852 *Leerboek voor natuurkunde of physica*.

Nog in 1850 publiceerde dokter Frans Jan Matthysens, geneesheer te Antwerpen, bij J.E. Buschmann, de vertaling van een in het Frans gesteld werk van A.M. Perrot: *Grondbeginselen van werkdadige meetkunst, landmeting, waterpasmeting, opmaking en teekenen van plannen, met houtsneepaten*. ➔

Op 1 januari 1851 begon de sociale plattelandsdokter Pieter Frans de Wachter (1817-1883) die zich te Ruisbroek - bij Mechelen - had gevestigd, met het uitgeven van een tijdschriftje voor volkshygiëne: *Het Welvaren des huisgezins. Tijdschrift van Gezondheidsleer voor het Volk. Overzicht op landbouw, nijverheid en allerlei wetenschappelijke vorderingen, door Een Gezelschap van Geneesheeren*. Dit was waarschijnlijk een reactie op de cholera-epidemie, die zich in zijn streek had voorgedaan en veel slachtoffers had gemaakt in zijn eigen dorp. Het tijdschrift verscheen om de veertien dagen en werd te Boom gedrukt bij Lamot-De Pauw, een schoonbroer van De Wachter⁽³³⁷⁾. Meer dan drie jaar heeft het blijkaar niet stand gehouden.

De stichting van het Willemsfonds

Op 23 februari 1851 werd te Gent door enkele Vlaamsgezinde vooraanstaanden, katholieken zowel als liberalen, een vereniging gesticht „willende de nederduitsche taal- en letterkunde en al wat haar aangaet krachtig ondersteunen en aenmoedigen, ter versterking van den algemeen nationalen geest in België”.

Tot de meest bekende stichters behoorden: Ph. Blommaert, F.A. Snellaert, F. Rens, C.P. Serrure, Ph. Kervyn de Volkaersbeke, J.F.J. Heremans enz. In herinnering aan de kort daarvoor overleden Jan Frans Willems (+ 1846), kreeg de vereniging de naam *Willemsfonds*.

Om het beoogde doel te bereiken werden volgende activiteiten vooropgesteld:

- het aanmoedigen van de beoefening van de moedertaal bij de studenten;
- het uitgeven van nuttige boeken;
- verbetering van de volkszang en het toneel;
- verrichting van een „leeskabinet” waar boeken worden uitgeleend.

Voornamelijk de eerste twee doelstellingen kwamen aanvankelijk goed aan bod. Met de publikatie van boeken werd onmiddellijk een aanvang genomen. Als eerste werk verscheen in 1851: *Vlaamsche bibliographie of lijst der Nederduitsche boeken in België sedert 1830 uitgegeven*, en het tweede, dat ook nog dat zelfde jaar verscheen, was van de hand van Edward Campens: *Leerboek der scheikunde of chemie, ten behoeve van het landhuishoudelyk onderwijs*. Van deze auteur verscheen in 1853, als nr. 8 in de reeks van het Willemsfonds: *De Gentse diergaarde*; in 1856 als nr. 24: *De natuurkunde in de volksscholen*, en in 1869 verscheen nog van Campens in het *Willemsfonds*, de tweede druk van zijn *Schetsen uit het dierenrijk*. Edward Campens (1820-1873) was afkomstig van Zomergem en gediplomeerde veearts van de Veeartsenijkundige school te Kuregem, tevens was hij provinciale raadgever en lid van de provinciale landbouwkommisatie van Oost-Vlaanderen, met zetel te Gent⁽³³⁸⁾.

Ook in de volgende jaren verschenen bij het *Willemsfonds* nog af en toe populair-

wetenschappelijke werkjes, zoals: *Inleiding tot de Kruidkunde* van Cesar Alexander Fredericq (nr. 20, in 1856), met een tweede druk onder de titel: *De wilde bloemen. Inleiding tot de kruidkunde* (nr. 98, in 1882), en met een derde druk in 1885. In verband met dit werk schreef prof. Paul van Oye⁽³³⁹⁾: „Zijn boek *De wilde bloemen* is door de zorgen van het Willemsfonds over heel Vlaams-België verspreid en is voor menig jong student de eerste - en toen enige - handleiding geweest op het gebied van de plantkunde”⁽³⁴⁰⁾. Van C.A. Fredericq verscheen nog in het *Willemsfonds*: *Handleiding van gezondheidsleer* (nr. 57, in 1868) en tien jaar later werd door hetzelfde fonds een derde, verbeterde en vermeerderde uitgave, gepubliceerd (nr. 88); en een vierde in 1882. Van mevr. Sophia (Fredericq), de moeder van Julius Mac Leod (ook zuster van Cesar Fredericq, halfzuster van Rosalie en Virginie Loveling en tante van Cyrille Buysse) verscheen in 1869: *De mensch en de dieren* (nr. 61), met een tweede en een derde druk, in 1871 en 1882. In 1865 en 1867 verscheen *De landbouwkunst in de Nederlanden*, twee deeltjes uit een werk van Em. de Laveleye, uit het Frans vertaald door Felix A. Boone (nrs. 67 en 71). In 1870 kreeg men *Grondbeginselen der werkdagige meetkunde*, van G. de Vylder, waarvan een tweede uitgave van de pers kwam in 1877, en in 1872 verscheen er een *Handboek der anorganische scheikunde*, van de hand van J. Morel, leraar aan de nijverheidsschool te Gent, met een tweede „geheel omgewerkte uitgave” in 1880. In 1878 verscheen als nr. 89 van de Willemsfondsuitgaven een boek van J. Micheels, getiteld: *Benjamin Franklin, Een levensbeeld*.

Dit soort uitgaven van het *Willemsfonds* werd afgesloten met een drietal werken van Julius Mac Leod:

- *Leidraad bij het onderwijzen en aanleeren der dierkunde - Algemeene dierkunde* (nr. 104, in 1883);
- *Leidraad bij het onderwijzen en aanleeren der dierkunde - De werveldieren* (nr. 107, in 1884);
- *Leidraad bij het onderwijzen en aanleeren der dierkunde - De wervellooze dieren* (nr. 117, in 1888).

Atgezien van de boeken hierboven vermeld, zorgde het Willemsfonds ook voor de verspreiding van goedkope *Volksboekjes*, waarin wij onder de nummers 1, 3 en 8 de levensbeschrijving vinden van Vlaamse persoonlijkheden of geleerden: Lieven Bauwens, Simon Stevin, Rembert Dodoens, en onder nummer 10 verscheen, in 1892 een verhandeling van 62 bladzijden, van dokter E. Remouchamps (1858-1941)⁽³⁴¹⁾, assistent aan de Gentse universiteit, over de meest gevreesde ziekte van die tijd: *De Tering*.

R.A.B.

Volgende keer:
De Grievenskommissie in Vlaanderen Vlaams Hahnemann en Darwin

- (327) T.J. Sufteleers, *Taafverzorging in Vlaanderen, Een opniegeschiedenis*, Brugge-Nijmegen, 1979, p. 193.
- (328) H. Elias, op. cit., (nota nr. 323) p. 19.
- (329) Wel waren er reeds vanwege onze medicijnen enkele publikaties op literair vlak bv. van F.A. Snellaert, J.J. de Laet en Hippoliet J. van Peene (1811-1864), geneesheer te Gent, die op de voorgrond zou komen door zijn toneelwerk en het dichtend van *De Vlaamsche Leeuw*!
- (330) Frans Rens (1805-1874), ambtenaar, dichter, publicist en naderhand (1851) een der stichters van het Willemsfonds. Woonde te Gent van 1823 tot aan zijn dood.
- (331) L. Wils, - *Kanunnik Jan David en de Vlaamse Beweging en zijn tijd*, Leuven, 1957, p. 196;
- *Honderd jaar Vlaamse Beweging, dl. 1 - Geschiedenis van het Davidsfonds tot 1914*, Leuven, 1977, p. 45.
- (332) Nationaal Biografisch Woordenboek, dl. 12, kol. 352-355 (An Delva).
- (333) L. Elaut, *Nog J.P. Hoebeke*, in: *Scientiarum Historia*, jrg. 6, 1964, p. 209.
- (334) *Biographie Nationale*, dl. XXXVIII, kol. 276-280 (Jacques-Robert Leconte).
- (335) K. De Clerck, *Kroniek van de strijd voor de vernederlandsing van de Gentse universiteit*, Beveren-Antwerpen, 1980, p. 13.
- (336) Fr. de Potter, *Vlaamsche Bibliographie, Lijst der boeken, vlug- en tijdschriften, muziekwerken, kaarten, platen en tabellen in België van 1830 tot 1890 verschenen*, Gent, 1893, p. 249-250.
- (337) L. Elaut, *P.-Frans de Wachter, een sociaal plattelandsdokter uit de 19e eeuw*, in: *Periodiek*, 13, 1958, p. 26.
- (338) M. Mammerickx, op. cit., zie nota 314, p. 564.
- (339) Paul van Oye, (Oostende 1886-Gent 1969), zoon van dokter-dichter Eugene van Oye (1840-1926), doctor in de wetenschappen en in de geneeskunde, hydrobioloog en historicus van de wetenschappen, hoogleraar rijksuniversiteit Gent.
- (340) P. van Oye, *De plantkunde aan de universiteit te Gent vóór de benoeming van J. Mac Leod tot professor in de botanie*, Med. Kon. Vl. Acad. v. Wetensch., Lett. en Sch. Kunsten v. België, 22, 1960, p. 17.
- (341) Edward Remouchamps, ontwikkelde zich tot een specialist inzake longtering en deed als eerste in ons land een onderzoek naar de oorzaken waarom „de Vlaamse stam, meer dan de Waalsche, door tuberculose aangeast wordt”. Hij was lange tijd afdelingschef interne geneeskunde in de Bijloke. Zie: P. van Oye, in *Memoirium Ed. Remouchamps*, in: *Biologisch Jaarboek*, 8, 1941.

MENSEN VAN BIJ ONS

Op 17 juli jl. is te Zottegem overleden: André-Joseph PLATEVOET, geboren te Roesbrugge, op 3 november 1913. Hij was de zoon van dr. dierenarts Camille Platevoet-Verschave.

André Platevoet behaalde het diploma van technisch-ingenieur, maar vestigde zich weldra als zelfstandige wasserij-uitbater te Zottegem, waar hij in 1974 met pensioen ging. Hij was gehuwd met mevr. Zoë de Wannemacker en had twee zonen.

Wij vernamen het overlijden van Hubert van den Broeck, geboren te Roesbrugge op 15 juli 1912 en overleden te Moerkerke-Damme op 8 augustus 1990.

Hij was de zoon van de rijkswachter Frans van den Broeck, die vele jaren te Roesbrugge in dienst was en zich na zijn pensionering een woning bouwde in de Krombekestraat (nu Waaienburgseweg 5 - Gebr. Christiaen).

Hubert ging na zijn humaniora bij het leger en kwam langs het zgn. „Examen A” in het officierenkader terecht, waar hij werd gepensioneerd als luitenant-kolonel. Na zijn vertrek uit het leger was hij tot aan zijn overlijden uitbater van het hotel-restaurant gevestigd in het Kasteel van Moerkerke.

TE KOOP

- **BROMFIETS Mobylette 49 cc.** Zeer goede staat. Prijs: 4.000 fr.
Zich wenden: Lindestraat 7, 8990 Roesbrugge.

DE PAROCHIE HARINGE EN DE FRANSE REVOLUTIE (2)

door Dr. Theol. pater Joris L. HOSTEN o.p., gewezen pastoor van Haringe

De Haringse parochieregisters

We beperken ons tot de periode die ons in deze studie aanbelangt. Er is vooreerst het gewoon doorlopend register, dat opgeëist werd door de Franse Overheid in september 1796 en berust in het Rijksarchief te Brugge. Wie het Rijksarchief gaat raadplegen, zal dus in elk geval niet verder geraken dan 1796... maar hij zal ook, zoals we dadelijk zullen zien, zeer onvolledig ingelicht zijn aangaande de huwelijken vanaf half juli 1794.

Na de opeising van de oude registers werden op de parochie nieuwe aangelegd beginnend einde 1796 en doorlopend tot heden, op enkele hiaten na. Ze berusten in de pastorie.

Eveneens in de pastorie berust een dubbel-exemplaar van de registers (doopsels, huwelijken, overlijdens) van de jaren 1793, 1794, 1795, 1796 en gedeeltelijk 1797. Dit exemplaar (eerder een verzameling losse stukken) overlapt dus gedeeltelijk het oude en het nieuwe gewoon register. Maar, in dit dubbel-exemplaar wordt niet alles genoteerd. Van pastoor Asaert, DE gezochte man, worden enkel die sacramentele bedieningen genoteerd die geacht werden ongevaarlijk te zijn. Vanaf half maart 1793 zegent hij geen huwelijken meer in van Franse Westhoekers doch enkel nog van eigen parochianen. De huwelijken van de vreemdelingen werden allemaal ingezegend door kapelaan De Caestecker (= D.C.) op een paar na die vóór vreemde priesters gesloten worden. Daarenboven worden ze vanaf 2 november 1794 (tweede grote inval van de Fransen en begin van hun twintigjarige overheersing) genoteerd in een losbladig apart register... dat dus kennelijk liefst geheim moest blijven. Het is goddank bewaard gebleven. Het loopt tot 15 oktober 1798.

We bekijken nu eerst het register van de huwelijken vanaf ongeveer midden 1791, de tijd waarop de onbeëdigde of refraktaire priesters onderduiken of uitwijken en beëdigde of ingedrongene (intrus) zonder zending noch jurisdictie hun plaats innemen. We noteren eveneens ter plaatse uit welke registers de gegevens worden genomen. Het is ons enkel te doen om de huwelijken van „trouwers” uit de Franse Westhoek.

Huwelijken I (1791-1796)

1791 (Gewoon doorlopend register)

Het eerste huwelijk van een paar van over de schreve had plaats, met een enigszins provocerende luister, op 14 juni 1791. Het betrof een vijfenveertigjarige jongeman uit Bambeke en een zesentwintigjarige jonge dochter uit Hondschote.

Het werd ingezegend door E.H.J.E. Dehouck, pastoor-émigré van Bambeke, bijgestaan door de heer Asaert, plaatselijke pastoor, en de heer Pouvillon, pastoor-émigré van Oostcappel (over wie daarna in de registers niets meer).

Op 26 augustus 1791 zegent pastoor Asaert het huwelijk in van een paar uit Winnezele. Hij vermeldt erbij, dat hij het doet met de uitdrukkelijke toelating van de wettige pastoor van Winnezele. Verder op ontmoeten we nog meermalen soortgelijke vermeldingen, wat erop wijst dat die uitgeweken wettige pastoors bereikbaar waren. Ze vertoefden dus ergens in de omgeving. R. Lanszweert (o.c. bl. 238) noteert dat de refraktaire pastoor van Winnezele gevlucht was te Nieuwpoort.

Op 6 oktober 1791 wordt door pastoor Dehouck, wettige herder van Bambeke het huwelijk ingezegend van een jongen uit Oostcappel en een meisje uit Bambeke „postquam quarta hujus corum intruso in Bambeke invalide contraxerunt”, wat wil zeggen „nadat ze op de vierde van dezelfde maand (2 dagen vroeger dus) ongeldig gehuwd waren voor de ingedrongene (d.i. beëdigde of konstitutionele) pastoor te Bambeke. Assistenten waren de pastoor en de kapelaan van Haringe, Asaert en De Caestecker.

Vermeldingen dat het huwende paar eerder trouwde voor de „intrus” ontmoeten we nog meermalen. Die huwelijken werden dus zonder aarzeling aangezien als ongeldig. Vermoedelijk konden meerdere omstandigheden, ook van zeer lokale aard, ertoe leiden dat een paar eerst trouwde voor een beëdigde op de eigen parochie (in het duidelijk besef dat de verbintenis voor de Kerk en in geweten ongeldig was) en daarna voor een onbeëdigde pastoor.

Op 25 oktober een huwelijkspaar uit Hondschote. Pastoor Asaert zegent in „krachtens uitdrukkelijke machtiging van de wettige pastoor van Hondschote”.

Op 17 december 1791 is het weer pastoor Dehouck die een jongen uit Bambeke en een meisje uit Rexpoede in de echt verbindt „nadat ze ongeveer zes maanden vroeger ongeldig gehuwd waren voor de intrus van Rexpoede”. L. Dumoulin, onderpastoor van Bambeke, treedt hierbij als getuige op.

Op 19 december 1791, Asaert verbindt 'n koppel uit Houtkerke „met uitdrukkelijk goedvinden van de wettige pastoor van Houtkerke, en nadat ze 6 dagen vroeger 'n ongeldig huwelijk gesloten hadden voor de „intrus” van Houtkerke. Ook hier was L. Dumoulin als getuige aanwezig.

Het valt wel op, dat bij al die huwelijken wordt vermeld dat de huwelijksbannen

geroepen werden in hun respectievelijke parochies van herkomst. Dat werd dus wel aanvaard als geldig. Huwelijksbannen hebben overigens enkel maar zin waar de huwenden gekend zijn.

Op 30 december 1791 huwelijk voor pastoor Asaert van een jongen uit Haringe en een meisje uit de St.-Maartensparochie Bergen. Eén ban werd geroepen te Haringe, te Bergen geen „krachtens volmacht tot dispensatie mij verleend door de Doorluchtige Bisschop van Ieper”. Asaert noteert ook dat hij eigenmachtig dit huwelijk inzegent „aan-gezien de bruidegom mijn onderdaan is”.

Vanaf half juni tot einde 1791 dus 7 huwelijken van Franse onderdanen te Haringe. We stappen over naar volgend jaar.

1792 (Gewoon doorlopend register)

Op 29 januari 1792. Een koppel uit Quaedyre trouwt voor pastoor Asaert, die zich ditmaal beroept op „de uitdrukkelijke zending van de Doorluchtige Heer de Bisschop van Ieper”. De wettige herder van Quaedyre was dus blijkbaar onbereikbaar.

Op 8 februari 1792. E.H. Dehouck „die wegens de vervolging op deze parochie verblijft” zegent het huwelijk in van een paar uit Bambeke „hoewel de bruid gedurende enkele dagen te Haringe heeft gewoond”. Eén huwelijksban te Haringe en één te Bambeke.

14 februari 1792. Een paar van Duinkerke, door Asaert getrouwd „krachtens uitdrukkelijke machtiging van de hoogerwaarde Heer Macquet, wettige pastoor van Duinkerke” G. Vandermeulen (o.c. bl. 208) vermeldt dat hij verbleef in de Abdij te Veurne (hij was er nog in mei 1793).

18 april 1792. Huwelijk voor pastoor Asaert van een jongen uit St.-Sylvesterscappel en een meisje uit de St.-Pietersparochie van Bergen „krachtens uitdrukkelijke machtiging van de Z.E.H. J.J. de Baecker, wettige pastoor van St.-Pieter, waar de bruid woonachtig is”.

Dezelfde 18 april 1792 nog 'n huwelijk voor pastoor Asaert van een jongen uit Bissezele en een meisje uit Armoutskerke (dat moet het tegenwoordige Cappelle-la-Grande zijn) „met uitdrukkelijke machtiging van de zeer toegewijde heer Van Cattebeke, wettige pastoor van Armoutskerke”.

Op dezelfde 18 april 1792 nog een derde huwelijk voor pastoor Asaert (met dispensatie van de bannen) van een koppel uit Bergen St.-Pieters „krachtens uitdrukkelijke machtiging van de wettige pastoor J.J. de Baecker bij schrijven van 14de dezer”.

Het is net of rond die tijd de huwelijken toenemen. Er hangt inderdaad iets in de lucht. Op 20 april 1792 verklaart Frankrijk de oorlog aan Oostenrijk en spoedig zullen sporadisch invallen beginnen die aanvankelijk echter weinig succes kennen.

Op 22 april en op 27 juni 1792 huwen voor pastoor Asaert paren uit Bergen St.-Maarten, telkens met uitdrukkelijke toelating van hun wettige pastoor schriftelijk gegeven daags voordien.

Op 21 juli en 7 augustus 1792 nogmaals huwelijken van lieden uit Bergen en telkens krachtens machtiging van hun wettige pastoor, doch hier wordt de parochie niet vermeld. Asaert zegent in.

Op 9 september 1792 is het E.H. Dumoulin, onderpastoor van Bambeke, die het huwelijk inzegent van een paar uit Bergen St.-Maarten, krachtens machtiging van E.H. Degrand, pastoor van de St. Maartensparochie.

Op 18 september 1792 is het E.H. Dumoulin, die een laatste maal optreedt bij een huwelijk van een jongen uit Marienburg en een meisje uit Bergen. Hij vermeldt uitdrukkelijk de machtiging door E.H. Degrand.

Nu is het een tijdje stil. De Fransen zijn een grootscheepse aanval begonnen. Roesbrugge wordt na een bloedig gevecht ingenomen op 5 november en dertig huizen worden in brand gestoken. Er wordt ook duchtig geplunderd. Spoedig is geheel de Westhoek bezet. Tegen het einde van het jaar was gans het land veroverd en bezet. We krijgen dan ook maar tegen het einde van het jaar nog een huwelijk, nl. op 30 december zegent pastoor Asaert het huwelijk in van Berge-naars, met verwijzing naar de machtiging door E.H. Degrand, wettige pastoor van de bruidegom. Zijn erbij aanwezig: de EE. HH. Jacobus Franciscus Cailliau, wettige pastoor van Eringhem en B.J. De Caestecker, plaatselijke kapelaan „beide woonachtig te Haringe”.

Enkele nabeschouwingen bij het einde van het jaar 1792. Het aantal huwelijken van Franse onderdanen te Haringe bedroeg 13 en het aantal parochies waaruit ze afkomstig zijn, is toegenomen.

Spijts de Franse inval en bezetting ris-keren meerdere priesters-émigrés toch nog te blijven, al zullen ze zich wel heel stil gehouden hebben. We voelen evenwel hun aantal sterk verminderen. De heer

Dehouck, pastoor van Bambeke, ontmoeten we een laatste maal op de achtste februari. R. Lanszweert schrijft (o.c. bl. 236) dat die heer (die hij Dehaeck noemt) reeds gedeporteerd werd in 1791. Helemaal juist kan het niet zijn daar hij begin 1792 nog te Haringe was. Aangezien de refraktairen ook al eens klandestien naar hun parochies gingen, is het niet uitgesloten dat hij bij zo'n gelegenheid op Frans grondgebied gevat zou zijn. Op de lijst van de gedeporteerde Franse priesters komt hij evenwel niet voor.

De heer Dumoulin, onderpastoor van Bambeke verdwijnt van het toneel vanaf 18 september. Bij de huwelijken van de volgende jaren wordt enkel nog een zeldzame keer melding gemaakt van de wettige pastoor. In hun plaats komt nu het Bisdom dat, samen met de dispensatie van de huwelijksbannen de machtiging schenkt tot de inzegening van het huwelijk. We stellen vast dat pastoor Asaert nog steeds optreedt ook voor huwelijken van Franse onderdanen. Echter niet meer voor lang.

1793 (Gewoon doorlopend register en dubbel-exemplaar).

Op 20 januari een huwelijk voor Berge-naars, en er wordt een laatste maal melding gemaakt van machtiging door de wettige pastoor van de bruid, de heer Degrand, pastoor van St.-Maarten, over wie R. Lanszweert schrijft (o.c. bl. 237) dat hij vluchtte naar Duitsland waar hij stierf⁽⁴⁾.

Op 12 maart valideert pastoor Asaert „krachtens uitdrukkelijke machtiging van de Bisschop van leper” het huwelijk van een paar uit Socx en Ekelsbeke „die eerder een ongeldig huwelijk gesloten hadden voor de „intrus” van Socx”. Ook op het Bisdom leper hield men dus de huwelijken voor beëdigden in Frankrijk voor ongeldig. Dit huwelijk van 12 maart 1793 is het allerlaatste van vreemdelingen waarbij pastoor Asaert optreedt.

Het is meteen alles voor het jaar 1793. Hoewel ingevolge hun nederlaag van Neerwinden (18 maart 1793) de Franse legers opnieuw onze gebieden moeten ontruimen en de geallieerden zelfs meerdere plaatsen van de Franse Westhoek veroveren, krijgen onze grensdorpen geen vrede. Ze blijven het terrein van herhaalde invallen, roof- en plundertochten en ter-

reurdaden. Speciaal Roesbrugge krijgt vaak de eerste en ergste klappen. Tot midden 1794 blijft het een tijd van onnoemlijk veel ellende en gruwelijke rampen.

Begin september 1793 worden onze grensdorpen weer door de Fransen veroverd. Op de achttiende van deze maand wordt Roesbrugge, op last van de Nationale Conventie, grondig platgebrand. De motieven tot dit verdikt worden op het marktplein (vrijheidsboom) uitgeklonken. Als eerste twee redenen worden opgegeven: de boekskens door pastoor Asaert geschreven tegen de Conventie en de Franse Constitutie en z'n sermoenen tegen gepredikt; vervolgens de sermoenen door de Franse émigrés gepredikt in de kerk van Haringe.

Alvorens het jaar 1794 in te kijken, brengen we even in herinnering dat de eerste helft van het jaar nog steeds een zeer turbulente tijd was. De ellende werd nog vergroot doordat tegenaan de zomer een verschrikkelijke tyfus-epidemie de streek kwam teisteren.

In april 1794 komt de tweede grootscheepse inval van de Fransen. De laatste week van die maand wordt in het Roesbrugse hevig gevochten. De Franse legers behalen op 26 juni de overwinning te Fleurus. Heel het land raakt weerom veroverd en nu voor twintig jaar. Geleidelijk wordt nu de toestand stabiel. We zien het weerspiegeld in de huwelijken.

(‘t vervolgt)

(4) Volgens B.A.B. N 85 stierf pastoor Degrand (men schrijft ook wel eens Legrand) op 21 oktober 1794. De heer De Baecker, pastoor van Bergen St.-Pieter wordt in 1802 pastoor-deken van Bergen en Hoyville en overlijdt op 13 juni 1820.

MENSEN VAN BIJ ONS

Op 16 augustus jl. is te Oostvleteren overleden: mevr. Julienne Coppin, weduwe van Karel Prophète. Zij was geboren te leper op 10 september 1902.

Kort nadat haar echtgenoot op 20 juli 1986 was gestorven, verliet zij haar huis (Prof.O.Rubrechtstraat 55) en verbleef bestendig bij een van haar kinderen, meestal bij haar dochter Judith, weduwe Arnaert, te Oostvleteren waar zij in de huiskring is ontslapen.

MICHEL CAPOEN
Waaenburgseweg 67 - KROMBEKE
 Tel. 057/40 08 54

LOOD- en ZINKWERKEN
 AANHANGWAGENS

Eerst naar Schoonaert
dan naar school

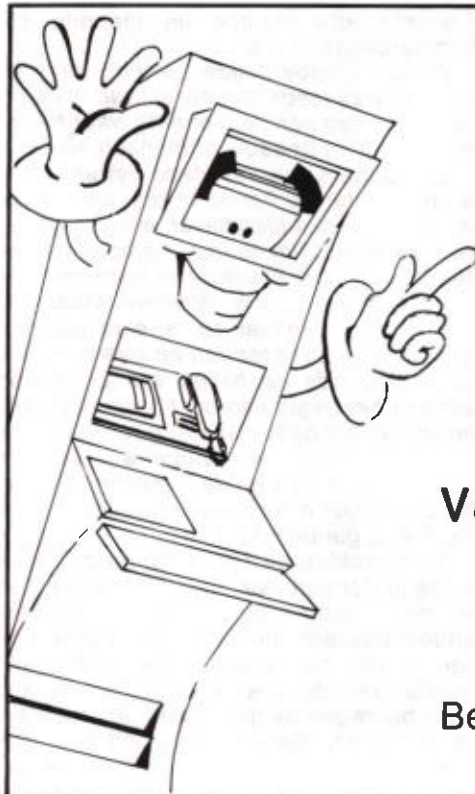
DE PRIJZEN OP HUN KOP !

bij het begin van het nieuwe schooljaar

Boekhandel SCHOONAERT

Bergenstraat 14 • 8990 ROESBRUGGE

Tel. 057/30 03 79

VIDEOFILMS bij Boekhandel SCHOONAERT

Tijdens de
OPENDEURDAGEN
krijgt iedere bezoeker
een verrassing

OPENDEURDAGEN

vanaf zaterdag 1 t.e.m.
vrijdag 7 september

Bergenstraat 14 • 8990 ROESBRUGGE
Tel. 057/30 03 79

ROESBRUGGE-KERMIS

Vrijdag 31 augustus

- receptie : 35 jaar foorkramers
- bij P. Gunst : zangcrochet voor zakdoeken o.l.v. Willy Neuville. Al wie tenminste 2 strofen van een lied kan zingen krijgt een zakdoek. Ambiance verzekerd. De prijzenpot wordt gesteund met 500 fr. van het feestkomitee.

Zaterdag 1 september

- Kinderanimatie : door het forfait van de kano-instructeurs kan het kano-varen niet plaats vinden. Geen nood echter, het feestkomitee zorgt voor een daverende spelnamiddag voor alle kinderen van 6 tot 14 jaar. Een tiental leuke volksen behendigheidsspelen zullen opgesteld staan in de dorpskom. Leute en plezier... en met wat geluk win je een deel van de 3.000 fr. prijzen verbonden aan deze kinderspelen. Inschrijving op de kaai vanaf 14 u. Blad ingeven tegen 16 u.
- van 15 tot 17 u. aan de IJzer : Prijskamp in het lijnvissen.
- om 20 u. in „De Gouden Arend” : kaartje

Zondag 2 september

- in „t Kristen Volkshuis” : Kermisvlucht uit Clermont. Prijzenpot gespijsd met 500 fr. door het feestkomitee.
- De tentoonstelling van het bloementapijt kan dit jaar door de uitzonderlijke weersomstandigheden niet doorgaan. Er zijn spijtig genoeg niet voldoende bloemen.
- Vanaf 15 u. wordt weer de traditionele loopkoers gehouden. De indeling van de reeksen is als volgt :
1. meisjes van 7 t.e.m. 8 j. (300 m)
2. jongens van 7 t.e.m. 8 j. (300 m)
3. meisjes van 9 t.e.m. 10 j. (300 m)

- 4. jongens van 9 t.e.m. 10 j. (300 m)
 - 5. meisjes van 11 t.e.m. 13 j. (400 m)
 - 6. jongens van 11 t.e.m. 13 j. (400 m)
 - 7. meisjes van 14 t.e.m. 16 j. (700 m)
 - 8. jongens van 14 t.e.m. 16 j. (1200 m)
 - 9. meisjes van 17 t.e.m. 125 j. (1700 m)
 - 10. jongens van 17 t.e.m. 125 j. (6000 m)
- Inschrijving reeks 1 t.e.m. 4 : gratis
reeks 5 t.e.m. 8 : 40 fr.
reeks 9 t.e.m. 10 : 50 fr.

bij Et. Vandewalle vanaf 14 u.

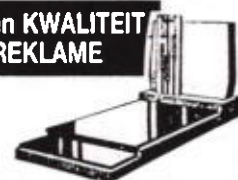
Prijzdeling bij Mevr. Joël Deroo-Denys. 6000 fr. prijzen geschonken door het feestkomitee. Al naargelang het aantal deelnemers kunnen reeksen samengevoegd worden.

- Om 16.15 u. wordt het wereldkampioenschap operatietafelraces gehouden. Deze finale-wedstrijd, met internationale vedettes, wordt in één enkele proef afgewerkt. Er wordt gestart vanaf de markt, richting Proven. Aan de school wordt een haarspeldbocht genomen, waarna de eindspurt, tot terug aan de Markt ingezet wordt. Naar verluidt zouden Saddam Hoessein en George Bush zich onder de deelnemers bevinden.
- Na deze spetterende wedstrijd is er de peuter-kleuter-loopfietswedstrijd. Deze race vindt weer plaats, vanaf de kerk, richting Prof.O.Rubbrechtstraat, en wordt gereden in manches van 2 tot 3 jaar, van 3 tot 4 jaar, van 4 tot 5 jaar, van 5 tot 6 jaar en van 6 tot 7 jaar. Als er meer dan 10 deelnemers zijn per reeks, wordt de reeks gesplitst. Iedere winnaar krijgt achteraf een loopfiets, behalve als hij op doping betrapt wordt. De loopfietsen worden ter beschikking gesteld door het feestkomitee. Inschrijving bij Et. Vandewalle. Prijzdeling bij Mevr. Joël Deroo-Denys.

- De ganse namiddag wordt de muzikale ambiance verzorgd door „De Strohoe-den” uit Proven.
- Om 17 u. starten de unieke waterspelen. Er wordt gespeeld in ploegen van 3 deelnemers. De eerste deelnemer moet de IJzer kruisen door middel van paalbeekspringen. Vervolgens moeten de 3 deelnemers per boot een hindernis nemen in het midden van de IJzer, om tenslotte langs de overkant langs een ingezepte helling te proberen naar boven te klauteren. Hierbij moeten 3 eieren overgebracht worden, die telkens 5 seconden bonus opleveren, als ze heelhuids het einde van de proef halen. De deelnemers aan dit spektakel (vanaf 12 j.) kunnen zich inschrijven bij Et. Vandewalle. Meer dan 6.000 fr. prijzen zijn er te verdienen, geschonken door het feestkomitee en uitgedeeld bij Mevr. Joël Deroo-Denys.

TOUSSAINT
Groot- en kleinhandel

**GOEDKOOP en KWALITEIT
IS ONZE REKLAME**

Toonplaats : Bergenstraat 1
Beveren-Roesbrugge • 057/30 09 09
Burelen : Prof.O.Rubbrechtstraat 67
Roesbrugge
057/30 11 72 - 38 85 34

DE IJZER

(vervolg van blz. 656)

oudere oorsprong zou zijn dan deze der Kelten. Gysseling stelt dat de naamgeving Isera teruggaat tot 5 à 6.000 jaar geleden en een adjectief is dat gewoon *vuurkleurig, rood of bruin* zou betekenen wat naar ijzerhoudend zandsteen zou refereren.

Prof. dr. A. Carnoy⁽⁸⁾ geeft toe dat het inderdaad vaak gebeurde dat men in plaats van *het water* (b.v. lei(e)) te zeggen, dikwijls de aandacht trok op een hoedanigheid van het water zelf. IJzer zou op die manier afkomstig zijn van het Oud-Indisch woord *ishira* wat *fris, krachtig* betekent.

Maar wat doet het er allemaal toe? Het is niet omdat men konijnen in de koestal kweekt dat die beestjes koeien worden. Of zoals W. Shakespeare het zegde: *What's in a name? That which we call a rose by any other name would smell as sweet...*⁽⁹⁾ (dat wat wij een roos noemen, zou met elke andere naam even heerlijk ruiken).

IJzerestuarium schudt IJzerbedding

Tot voor 6.300 jaar bleef de invloed van de zee, waartegen de mens machteloos stond, de Westhoek domineren. Het hinterland bestond uit brakke, ondiepe lagunes met rietvelden, zoute zandige slikken en schorren die met stormtij onder water kwamen. De Westhoek maakte deel uit van een groot estuarium dat van de A tot de Hont reikte. In de loop der tijden zocht het water bij regressie, in een netwerk van beekjes en geulen, de weg naar zee. Drie grote geulen drongen tot diep in het hinterland. De Bulskampgeul, de Spermaliegeul en de Avekapellegeul die de grootste was en zo'n 2000 jaar geleden reeds primitief transport van mens en goederen kende. Voor dit doel beschikte men over zeer primitieve vaartuigen. De huidboot werd gemaakt uit twijgen of boomtakken overtrokken met dierenhuiden⁽¹⁰⁾. In het visserijmuseum te Oostduinkerke is zo'n *huidboot of coracle* te bezichtigen.

De IJzer- of Avekapellegeul drong tot diep in het binnenland.

„In 1127 meldt een kroniekschrijver dat de leperlingen gewoon waren, grote hoeveelheden zeevis in de nabije kustwateren te vangen”⁽¹⁰⁾.

De IJzer die, toen de Avekapellegeul volgde, mondde in zee uit tussen Koksijde en Oostduinkerke, waar nu de Schipgat-duinen zijn. Op deze plaats stierf op Valentijnsdag, 14 februari 1989 de reuzepotvis, die men Valentin van Sint-André doopte. De naam Koksijde refereert voor een deel nog naar deze IJzermonding. Het eerste deel van die naam „kok” komt van „kokkel” of hartmossel (*cardium edule*), terwijl yde waterloop of inham betekent. Ook wel: aanlegplaats voor boten.

Het Schipgat is het laatste overblijfsel van deze monding. De toponymie is het op deze plaats eens met de geologie. Als bewijs hiervan is de huidige Killewaertweg, die dicht bij de kerk naar Oostduin-

kerke loopt, de aloude weg die eertijds gevolgd werd naar „de kille”. Kille is het oud-Vlaams voor overstromde- of moerassige plaats. Hier bevond zich de oude yde of IJzerhaven van Koksijde⁽¹¹⁾.

In de loop der eeuwen drong de zee herhaalde malen tot diep in het binnenland (transgressies) en trok zich daarna terug (regressie) niet zonder het landschap grondig te hebben gewijzigd. Deze transgressies zorgden er voor dat de geulen dichtslibden en verzandden. „Door het verzanden van de IJzergeul verloor leper zijn maritieme ligging”⁽¹⁰⁾.

In de Gallo-Romeinse periode was de gehele Westhoek, met uitzondering van het Plateau van Izenberge, een veen- en lagunegebied met slechte afwateringsmogelijkheden. De bevolking was geconcentreerd op het wadgebied van Veurne en Wulpen waar talrijke sporen van deze bewoning werden teruggevonden. Zo trof men eind augustus 1986 bij de aanleg van een persleiding te N.W. van de stad Veurne aan het Stabelinksleed (alweer een geul!) sporen aan van een zoutwinningssite uit de IJzertijd in een schorre op en rond een aftakking van de Avekapellegeul die toen de oude IJzer was⁽¹²⁾.

Voorts leefden in het onherbergzame landschap van Kust-Vlaanderen de Menapiërs.

Plinius schreef hierover: *Daar overstroomt de zee tweemaal daags een onmetelijk gebied, zodat men bij deze eeuwige strijd der natuur twijfelt of die streek tot het vaste land of tot de zee behoort. Er woont een armzalig volk in hutten op heuvels en duinen, die ze ter hoogte van de vloed opwerpen. Als het water opkomt, zou men denken dat het vaartuigen zijn, maar is de zee teruggeweken, dan liggen de woonsten op het strand. In de nabijheid van hun hutten maken zij jacht op vissen die met de zee meetrekken. Van zeewier en biezen draaien ze een soort garen waarmee ze netten voor de visvangst vlechten. Met de hand scheppen zij veen, die meer in de wind dan in de zon gedroogd, dient om hun spijzen te koken.*

Plinius die het rijke hofleven te Rome gesmaakt had en een grote wijngebruiker en goede wijnkenner was, voegt er sarkastisch aan toe: *Hun drank bestaat slechts uit regenwater, dat zij bij de ingang van hun hut in een put bewaren.* Ook Julius Caesar schetst een beeld van onze streek en verhaalt hoe zijn troepen knuppelwegen (gemaakt van talhout) en veenbruggen over de waterlopen en de drassige turfgronden moesten leggen om tot de woonplaatsen van de Menapiërs door te dringen⁽¹³⁾.

Deze bewoners deden in hoofdzaak aan zoutwinning. Dit wordt op vele plaatsen archeologisch bewezen⁽¹²⁾ maar ook twee in Italië gevonden inscripties affirmeren deze stelling. Zout was trouwens van levensnoodzakelijk belang wat dan ook verklaart waarom iedere Romeinse soldaat bij de uitbetaling van zijn soldij een rantsoen zout in natura kreeg (salaris).

Door het spel van trans- en regressie had de IJzer ondertussen zijn bedding

Z.-Westwaarts verlegd en mondde bij Lombardsijde in zee.

Zo lag Lombardsijde eertijds aan de IJzer en was reeds een havenstad in de 6e eeuw. Het lag aan de monding waar Noormannen in de 9e eeuw ontscheepten⁽¹⁴⁾.

Een andere tak van deze deltaloom wierp zich bij De Panne in zee, alwaar de *Iserae Portus* of IJzerhaven één der schakels werd van het toenmalig handelsverkeer tussen het Frankische continent en het Angel-Saksische Westen. Maar de strijd op zee was toen op verre na nog niet gestreden. *Door stormen en overstromingen verzandde de haven van Lombardsijde in het begin van de 12e eeuw (1116) en verloor elk handelsbelang ten voordele van Nieuwpoort. Het enige wat van de toenmalige haven en de IJzerarm te Lombardsijde rest is de beek het GELEED, ook DE PIETE genoemd*⁽¹¹⁾.

Toen midden de 12^e eeuw, na de Duinkerke III-transgressie, het hinterland meer en meer droog kwam te liggen, zou een andere IJzerarm die zich te Nieuwpoort in zee stortte het uiteindelijke eindtraject worden van de IJzer waarvan wij in een paar bijdragen de geschiedenis proberen te schetsen. Gezien het rond die tijd steeds moeilijker werd vanuit leper de zee te bereiken, stichtte Filips van de Elzas die bekommerd was om de economische bloei in Vlaanderen een *novus portus* of *nieuwe haven* of Nieuw-po(o)rt, ter vervanging van het nu moeilijker te bereiken Diksmuide, dat tot dan toe als voorname IJzerhaven had gefungeerd. *Daar hij hiervoor het drooggekomen zandhoofd (Sandeshovetha) usurpeerde dat aan de O.L.Vrouw-abdij van Broekburg toebehoorde, bewijst dat Filips te Nieuwpoort een stad van kooplieden in het leven wilde roepen. Hij liet in 1183 en 1187 kanalen graven die het IJzerbekken met Veurne en Poperinge verbonden. Nieuwpoort had ook al zeer vroeg een verbinding met Brugge via het Lekeleed*⁽¹⁵⁾.

Van nu af en door de tussenkomst van de mens werd de zee min of meer bedwongen, althans in die mate dat de IJzer in grote trekken binnen de huidige oevers bleef.

De IJzer wordt naar mensenhand gezet.

Vanaf het einde van de 11^e eeuw werden de oevers van de IJzerkreek geleidelijk vanaf Diksmuide in stroomafwaartse richting door dijken afgezoomd. Dit gebeurde in tegenstelling met de aanleg van de Oude zeedijk (Oostduinkerke, Avekapelle, Lampernisse, Nieuwkapelle, Knokke, Lo) niet zozeer als bescherming tegen het wassende water of als waterkeringsgebied, maar met het doel land op het water te veroveren of heroveren.

De rol van de jonge O.L.Vrouw-Ter Duinen abdij in deze landaanwinning is enorm geweest. Dit bewijzen de monumentale schuren van de uithoeven van Ter Duinen zoals deze van Ten Bogaerde te Koksijde en de Allaertshuizen te Wulpen, waarvan de bouw tot in de 13^e eeuw teruggaat.

Vanaf 1179 brachten de landerijen van de Sint-Niklaasabdij van Veurne al vruchten op na de inpoldering van de benedenloop van de IJzer te Schore, Sint-Joris en Nieuwpoort. Tegen het einde van de 12^e eeuw was de ganse benedenloop van de IJzer tot in zijn huidige bedding ingedijkt. De derde grote inpolderingsfase was tenslotte deze van de IJzermonding zelf die een delta of driehoekige inham vormde tussen Oostduinkerke-bad, Nieuwpoort, de huidige Uniebrug op de weg Nieuwpoort-Brugge en Westende-dorp.

In de loop der jaren die volgden werd door de O.L.-Vrouwabdij van Broekburg (Bourbourg), de Sint-Pietersabdij van Oudenburg en in mindere mate door de abdij van Voormezele het IJzerwater beheerst en beheerd. J. Leper, gewezen directeur der werken bij de Noordwatering van Veurne schrijft hierover: *Het polderland is zeker wel het land waar het menselijk vernuft op de zee zijn schoonste zegepraal behaalde. Tweehonderdzestigduizend hectaren grond aan de zee ontworpen, gevrijwaard en behouden, dank zij de volharding en de taaië werkkraft van tientallen generaties* (16).

Midden deze vruchtbare polders stroomt nu sinds eeuwen de Jordaan van de Westhoek in brede bochten naar de avondzon. Zijn linkeroever werd vanaf de Fintele tot Nieuwpoort met een brede dijk verstevigd en van Diksmuide tot Nieuwpoort is de stroom zelfs tussen twee stevige oevers geprangd. Dit is geen luxe maar broodnodig gezien het peil van de IJzer (Z + 3,14 m) daar 0,77 m hoger is dan de omliggende polders (Z + 2,37 m).

In een volgende bijdrage handelen wij over het strategisch belang van de IJzer, bevaarbaarheid en handelsverkeer, afvoer capaciteit, oorlogen en welstand, de Fintele en de Blankaard, de Dag van de IJzer en de Ieperlee (zondag 10.6.90) e.a. Voor wat het milieubeheer en de pollutie betreft, verwijzen wij naar onze bijdrage

De IJzer. Van idyllische stroom tot open riool (17).

Elie E. BALDUCK

BRONNEN:

- (1) *Veurne-Ambacht is een eiland uit de IJstijd* De Standaard, woensdag 15 nov. 1972.
- (2) Katalogus van de tentoonstelling „IJzer-Yser“ (maart 1989)
- (3) Philippe Despriet, *Waar begint de IJzer?* Het Volk, Gent, 21.9.88.
- (4) J. van Remoortere, Top, uitgev. Alliora Averbode, 8^e jrg. nr. 24-14, maart 1980.
- (5) A. Vanhuysse, *Bachten de Kupe*, 31^e jg. nr. 2, maart-april 1989, blz. 50.
- (6) Prof. dr. Maurits Gysseling, *Toponymisch Woordenboek*, 1960, blz. 532-533.
- (7) Bert Bynens, *Houtland I Autoroute*, blz. 81.
- (8) Verslagen en mededelingen v.d. Kon. VI. Academie voor Taal en Letterkunde, 1924, blz. 301-305.
- (9) William Shakespeare, *Romeo and Juliet*, 2,2.
- (10) Willem Lanszweert, *De Vlaamse Visserij*, Westvlaamse Gidsenkring.
- (11) Het Schipgatwandelpad, uitg. VVV Koksijde, 1972.
- (12) Mededeling lic. Johan Termote, die aldaar archeologisch werk verrichtte.
- (13) Prof. dr. A. Verhulst, *Het landschap in Vlaanderen in historisch perspectief*, Antwerpen, Uitgev. De Nederlandsche Boekhandel, 1964, blz. 11-12.
- (14) O. Huyghebaert-G. Bloes, *Op verkenning door Middelerke*, blz. 14, Uitgev. Eigen Beheer, H. Jasparslaan 4, Middelkerke.
- (15) G.-D. Dalle, *Gids voor Veurne-Ambacht*, 1981, Standaard uitg., Antwerpen, blz. 13-14.
- (16) J. Leper, *Kunstmatige inundaties in Maritiem Vlaanderen (1316-1945)*, 1957, Uitgev. George Michiels, NV Tongeren, blz. 20.
- (17) *De IJzerbode*, 19^e jg., n° 3, maart 1989.

JACK VERSTAPPEN 75

Op vrijdag 21 september a.s. om 20 u. wordt Jack Verstappen gehuldigd in het stedelijk gebouw van het Archief en Museum van de Vlaamse Cultuur, aan de Minderbroederstraat 22 te Antwerpen, ter gelegenheid van zijn 75^e verjaardag!

Tevens zal er de voorstelling van zijn jongste boek: *Encyclopedie van het Antwerpse toneel- en muziekleven*, plaats vinden.

Het boek is een verzorgde uitgave van 256 bladzijden, twee kolommen druk per bladzijde, op royaal formaat (16,5 x 24 cm), voorzien van een kaft in vierkleuren-druk met linnenpersing en 150 foto's van de besproken acteurs en artiesten.

Omdat hij zelf enkele jaren als opera- en

koncertzanger optrad onder de naam Jack Valoin, heeft de auteur vele contacten kunnen leggen en onderhouden met allerlei kunstenaars, wat ertoe heeft bijgedragen om vervaagde figuren opnieuw gestalte te geven.

Dit boek is geen opeenstapeling geworden van dorre beschouwingen en biografische nota's maar het geeft wel een kleurige kijk op wat er geleefd heeft en nog leeft op de Antwerpse podia van toen en nu.

Aldus wordt een werk aangeboden dat geen andere pretentie heeft dan waarheidsgetrouw onvergetelijke feiten en figuren uit de toneel- en muziekwereld op te roepen.

Het boek wordt gedrukt te Roesbrugge, bij de drukkerij Schoonaert. Prijs bij voorintekening 850 fr. (nadien 950 fr.) verzendingskosten en BTW inbegrepen. Beperkte oplage! De namen van de voorinschrijvers worden achteraan het boek opgenomen.

Ter gelegenheid van de 60e verjaardag van Z.M. Koning Boudewijn wordt het boek Hem opgedragen. Een speciaal in leder ingebonden exemplaar, met de namen van de voorinschrijvers, zal zijne Majesteit worden aangeboden.

Stort 850 fr. op bankrekening 001-2070662-79 op naam „Huldecomité Jack Verstappen Wilrijk“ en bij verschijnen wordt het boek U franco toegezonden.

MENSEN VAN BIJ ONS

Wij vernemen bij het ter perse gaan, het overlijden op 24 augustus jl. van mevr. Mireille Christiaens, in het A.Z. te Jette.

Mireille Christiaens, die haar kinderjaren doorbracht te Roesbrugge, was geboren te Poperinge op 4 december 1948 en was de dochter van Willy Christiaens en mevr. Germaine Deltomme. Zij was gehuwd en woonachtig te Mechelen, waar zij de functie bekleedde van luitenant van de civiele bescherming (ministerie Binnenl. Zaken).

Ook als u geen klant bent,
hebt u in 20 minuten
uw lening op zak.

LEO LEPEE

Krombeke
057/40 01 12

Beveren
057/30 04 60

Gemeentekrediet
de bank op z'n best

Couthoflaan 7B - 8994 PROVEN
057/30 11 47

HOUT • ISOLATIE • PVC • VELUX
BOUWMATERIALEN • WATERLEIDING
PLAFOND- & VLOERBEKLEDING • IJZERWAREN
KLEIN ALAAM • VERFWAREN • BEKAERTDRAAD
TUINGERIEF • ELEKTRICITEIT • AFVOERBUIZEN
HOUTEN AFSLUITINGEN EN SCHOMMELS

OPEN : iedere dag van 8 tot 19 uur
zaterdag tot 18 uur

HET GOLDEN SPAARBOEKJE

RENTE : 9% BRUTO

(netto : 8,10%)

Valuta:
de dag van de verrichting zelf
Het saldo van het spaar-
boekje moet gemiddeld minimum
150.000 fr. bedragen.

Uw kantoorhouder :

KRIS ROSSEEUW

Provenplein 48

8994 PROVEN

Tel. 057/30 03 55

ZIEKENZORG PROVEN

Ontspannings- & informatienamiddag

Ziekenzorg Proven verwacht alle belangstellenden op zondag 9 september op deze activiteit. In het kader van de nationale ziekendag zullen wij op een ontspannen wijze bij een lekkere kop koffie en gebak kennismaken met de vakantiemogelijkheden voor zieken en gehandicapten en de uitleendienst van de C.M.

Twee gastsprekers zullen op een boeiende manier vertellen over ervaringen met vakanties en de mogelijkheden van de uitleendienst. Een reeks passende dia's zal een aangename illustratie zijn van hetgene u te horen krijgt.

Iedereen kan er zijn eigen vragen stellen en nog napraten onder mekaar. Het loont de moeite aanwezig te zijn, in zaal „Sint-Elooi" te Proven om 15 u. Inkom is gratis en het potje koffie met gebak wordt u aangeboden door onze organisatie.

Ziekenzorg Proven

ROESBRUGGE - HARINGE

BURGERLIJKE STAND

Geboorten :

- Emma Braem, dochter van Johan en Gina Weemeeuw.
- Bengi Dequidt, zoon van Carlo en Lily Leys.
- Dries Coutteure, zoon van Paul en Erna Bouckeljoen.

Huwelijksaankondigingen :

- Eddy Lozie van Roesbrugge met Caroline Debruyne van Ieper.
- Eric Delerue van Roesbrugge-Haringe met Ann Verhille van Lo-Reninge.

Huwelijk :

- Kristien Camerlynck van Roesbrugge-Haringe met Geert Spenninck van Poperinge.

Overlijdens :

- Clemence Faltin, 65 j., weduwe van Roger Thomas.
- Hilda Deschilder, 88 j., weduwe van Antonius Moyaert.
- Clara Vanstraeesele, 74 j., weduwe van André Tant.
- Madeleine Christiaens, 89 j., weduwe van Maurice Devisschere.
- Gilbert Deman, 55 j., echtgenoot van Agnes Declerck.
- Jeanne Bouton, 74 j., echtgenote van Maurice Bau.
- Roger Liefoghe, 59 j., ongehuwd.

Kursus E.H.B.O.: „Weet wat je doet!"

Een verkeersongeval met licht- of zwaargewonden, een ongeval thuis, een

kind dat zich verbrandt, iemand die dreigt te stikken door gasuitwasemingen, een persoon die bewusteloos valt, iemand die plots een hartinfarct krijgt, enz... allemaal toestanden waar u vroeg of laat mee kunt geconfronteerd worden en die je leven van de ene dag op de andere grondig kunnen veranderen.

Veel hangt af van de eerste hulp die verstrekt wordt voor de komst van de Dienst 100. Weet daarom wat te doen !

U kunt deze eenvoudige, maar levensreddende gebaren leren bij het Rode Kruis. Ervaren mensen zullen U op een aangename manier deze kennis bijbrengen in de cursus Helper die voor de dorpen Beveren, Proven, Stavele, Krombeke, Leisele, Haringe, Gijverinkhove en Roesbrugge plaats vindt in het Rode Kruislokaal, Prof.O.Rubrechtstraat 17 te Roesbrugge op dinsdag 4 september om 20.00 u. Deze cursus omvat 20 lessen van 2 uur en is gratis !

Inschrijven vooraf is niet noodzakelijk. Voor verdere inlichtingen kunt U steeds terecht bij de voorzitter Gheysens Jozef, Moenaardestraat 89 te Haringe, tel. 057/30 03 02.

BETER LAAT DAN NOOIT

De Inrichtende Macht, de Direktie en de leerkrachten van onze plaatselijke basisschool danken van harte alle ouders en sympatisanten die enkele weken geleden deelnamen aan onze feestmaaltijd.

Het hele weekend, met de drie beurten en onze expositie, werd een heel groot succes met meer dan 500 inschrijvingen. Hopelijk werd iedereen vlot en tijdig bediend, en was iedereen tevreden. In alle geval hebben we enkele dingen genoteerd, waardoor we hopen in de toekomst U nog beter te ontvangen.

Verder hopen wij dat iedereen een deugddoende vakantie achter de rug heeft, en laat ons in september weer met nieuwe kracht in onze dorpsschool van start gaan.

Couthoflaan 7B - 8994 PROVEN

057/30 11 47

HOUT • ISOLATIE • PVC • VELUX
BOUWMATERIALEN • WATERLEIDING
PLAFOND- & VLOERBEKLEDING • IJZERWAREN
KLEIN ALAAM • VERFWAREN • BEKAERTDRAAD
TUINGERIEF • ELEKTRICITEIT • AFVOERBUIZEN
HOUTEN AFSLUITINGEN EN SCHOMMELS

OPEN : iedere dag van 8 tot 19 uur
zaterdag tot 18 uur

Rekenmachines
TEXAS
INSTRUMENTS
(met 2 jaar
waarborg)

**TERUG
NAAR
SCHOOL !**

BUREAULAMPEN
nieuwe gamma
- 10 %

J. CAPPOEN-GANTOIS

Prof.O.Rubrechtstraat 12
8990 ROESBRUGGE
Tel. 057/30 05 94

**de grootste keus
behangpapier**

de grootste keus
DEKENS
DONSDEKENS
DEKBEDDEN
BESCHERMHOEZEN
HOOFDKUSSENS

WOONINRICHTING

schoonaert

Tel. 057/33 40 86

Bruggestraat 3 - 5

8970 POPERINGE

**HET
KWALITEITSMERK**
Oliën en
smearmiddelen

voor : GASOIL - diesel
- verwarming

FUEL-OIL
BENZINE

FRANS VERMEERSCH

Blekerijweg 33-35
8994 PROVEN

Tel. 057/30 04 13

**JUNIOR
LINE**

stelt U de
HERFST- & WINTERKOLLEKTIE voor.
BABY'S • JEUGD • DAMES

*Baby Mini - Marèse - Floriane
Pepperino - Tutti-Frutti - Sputnik
Histoire de femme - From New York - Cheignon*

Ieperstraat 28
Poperinge
tel. 057/33 42 50

geboortelijst
uniformkledij
van 0 jaar - maat 44

VERZEKERINGEN
PRINZIE
LENINGEN
PRINZIE
BELEGGINGEN
PRINZIE
ZAKENKANTOOR
PRINZIE

PVBA

Agentschap Krediet aan de Nijverheid

Provenplein 39A - 8994 PROVEN-POPERINGE

Tel. 057/30 09 01 - 30 09 02

na de diensturen : 30 02 58

met staatswaarborg

HOUTHANDEL

FIRMA MAERTEN p.v.b.a.

Bruggestraat 26-28

8970 POPERINGE

**Massieve
stijldeuren**

KWALITEIT
& VERTROUWEN

- Algemene timmer- en schrijnwerken
- Keuken- en binnenhuisinrichtingen
- Rolliiken & houten trappen
- Eigen plaatsing van P.V.C-ramen, -deuren en veranda's
- Specialiteit : eigen fabricatie van ramen, deuren en veranda's in tropisch hardhout
- Nieuwbouw - Verbouwing
- Herstelling

ROLAND VERYSER

Waaenburgseweg 11a - 8990 ROESBRUGGE

Tel. 057/30 06 79

BESCHOUWING VAN DE MAAND

Het openbaar vervoer
is milieu-vriendelijker.

Is het personeel
van dat vervoer
ook passagier-vriendelijker ?

Vroeger,
liet dat soms
wel eens te wensen,
nochtans, tot het milieu
behoren ook de mensen !

Voor alle
BOUWWERKEN
BOUWMATERIALEN
GRAFKELDERS
GRAFMONUMENTEN

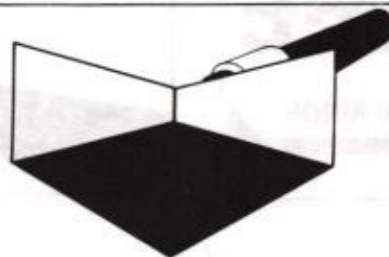
R. VERMEULEN & Zn

Haringestraat 75
8990 HARINGE
tel. 057/30 02 07

KWALITEITSCARROSSERIE MET AUTOLAKSPUITERIJ
Onze mensen maken het verschil !

Provenseweg 90B - 8970 POPERINGE
Tel. 057/33 47 92

c.v. RIMAL

- ALGEMENE VOEGWERKEN
- ELASTISCHE VOEGEN
- RENOVATIE VAN GEVELS
- HERSTELLING VAN SCHOORSTENEN

BOURGONDIEDREEF 6 8970 POPERINGE tel. 057/33 74 31 - 21 93 59

TOMBOLA WIELERTOERISTEN

Uitslag van de tombola van de wielertoe-
ristenklub „Karel de Blauwer” :

1° prijs : 3303 (res. 3054)

2270	1159	5546	8435	2436
4904	1000	2850	5212	8061
3525	1235	1554	7666	7189
1953	4188	2114	6772	6766
3337	1834	2288	8488	1814
5238	3325	6812	6629	7898
5439	3838	7409	8000	2371
8297	6663	6634	8146	4430
6666	2711	4250	6720	1558
4244	2689	6923	4600	4082
7353	8463	6019	1717	4197
8396	6700	2562	6166	7226
1145	4427	6644	2747	

Prijzen niet afgehaald voor 15 september
blijven eigendom van de klub.

K.B.G. Beveren-IJzer

Uitslag van de kaarting op 16 augustus.
Wonnen 3 partijen :

1. Goussey Maurice	467 p.
2. Loones Marcel	324 p.
3. Ryon Michel	317 p.
4. Vanengelandt Elisabeth	315 p.
5. Persyn Jules	308 p.
6. Dewaele Firmin	266 p.
7. Debergh Agnes	247 p.
8. Ganne Marcel	237 p.

BLAUWERSWEEKEND TE HARINGE

In Haringe is het laatste weekend van
september traditioneel voorbehouden aan
de „Blauwers”.

Alhoewel „blauwen” tegenwoordig in
onze streek tot de folklore behoort, doet
het ons toch terugdenken aan een sociaal
moeilijke tijd uit onze geschiedenis. Een
tijd met zwarte miserie, werkloosheid en
armoede, lage lonen, honger en alcohol-
verslaving, de voedingsbodem voor „dit
beroep aan de rand”. Om het leven wat
dragelijker te maken, werd „om den
brode” de smokkelzak aangespsd en
poogde men een menselijker bestaan te
leiden. Om die gedachtenis levendig te
houden worden jaarlijks de „Blauwers-
feesten” ingericht.

Deze feestelijkheden omvatten drie
schuifjes : vooreerst hebben we de tiende
verkiezing van Karel de Blauwer op zater-
dag 29 september. Zondag 30 september
is dan de zeer bekende rommelmarkt en in
de namiddag wordt voor de tweede keer
het Nationaal Kampioenschap Ploegen-
wedstrijd gehouden voor Motoculteurs en
Tuinbouwtrekkers.

Het is inderdaad reeds voor de tiende
keer dat de „Blauwerstocht” gehouden
wordt. Dit spel, waarbij de deelnemers
met na-maaksmokkelwaar de grens over-
trekken, is een heuse kopie van wat het
blauwen vroeger was. Wie dit eens wil

meemaken moet zich zo vlug mogelijk
inschrijven bij Eddy Bau, café „d'Hey-
beke” (057/30.00.80) waar U het reglement
kunt krijgen. U zult weken naeen onbe-
schrijfelijke verhalen kunnen vertellen.

Onze jaarlijkse rommelmarkt kan
gerust tot één van de beste rommelmark-
ten van de streek gerekend worden. Zoals
steeds zijn de standplaatsen vrij en kan
iedereen naar hartelust kopen en verko-
pen, maar U moet er wel heel vroeg bij zijn
want het dorp zal weer veel te klein zijn
om aan iedereen een goede plaats te kun-
nen bieden.

Het laatste schuifje van ons feest
omvat de Ploegwedstrijd voor Motocul-
teurs en Tuinbouwtrekkers. Het sukses
van verleden jaar was enorm en daarom
willen we het nogmaals overdoen. Was
het verleden jaar nog een schuchter
begin, dit jaar zullen de talentvolle ploeg-
ers aan het werk te zien zijn. M.A.

TE KOOP

- **STEREO TOREN** met afstandsbedie-
ning.
- **KOLENKACHEL** groot model
(in goede staat).
- **DROOGKAST** (1 jaar oud)
Prijs overeen te komen.
Tel. 057/30 13 56.

AKTIVITEITEN EN VERMAKELIJKHEDEN MAAND SEPTEMBER

Kaarten

- Haringe, in de schoollokalen woensdag 12 september puntenkaarting „Derde Leeftijd“
- Roesbrugge, bij P. Gunst zaterdag 22 en zondag 23 sept. Boterkaarting t.v.v. Bond der Gepensioneerden
- Stavele, Gemeentezaal zaterdag 15 september om 19 u. zondag 16 september om 9 u. Suikerkaarting t.v.v. De Slusschutters
- Roesbrugge, bij P. Gunst dinsdag 25 september puntenkaarting „Derde Leeftijd“
- Stavele, Gemeentezaal vrijdag 5 oktober vanaf 19 u. zaterdag 6 oktober vanaf 19 u. zondag 7 oktober 's voormiddags Worstenkaarting t.v.v. de muziekmaatschappij

Vogelpik

- Roesbrugge, café „Handelshuis“ zaterdag 1 september smijting voor de leden
- Roesbrugge, bij P. Gunst zaterdag 15 september kermis smijting voor de leden

K.V.L.V. Roesbrugge-Haringe

- We starten ons nieuw werkjaar met een algemene vergadering voor alle leden op donderdag 13 september om 19.30 u. in de school te Roesbrugge : „Sober en comfortabel wonen“.

Filmavond

- Vrijdag 7 september om 20 u. te Beveren-IJzer in de H. Hartzaal. Film „The Untouchables“ (aktiefilm). Inrichters : K.L.J.-Beveren-Stavele-Leisele. Ingang : 100 fr. (gewone consumptie inbegrepen).

Beveren-IJzer - Café „Boerenhof“

- Zaterdag 8 september „Kriterium van de Westhoek“ Om 20 u.: jaarlijkse kermiskaarting inleg 40 fr. - éénmaal aanblijven is prijs
- Zondag 9 september om 18 u.: muzikale attractie met gelegenheid tot dans

Barbecue

- Roesbrugge, bij P. Gunst zaterdag 8 september vanaf 19.30 u. t.v.v. minivoetbal De Blauwers

INFORMATIEAVOND ABB-kantoor Mark Vanstraeesele

Roesbrugge, bij P. Gunst
Vrijdag 21 september om 19.30 u.
„Hoe bekom ik een rijbewijs B?“
Gratis informatie en toelichting.
Praktijkgericht !!!

BRIEFJE VAN

EEN KLEINE MAN

Beste Jef,

Saddam Hoessein, de president-diktator van Irak, heeft acht jaar lang oorlog gevoerd tegen zijn buurstaat Iran, in verband met een grensgeschil. Hoessein heeft met veel moeite, en met degelijke steun van de Russen, de oorlog zagezegd gewonnen, en hield een deel van het Iraanse grondgebied bezet. Het povere resultaat van een oorlog met één miljoen doden.

Omdat die jarenlange oorlog heel veel geld heeft gekost, moest Hoessein lenen bij zijn schatrijke buurman Koeweit. En omdat er nu sprake was van die leningen terug te betalen, en om over nog meer olie-inkomsten te beschikken, heeft Hoessein het kleine Koeweit (24 maal kleiner dan Irak), dan maar overvallen en ingelijfd.

Uit vrees dat na Koeweit de andere olie-producerende landen, uit het gebied van de Perzische Golf (Saoedi-Arabië, Jemen, de Verenigde Arabische Emiraten) door het goed bewapende en getrainde Iraakse leger op hun beurt zouden overrompeld worden, is de Arabische wereld op haar achterpoten gaan staan. Anderzijds zijn de Amerikanen bang dat Hoessein, bij een verovering van zijn omgeving, 60 t.h. van de olievoorraad in handen zou krijgen en de wereld ekonomie voor een stuk van hem afhankelijk zou worden. Zo zijn de Arabische landen en de Amerikanen bondgenoot geworden : de vijanden van mijn vijanden, zijn mijn vrienden !

Hoessein van zijn kant, nu omringd van zwaar geschut, is zoete broodjes gaan bakken met Iran. Hij heeft het bezette gebied ontruimd en de krijgsgevangenen naar huis gestuurd. Zo is acht jaar strijd uiteindelijk zonder resultaat gebleven.

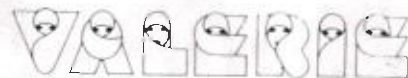
Daarmee is weer eens bewezen dat oorlog niet rendeert. En toch mogen we ons gelukkig achten dat intussen Gorbatsjov de hand heeft uitgestoken naar Amerika, want anders had het nu op een nieuw wereldkonflikt kunnen uitdraaien. Men zegt wel „geen oorlog om Koeweit“, maar had men in 1936 naar de wapens gegrepen om de bezetting van de linker-Rijnoever te beletten, dan was de Tweede Wereldoorlog ons wellicht bespaard gebleven.

Wat er ook gebeure, het ziet er uit dat we, hier bij ons, alleen maar de benzine duurder zullen betalen, zodat we verder kunnen bakkeleien over amnestie.

„Ja“, zegt Gusta, „er komt verzet tegen het verlenen van amnestie aan sommigen die „fout“ geweest zijn, 45 jaar geleden. Maar voor de fouten en misdaden van het „verzet“ werd reeds 45 jaar geleden amnestie verleend !“

't Verschil van de differentie,
Pol

SCHOONHEIDSINSTITUUT

Esthetiek - Solarium - Pedicure
Zonnebank - 3 gezichtsbruiners

Provenplein 3
8994 PROVEN
057/30 08 51

Op afspraak

Stoelen en tafels
Vlechtwerk
Biezen en riet

Paul Rappelet

Roesbruggestraat 4
8994 PROVEN

Tel. 057/30 04 63

GOLF CL Turbo d. '88	FORD Escort D '86
GOLF D 4deurs '87	MERCEDES 200D '81
LADA '86	MERCEDES 190D '88
SEAT Ibiza '87	MERCEDES 190D
MERCEDES 300D '86	Turbo 2.5 '89

PEDICURE

Mevr. Vandewalle-Decaestecker
Vurnestraat 9
8980 Vleteren (Oost)

Op afspraak : tel. 057/40 01 01

Ook verzorging aan huis.

Woensdagnamiddag gesloten

Alle voetverzorgingsprodukten
en benodigdheden.

MAATWERK in meubels en keukens

Jarenlange ervaring en vakbekwaam personeel zorgen ervoor dat elke opdracht precies wordt uitgevoerd volgens uw wens.

Kom rustig rondkijken in onze toonzaal. Keuze uit standaardkeukens BOSCH of eigen preciesiemaatwerk in keukens, interieurs en winkels.

**meubels
declerck**

alleenverdieler
BOSCH

weegschede 36 **058/29.90.98**
GYVERINKHOVE

De nieuwe Miele generatie

Miele
Er is geen betere

ELEKTRO CAPPOEN

Prof.O.Rubbrechtstraat 12
8990 ROESBRUGGE
Tel. 057/30 05 94

AL WEERSKANTEN VAN DE SCHREEVE

't Was rond de jaaren vijftig dat Gusten Retard boerde op d'hofstee 'Den Achterhoek' tusschen Watou en den Abele.

Gustens eenige dochter Nadine, was 'n snelle, gezonde boeredochter, gelijk in dien tijd, de boeredochters nog snel en gezond waaren. Maar Zulma, heur moeder, hadde dat jonk nogol lange korthouden, zoodat z'ol meer of twintig was en nog geen lief hadde... Zulma besepte dat 't moment è kommen was en Nadintje mochte naar de bals gaan ... Natuurlijk, schoone marschandiseze geraak je gauw kwijt, zoodat Nadintje, achter 't tweede bal, ol koste boffen teegen heur moeder dat ze in kennisse was met è schoolmeester en dat'n 's anderendaags è keer ging kommen ... Zyn naame was Prosper Hoogeboom en è was van Ieper. 'n Was wel è beetje ouder of Nadintje, maar Zulma vond dat beeter of è jongen springer.

Meester Prosper liet het niet koud kommen en kwam regelmatig de zundagachternoeene met zyn auto ... Op zoo'n achternoene waaren meester Prosper en Nadintje van plan è keer naar de bergen te gaan wandelen in 't bus ...

„Ik gaan julder entwot meigeven teegen da'je honger krijgt onder route!“ zei moeder Zulma en ze deed vetgebeuterde boerestuuten gereed met geroerde eiers ertusschen.

Ols ze op den berg toekwaamen, zette meester Prosper zyn auto in è busdreeve en ol lachen, trokken ze arm in arm 't bus in ... Nadintje voelde heur toch zoo gelukkig! Ze hadde nog nooit niemand zoo schoone hooren klappen over de veugels en de bloemen gelijk meester Prosper ... Hij koste dat zoo schoone uiteen doen met olle soorten van vreemde en geleerde woorden. Ze verstoeg ze wel niet, maar ze durfde dat niet gebaaren ... Meester hadde djuuste nog è zaid dat'n hem zoo 'happy' voelde ... Ze verstoeg dat niet en ze durfde oek niet lachen, want 't was meugelijk dat'n wilde zeggen dat'n entwaar zeer hadde ...

Achter die lange wandeling bleef meester olmetnekeer staan en è wees naar è schoone plekke groen met kleene klavertjes en veele bloemen onder è grooten eikeboom ...

„Gaan we daar è beetje gaan zitten, Nadintje?“ vroeg meester en Nadintje knikte.

„Is dat hier toch schoone en stille!“ zuchtte Nadintje.

„En zoo koele en gezond!“ zei meester en è legde zyn arme rond Nadintjes schouder ... „gaan we hier nu picknicken?“

Dat was weere olzoo è vreemd woord dat ze niet verstoeg. Maar nu peinsde ze min of meer wuk dat'n wilde zeggen ...

„Gaaf dat hier gaan!“ zei ze ol rondkyken.

„Waarom niet!“ lachte meester.

„Heiwe, 't is goed!“ zei Nadintje ... „maar gaan we niet eerst è stutje eeten?“

KWAAK

DE IJZERBODE

Verantwoordelijke uitgever:
Drukkerij Schoonaert
Bergenstraat 1
8972 Roesbrugge
tel. 057/30 03 79

INFORMATIEBLAD voor de DIEPE WESTHOEK
met bijdragen over regionale geschiedenis en populaire wetenschap
20e Jaargang Nr. 10 oktober 1990

Wordt maandelijks
gratis verspreid in:
Roesbrugge - Haringe
Proven - Krombeke
Stavele - Beveren - Watou
Jaarabonnement : 200 fr.

DE IJZER, JORDAAN VAN DE WESTHOEK... (2)

Vaart brengt welvaart.

Vóór eind 18^e eeuw, toen de Franse overheersing de Westhoek harde klappen toebracht, leefden de mensen in onze streek in welvaart, weelde en pracht. Pauwel Heinderycx schreef: *Het scheen dat Veurnambacht ende oock de andere daeromtrent gelegen landen, minen van silver ende goudt waren, gelijk de landen van Peru ende Mexico in Amerika.* (1).

Te Ieper en Roesbrugge werd de Engelse of Franse mode gevolgd al naar gelang de couturiers hun poppen lieten dansen. De vrouwen waren behangen met juwelen in goud met diamanten bezet en „de mans met twee gouden monters in hunnen sack, de landslieden en kleenvolck met silvere” (2).

Roesbrugge spande de kroon in rijkdom en vertier en had dit in hoofdzaak te danken aan „de vaart” die welvaart en ontsluiting bracht. De IJzer was immers een zeer drukke handelsweg, die niet alleen de hand reikte aan Diksmuide, Ieper en Nieuwpoort, maar die langs tal van kanalen verbinding gaf met Brugge, Oostende, Gent of Brabant en langs zee gans West-Europa tot tegen de achterdeur bracht.

Deze eeuwenoude Jordaan van de Westhoek was een vaarroute voor binenlanders, bijlanders of kortweg bilanders, die door ketzers (mankracht) of, als de wind goed zat, met een groot zeil tot aan de loskaai van Roesbrugge dreven. Zij brachten „dure spijzen ende drancken waaronder arabische bonen (koffie) waerin onschatbare sommen geldt gaen” (3) naar de betere klasse. Hoezeer de IJzer rijkdom in de streek bracht, lezen wij in deel 2, hfdst. 1 van het biezonder boeiend boek van Roger Lanszweert „De Westhoek tijdens de Franse Revolutie” (3). Dit werk, vrucht van jaren intens en kritisch opsporingswerk, is voor het bestuderen van de geschiedenis van de Westhoek van uitzonderlijk belang.

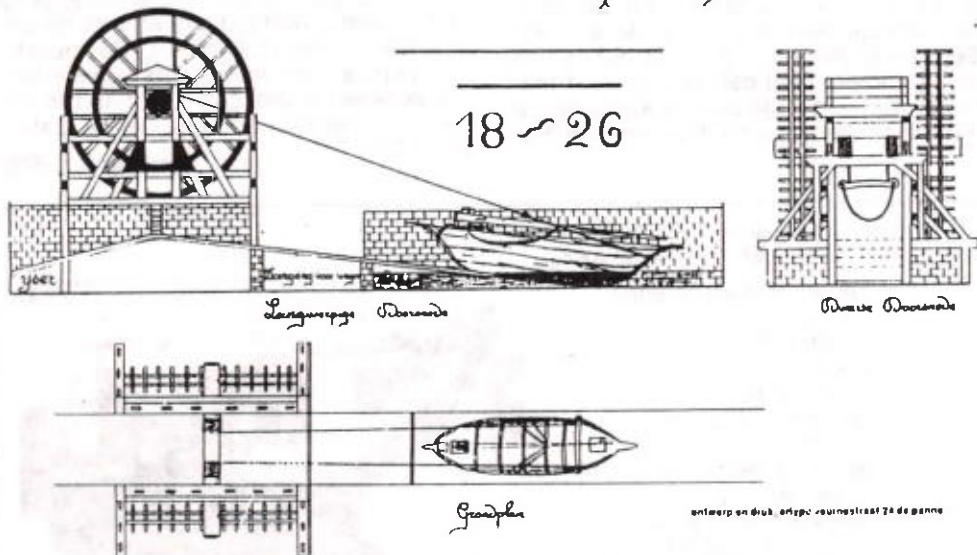
Waterweg, uitweg

Tot vóór de Oostenrijkse tijd (1716-1794) waren de twee enige betrouwbare verkeersaders in onze streek de duinen en het water. Na overvloedige regenval waren de sompige kleiwegen onbruikbaar en kon men zich slechts via het water op platbodems verplaatsen. Hiervan getuigen nu nog de vele boogbruggetjes over onze poldersloten. Pas na 1850 werden landwegen enigszins verhard en kon men in perioden van droogte zich langs de weg verplaatsen.

Niet alleen de ambulante autochtonen maakten van deze mobiliteit te water gebruik. Deze beken en sloten waren transportbanden avant la lettre die zowat alles verzeulden. Zo zou de Heydebeek te Haringe reeds in de Karolingische tijd „platboom”-schuiten torsen die o.a. ijzerhoudend zandsteen voor de Romeanse kerkbouw naar Haringe, Gyverinkhove, Leisele, Krombeke, Beveren e.a. pas gekerstende plaatsen brachten (4). De Aa, die in de Artesische heuvelen aan de zoom van het Boonse te Bourthes bij Bécourt (dep. Pas-de-Calais) ontspringt, had van oudsher een dergelijke functie. Te Waten voedt ze de Colme die Sint-Winoksbergen bespoelt en vandaar ook de Bergenvaart heet, die door de Moeren naar Veurne stroomt. Tot voor kort werd Artesisch kalk eveneens met platbodems langs deze waterweg naar de Westhoek, aan weerskanten van de Schreve, gebracht om zure poldergronden te neutraliseren.

Tijdens de economische bloei en bevolkingstoename van de 12e en 13e werd de IJzer één der belangrijkste handelswegen van West-Europa. Een bewijs hiervoor werd geleverd door gravin Margaretha van Konstantinopel die in 1205 machtiging verleende tot het uitdiepen en verbreden van de IJzer. Aansluitend hierop werd in een charter van 1251 toelating verleend oost van de Ieperlee een vaart te graven van Boezinge tot aan de Knokke, te Reninge (5). Ook de monniken van Ter Duinen vroegen toen toelating aan Margaretha om hun waterwegennet uit te breiden, net als hun konfraters van Ter Doest die eveneens in de 13^e eeuw toelating bekwa-

Me Windele te Molinshove.

Technisch detail van de in 1826 afgebroken windas of „winde” op de samenvloeiing van de IJzer en de Lovaart, ter hoogte van het gehucht Fintele („windeele”).

men om het Lisseweegse vaartje te graven dat toen een belangrijke verbindingsweg met Brugge was.

In die tijd ontwikkelde de IJzer zich tot een belangrijke handelsas tussen Nieuwpoort en de toenmalige wereldstad Ieper, die via deze transportband bevoorraad werd met inlandse en Engelse wol.

Omdat nogal wat wijzigingen aan de loop van de IJzer gebeurden uit spontane noodzaak van de mens, werden deze ingrepen niet zo zeer opgetekend zodat in oude kronieken hierover weinig te vinden is (6). Overigens staken trans- en regressie vaak een handje toe en kwam de zee toen nog bij wijle tot Elzendamme... Zo zou een grote wijziging aan de loop b.v. dateren uit de 12^e eeuw. De IJzer die eerst ten Noorden van Lombardsijde zich in zee wierp, werd verlegd naar het Westen tegen Nieuwpoort. Zo verhuisde de IJzer van de kasselrij Brugge naar de kasselrij Veurne. De merkwaardige bocht die de IJzer maakt naar Nieuwpoort i.p.v. recht-door naar Lombardsijde te vloeien, is al een bewijs. Maar dat is geen unicum. Tussen Bretagne en Normandië zorgde het grensruivertje Couesnon er voor dat de Mont Saint-Michel van Bretagne naar Normandië verhuisde.

*Le Couesnon a fait folie
A mis le Mont en Normandie (7)*

Ook te Roesbrugge maakte de IJzer eertijds een korte maar fel gekromde bocht. In de 14^e en 15^e eeuw werd die bocht er uitgehaald door de beide rechte delen via een kanaal met elkaar te verbinden. Deze kromme bocht of natuurlijke bedding wordt nu de *Dode IJzer* genoemd. Na die vele jaren is deze oorspronkelijke bedding bijna dichtgeslibd en vormt een onooglijk beekje, ideale paaipplaats voor zoetwater-vis.

Tijdens de eerste helft van de 17^e eeuw werd de IJzer tussen Sint-Joris en Nieuwpoort gekanaliseerd. In de loop der geschiedenis gebeurden deze ingrepen van de mens omzeggens over het ganze traject zodat de plaatselijke bevolking terecht over de vaart spreekt als hiermee de IJzer bedoeld wordt. Ook de *Vaartstraat* te Stavele (nu IJzerstraat) klonk al even zinvol om de weg aan te duiden die van de dorpskern naar de stroom loopt.

Van Kallebeke tot Kallevaart

Nagenoeg tegenover de monding van de Haringbeek vloeit achter de kerk van Beveren de Kallebeek in de IJzer. Toen wij op die snikhete middag van 17 augustus jl. onder leiding van Rafaël en Clara Vercruysse-De Beer ter plekke op verkenning gingen was de ontgoocheling groot. De Haringbeek was een kurkdroge bedding waarin koeien liepen en de Kallebeek was een onooglijk riooltje dat in het kader van de ruilverkaveling waarmee men net bezig was, hier en daar door smalle betonnen kokers naar de vaart wordt geleid. Op de Militaire Stafkaart (Garnizoenskaart Lombardsijde-Koksijde Sch. 1/50.000) met grondgegevens van rond de eeuwwisseling, die in dit geval mijn slechte engelbewaarder was, is de Kallevaart nog als gekanaliseerde waterweg aangegeven... Waar is de tijd?

De zon brandde en versteende het landschap en was bezig het laatste beetje water uit de IJzer te zuigen. Het waterpeil in augustus van dit jaar was zo laag dat men daar aan de monding van de Kallevaart duidelijk de fondaties merkte waarop het metselwerk van klinkers eertijds voor een esthetische oeverbescherming zorgde.

Dit afwateringskanaaltje van de Zuidpolder van Veurne was lang geleden het spookgebied waar Kalle Gete bedrijvig was. Die tovergeit verstond de kunst tussen de strooien benen van waggelende zatlappen te schieten om ze verbouwereerd op haar rug mee te pakken en ze af te schudden ver van erva en goed in een of andere drassige weide. In de vroege morgen vond men dan die slampampers versteven van de kou en met een houten kop. Paul Tamboryn weet te vertellen dat die zuipeten *verontschameld en verzeeuwd* in de vroege van den uchtend aan 't bekoemen waren van hun hachelijk avontuur dat ze met Kalle Gete beleefd hadden. (8)

Toen Kalle Gete, ook wel eens Kalle Blèters genoemd, op een dezer Walpurgisnachten te roekeloos over de mistige meersen schaverdijnde, misrekende en mispakte zij zich en verdronk in diezelfde en eigenste beek die achter de kerk van Beveren in de IJzer uitmondt. Sindsdien, en dat is zeer lang geleden, spreekt men te Beveren nog altijd over de Kallebeke, al heeft het Westvlaams Economisch Stu-

diebureau (WES) het niet meer nodig geacht de Kallebeek in het huidige plan van de *Kanalisering van de IJzer* op te nemen en zoekt men tevergeefs naar de loop van die beruchte waterweg.

En toch, zo'n honderdvijftig jaar geleden zag men het anders. Midden vorige eeuw werd de Kallebeke gekanaliseerd van de monding tot aan de Kallestraat. De herberg *De Landing* herinnert nu nog steeds aan de bijlanders die daar aanlandden of aanmeerden om hun vrachten aan de man te brengen.

Op 3 december 1846 werd overgegaan tot een openbare aanbesteding van de werken die noodzakelijk waren om de Kallebeke bevaarbaar te maken. Op de officiële affiche van de gemeente Beveren die deze *Publieke aanbesteding van Werken* uitschreef lezen wij: *Op donderdag 3 December 1846 om een uur na middag, in het Gemeente-Huis te Beveren, zal er overgegaan worden tot de publieke Aanbesteding van het bevaarbaar maken der Kallebeke, binnen gezegde gemeente van Beveren, bestaende in: Terrassementen, Gazonnementen, Facinage en leveringen der daertoe benodigde Matérielen, etc.*

Een hele klus eigenlijk toentertijd begroot op 4.000 fr. ! Toen op 1 juli 1906 het traject van de stoomtram, zijnde de lijn 115 Poperinge-Roesbrugge werd doorgetrokken naar Veurne (10) diende een ijzeren spoorwegbrug over de Kallevaart gebouwd te worden waarvan de restanten achter *De Landing* te verkrotten liggen en van op de Kallestraat duidelijk zichtbaar zijn. Het is echter duidelijk dat het scheepvaartverkeer van toen een vrij primitieve aangelegenheid was. Zowel wat capaciteit als mobiliteit betreft, is geen vergelijk mogelijk met de *bulkcarriers* (300 ton en meer) die wij nu op onze rivieren en kanalen door het landschap zien drijven.

Tot aan de Tweede Wereldoorlog was er wat vervoer te water betreft sinds honderden jaren weinig of niets veranderd. In 1429 b.v. mochten de boten varende door de Lieve (Gent-Damme) niet langer zijn dan 15 voet (4,5 m), geen grotere diepgang hebben dan 3 voet (90 cm) en niet breder zijn dan 8 voet (2,4 m) (11). De meeste boten op de IJzer waren zelfs nog kleiner. „De schepen bedroegen 12 tot 15 tonnen vracht en hadden 50 centimeters waterdiepte” (8).

(vervolg blz. 678)

BOUWWERKEN HUGO VERMEULEN

Obterrestraat 56
8972 PROVEN
Tel. 057/30 06 74

★ Wij doen alle afbraak- en grondwerken
met kraan of bulldozer.

Beschikbaar aan zeer voordelige prijzen:
MATERIALEN UIT AFBRAAK:

- betonnen boordstenen
- 1 lot dallen
- lot Eternitplaten
- open haard hangend model zeer voordelige prijs
- steenbrokken geleverd met kamion
- teelaarde geleverd met kamion
- GRATIS TE BEKOMEN aarde voor vulling

WETENSCHAP IN DE TAAL DER VLAMINGEN (28)

Vanaf Jacob van Maerlant tot de stichting van de Akademiën

Wat vooraf ging: *Acht woorden Nederlands / Het Oudwestvlaamse herbarium / Jacob van Maerlant / Karel van Hulthem / Sterrenkunde in de volkstaal / Geneeskunde in de Middeleeuwen / De publikaties van dr. apoteker L.J. Vandewiele / Jan Yperman / Meester Thomas Scellicx / De boekdrukkunst en een Vlaamse inkunabel / Wiskunde in de volkstaal / Rekenkunde van Gielis van den Hoeck / Het Cruilde-Boeck / De pest en pestboekjes / Lobelius en zijn Kruidtboek / De verheffing van de volkstaal / Simon Stevin van Brugge / Johannes Baptista van Helmont / Farmacie, ekologie en plantkunde / Diergeneeskunde / Van Helmont jr. en Keldermans / Chirurgijn Jan Palfijn / Troost der Armen... / Martinus van Hille / Het duo Verheyen-Sassenus / Engelbertus Capueel / Taaltoestanden en wetenschappen in de 18e eeuw / De publikaties van Vilain XIII / La Société littéraire de Bruxelles / Vroedkunde / Van Bavegem en Van Daele / Jan Bernard Jacobs en Jan Albert Roselt / De "Vroedkundige Oeffenschool" / De Theresiaanse Akademie / Petrus Engelbert Wauters / Nog in de Oostenrijkse Tijd / De Franse Tijd / Jozef-Frans Kluyskens / Kesteloot en Sommé / Heroprichting van de Akademie / De Zuid-Nederlandse universiteiten / Het Nederlands in Vlaanderen / Het wetenschappelijke leven in de Hollandse Tijd / Nederlandstalige publikaties in het Zuiden / De Belgische verfransingspolitiek / De taalminnaren op de bres / Landbouw... en de cholera / De stichting van het Willemsfonds.*

J.F.J. Heremans, hoogleraar Nederlandse letterkunde aan de Rijksuniversiteit te Gent.
- lektor in 1854,
- buitengewoon hoogleraar in 1864;
- gewoon hoogleraar in 1871 als opvolger van C. Ph. Serrure.

De Grievenskommissie

De liberale studentenkring 't Zal wel gaan, die op 21 februari 1852, door drie leerlingen van het Gentse ateneum - met als voornaamste Julius Vuylsteke (1836-1903) - werd gesticht, werd door zijn leden, in 1854, naar de universiteit gebracht.

Door deze vereniging zou toen onmiddellijk een verzoekschrift naar het ministerie worden gestuurd, opdat een leerang „Nederlandse letterkunde” aan de Gentse rijksuniversiteit daadwerkelijk zou worden ingericht. Minister F. Piercot gaf toe, en in november 1855 werden door prof. Constant Philip Serrure (1805-1872), die reeds vaderlandse geschiedenis aan de hogeschool doceerde en door Jacob Frans Johan Heremans (1825-1884), die hiertoe tot lektor werd benoemd, deze cursus inderdaad opgestart. Paul Fredericq noemde het „de eerste bres geschoten in de citadel der Fransche wetenschap in Vlaanderen” ⁽³⁴¹⁾.

In 1854 verscheen te Gent bij I.S. van Doosselaere, v. de hand van professor Alexis Cesar Lados (1801-1879), die toen als buitengewoon hoogleraar doceerde aan de rijksuniversiteit en aan de provinciale verloskundige school, zijn gebundelde *Lessen over de verloskunde, gegeven aan de leerlingen-vroedvrouwen in de verloskundige school te Gent*, een uitgebreid werk van 525 pagina's, terwijl Cornelius Broeckx (1807-1869) bij Peeters-Van Genechten te Antwerpen, een *Levensschets van doctor Lazarus Marquis* (28 blz.) publiceerde. C. Broeckx ⁽³⁴²⁾, Antwerpenaar van geboorte en er werkzaam als omnipracticus, schreef hoofdzakelijk bio-

grafieën van medici en over de geschiedenis van de geneeskunde. Zijn oeuvre dat meer dan 120 publikaties omvat, die meestal verschenen in talloze literaire, historische of medische tijdschriften, zowel in binnen- als buitenland, waren bijna allemaal in het Frans geschreven. Maar hij publiceerde in de loop van de volgende jaren toch nog een viertal beknopte biografische schetsen in de volkstaal: *Levensschets van Michael Boudewyns* (Antwerpen, J.E. Buschmann, 1857, 27 blz.); *Levensschets van Willem-Jan Stevens* (Antwerpen, 1857, 16 blz.); *Johan Ferreulx, boekminnende geneesheer in de XVIe eeuw*, (Antwerpen, 1861, 16 blz.) en *Aanteekeningen over Samuel Quickelbergs* ⁽³⁴³⁾, (Antwerpen, 1861, 12 blz.).

Van Adolphe Burggraave (1806-1902), hoogleraar aan de Gentse rijksuniversiteit, die vanaf 1828 tot het einde van de 19^e eeuw een overvloed van medische geschriften publiceerde in het Frans (de bibliotheek van de universiteit bezit 91 banden manuskripten!), verscheen in 1854 bij Eug. van der Haeghen te Gent, een korte Nederlandstalige verhandeling: *Bio-electrisch gesticht voor de genezing der zenuw- en aenhoudende ziekten* (8 p.) ⁽³⁴⁴⁾.

In de *Volksalmanak* van het Willemsfonds van 1855 verscheen een populair geschriftje over de cholera, van de hand van dokter F.A. Snellaert, dat door overdrukken in brochurevorm een meer dan gewone verspreiding kende.

Toen in maart 1855 de katolieke en Vlaamsgezinde volksvertegenwoordiger voor Dendermonde, Pierre J.F. de Decker, door Leopold I, belast werd met de vorming van een regering, drongen de

Vlaamsgezinde instanties aan om verwezenlijkingen ten bate van de Vlaamse gemeenschap. In de zomer van 1855 beloofde hij een officiële commissie te benoemen, om na te gaan wat de grieven inhielden en wat er kon gedaan worden. Maar het duurde nog tot 27 juni 1856 vooraleer die zgn. „Vlaamsche Commissie” bij Koninklijk Besluit tot stand kwam. Zij bestond uit negen leden, waaronder Conscience, David, Snellaert, Rens, enz. Er werden rapporten ingediend over de rechtspleging (Jottrand en De Corswaren); over het onderwijs (David en Mertens); over het leger (Conscience en Snellaert) en over de administratie (Stroobant, Rens en Van der Voort). Nooit werden er zeer radicale standpunten ingenomen en David beweerde: „dat hij niet zou durven vragen om al de wetenschappen door middel van het Vlaamsch te onderwijzen, wijl hij aan de mogelijkheden twijfelt om al de technische termen nauwkeurig te vertalen” ⁽³⁴⁵⁾.

In haar eindverslag van 14 oktober 1857 eiste de „Commissie” dat het Vlaams en het Frans zouden gelijkgesteld worden in het Middelbaar Onderwijs en dat leerstoelen voor Nederlandse Taal- en Letterkunde aan de rijksuniversiteiten zouden opgericht worden. Bovendien houden meerdere, door die commissie geformuleerde voorstellen rechtstreeks verband met het onderwijs in de wetenschappen

1. dat het onderwijs in de veeartsenykunde voor de Vlamingen in hunne taal zou plaats hebben, hetzy men daertoe eene afzonderlyke school

oprigte, hetzy men in het gesticht te Cureghem dubbele leergangen inrigte;

- 2.- dat tot het vormen van Vlaamsche hoveniers in de school van hovingbouw te Gentbrugge, alsmede in de school van boomkwekery te Vilvoorde, volledig onderwijs in 't Nederduitsch gegeven wierde;
- 3.- dat het onderwijs uitsluitelyk in het Nederduitsch gegeven werd in de landbouwschool van Thorhout;
- 4.- dat in de zeevaertschool een volledig onderwijs by middel van het Nederduitsch zou gegeven worden;
- 5.- dat het Nederlandsch zou ingevoerd worden in het hoger Handelsinstituut van Antwerpen;
- 6.- dat het Nederlandsch niet langer meer zou uitgesloten zijn van de prijskampen der Koninklijke Academie voor Geneeskunde.

Alleen de laatste eis werd pro forma ingewilligd, van de overige kwam er voorlopig niets terecht. Daarbij, De Decker nam ontslag na de gemeenteverkiezingen van 27 oktober 1857 en werd opgevolgd door de anti-Vlaamsgezinde Charles Rogier, die eerst poogde het verslag van de Grievenskommissie in de doofpot te stoppen en naderhand (1859) met een officieel tegenverslag de Vlaamse grievensontkende en de leden van de kommissie beschuldigde van gebrek aan vaderlands-liefde.

In Vlaanderen Vlaams

In 1856 werd door J.F.J. Heremans, P. de Baets en E. Campens het *Leesmuseum, Tydschrift voor letteren, wetenschappen en kunsten*, gesticht. Met veearts Edward Campens in de redaktie was het duidelijk dat men de bedoeling had aan ernstige popularisering van wetenschap te doen. Reeds in het eerste nummer werd dit duidelijk gemaakt, door te vermelden dat het zou „maandelijks wetenschappelijke artikels leveren” en dus niet „uitsluitelyk openstond voor romantische lettervruchten... doch nimmer zal, bij het opnemen van dergelijke opstellen, worden uit het oog verloren dat dit Tydschrift niet bestemd is voor de mannen van de Wetenschap, maar wel voor den Vlaamschen burger, die een oogenblik uitspanning zoekt en tevens niet onverschillig is voor de vorderingen welke op het veld der wetenschappen worden gemaakt...”. Daarmee rekening houdende schreef Campens in een merkwaardige wetenschappelijke taal, een hele reeks artikelen: *Een nieuw ontdekt kenteeken van de melkrijkheid bij de koeien - De inenting als voorbehoedmiddel tegen de heerschende longziekte van het rundvee - Blikken in de Natuur - Een woord over Kervel en Scheerling - Oliekoek en katoenzaad - Eene bladzijde uit de voedingsleer voor menschen en dieren - Ziekten en krankheden van het Hofgevoelte - De roggeteelt in de provincie Drenthe*, enz. ⁽³⁴⁶⁾.

In 1848 was in de schoot van de Akademie een kommissie opgericht voor de publikatie van Middel nederlandse teksten: „commission chargée de la publication des anciens monuments de la littérature flamande”. Maar de kredieten om deze uitgaven mogelijk te maken, die reeds aangevraagd werden in 1851, werden pas in 1854 goedgekeurd. Daarop werd J.B. David voorzitter van de Commissie Middel nederlandse, en Snellaert werd sekretaris. Hij schreef een verslag voor A. Quetelet, de vaste sekretaris van de Akademie, en vermeldde dat David Maerlants *Rijmbijbel* zal bewerken, Bormans *Der Naturen Bloeme*, en hijzelf *Alexanders Geesten* ⁽³⁴⁷⁾. Maar pas in 1857 verschijnt een heruitgave van *Der Naturen Bloeme*, die Van Maerlant omstreeks 1266 in opdracht van de Zeeuwse edelman Nicolaas van Cats zou geschreven hebben en het eerste natuurwetenschappelijke geschrift in het Nederlands zou geweest zijn.

Van veearts Pieter Jozef Verheyen (1805-1864) ⁽³⁴⁸⁾, verscheen eveneens in 1857: *Handboek voor Veeartsenijkunde*. Verheyen was afkomstig van Vilvoorde en gediplomeerde veearts van de School van Utrecht, na 1830 verbonden aan het Belgische leger en in 1840 professor aan de veeartsenijkundige school van Kuregem, waarvan hij ook de direktuur werd. Hij was een zeer erudiet en ook Vlaamsvoelend mens. Hoewel de voertaal van de school te Kuregem Frans was, zal menig Vlaams student die aldaar zijn opleiding kreeg, in dit *Handboek*, zeker heel wat uiteenzettingen in de volkstaal hebben gevonden, die naderhand zijn betrekkingen met de Vlaamse veehouder zal hebben vergemakkelijkt. Hetzelfde jaar verscheen van apotheker Bernard-Jozef Bauwel (1813-1892) ⁽³⁴⁹⁾ te Antwerpen: *Geneeskundig Handboek voor Zeevarenden, of beschrijving en behandeling van in- en uitwendige ziekten aan boord der schepen*.

Nog in 1857 begon de student Henri van Heurck (1838-1909) ⁽³⁵⁰⁾, die later direktuur werd van de Antwerpse botanische tuin, en bekend werd om zijn werk over mikroskopie, in de volkstaal lessen te geven over botanie en tuinbouw, waarbij hij weldra bijgestaan werd door de tuinbouwkundige Jan Ignaas de Beucker (1827-1906) ⁽³⁵¹⁾. Uit die lessen ontstond in 1858 het *Antwerps Kruidkundig Genootschap*, dat volledig doortrokken was van een volkse Vlaamse geest, wat blijkt uit artikel 21 van het reglement: „De taal waar het Genootschap zich van bedient is de Nederlandse taal”. Door het *Antwerps Kruidkundig Genootschap* werd vanaf 1866 het volledig in het Nederlands gestelde *Tydschrift over Land- en Tuinbouwkunde en verdere Natuurwetenschappen*, uitgegeven.

In 1861 verscheen van H. van Heurck en J.I. de Beucker: *Antwerpse analytische Flora, inhoudende de beschrijving van alle planten welke in de provincie Antwerpen in de vrije natuur gedijen of er algemeen gekweekt worden* (192 p.).

Stilaan begon het door te dringen dat ook gedegen wetenschap in Vlaanderen in het Nederlands kon en moest gepubliceerd worden. Men werd ervan bewust dat de vaak geminachte volkstaal tot meer in staat was dan het produceren van populaire boekjes voor minder-ontwikkelden.

In dit verband is het misschien kenschetsend dat toen in 1862 te Verrebroek, een bronzen borstbeeld werd opgericht voor de anatoom Filips Verheyen, bij de inhuldiging de Vlaamsgezinde liberale minister Alfons Vandenpeereboom een toespraak hield die hij besloot met: „In Vlaanderen Vlaams!”, en professor A. Burggraeve hief bij 't nagerecht van de lunch, die noodzakelijk met een dergelijke festiviteit gepaard ging, zijn glas en zegde: „Mijne heren, wij zijn hier geen vreemdeling in eigen land. Het is daarom dat wij in de taal welke wij met de moeder-melk ingezogen hebben - in die taal welke het kenteken is van ons zelfstandig volksbestaan en die het ons spijt niet goed genoeg te spreken om Ul. de gevoelens waarvan ons hart overstroomt, uit te drukken - het is in die taal dat wij U zeggen willen, dat zij die doorluchtige mannen op den vaderlandsen grond geboren verheerlijken, een heilige taak vervullen” ⁽³⁵²⁾.

In 1864 werd J.F.J. Heremans, die reeds tien jaar lektor was voor de cursus Nederlandse letterkunde aan de Gentse universiteit tot buitengewoon hoogleraar benoemd voor dit vak.

Hahnemann en Darwin

Op het einde van de 18^e eeuw was door de Duitse dokter Samuel Hahnemann (1755-1843) het zgn. gelijkwaardigheidsbeginsel geformuleerd dat de grondslag vormde van de homeopatie, die hij in een in 1810 verschenen werk, tot een alternatief medisch systeem uitbouwde. In 1824 werd hierover bij ons beknopt gesignaleerd in het toen pas gestichte Belgisch tijdschrift *Bibliothèque médicale nationale et étrangère* (p. 304-305) en deze geneeswijze werd in ons land voor het eerst beoefend omstreeks 1830 door dokter Pieter-Jozef de Moor (1787-1845) van Aalst. Anderen zouden volgen, zoals Fr. Deboey van Kortrijk en Karel Lodewijk de Meester van St.-Niklaas. In 1868 verscheen het eerste homeopatische geschriftje in de volkstaal, van de hand van dokter August-Bernard Dobbelaere (1812-1888), direktuur van het homeopatisch dispensarium voor behoeftigen te Brugge: *Homeopathie. Samenspraak tus-schen een apotheker van het oude en een doctoer van het nieuwe stelsel, waarin men de weerlegging zal aantreffen der voornaamste opwerpingen die men gemeenlijk tegen de geneeskundige leerling van Hahnemann inbrengt* (20 p.).

Van 1868 tot 1870 was er te Gent de *Wetenschappelijke Kring Minerva* actief, waarvan de leden wetenschappelijke voordrachten hielden in het Nederlands ⁽³⁵³⁾, terwijl vanaf 1868 een cursus Nederlandse taal en letterkunde werd gedo-

okt 1990

ceerd aan de rijksuniversiteit van Luik.

Door Emiel Rodigas (1831-1902), leraar aan de tuinbouwschool te Gent, werd samen met Edward Pynaert, leraar bij de Staats-hovingsbouwschool te Gent-brugge, en met François Crepin het *Jaarboek voor de hofbouwkunde*, uitgegeven. Pynaert had reeds bij C. Annoot-Braeckman te Gent, in 1866 een werk van 176 bladzijden gepubliceerd: *De fruit-boomkwekerijen; ligging, verdeeling, bewerking van den grond, ontwatering, bemesting, aankweeking uit zaad en door stekken, afzetsels en griffelingen, middelen om nieuwe variëteiten te winnen; werken en onderhoud der kwekerijen, inpakken en verzenden der jonge fruitboomen*. Terwijl Rodigas in 1871 liet verschijnen: *De burgerlijke moestuin. Een beknopt overzicht der cultuur van al de in eenen gewonen tuin te teelen groenselplanten* (197 p.).

In die jaren en zeker van omstreeks 1850 verschenen er talrijke boeken en verhandelingen over land- en hofbouwkunde, veeteelt, bijenweek, enz. (354), meestal van de hand van landbouwlerearen en bedoeld als praktische handleidingen voor land- en tuinbouwers, die in de volkstaal moesten onderricht worden, maar waarvan de wetenschappelijke waarde miniem, zoniet onbestaande was.

Van 1870 tot 1873 schreef dr. Jan Kazimier Ledeganck in *De Toekomst*, artikels van natuurwetenschappelijke aard, inzonderheid in verband met de leer van Darwin. In 1859 was van de hand van de Engelse natuuronderzoeker Charles Robert Darwin (1809-1882) zijn bekend werk verschenen *On the origin of species by means of natural selection*, waarin hij zijn evolutietheorie ontwikkelde (reeds het jaar daarop verscheen bij onze noorderburen een Nederlandse vertaling). Deze theorie kende toen in wetenschappelijke kringen nog niet veel aanhangers en er was bij ons, nog maar weinig om te doen. Wel zou Felix A.J. Plateau (1841-1911), die in

1870 aan de rijksuniversiteit te Gent dierkunde kwam doceren, reeds aanhanger geweest zijn van het Darwinisme, in elk geval van het evolutionisme (355). Maar tussen voor- en tegenstanders van deze leer zouden weldra serieuze controversen ontstaan, speciaal wanneer in 1863 de bioloog Thomas Henry Huxley, hoogle- raar in de natuurlijke historie te Londen, met zijn boek *Man's Place in Nature* de mens bij Darwins theorie betrok en Darwin zelf in 1871 zijn *Descent of Man Selection in Relation to Sex*, publiceerde. Voornamelijk in de religieuze wereld was er weinig begrip voor de aanhangers van een leer die helemaal in strijd leek met het scheppingsverhaal uit de bijbel.

In 1874 werd te Gent een nieuwe periodiek gesticht: *Nederlandsch Museum, tijdschrift voor letteren, wetenschappen en kunst*, die de eerstvolgende tien jaar geleid werd door J.F.J. Heremans en dat natuurwetenschappelijke artikels liet verschijnen van prof. F. Plateau en later ook van o.m. Julius Mac Leod (vanaf 1886).

R.A.B.

Volgende keer:

Het Davidsfonds

De natuurwetenschappen in het onderwijs

Taalpartikularisme

(341) P. Fredericq, *Schets eener Geschiedenis der Vlaamsche Beweging*, dl. I, Gent, 1906, p. 23.

(342) Nationaal Biografisch Woordenboek, dl. 10, kol. 60-65 (Karel Velle).

(343) Samuel Quicquelbergs, geboren te Antwerpen in 1529, studeerde geneeskunde te Basel, professor in Ingolstadt, lijfarts van Albertus V van Beieren. Was tevens bekend als oudheidkundige.

(344) Voor Adolphe Burggraeve, zie *Liber Memorialis Univ. Gand*, dl. II, 1913, p. 434-451. De aldaar opgegeven bibliografie vermeldt de Nederlandstalige verhandeling niet, deze is wel terug te vinden in *Vlaamsche Bibliographie...* (zie nota 335), p. 259.

(345) Vlaamse Commissie, Officieele oorkonden, Brussel, 1859, p. 38.

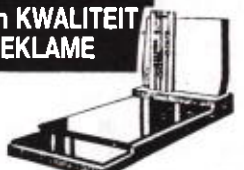
- (346) C. de Bruyne, *De Natuurwetenschappen*, in: *Vlaamsch België sedert 1830*, dl. V, Gent, 1911, p. 293.
- (347) A. Deprez, *Kroniek van Dr. F.A. Snellaert, 1809-1872*, Brugge, 1972, p. 119.
- (348) Biographie Nationale, dl. XXVI, kol. 648-649 (Léon Fredericq); M. Mammerickx, op. cit. (nota 314), p. 644-645.
- (349) Biographie Nationale, dl. XXVI, kol. 151 (Léon Fredericq).
- (350) E.J.B. Verleyen, *H. van Heurck, 28 Aout 1838 - 13 Mars 1909, sa vie - son oeuvre - ses collections*, in: *Bulletin de la Société royale de Botanique de Belgique*, t. LXXV, 1943, p. 57-68.
- (351) Encyclopedie van de Vlaamse Beweging, Tiel, 1973, dl. 1, p. 181.
- (352) L. Elaut, *Posthume Verheyeniana*, in: *Annalen van den Oudheidkundigen Kring van het Land van Waas*, 57, 1950-1951, p. 157.
- (353) L. Gevers, *Bewogen Jeugd, Vlaanderen 1830-1895*, Leuven, 1987, p. 39.
- (354) Fr. de Potter, op. cit. (nota 335), p. 249-259.
- (355) P. van Oye, *De reactie op Darwins werk aan de universiteit te Gent op het einde der XIXe en bij het begin der XXe eeuw*, Med. Konink. VI. Acad. vr. Wetensch., Lett. en Sch. K. v. België, KI. Wetensch., XXIII, nr. 1, 1961, p. 5.

BEGRAFENISSEN GRAFZERKEN GRAFKLEDERS

TOUSSAINT

Groot- en kleinhandel

GOEDKOOP en KWALITEIT IS ONZE REKLAME

Toonplaats: Bergenstraat 1
Beveren-Roesbrugge - 057/30 09 09
Burelen: Prof. O. Rubbrechtstraat 67
Roesbrugge
057/30 11 72 - 38 85 34

HET NIEUWE BEHANGPAPIER IS BINNEN !

Grote keus uit voorraad
in alle prijsklassen

Alles voor de „DOE HET ZELVER”

Behangpapier
Verfwaren
Gordijnen
Vloerbekleding
Onderhoudsprodukten

JACQUES BERQUIN

Couthoflaan
8972 PROVEN
057/30 06 54 - 30 11 20

Ook als u geen klant bent,
hebt u in 20 minuten
uw lening op zak.

LEO LEPEE

Krombeke
057/40 01 12

Beveren
057/30 04 60

Gemeentekrediet
de bank op z'n best

DE PAROCHIE HARINGE EN DE FRANSE REVOLUTIE (3)

door Dr. Theol. pater Joris L. HOSTEN o.p., gewezen pastoor van Haringe

1794, eerste jaarheft

(Doorlopend register en dubbeltekst).

Op 21 januari zegent kapelaan D.C. het huwelijk in van een paar uit Bergen „krachtens machtiging verleend door Hoogerwaarde Heer Houcke Vicaris-Generaal van de Bisschop van Ieper.”

Op 24 mei vóór dezelfde en met dezelfde machtiging het huwelijk van een paar uit Zuytpeene (dit enkel vermeld in dubbeltekst).

Op 5 juli krijgen we het huwelijk van een jongen uit Broeckerke met een meisje uit Broekburg. Kapelaan D.C. zegent het in „met dispensatie van alle bannen en krachtens speciale machtiging van de Vicaris-Generaal van de Bisschop van St. Omaars” (waartoe Broeckerke en Broekburg behoren). We lezen in de kroniek van kapelaan Vandermeulen (o.c. bl. 318) dat die Vikaris-Generaal verbleef te Ieper.

Op 12 juli: kapelaan D.C. trouwt een jongen uit Bambeke en een meisje uit Hondschote „met toelating van de wettige pastoor van Hondschote”. (5) Voortaan zullen we in de loop van volgende jaren nog amper een paar maal melding weten maken van een refraktaire uitgeweken pastoor.

Na dit huwelijk van 12 juli 1794 wordt in het gewoon doorlopend register (oud en nieuw) en evenzo in het dubbelregister nergens nog melding gemaakt van huwelijken van vreemdelingen. We vinden ze enkel nog vermeld in het derde, vermoedelijk geheime register van kapelaan D.C. Rekening houdend met het feit dat het register losbladig is en met de frekwentie waarop vanaf november de huwelijken mekaar opvolgen, vermoeden we dat de eerste paar bladen ervan verloren zijn gegaan. Laten we dit register noemen „het register De Caestecker”. Op een paar na zijn alle huwelijken door hem ingezegend. De steeds terugkerende formulering is dat het huwelijk ingezegend wordt met dispensatie van alle bannen en speciale machtiging van de bisschop van Ieper of van St. Omaars (of van beiden als de trouwers horen tot verschillend bisdom). Om het overzicht dat volgt ook zo overzichtelijk mogelijk te houden, vermelden we enkel: de datum van het huwelijk, de woonplaats van de huwenden, de inzegende priester en het bisdom dat dispensatie en machtiging verleent. Afwijkingen daarvan worden speciaal genoemd.

Wanneer twee woonplaatsen opgegeven worden, wordt bedoeld: eerst de woonplaats van de bruidegom, vervolgens van de bruid.

1794, tweede jaarheft

(Register De Caestecker)

2 nov.	Steene	D.C.	Ieper
4 dec.	Bergen	D.C.	Ieper
6 dec.	Rexpoede en Warhem	D.C.	Ieper
6 dec.	Oxelaere	D.C.	Ieper
6 dec.	Pitgam	D.C.	St.-Omaars
10 dec.	Bergen	D.C.	Ieper
16 dec.	Rexpoede	D.C.	Ieper
20 dec.	Bergen	D.C.	Ieper
22 dec.	Bergen	D.C.	Ieper
22 dec.	Winnezele en Houtkerke	D.C.	Ieper
27 dec.	Bergen	D.C.	Ieper
29 dec.	Bergen	D.C.	Ieper

Dit maakt voor het jaar 1794 zestien huwelijken met een piek van drie op één dag.

1795 (Register De Caestecker)

5 jan.	Spycker en Broeckerke	D.C.	St.-Omaars
5 jan.	Wormhout	D.C.	Ieper
5 jan.	Winnezele	D.C.	Ieper
7 jan.	Wormhout	D.C.	Ieper
12 jan.	Pitgam	D.C.	St.-Omaars
12 jan.	Zegerscappel	D.C.	Ieper
14 jan.	Arneke	D.C.	St.-Omaars
19 jan.	Killem	D.C.	Ieper
22 jan.	Rexpoede	D.C.	Ieper
25 jan.	Quaedypre	D.C.	Ieper
2 feb.	Socx	D.C.	Ieper
3 feb.	Staple en Ebblinghem	D.C.	Ieper en St.-Omaars
5 feb.	Merckeghem	D.C.	St.-Omaars
8 feb.	Westcappel	D.C.	Ieper
9 feb.	Lederzele	D.C.	St.-Omaars
11 feb.	Wormhout	D.C.	Ieper
13 feb.	Oostcappel en Bambeke	D.C.	Ieper
15 feb.	Armboutschappel	D.C.	Ieper
15 feb.	Warhem	D.C.	Ieper
16 feb.	Wormhout en Killem	D.C.	Ieper
17 feb.	Broeckerke	D.C.	St.-Omaars
17 feb.	Spycker en Broeckburg	D.C.	St.-Omaars
17 feb.	Rexpoede	D.C.	Ieper
17 feb.	Arneke	D.C.	St.-Omaars
21 feb.	Broeckburg en St. Pietersbrouck	D.C.	St.-Omaars
26 feb.	Herzele	D.C.	Ieper
28 feb.	Killem	D.C.	Ieper
2 mrt.	Arneke en Ekelsbeke	D.C.	St.-Omaars en Ieper
3 mrt.	Bergen	D.C.	Ieper
9 mrt.	Arneke	D.C.	St.-Omaars
28 mrt.	Wormhout	D.C.	Ieper
13 apr.	Merckeghem	D.C.	St.-Omaars
14 apr.	Killem	D.C.	Ieper
15 apr.	Herzele	D.C.	Ieper

18 apr.	Wormhout	D.C.	Ieper
19 apr.	Herzele	D.C.	Ieper
27 apr.	Herzele	D.C.	Ieper
30 apr.	Quaedypre en Wylder	D.C.	Ieper

5 mei	Rexpoede	D.C.	Ieper
14 mei	Wormhout	D.C.	Ieper
19 mei	Oostcappel	D.C.	Ieper
21 mei	Herzele	D.C.	Ieper
25 mei	Quaedypre	D.C.	Ieper
2 jun.	Arneke	D.C.	St.-Omaars
3 jun.	Zegerscappel	D.C.	Ieper
4 jun.	Bissezele	D.C.	Ieper
6 jun.	Bollezele	D.C.	St.-Omaars
8 jun.	Houtkerke	D.C.	Ieper
10 jun.	Ekelsbeke	D.C.	Ieper
13 jun.	Zermezele en Ledringhem	D.C.	Ieper

20 jun.	Quaedypre	D.C.	Ieper
21 jun.	Warhem	D.C.	Ieper

Bij dit huwelijk niet alleen dispensatie van alle bannen, zoals ook bij al de andere, doch tevens „met dispensatie van het huwelijksbeletsel van geestelijke verwantschap, gegeven door de Doorluchtige Bisschop van Ieper krachtens indult van de H. Stoel”

2 jul.	Bambeke en Quaedypre	D.C.	Ieper
2 jul.	Wormhout	D.C.	Ieper

Bij dit huwelijk benevens de gewone dispensatie van de bannen ook dispensatie „van het huwelijksbeletsel van aanverwantschap in de tweede graad zijdelings, gegeven door de Doorluchtige Bisschop van Ieper als apostolisch gedelegeerde.”

11 jul.	Broeckerke	D.C.	St.-Omaars
19 jul.	Herzele	D.C.	Ieper
1 sep.	Winnezele en Houtkerke	D.C.	Ieper

21 sep.	Rexpoede	D.C.	Ieper
6 okt.	Herzele en Houtkerke	D.C.	Ieper

7 okt.	Wormhout	D.C.	Ieper
28 okt.	Houtkerke	D.C.	Ieper
24 nov.	Houtkerke	D.C.	Ieper
24 nov.	Bambeke	D.C.	Ieper
27 nov.	Wormhout	D.C.	Ieper

Bij dit huwelijk ook dispensatie van het beletsel van bloedverwantschap in de derde graad, gegeven op 24 november door de Doorluchtige Bisschop van Ieper krachtens indult als apostolisch gedelegeerde.

We tellen dus voor het jaar 1795 niet minder dan 64 huwelijken van paren uit Frans-Vlaanderen. Eénmaal vier op één dag, éénmaal drie op één dag en meermalen twee.

1796 (Register De Caestecker)

7 jan.	Wormhout	D.C.	Ieper
--------	----------	------	-------

Bij dit huwelijk wordt vermeld dat het paar ongeveer twee jaar vroeger een huwelijk

	gesloten had „voor de ingedrongene en voor de municipaliteit van Wormhout”		
9 jan.	Winnezele en D.C. Houtkerke		
	In opdracht van de Eerw. Heer Sinau, pastoor van Houtkerke. Die was dus één van de zeer weinigen die nog gekontakteerd kon worden. Zo dadelijk nog een.		
16 jan.	Quaedypre en D.C. Ieper		
	Bergen		
16 jan.	Lederzele, ingezegend door de pastoor van Eringhem met machtiging van de Bisschop van St.-Omaars.		
28 jan.	Eringhem, ingezegend door de pastoor van Eringhem. Geen sprake van machtiging door Bisdom, daar het onderdanen betreft van de inzegende pastoor		
28 jan.	Watten. Eveneens ingezegend door de pastoor van Eringhem met dispensatie van de bannen en machtiging door de Bisschop van St.-Omaars. Het valt op dat bij die laatste drie huwelijken het wel D.C. is die de inschrijving doet, doch alleen de getuigen ondertekenen, geen van beide priesters.		
24 feb.	Wormhout D.C. Ieper		
	D.C. zegt „eorum matrimonium revalidavi”, d.i. heb hun huwelijk gewettigd. Ze zullen dus eerder voor de ingedrongene gehuwd geweest zijn.		
4 mrt.	Bambeke en D.C. Ieper		
	Houtkerke		
5 mrt.	Quaedypre en D.C. Ieper		
	Bambeke		
7 mrt.	Bambeke en D.C. Ieper		
	Quaedypre		
3 apr.	Wemaerscappel D.C. Ieper		
	en Zegerscappel		
5 apr.	Bergen D.C. Ieper		
6 apr.	Coudekerke D.C. Ieper		
11 apr.	Wormhout D.C. Ieper		
	Hierbij „ik heb hun huwelijk, voor de ingedrongene aangegaan, gewettigd.”		
12 apr.	Coudekerke en D.C. Ieper		
	Quaedypre		
12 apr.	Duinkerke D.C. Ieper		
16 apr.	Eringhem D.C.		
	Hierbij: krachtens speciale machtiging van de Eerw. Heer Jacobus Cailliau, pastoor van Eringhem.		
21 apr.	Rubrouck D.C. Ieper		
1 mei	Bergen D.C. Ieper		
	Hierbij: „hun huwelijk, drie jaar geleden voor de intrus van St.-Winoksbergen gesloten, heb ik hernieuwd”		
11 mei	Bieren D.C. Ieper		
25 mei	Leffrinckhoucke D.C. Ieper		
	en Steene		
14 jun.	Ledringhem en D.C. Ieper		
	Ekelsbeke		
28 jun.	Bergen D.C. Ieper		
7 jul.	Broeckerke en D.C. Ieper		
	Steene		
	Hoewel Broeckerke tot het bisdom St.-Omaars behoort, wordt hier geen gewag gemaakt van dit Bisdom.		
8 jul.	Bergen D.C. Ieper		
24 jul.	Broeckerke en D.C. St.-Omaars		
	Spycker		
25 aug.	Broeckerke D.C. St.-Omaars		
9 sep.	Bambeke D.C. Ieper		
12 sep.	Morbeke en D.C. Ieper		
	Killeem		
14 sep.	Bergen D.C. Ieper		

25 sep.	Broeckerke en D.C. St.-Omaars		
	Merckeghem		
11 nov.	Broeckerke D.C. St.-Omaars		
24 nov.	Steenvoorde D.C. Ieper		

In 1796 hebben we dus 33 huwelijken van Frans-Vlamingen. De huwelijken worden nog steeds zeer volledig geregistreerd met de namen van de ouders van de huwende paren en de parochies vanwaar ze afkomstig zijn. In de moeilijker tijden die we vanaf einde volgend jaar zullen meemaken, zal dat niet langer het geval zijn.

In het gewoon doorlopend register lezen we na het huwelijk van 12 juli 1796 (ingezegend door pastoor Asaert, die steeds de eigen Parochianen voor z'n rekening neemt als hij niet afwezig is): „Arretté (sic) le présent Registre par nous. Président de l'Administration du canton d'Haerynge, le 16 Fructidor an IV de la République Française une et indivisible” (Get.) M.A. Mazier

Dat was dus op 2 september 1796. Alle parochieregisters worden op die dag ingevorderd en komen nooit meer terug. (5).

Alvorens verder te gaan met het overzicht van de huwelijken eerst een kort woord over de gebeurtenissen.

De eerste jaren van de Franse overheersing

Vanaf ongeveer half juni 1794 was heel ons land weerom bezet en op 1 oktober 1795 wordt het gewoon bij Frankrijk ingelijfd. Anders echter dan het in Frankrijk verliep, kunnen onze priesters, mits de nodige voorzichtigheid, nog een hele tijd alle priesterlijke bedieningen uitoefenen. Die toestand duurde tot september 1797 en nam dan op een bruuske en brutale manier een einde.

Op de 18^e Fructidor van het jaar V (4 september 1797) grepen te Parijs de ultra's van het *Directoire* de macht en op slag veranderde heel de situatie. Wel waren de kloosters afgeschaft en de kloosterlingen uitgedreven in de loop van de jaren 1796-1797, doch de parochiekerken bleven nog steeds open. Na de 18^e Fructidor echter werd van de priesters de beruchte „eet van haat aan het koninkdom” geëist, met de dreiging van deportatie naar Frans Guyana voor alle weigeraars. Een groot aantal priesters (in het Bisdom Ieper bijna de totaliteit) weigerde de eed en moest dan ook al spoedig onderduiken om aan de aanhouding en de deportatie te ontsnappen. Hier wat vroeger, elders wat later, werden de meeste kerken gesloten en hadden geen publieke godsdienstplechtigheden meer plaats. De „beloken tijd” trad in. De laatste publieke missen werden in onze streek gecelebreerd begin oktober 1797. Priester C. Derache (aangehaald bij R. Lanszweert o.c. bl. 260) schrijft dat te Krombeke de laatste H. Mis werd opgedragen de eerste zondag van oktober 1797... en „den zelve zondag wierd te Haringhe in de kerk nog mis gelezen doch ook voor den laatsten keer”. Verderop overwegen we of daaraan

misschien getwijfeld kan worden.

Vanaf november 1797 begonnen de aanhoudingen en deportaties van de meest gezochte onbeëdigde priesters. Samen met nog 5 andere priesters uit het kanton, werd de pastoor van Haringe, P.J. Asaert aangehouden op 11 maart 1798. Van die zes arrestanten waren er drie geboren (Roesbrugge)-Haringenaars, nl. pastoor Asaert zelf en de gebroeders Reyphins. Gedeporteerd naar Guyana stierf één van de gebroeders Reyphins reeds tijdens de overvaart. Pastoor Asaert stierf in de hel van Conomama op 20 november 1798.

Een tweede massale razzia op de onbeëdigde priesters, veel erger nog dan de voorgaande, had plaats na het neerslaan van de Boerenkrijg, tijdens de laatste maanden van 1798 en de eerste van 1799. Ingevolge een beslissing van het *Directoire* van 4 november 1798 werden zowat 7.500 priesters veroordeeld en vervolgd. Slechts enkele honderden konden worden gevat. Het is in die periode, tegenaan het einde van 1798 dat kapelaan D.C. in het (nieuw) gewoon huwelijksregister schrijft: „Nota quod omnes sacerdotes in exilium missi vel absconditi sunt”. D.i.: bemerk dat al de priesters ofwel gedeporteerd (in ballingschap gestuurd) of ondergedoken zijn. Hetzelfde zal hij rond dezelfde tijd schrijven in z'n doopregister. Hoe kwam het dat hij, onbeëdigde, rustig bleef wonen in zijn huis, nooit vluchtte, nooit onderdook en een zeer actief pastoraal leven kon leiden? Daarover later meer.

De tijden werden beter vanaf de val van het *Directoire* en de machtsgreep van Bonaparte op 9 november 1799. De strafmaatregelen tegen de priesters werden ingetrokken, en stilaan begonnen ze meer in 't publiek de goddelijke diensten uit te oefenen hoewel voorlopig nog niet in de kerken. Die bleven gesloten tot in 1802. In de Notre Dame te Parijs werd het herstel van de openbare eredienst gevierd op Pasen, 18 april 1802.

(t vervolgt)

(5) Volgens R. Lanszweert (o.c. bl. 236) vluchtte die pastoor (de Heer Jan Baptist Becqué) naar Duitsland. Volgens B.A.B. N85 is hij gestorven op Belgisch grondgebied, en wel te Eeklo. N 85 van het Brugse bisdomarchief is 'n verzameling van documenten, bijeengezant door de Kassel-naar, E.H. Ben. Jac. Van Troyen, zelf gedeporteerd op 21 sept. 1792 en teruggekeerd op 23 september 1802. Z'n gegevens zijn stellig zeer betrouwbaar. Vermoedelijk gaan de gegevens van R. Lanszweert terug op „Het martelaarsboek” van J.B. Van Bavegem.

(6) Met goedvinden van het Rijksarchief en met de hulp van de V.Z.W. „Vlaams Centrum voor Genealogie en Heraldiek”, Kruisvoordestraat 2A te Kortemark, kon Haringe in het bezit komen van de mikrolithen van z'n parochieregisters, vanaf het begin tot aan de inbeslagname.

KLEINKUNSTAVOND met Dimitri Van Toren

Op zaterdag 27 oktober om 20 u. is deze Nederlandse troubadour te gast in de Stadsschaal te Poperinge voor een avondvullend concert.

Kaarten: 130 fr. in voorverkoop aan de receptie van het stadhuis, 150 fr. aan de kassa. Org. Culturele dienst Poperinge.

DE IJZER, JORDAAN VANDE WESTHOEK (vervolg van blz. 672)

Fenteneel, Vente, Windeele of Fintele ? En nu gij...

Alhoewel het waterpeil van de IJzer aan de Heybeek te Haringe slechts +5 Z (of +5 S) is, wat betekent dat de Frans-Belgische grens slechts 5 meter boven de hoogwaterspiegel te Oostende ligt, moet deze luie vlaktestroom nog 43 km afleggen vooraleer zijn water met een ingewikkeld sluizensysteem te Nieuwpoort in zee kan geloosd worden.

Om verbinding voor de scheepvaart mogelijk te maken met o.a. het leperleekanaal (+3 Z) was het Sas van Boezinge er nodig (twee sluizen). De verbinding met het kanaal Nieuwpoort-Plassendale werd eveneens door sluizen gerealiseerd, maar niets dat meer tot de verbeelding sprak dan de *winde* die opgesteld stond aan het einde van de Lovaart. Op deze plaats waar IJzer en Lovaart van op verschillend niveau elkaar een hoge hand reiken is de naam Fintele ontstaan die alweer aanleiding gaf tot de gekste verklaringen. Etymologisch gaat men de verkeerde toer op als men deze plaats wil identificeren met fentenelen of blafturen ⁽¹²⁾ wat op de aanwezige sluisdeuren zou wijzen, of als men het al te zeer gewild zou aandoen met naar een soort vracht-vaartuigen te verwijzen dat men destijds *venten* ⁽¹²⁾ noemde.

Reeds begin 12^e eeuw stond op deze historische site te Pollinchove een winde ⁽¹³⁾ om de boten uit de Lovaart in de IJzer te steken en vice versa ⁽⁶⁾. Dit tuig dat hoog boven het desolate landschap van water en broeken een merkteken in het verzopen land was, bestond uit twee grote wielen met elkaar verbonden met een stevige as die schrijlings over de Lovaart stond. Aan die mastodonten van wielen waren trappers bevestigd, waarop mankracht de winde of lier deed draaien. Rond die as waren een of meer repen (hijstouwen) bevestigd die aan de boot werden vastgemaakt. Vervolgens werd het vaartuig uit het water getrokken en in de vetgemaakte goot geleid die tussen de wielen en onder de lier was gemonteerd. Naar gelang de reep rond de as rolde, kwam de te versassen boot langzaam in die vette slek (goot) naar omhoog en overwon op die manier het niveauverschil tussen de IJzer en de Lovaart.

Eeuwen aan een stuk werden de vrouwen uit de lage, schamele huisjes gehaald die diep en beneden de hoge oevers van de Beverdijk ⁽¹³⁾ verloren lagen in dit Watergat om dit slavenwerk te verrichten. De mannen waren op jacht of visvangst en zwierven door de streek die ze kenden als hun broekzak... „t is daar al riviere en vaart, beke en gracht, geule en greppe, put en kuil, sas en sluis, brugge en planke, schik en schuile, net en beun dat men er hoort en ziet” ⁽⁶⁾

Daar met deze lier op die manier de hindernis tussen de twee vaarroutes werd overwonnen en de winde bijgevolg op een

hille (hoogte) stond, werd deze plaats logischerwijze de windhille of windeele genoemd. Etymologisch en morfologisch kan men nu verder van windele naar vintele of fintele. In dit geval niet de metatesis van de Griekse „R” maar de „F” van 't Watergat te Pollinchove.

Zo'n windele, windael of overdracht was er in die tijd eveneens te Bergen op de Colme die op o.a. het Artesische kalk naar onze Westhoek trok.

Zoals gebruikelijk nu en toen hebben de rijken en de machtigen het steeds voor 't zeggen gehad. De leenheer van toen eigende zich als grondbezitter het recht toe tot te eisen op deze barrière en werd *Meester van de Winde*. Klinkende titel die hem klinkende munt opbracht.

In 1330 was dat Jan van Pollinchove die er de scepter zwaaide, gevolgd door een resem andere volksvreemde pooiers die het tot begin 18e eeuw volhielden.

In 1820 werd de diepgang van de Lovaart op één meter gebracht en enkele jaren later in 1828 werd de winde afgebroken en vervangen door een sluis naar Hollands model (hoe kon het anders onder het Verenigd Koninkrijk !)

Een paar jaar voor de afbraak, in 1826, bracht schilder Malbrancke uit Lo dit kunstwerk, dat eeuwenlang een baken was geweest voor landse lieden en schippers, nauwkeurig op papier zodat wij er ons nu een levendige voorstelling kunnen van maken hoe de vindele op de Fintele er er eertijds uitzag. De winde was toen reeds hopeloos verouderd door gebrek aan ernstig beleid dat het gevolg was van herhaalde machtswissel, leenrecht en oorlogen, waarover wij in een volgende bijdrage nog eens de sluier oplichten. Anders lag het op het leperleekanaal waar tweehonderd jaar eerder te Boezinge door Bartholomeus de Buck een sluis met puntdeuren werd gebouwd wat voor die tijd (1638-1642) een revolutionaire methode was.

Op 16 augustus 1707 werden de rechten over de winde te Fintele overgedragen aan de stad en kasselrij Veurne die dit vroeger reeds een tijd had bekomen. Verordeningen omtrent die winde van begin 18^e eeuw, leren ons de verschillende tarieven voor het „wynden van scopen na zonsopgang ende vóór zonsondergang”. Zo b.v. „op 't scip metten verschen vische, geift een schotel visch”. Zelfs als men de lier niet benutte of zijn boot(je) zelf over de oever trok, toch moest er betaald worden. Drie schellingen voor de wind die niet alleen voor bladgeritsel maar ook voor drijfkracht zorgde... „niet-teghenstaende dat men het scip niet en wyndt (door de vettige slek of goot laat trekken bijgevolg) ende by also dater eenich wijndt es, sculdich drie schelle parisis”. En wij maar klagen als wij op onze tocht naar 't Zuiden „péage” verschuldigd zijn.

De vrouwen van Fintele liepen net als destijds de honden in het karnwiel op de boerderij, hun ziel uit hun lijf. Zij kregen een knuffel en een druppel van de schipper en de „pennijnghe parisis” gingen naar de „erfachtighen van den voornoem-

den leen”... Arm Vlaanderen !

Door de jaarlijkse overstromingen van de broeken verdwenen de oevers van de IJzer, soms weken en maanden lang, in een immens grote wateroppervlakte waarbij de vaarroute niet meer te herkennen viel. Dit en andere problemen in een volgende bijdrage.

Elie E. Balduck

- (1) Dr. hist. D. Dalle, *Geschiedenis van West-Vlaanderen*, Uitg. Westvl. Gidsenkring, 1989, blz. 7.
- (2) G. Vander Meulen, *Beschrijving van Roesbrugge*, Stadsarchief, Veurne
- (3) R. Lanszweert, *De Westhoek tijdens de Franse Revolutie*, Uitg. Eigen Beheer, Westsluisstr. 2, Stavele, 1978.
- (4) Jos Gheysen, *De geografische vorming van onze streek*, De IJzerbode, 1983, blz. 182.
- (5) J. Leper, *Kunstmatige inundaties in maritiem Vlaanderen*, Uitg. Michiels NV, Tongeren, 1957.
- (6) Katalogus tentoonstelling „IJzer-Yser” maart 1989.
- (7) J. Dominicus, *Normandie-Bretagne*, Dominicusgilde, blz. 78.
- (8) Herman Vandergucht, *Rondom den Yzer*, Elektrieke Boekdrukkerij der Gebr. Decarne te Stavele, 1918.
- (9) Yvan Wousen, *Verzamelde werken van Paul Tamborijn*, Uitg. Schoonaert, Roesbrugge, 1989.
- (10) E. Balduck, *Lijn 115 Poporinge-Roesbrugge-Veurne*, De IJzerbode, maart 1982, blz. 107-108.
- (11) R. Vandenbergh, *Damme*, geill. gids. Kon. Gidsenbond, Brugge, blz. 85.
- (12) L. de Bo, *Westvlaamsch Idioticon*, Boek- en steendrukkerij Edw. Gaillard & Comp., Brugge, 1873, blz. 318 en 1249.
- (13) F. Debeil, *Beverpad Lo-Reninge*, VVV Lo, 1989.

PRENTKAARTEN UIT FRANS VLAANDEREN

MENSCHEN LYK WYDER

is een Frans-Vlaamse Vereniging die gevestigd is in Godewaersvelde (F) bij Poperinge (B). Ze heeft tot doel de betrekkingen tussen beide Vlaamse gebieden te bevorderen door allerlei culturele activiteiten op touw te zetten.

Daarvoor hebben wij fondsen nodig.

Wij stellen U onze eerste (twee reeksen 2 x 20 verschillende briefkaarten voor die Frans-Vlaanderen afbeelden (opnamen en pentekeningen van J.-Cl. BOTTIN uit Ochtezele bij Cassel (F. Vl.).

Donkerbruine afdruk op ivorkleurige achtergrond. Tweetalige beschrijvingen. Niet beschikbaar in de winkels. Een origineel geschenk om een verzameling te beginnen of om uw wensen te versturen. Stuur U uw bestelling op naar: F. ALLACKER St. Janskruistraat 4, B-8970 POPERINGE, Giro 000-1602114-62.

Reeks A of B 370F - Reeksen A + B 650F.

Andere reeksen volgen.

Deze prentkaarten worden alleen per post of op onze stand verkocht. Integraal ten bate van MLW (VZW).

VOLLEYBALKLUB ROEPOVO

HEREN - 3^e DIVISIE A

zaterdag 27 oktober - 18.15 u.
ROEPOVO - Zedelgem 2

zaterdag 17 november - 18.15 u.
ROEPOVO - ST Kortrijk

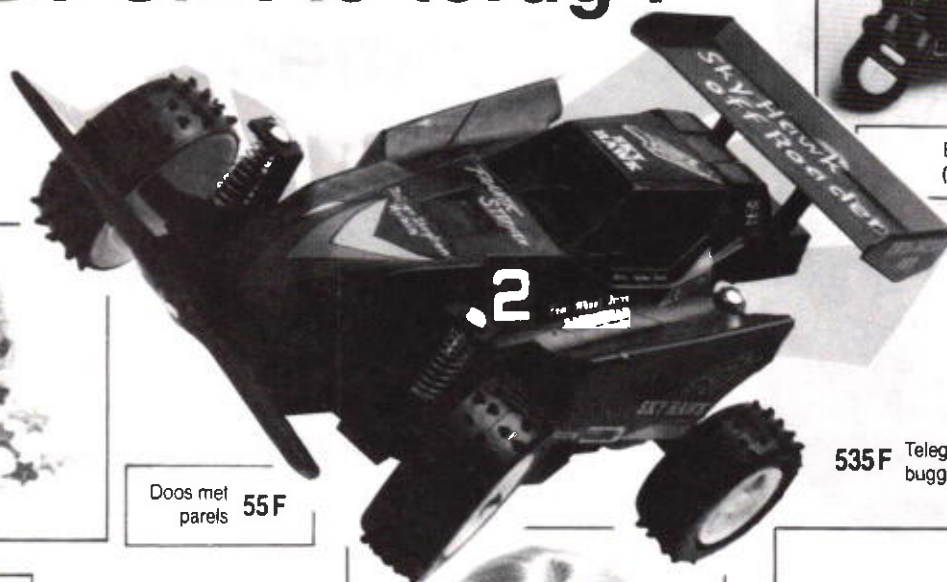

269 F Set baby met toebehoren

Electronische spellen (5 sporten) per stuk: 299 F

De Sint is terug !

Doos met parels 55 F

535 F Telegeleide buggy

375 F VW patrouillewagen met alarm

499 F Rijdende betonmolen met wrijvingswielen

Maquilleer- en coiffeerkop 495 F

450 F Naaimachine

Boekhandel SCHOONAERT

Bergenstraat 14 - 16
ROESBRUGGE — Tel. 057/30 03 79

Grote keus

UITNODIGING

Kultuurgemeenschap HARINGE

heeft de eer U uit te nodigen op de
unieke tentoonstelling van

Balinese Kunst

Exporuimte : **DORPSHUIS**
Moenaardestraat 95, HARINGE

*Authentieke houtsnijwerken, batiks,
zilverwerken en schilderijen.*

**DEZE TENTOONSTELLING GAAT DOOR
van 1 tot en met 9 NOVEMBER 1990.**

OPENINGSUREN :

op 1 november en de zondagen : van 10 tot 12 en van 14 tot 19 u.

op 2 november en de zaterdagen : van 14 tot 19 u.

op werkdagen : na telefonische afspraak 057/30 03 09

Landbouwkrediet

DE BANK WAAR IK ME THUIS VOEL.

Kantoor RECOUR bvba
ROESBRUGGE-HARINGE
057/30 02 70

**Restaurant
RUST ROEST**

bij **JEAN BERQUIN**
Lindestraat 2 - Roesbrugge
057/30 00 46 - 056/34 37 65

OFFSET-BOEKDRUK **SCHOONAERT**

Bergenstraat 1 • ROESBRUGGE
tel. 057/30 03 79 - fax 057/30 09 80

OPEN DEUR

U bent welkom :

ZATERDAG 3 NOVEMBER
9 - 12 u. & 13 - 19 u.

ZONDAG 4 NOVEMBER
10 - 12 u. & 14 - 16 u.

Op zaterdagmiddag (14 - 16 u.) is
onze drukkerij in volle werking te zien.

*Iedere bezoeker ontvangt gratis een herdruk
van het eerste nummer van „DE IJZERBODE”,
samen met een kleine attentie.*

ROESBRUGGE-HARINGE

BURGERLIJKE STAND :

Geboorte :

- Dries Coutteure, zoon van Paul en Erna Bouckeljoen.
- Eva Delanote, dochter van André en Véronique Mouton.

Overlijdens :

- Roger Liefoghe, 59 j., ongehuwd.
- Joseph Desimpel, 68 j., echtgenoot van Cecile Pareyn.

Huwelijksaankondiging :

- Koen Vanpeteghem van Roesbrugge-Haringe en Kristien Benoot van Poperinge.

VOORDRACHT :

Omgaan met ziekte, lijden, dood

Met het probleem van ziekte, lijden en dood kun je plots gekonfronteerd worden. Het kan in je buurt, in je vriendenkring, in je familie, in je eigen gezin. Een grote verandering.

Hoe daarmee te leven? Hoe daarmee omgaan? Hoe daarop reageren en overbrengen op je gezinsleden, op je kinderen?

In een gespreksavond over dit thema krijgen wij daar een betere kijk op.

Deze avond vindt plaats op **DONDERDAG 11 OKTOBER AANSTAANDE** om 19.30 u.

het Kristen Volkshuis bij Patrick Gunst.
Inrichting : CM Ziekenzorg Roesbrugge-Haringe in samenwerking met de KAV.

Nieuws voor onze lijnvisser

Dit jaar werd als vorige jaren alle pootvis welke voor het IJzerbekken voorzien was te Roesbrugge uitgezet. Dit gebeurde onder invloed en met de intense medewerking van de twee plaatselijke hengelsportverenigingen „Klein Leisele" en „De IJzerzonen".

Werden toegeedeeld en uitgezet voor het lopende jaar :

- voorn maat 8 tot 12 cm	4300 stuks
- voorn maat 12 tot 17 cm	3500 stuks
- lauw (tink) 10 tot 18 cm	3800 stuks
- paling tot 20 cm	107 kg
- glasaal (2 à 3000 in kg)	16 kg

Zoals men kan vaststellen zijn we ruimschoots bedeed. Laat ons zorg dragen voor ons visbestand. Neem uw gevangen vis met een natte doek vast en deponeer hem onmiddellijk terug in het water. Zodoende kan hij verder groeien en kan hij nogmaals voor spanning zorgen bij een volgende beurt. Laat uw afval niet achter aan de boord van het water en bij waterbezoedeling verwittigt op staande voet de W.Z.K., Zandvoordestraat 375 te Oostende, 059/50 69 39.

TINE RUYSSCHAERT met UILENSPIEGEL te POPERINGE

Vrijdag 12 oktober, 20 u., Kult. Centrum

Na „Het Verdriet van België" zet Tine Ruysschaert thans „Tijl Uilenspiegel" op scène. Charles de Costers meesterwerk omvat drie facetten die elkaar aanvullen, met elkaar kontrasteren en precies daardoor een spanningsveld uittekenen : Uilenspiegel mooi verbeeld naast Nele en Lamme, Katelijne gekonfronteerd met het noodlot en de Spaanse bezetting van de Nederlanden historisch én bijtend uitgebordeld. Uilenspiegel is een enfant terrible, een symbolische figuur die schalks, bitter en ook vertederend de structuren van de 16e eeuw aan het wankelen brengt. Voor een aandachtige (lezer) luisteraar maakt Uilenspiegel daarenboven heel wat knipoogjes naar deze tijd. Willy Spillebeen vertaalde de „legende" in zwierig Nederlands.

Tine Ruysschaert, docente aan het Conservatorium te Gent, probeert gedurende twee uren „de spiegel van de uil" te beademeren, glans te geven, stuk te slaan, te lijmen. Volgens insiders is Uilenspiegel één van haar allerbeste producties.

Toegangsprijs : 150 fr. In voorverkoop : 120 fr. (kaarten in de stadsbib en op het stadhuis).

Organisatie : Stadsbibliotheek, DF-afdelingen Poperinge, Heuvelland, IJzerweelde, stedelijke kulturele dienst.

houthandel n.v.
DEQUIDT

Albert 1 laan 27a - 8630 Vaurne
Tel. 058/31 10 58 - 31 30 97
Fax 058/31 49 32

PARADOR

Plafonds en
interieurbouwsysteem
van Duitse kwaliteit

Bezoek onze toonzaal (200 m²)

- binnendeuren •
- wand- en plafondbekleding •
- parket en kurkvloeren •
- alles voor de tuin •

OPEN DEUR
za 24 en zo 25 november 1990

KLEINE FISCALE KRONIEK

De Onroerende Voorheffing

De eigenaar van onroerende goederen (bebouwde of onbebouwde) is onroerende voorheffing verschuldigd (vroeger sprak men van *grondbelasting*).

Deze onroerende voorheffing bestaat uit drie gedeelten:

- een staatsbelasting van 1,25 %;
- een provinciebelasting van 5,125 % (in West-Vlaanderen);
- een gemeentebelasting, die wisselt van gemeente tot gemeente, maar die regelmatig verhoogt.

Er zijn echter tal van personen die alleen maar een bescheiden woning bezitten en betrekken, die kunnen aanspraak maken op een vermindering van 25 %, en die hiertoe nog nooit een aanvraag hebben ingediend. Er is inderdaad een aanvraag nodig bij de Ontvanger van de Belastingen, want die vermindering wordt NIET automatisch toegekend. Maar eenmaal dat de aanvraag is gebeurd en de vermindering toegestaan, blijft die gelden voor de toekomst.

Aan welke vereiste dient voldaan, om van die 25 % vermindering te genieten?

Wie maar één woonhuis bezit, dat volledig door de belastingplichtige wordt betrokken en waarvan het Kadastraal Inkomen lager ligt dan 30.000 fr., heeft recht op die vermindering.

Bezit men afgezien van dit zelf betrokken woonhuis, nog andere eigendommen, bv. een tweede huisje, of een stuk grond, dan blijft de vermindering van 25 % voor dat zelf betrokken huis, zolang het Kadastraal Inkomen van de gezamenlijke in België gelegen onroerende goederen, niet hoger beloopt dan 30.000 fr.

In bovenstaand geval kan geen vermindering bekomen worden voor het tweede huisje, omdat het niet door de eigenaar betrokken wordt, want het zelf bewonen is de eerste voorwaarde om van die vermindering te genieten.

Bij nieuwbouw kan een bescheiden woning tot 50 % vermindering bekomen, maar daarover de volgende keer.

Serge BLONDEAU
Account. IDAc - Fisk. Adv. EHSAL

EEN RECEPT VAN JEAN BERQUIN

Deze keer presenteert chef-kok Jean Berquin:

een soep van oesterzwammen van bij Gerda

Ingrediënten:

- 100 gr. boter
- 1/2 kg oesterzwammen
- 4 sjalotjes
- 1/2 teentje look
- 1/2 staal prei
- 2 aardappelen.

Bereiding:

De gesnipperde sjalotjes, samen met de fijngesneden oesterzwammen en de prei, aanstoven in de boter (een weinig van dit mengsel afzonderlijk houden voor de versiering / dit heet *brunoise*).

De fijngesneden aardappelen eraan toevoegen + de look.

Het geheel overgieten met 1 liter warme bouillon. Een half uur laten sudderen. Mixen. Kruiden met zout, peper en muskaatnoot. Versieren met de *brunoise*.

Opgelet: steeds verse oesterzwammen te verkrijgen in de gespecialiseerde kwekerij „Gerda”, bij Johan en Gerda Haghedooren, Lindestraat 16, te Roesbrugge (057/30 01 07).

Volgende keer:

Agnes Sorelroomsoep.

Nu de najaarsdagen aangebroken zijn, is het meer dan ooit gezellig in het klasserestaurant „Rust Roest” te Roesbrugge, Lindestraat 2. Open op vrijdag- en zaterdagavond en zondagmiddag (tel. 057/30 00 46 of bij afwezigheid 056/34 37 65).

HERINNERING AAN EEN TONEELGEBEURTENIS

Dertig jaar geleden, namelijk op zaterdag 15 oktober 1960, gaf de plaatselijke toneelvereniging *De Jonge Troostverwachters in De Gouden Arend* haar eerste opvoering van het toneelspel *KAREL DE BLAUWER* in 5 bedrijven van Romain Depuydt, naar de gelijknamige volksroman van E.H. Jules Leroy. Daaraan namen 20 personen van onze gemeente deel.

Die eerste opvoering werd een onverhoopt succes. Na de bomvolle zaal van de eerste dag, werd het de zondag een ware overrompeling en velen vonden geen plaats. Dadelijk werden twee nieuwe voorstellingen aangekondigd, namelijk op 23 oktober en 6 november. In een paar dagen waren de plaatsen uitverkocht.

Op aanvraag van de omliggende gemeenten, tot in Frans-Vlaanderen, werden in het voorjaar van 1961 zes opvoeringen gegeven, waarvan vier over de grens.

In het begin van 1962 werd het stuk weer driemaal opgevoerd in Frans-Vlaanderen en er kwamen nog meer uitnodigingen. Maar door de moeilijke verplaatsing van spelers (20) en materiaal, werd van buitenhuis spelen afgezien.

Op 15 april 1962 werd het stuk nog eenmaal opgevoerd te Roesbrugge, bij de jubileumviering van Maurice Duchêne, vijftig jaar akteur. Ook om zijn bijzondere vertolking als herbergbaas Persyn in het besproken stuk.

Op 26 augustus 1962 werden een paar fragmenten uit het stuk ten tonele gebracht op de Kulturdagen voor Frans-Vlaanderen te Waregem. Dit op uitnodiging van de voorzitter André Demedts, die ons ten zeerste gesteund had bij onze opvoeringen over de grens. Doch door het uitvallen van een paar hoofdrolspelers, werden wij genoodzaakt de voorstellingen te staken.

Bijna tien jaar later, in 1975-1976, werd, op verzoek van velen, het stuk weer vijfmaal opgevoerd. Echter met een bijna totaal gewijzigde rolbezetting, waaronder een drietal bekende acteurs uit het omliggende. In totaal werden 20 opvoeringen gegeven. Er hadden er veel meer kunnen zijn, maar met een groep van twintig spelers steeds op verplaatsing gaan, bleek onmogelijk.

MICHEL CAPOEN

Waaenburgseweg 67 - KROMBEKE

Tel. 057/40 08 54

LOOD- en ZINKWERKEN
AANHANGWAGENS

TWEE DOUANIERS VAN BIJ ONS VEREEUWIGD !

Een paar weken geleden, ter gelegenheid van het 20-jarig bestaan van de Fiskale Hogeschool te Brussel, verscheen een prachtig boek: **DRIE EEUWEN BELGISCHE BELASTINGEN**. Het is samengesteld door prof. A. Tiberghien, voorzitter van de Fiskale Hogeschool, prof. P. Janssens, hoogleraar aan de Economische Hogeschool Sint-Aloysius (EHSAL), hoofd van het Centrum voor Fiskale Geschiedenis, en Hilde Verboven assistente aan de EHSAL en wetenschappelijke medewerkster op het Centrum voor Fiskale Geschiedenis.

Het boek is in blauw linnen gebonden, met goudopdruk en stofomslag; formaat 30,5 x 21,5 cm; 432 bladzijden met 340 illustraties, waarvan een groot aantal in kleur.

Dit werk behandelt de fiscaliteit in de 18^e, 19^e en 20^e eeuw, zowel de onrechtstreekse als de rechtstreekse belasting, dus ook het tolrecht. Als voorpagina-illustratie van deel III (De Twintigste Eeuw) blz. 240, komt een mooie zwart-wit foto van twee douaniers, met als onderricht: *twee douane-ambtenaren aan de Belgisch Franse grens*. Hoewel er aan deze grens tal van douaneposten voorkomen, ziet men er uitgerekend het tolhuisje van Beveren-Oost-Cappel, met voor de openstaande deur Gerard Notre-dame (links) en Jules Maekelberg. Het gaat om een foto van vóór 1977, aangezien beide douaniers nog het oude kaki-uniform dragen. Beide mannen, die nu reeds enkele jaren op rust gesteld zijn, wonen nog steeds te Beveren-IJzer, Bergenstraat 14 (G.N.) en Roesbruggestraat 68 (J.M.).

Aangezien dit standaardwerk, dat een niet te negeren bron vormt voor alle fiscaal-historische studies, in alle grote bibliotheken zal terechtkomen en er blijvend zal bewaard worden, zijn onze douaniers vereeuwigd !

Het boek **DRIE EEUWEN BELGISCHE BELASTINGEN**, is een uitgave van CED-Samsom en Kluwer Rechtswetenschappen. Prijs : 2.950 fr.

TREFCENTRUM LO Bezinningsdagen

Te Lo, dus bijna in onze onmiddellijke omgeving, bestaat er sedert 1974, in het klooster van de Grauwe Zusters, een merkwaardig bezinnings- en vormingshuis, van hoge kulturele standing.

Onder de benaming **TREFCENTRUM LO**, worden in dit oude klooster (gesticht in 1492, maar in zijn huidige gedaante gerestaureerd in 1927) regelmatig, het jaar door, bezinningsdagen en -weekends gehouden, die gericht zijn op religieuze en filosofische meditatieve levensverdieping, onder de begeleiding van telkens weer andere specialisten.

Op 13-14 oktober 1990 :

DROMEN IN DE NACHT

Vele dromen staan in de Schrift opgetekend ! Welke betekenis hebben zij voor ons : mensenkinderen van de jaren negentig. Dromen : werkelijkheid of bedrog ? We gaan mijmeren over dromen als levensbeelden uit het gebied tussen waken en slapen en dit alles bijbels gekruid...

Begeleiding : **ROGER DEBAILLIE**

1. Dit programma in weekend-bijeenkomst :

Kosten : 1.250 fr. (500 fr. voorschot storten cfr. rekening onderaan)

Duur : van zaterdag 15 u. tot zondag 17 u.

2. Dit programma wordt hernomen over één dag (op 23 maart 1991)

Kosten : 800 fr.

Duur : van 9 u. tot 18.30 u.

Op 20-21 oktober :

ZEN-MEDITATIE : een weg voor de westerse mens ?

De Zen-meditatie is één van de wegen van oefening voor het innerlijk leegworden en het „loslaten van het ik” die in het Oosten levend zijn gebleven maar in het Westen nogal verkommerd zijn.

Zen-meditatie hoort niet tot een specifieke Oosterse religie maar wordt ook in het Westen beoefend en herontdekt o.a. door Benediktijnen, Trappisten, Carmelieten en Franciscanen.

Tijdens dit weekend zal er naast de conferenties ook heel wat tijd besteed worden aan het oefenen in mediteren.

Begeleiding : Prof. Ton **LATOUWERS**, geautoriseerd Zen-leraar.

Kosten : 1.550 fr. (500 fr. voorschot storten cfr. rekening onderaan)

Duur : van zaterdag 15 u. tot zondag 17 u.

Hoogstaand voedsel voor hart en geest, in een serene oase van stilte te midden van het prachtige Veurne-Ambachtse landschap !

Inschrijvingen en inlichtingen : **TREFPUNT**, Markt 11, 8180 Lo-Reninge, Tel. 058/28 82 04 - Rek. 068-2000420-16 Grauwzusters Francisk. Markt 11, Lo-Reninge.

TONEEL „De Mirakelmakers”

Westhoeke, een gehuchtje bij Veurne is op sterven na dood. Nog 1 herberg blijft over, geen winkels, een schoolje met één leerling... enz. Het handjevol inwoners dat nog overblijft steekt de koppen bij mekaar om het dorp van de ondergang te redden. Als zij de link met Lourdes leggen, schijnt men een oplossing gevonden te hebben, maar...

Deze klucht in 3 bedrijven van de Vlaamse auteur R. Pieters wordt op 26, 27 en 28 oktober 1990 opgevoerd door de toneelkring „Met Verenigde Krachten” uit Sint-Jan-ter-Biezen in een regie van Milo Aernout.

De voorstellingen worden gegeven in de zaal „De Strooyen Hen” bij F. Veyer, telkens om 20 uur stipt. Toegangskaarten zijn te verkrijgen in „De Strooyen Hen”.

Couthoflaan 7B - 8972 PROVEN
057/30 11 47

**HOUT • ISOLATIE • PVC • VELUX
BOUWMATERIALEN • WATERLEIDING
PLAFOND- & VLOERBEKLEDING • IJZERWAREN
KLEIN ALAAM • VERFWAREN • BEKAERTDRAAD
TUINGERIEF • ELEKTRICITEIT • AFVOERBUIZEN
HOUTEN AFSLUITINGEN EN SCHOMMELS**

**OPEN : iedere dag van 8 tot 19 uur
zaterdag tot 18 uur**

Mister Video

Boekhandel SCHOONAERT

Bergenstraat 14 - ROESBRUGGE

Mister Video gaat verder met zijn jarigen een leuk geschenk te geven. De jarige die 3 dagen voor of na zijn verjaardag een film huurt, hoeft niks te betalen. En dat is geen vergissing maar het bewijs dat Mister Video zijn klanten niet vergeet.

VIDEO TOP 10

1. Back to the future II
2. Ghostbusters II
3. Great Balls of Fire
4. They Live
5. Major League

6. See no Evil, Hear no Evil
7. High Frequency
8. Say Anything
9. The Dive
10. Clown House

**ONGELOOFLIJK maar WAAR !
GRATIS badhanddoeken
in de spaaractie,
nog tot 15 okt. '90.**

Kom vlug bij uw NMKN-ageht :

PRINZIE bvba

Provenplein 39a
8972 PROVEN
tel. 057/30 09 01
30 09 02
na diensturen : 30 02 58

**JUNIOR
LINE**

stelt U de
**HERFST- & WINTERKOLLEKTIE voor.
BABY'S • JEUGD • DAMES**

*Baby Mini - Marèse - Floriane
Pepperino - Tutti-Frutti - Sputnik
Histoire de femme - From New York - Chevignon*

**Ieperstraat 28
Poperinge
tel. 057/33 42 50**

**geboortelijst
uniformkledij
van 0 jaar - maat 44**

**HET
KWALITEITSMERK
Oliën en
smeermiddelen**

voor : GASOIL - diesel FUEL-OIL
- verwarming BENZINE

FRANS VERMEERSCH

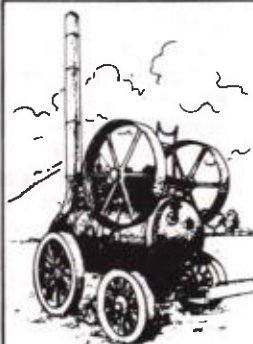
**Blekerijweg 33-35
8972 PROVEN**

Tel. 057/30 04 13

**HOUTHANDEL
FIRMA MAERTEN p.v.b.a.**

Bruggestraat 26-28
8970 POPERINGE

**M Massieve
stijldeuren**

**Michel BAELDE
Bankelindeweg 29 C
8972 KROMBEKE**

**CENTRALE VERWARMING
ASFALTBEDEKKING
KEUKENS — SANITAIR
ALGEMEEN ONDERHOUD VAN GAS-
EN MAZOUTBRANDERS
HOUTSKOOL
Telefoon 057/40 05 43**

BESCHOUWING VAN DE MAAND

Wie niet kan zingen
mag geen zanger worden,

wie niet kan tekenen
geen tekenaar,

verlang er dus niet naar.
Want bij onvervuld verlangen
neemt gezondheid vlug de wijk.
die mens, zegt men, is ziekelijk !

Voor alle
BOUWWERKEN
BOUWMATERIALEN
GRAFKELDERS
GRAFMONUMENTEN

R. VERMEULEN & Zn

Haringestraat 75
8990 HARINGE
tel. 057/30 02 07

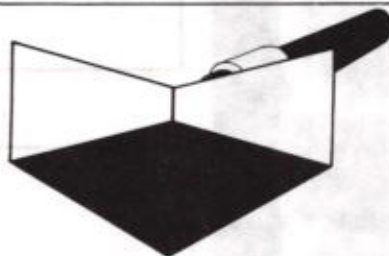

KWALITEITSCARROSSERIE MET AUTOLAKSPUITERIJ

Onze mensen maken het verschil !

Provenseweg 90B - 8970 POPERINGE

Tel. 057/33 47 92

c.v. RIMAL

- ALGEMENE VOEGWERKEN
- ELASTISCHE VOEGEN
- RENOVATIE VAN GEVELS
- HERSTELLING VAN SCHOORSTENEN

BOURGONDIEDREEF 6 8970 POPERINGE tel. 057/33 74 31 - 21 93 59

STAVELE · BEVEREN-IJZER

BURGERLIJKE STAND :

Geboorte :

- Joren Theunynck, zoon van Bernard en Marijke Fieu.

Huwelijken :

- Kris Verbrugghe van Alveringem met Ingrid Vandepitte van Beveren.
- Jan Pannekoek van Stavele met Martine Dekerf van Izenberge.
- Andy Kinget van Alveringem met Martine George van Beveren.
- Geert Goemaere van Diksmuide met Therese Baillieu van Stavele.
- Marc Degraeve van Proven met Carmen Stekelorum van Stavele.

Overlijdens :

- Catherina Siofa, 74 j., weduwe van Oscar Vanspranghe (Beveren).
- Paula Vandermeulen, 75 j., weduwe van Julien Beddeleem (Stavele).
- Maria Bournailie, 85 j., weduwe van André Bonnez (Stavele).

K.B.G. Beveren-IJzer

Uitslag van de kaarting op 20 september 1990. Wonnen 3 partijen :

1. Verbrugghe Michel	477 p.
2. Wullen Firmin	388 p.
3. Depreiter Marcel	375 p.

4. Debergh Martha	351 p.
5. Deraeve Martha	350 p.
6. Ganne Marcel	339 p.
7. Debeer Clara	245 p.
8. Rabaey Romain	233 p.

MENSEN VAN BIJ ONS

Op 30 augustus jl. is te Alveringem overleden, mevr. Denise Deheegher, echtgenote van Guido Claerhout.

Denise Deheegher werd geboren te Roesbrugge, op 1 maart 1934, als jongste dochter van Eucher Deheegher en mevr. Elisa Delmotte.

Na haar huwelijk in oktober 1955 is zij vertrokken naar Alveringem, waar zij een winkel van schoenen en lederwaren uitbaatte.

Op 8 september jl. overleed te Bischote, Pierre Vion (bij ons gekend als Pierre Missiaen), geboren te Roesbrugge op 3 december 1919.

Omdat zijn vader, gehuwd met mevr. Marguerite Missiaen, na de Eerste Wereldoorlog nog zijn doktersstudie moest voltooien en nadien nog enkele jaren bij het leger in Duitsland bleef, was Pierre met zijn moeder tot zijn zevende jaar woonachtig te Roesbrugge, in de winkel „aan de Vaart“ (verdwenen in 1940), bij Marcel en Marie Missiaen. Hij volgde te

Roesbrugge de kleuterklassen. Naderhand werd hij te leper een bekende wijnhandelaar.

HET GOLDEN SPAARBOEKJE

RENTE : 9% BRUTO

(netto : 8,10%)

Valuta:

de dag van de verrichting zelf
Het saldo van het spaarboekje moet gemiddeld minimum
150.000 fr. bedragen.

Uw kantoorhouder :

KRIS ROSSEEUW

Provenplein 48

8972 PROVEN

Tel. 057/30 03 55

**AKTIVITEITEN EN
VERMAKELIJKHEDEN
MAAND OKTOBER**

- Kaarten**
- Haringe, in de schoollokalen woensdag 10 oktober puntenkaarting „Derde Leeftijd“
 - Krombeke, café „t Kereltje“ zaterdag 13 oktober maandelijkse kaarting
 - Roesbrugge, bij P. Gunst dinsdag 23 oktober puntenkaarting „Derde Leeftijd“
 - Haringe, in „St.-Jozef“ bij Cecile Ryon zaterdag 27 en zondag 28 oktober maandelijkse kaarting

Roesbrugge
café „Handelshuis“
SAUCISSENKAARTING
donderdag 1 november
vrijdag 2 november
zaterdag 3 november
zondag 4 november

- Roesbrugge, bij P. Gunst maandag 12 november maandelijkse kaarting
- Vogelpik**
- Roesbrugge, bij P. Gunst zaterdag 13 oktober smijting voor de leden
 - Haringe, in „St.-Jozef“ bij Cecile Ryon zaterdag 20 en zondag 21 oktober smijting voor de leden
 - Roesbrugge, café „Handelshuis“ zaterdag 3 november smijting voor de leden

Heropening

- Heropening café „Sportwereld“ bij Carine en Roger
EERSTE TAP op 12 oktober

Dansfeest

- Roesbrugge, Beverenkalsijde in de bierkelders Brouwerij Feys Rock-TD
t.v.v. M.C. „Street Eagles“

Kleiduifschieting

- Stavele, zondag 14 oktober vanaf 10 u. Hof „Noordhille“ bij Leo Vandaele Kleiduifschieting

Open-deur-dagen

- Op zaterdag 3 en zondag 4 november 1990 zijn er OPEN-DEUR-DAGEN in de Drukkerij Schoonaert te Roesbrugge. Op zaterdag is de drukkerij vrij toegankelijk van 9 tot 12 u. en van 13 tot 19 u. De drukkerij zal in volle bedrijvigheid zijn van 14 tot 16 u. Op zondag is de drukkerij open van 10 tot 12 u. en van 14 tot 16 u.

Balinese kunst

- Haringe, Dorpshuis van 1 t.e.m. 9 november

BRIEFJE VAN
EEN KLEINE MAN
Beste Jef,

De parlementsleden hebben zichzelf een loonsverhoging toegekend van 158.501 fr. bruto per jaar, dat is een verhoging van 6,3 t.h. of ongeveer 10.000 fr. netto per maand. Die maatregel gaat in met terugwerkende kracht vanaf 1 september 1989, zodat ze een achterstal mogen verwachten van ongeveer 120.000 fr. Het bedrag is diskreet en in alle stilte toegekend, zonder openbare debatten of betwistingen. Ook de liberalen die altijd maar aandringen op nieuwe besparingen en nog meer inleveringen, die voor elke nieuwe uitgave compensaties in de ontvangsten vragen, hebben nu geen kik gegeven, maar de verhoging met de glimlach geïnkasseerd. Besparen, dat moeten de anderen maar doen.

De Vlaamse ambtenaren hebben ook een weddeverhoging gekregen, maar die belooft slechts 3.000 fr. per jaar, of 250 fr. per maand uit te keren in maaltijdcheques. Tweehonderdvijftig frank, dat volstaat voor twee dubbelbelegde hamburgers. Brooddeling aan de armen. Voor de kleine gepensioneerden komt er van 130 fr. tot ongeveer 500 fr. per maand bij, naargelang de leeftijd. Ze zullen het meer dan nodig hebben voor de steeds duurdere winterverwarming.

Maar er gebeuren nog meer stupide dingen. Minister Eyskens, die ook België wilde laten deelnemen aan het luchtembargo tegen Irak, wilde F-16 vliegtuigen naar de Golf sturen, maar onze minister van landsverdediging, Coëme, verzette zich daar tegen, omdat deze legervliegtuigen niet uitgerust zijn voor oorlogssituaties. Men vraagt zich dan natuurlijk af wat er gebeurt met de 100 miljard die elk jaar aan het leger en de landsverdediging wordt gespendeerd. Aangezien onze legervliegtuigen voor een dergelijke opdracht niet geschikt zijn, heeft men dan maar besloten het LUCHT-embargo te ondersteunen door twee SCHEPEN te sturen! Klein maar dapper!

Er zijn echter nog meer blunders te signaleren.

Enige tijd geleden moesten de nummers van de autowegen vernieuwd worden. Men had zich vergist. Zo moest A-10 voortaan E-40 worden, om maar één voorbeeld te noemen. Die aanpassing heeft vele miljoenen gekost. Nu krijgen we nieuwe postnummers, want de vorige waren - zo beweert de minister - niet logisch en dus ook mis. Die vergissing heeft ons weer vele miljoenen gekost. Men schijnt zich dus te Brussel regelmatig van nummer te vergissen.

„Verdikke toch“, zegt Gusta, „een mens gaat zich tenslotte afvragen of wij ons ook niet van nummer vergist hebben, bij de verkiezingen?“

Dat zou kunnen,
Pol

SCHOONHEIDSINSTITUUT

Esthetiek - Solarium - Pedicure
Zonnebank - 3 gezichtsbruiners

Provenplein 3
8972 PROVEN
057/30 08 51

Op afspraak

Stoelen en tafels
Vlechtwerk
Biezen en riet

Paul Rappelet

Roesbruggestraat 4
8972 PROVEN
Tel. 057/30 04 63

GARAGE SERVICE
NEVEJAN
OKKAZIEMARKT
KROMBEKE 057/40 00 35

GOLF D 4deurs '87	AUDI 80 diesel '88
SEAT Ibiza '87	FORD Orion 1800D
MERCEDES 300D '86	Ghia 2/89
FORD Escort D '86	MERCEDES 190D
FORD Siera 2300D '88	Turbo 2.5 '89
CITROEN Visa '86	

PEDICURE

Mevr. Vandewalle-Decaestecker
Veurnestraat 9
8640 Vleteren (Oost)

Op afspraak : tel. 057/40 01 01
Ook verzorging aan huis.

Woensdagnamiddag gesloten

Alle voetverzorgingsprodukten
en benodigdheden.

MAATWERK in meubels en keukens

Jarenlange ervaring en vakbekwaam personeel zorgen ervoor dat elke opdracht precies wordt uitgevoerd volgens uw wens.

Kom rustig rondkijken in onze toonzaal. Keuze uit standaardkeukens BOSCH of eigen preciesmaatwerk in keukens, interieurs en winkels.

**meubels
declerck**

alleenverdelers
BOSCH

weegschede 36 **058/29.90.98**
GYVERINKHOVE

AL WEERSKANTEN VAN DE SCHREEVE

De zeune van Berten Bonheure, de vette-marchand, heette Jan ... 't Wos è flinken opkommer van achttien jaar. Jan hadde nooit niet veele geen goeste had om voort te leeren en zyn ouders hadden dat oek niet è forceerd, omdat ze hulderen zeune meer of noodig hadden om te helpen, want hulder commerce draaide goed ... Bovendien hadde Jan styf vroeg de meisejoengens begunnen geern zien en è wos ol aan zyn derde lief!

„Dat is precies geen kwaad ennée!” lachte zyn vader „t byzonderste is dat 'n oek zyn beste doet thuis.”

Precies omdat 'n alzo zyn beste deed, kreeg Jan, op zyn achttienden verjaardag, è splinternieuwen auto ... 't Wos è 'décapotabel' in 't bloedrood ... en 't schoonste van ol, 't paste djuuste dat'n van daags tevooren oek è nieuw lief hadde ... 't Wos è blonde 'pumpermeeze' styf licht en gehandig, met schoone blauwe oogen. Ze wos van voorenaan in 't Fransche en ze heette Lizette.

„We gaan dat vieren vandaag!” zei Jan teegen zyn lief en ze mieken è plan om uit te gaan met de nieuwe voiture. Om te beginnen gingen ze 's noens gaan eeten in 'De Krekelmuite', è chicken restaurant, geheele te lande entwaar teegen de frontieren ... Achter eeten zaaten ze nog è beetje te babbelen op de terrasse en mieken reglement, om ol Diksmuide naar Oostende te rijden ...

„We gaan oldaar op nuus gemak kunnen rijden, zonder veele verkeer en è keer kunnen stoppen ols we goeste hèn!” lachte Jan.

Ze kroopen in den auto, met 't dak open en ze waaren 't op!

Jan neuriede è liedje van kontentement en legde zyn arme over Lizette heuren schouder en zy lag met heur koptje teegen zyn kaake, ze waaren in den zevenden hemel...

Dat ging goed tot teegen Diksmuide, maar daar kwam er verandering in de situatie!

Tevullen verzonken in de zalige liefde, hadde Jan nooit d'erop è let dat er bachten hulder twee zwaantjes reeden, die Jans maneuvvers in d'ooge hadden...

Ze gingen Jan niet kunnen pakken voor overdreven snelheid, want è reed daarvooren te traage ... Maar z'hadden wel in de gaaten dat Jan in die raare houding, maar met één hand zyn voiture konwierde en dat wos aan hulder goeste niet!...

Jan verschoot ervan ols er olmetnekeer è zwaantje langst hem reed en teeken deed van aan de kant te gaan staan... Jan deed dat en dat zwaantje kwam erbij...

„Hoe is dat, jongman!” vroeg dien gendarme... „moe je gy olle twee joen handen niet gebruiken dè?”

't Wos voorzeker van alteratie dat Jan die vraage gelijk verkeerd verstoege...

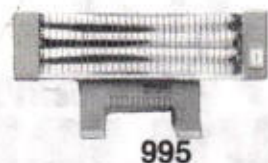
„Oei, oei! 'k gaan dat nu niet rieskeeren wei Chef!” lachte Jan... „je kunt è keer peinzzen... teegen da'we honderd meters verder zyn, zitten we in den dyk!”

KWAAK

Dimplex

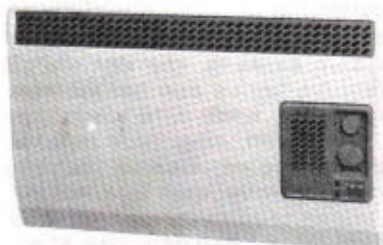
de naam
die warmte uitstraalt

Prachtig gamma
STRAALKACHELS • CONVECTOREN • WARMELUCHTBLAZERS

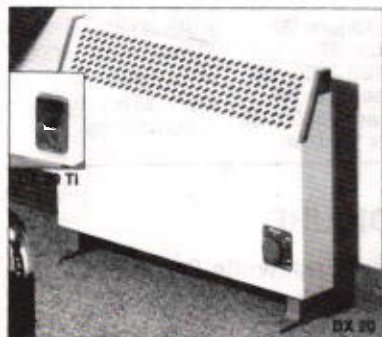
Straalkachel
600 - 1.200 Watt

1.390 fr.

Thermostaat met
vorstbeveiligingsstand
Schakelklok (24 u.)
voor tijd gestuurde verwarming

4.930 fr.

1.000 of 2.000 Watt
thermostaat met
vorstbeveiligingsstand

2.090 fr.

Vraag ons inlichtingen over
de DIMPLEX spaarkachels op nachstroom.

ELEKTRO CAPPOEN

Prof.O.Rubrechtstraat 12 • 8972 ROESBRUGGE

Tel. 057/30 05 94

Eigen service

Wordt maandelijks
gratis verspreid in :
Roesbrugge - Haringe
Proven - Krombeke
Stavele - Beveren - Watou
Jaarabonnement : 200 fr.

689

In dit florierende administratief centrum vestigden zich bedienden en intellectuelen en werd er cultuur bedreven in talrijke disciplines. Ook de smokkelaars kwamen aan hun trekken en deden gouden zaken sedert 10 augustus 1678, toen Lodewijk XIV, na de Vrede van Nijmegen een groot deel van Vlaanderen opslokte en zo de Frans-Belgische staatsgrens tot vlak achter 't hovetje van de blauwers legde.

Maar hoezeer de vaart voor welvaart zorgde, evenzeer bleef de IJzer in de loop der eeuwen de best bewaarde versterking van de streek. *Een vesting die van zodra de mens in de buurt kwam, getuige werd van bloed en wraak, van machtsonger en vernietiging.*

In deze bijdrage een kort overzicht.

Van de prehistorie tot de invallen der Noormannen

Sinds de prehistorie was het inbraakgebied van de IJzer een belangrijke verkeersader langswaars goederen van over en langs de Noordzee richting binnenland verhandeld werden ⁽⁶⁾. De kuststreek was daarenboven een aantrekkelijk gebied en trok van de vroegste tijden reeds een populatie aan die leefde van de natuurlijke rijkdommen die ter plekke gevonden (o.a. vis) en gewonnen werden. Deze gunstige ligging had echter ook zijn consequenties en lokte belagers en plunders van over zee naar deze primitieve bewoninggroepen. De gunstige ligging van de IJzer, die liet vermoeden dat landinwaarts ook nog wat te grabbelen viel, maakte van deze stroom een belangrijke invalsweg voor vijandelijke legers. Kollektieve nederzettingen waren er nog niet zodat plunders eigenlijk de vrije hand hadden tegenover de weerloze bevolking in dit onmetelijke vlakke land waar de einder het einde van de wereld liet vermoeden. Met een aan de werkelijkheid grenzende waarschijnlijkheid mag aangenomen worden dat de Germaanse invallers op het einde van de 4^e eeuw zich er op toelagden dit gebied in te nemen.

De Romeinse versterkingen, zoals deze van Oudenburg, werden verlaten en de post-Romeinse overstromingen en inbraken van de zee wijzigden gevoelig het landschap en de loop van de IJzer. *Tijdens de opslibingsfase tegen het einde van deze vroegmiddeleeuwse transgressie is de loop van de IJzer geleidelijk meer*

oostwaarts gaan liggen en werd de verbinding met de kreek van Veurne verbroken ⁽⁷⁾.

Vanaf toen vormde de IJzer een natuurlijke grens die het noordelijk deel van de Westhoek omarmde. In de loop der eeuwen werd deze natuurlijke vesting en verdedigingsgordel vaak de scheiding tussen de strijdende partijen die allen dachten het recht aan hun kant te hebben.

Vanaf de 8^e eeuw, maar inzonderheid vanaf de 9^e eeuw, tijdens de Karolingische regressiefase, ging de bevolking zich op de schorren dicht bij zee vestigen. *Op de hoogste delen van de schorren ontstond een zoute vegetatie geschikt voor schapenteelt die naargelang de ontwatering vorderde geleidelijk van botanische samenstelling veranderde en onder de vorm van grassen geschikt werd voor de teelt van rundvee ⁽⁸⁾.* Van toen af ontstond eveneens de georganiseerde landbouw.

De Vlaamse kust die voor een groot deel door het IJzerestuarium werd gevormd, bleef bloot gesteld aan de bedreiging van zeerovers, aanvankelijk Saksen later Noormannen. Nadat deze laatsten reeds in 836 *Andoverpum oppidum* (Antwerpen) hadden in de as gelegd, vestigden zij zich rond 850 op Walcheren. Uit oude dokumenten, o.m. in de *Miracula Sancti Bertini* uit 981 van de Sint-Bertinusabdij te Sint-Omaars weten wij dat de Noormannen (uit de Skandinavijsche landen) van 851 tot 890 de Westhoek binnenvielen. Omstreeks 860 arriveerde een machtige vloot van snekken en Vikingboten in de baai van de IJzer. De stropers drongen het gebied van de Menapiërs binnen en lieten zich leiden door de loop van de IJzer om het hele Morinengebied te plunderen. Sint-Omaars en Terwaan werden volledig in de as gelegd.

Waar de lokale bevolking en zijn heren eerst geen weerstand boden aan deze plundertochten, wat de taak van de overvallers danig vergemakkelijkte, werd in de loop van de tweede helft van de 9^e eeuw het verzet georganiseerd. Zowel de koning van West-Francië (Frankrijk), waartoe Vlaanderen behoorde, als lokale machthebbers, als de plaatselijke bevolking zelf, begonnen versterkingen op te richten. In plaats van de plunderingen lijdzaam te ondergaan en zich zo maar te laten afslachten, greep men het zwaard en werd er gekozen voor een actieve verdediging. ⁽¹⁰⁾

Zo werden tegen deze gevreesde strooptochten van de Vikings in Vlaanderen de eerste schuiloorlogen en versterkingen opgericht. Te Veurne, Bulskamp, Alveringem en Diksmuide werden ronde sites gebouwd omgeven van een diepe gracht met een aarden wal aan de binnenzijde. Het waren de zgn. *castella recens facta* of letterlijk vertaald de *pas opgerichte burchten*, zoals die vermeld worden in de *Miracula Sancti Bertini*.

Dit was de aanzet van een reeks grafelijke - zij het nog zeer primitieve - burchten en de vanuit Normandië geïnspireerde nieuwe versterkingen: de *motten*, een soort gigantische molshoop omgeven door een diepe gracht. *Die motten werden opgericht eerst op de rand van de IJzer-golf zoals te Roesbrugge, Lo, Woumen, Merkem en Werken ⁽¹¹⁾,* terwijl kort vóór 891 de ronde vluchtburchten werden opgeworpen te Alveringem en te Veurne in de nog in wording zijnde polders.

Van de godsdienstoorlog naar de pruikentijd

De godsdienstoorlog in de tweede helft van de 16^e eeuw was voor de Westhoek zo noodlottig en vreselijk dat men tot op heden de wonden likt. Vele mensen trokken toen naar het gastvrije Engeland waar het gros van de textielwerkers opnieuw aan de bak konden. De Westhoek zat zonder werkkrachten en de intellectuele bovenlaag was onthoofd. Voor het economisch leven in onze gewesten was dit rampzalig en deze slag is men in de „lustwarande" van weleer niet meer te boven gekomen. De IJzer die een ideale vluchtroute was naar Zuid-Engeland werd gedurende die donkere periode van innerlijke verdeeldheid en geweld geregeld de demarkatielijn tussen de protestantse en de katholieke troepen. Tegen het eind van de 16^e eeuw liet de kasselrij Veurne langs de IJzer een reeks forten optrekken tegen de invallen van de plunders van de Geuzenvesting te Oostende.

Op de wijk Knokke te Reninge werd in 1590, op de samenvloeiing van de IJzer en het leperleekanaal eveneens zo'n fort opgericht.

Op 23 maart 1573 werd, op de IJzer, in de nabijheid van de „Nieuwe haven" (Novus Portus of Nieuwpoort) een schip in

(vervolg blz. 696)

BOUWWERKEN HUGO VERMEULEN

Obterrestraat 56
8972 PROVEN
Tel. 057/30 06 74

★ Wij doen alle afbraak- en grondwerken met kraan of bulldozer.

Beschikbaar aan zeer voordelige prijzen:
MATERIALEN UIT AFBRAAK:

- betonnen boordstenen
- 1 lot dallen
- lot Eternitplaten
- open haard hangend model zeer voordelige prijs
- steenbrokken geleverd met kamion
- teelaarde geleverd met kamion
- GRATIS TE BEKOMEN aarde voor vulling

WETENSCHAP IN DE TAAL DER VLAMINGEN (29)

Vanaf Jacob van Maerlant tot de stichting van de Akademiën

Wat vooraf ging : Acht woorden Nederlands / Het Oudwestvlaamse herbarium / Jacob van Maerlant / Karel van Hulthem / Sterrenkunde in de volkstaal / Geneeskunde in de Middeleeuwen / De publikaties van dr. apoteker L.J. Vandewiele / Jan Yperman / Meester Thomas Scellicke / De boekdrukkunst en een Vlaamse inkunabel / Wiskunde in de volkstaal / Rekenkunde van Gielis van den Hoeck / Het Cruide-Boeck / De pest en pestboekjes / Lobellius en zijn Kruidtboek / Simon Stevin van Brugge / Johannes Baptista van Helmont / Diergeneeskunde / Van Helmont jr. en Keldermans / Chirurgijn Jan Palfijn / Troost der Armen... / Martinus van Hille / Het duo Verheyen-Sassenus / Engelbertus Capueel / Taaltoestanden en wetenschappen in de 18e eeuw / De publikaties van Vilain XIII / La Société littéraire de Bruxelles / Vroedkunde / Van Bavegem en Van Daele / Jan Bernard Jacobs en Jan Albert Roselt / De "Vroedkundige Oeffenschool" / De Theresiaanse Akademie / Petrus Engelbert Wauters / Jozef-Frans Kluyskens / Kesteloot en Sommé / Heroprichting van de Akademie / De Zuid-Nederlandse universiteiten / Het Nederlands in Vlaanderen / Het wetenschappelijke leven in de Hollandse Tijd / Nederlandstalige publikaties in het Zuiden / De Belgische verfransingspolitiek / De taalminnaren op de bres / Landbouw... en de cholera / De stichting van het Willemsfonds / De Grievenskommissie / In Vlaanderen Vlaams / Hahnemann en Darwin.

Jan-Baptist DAVID
naar een pentekening van J. Demannez

Het Davidsfonds

Omdat het *Willemsfonds* zich steeds meer in antiklerikale en vrijzinnige richting ontwikkelde, veroorzaakte dit een malaise in katholieke kringen. In het nummer van 18 december 1874 van de *Godsdienstige week van Vlaanderen*, het weekblad van het bisdom Gent, werd de vraag gesteld of de katholieken nog langer het *Willemsfonds* met hun geld konden ondersteunen, en twee dagen later deed Fr. de Potter, als hoofdredakteur van het katholieke Gentse *Fondsenblad*, een oproep voor de stichting van een katholieke tegenhanger van het *Willemsfonds*, die hij reeds als *Davidsfonds* betitelde. Daarin schreef hij o.m.:

„Reeds dikwijls hebben wij romdom ons hooren klagen, dat er zoo weinig Vlaamsche boeken zijn, geschikt om in handen der katholieke familiën te worden gesteld; werken, die het nuttige aan het aangename paren, den leeslust bevredigen en opwekken kunnen.”

„Dat is waar. Buiten Conscience en Snieders hebben wij bijna geen romanschrijvers; wetenschappelijke schriften zijn er schier niet, omdat de mannen der wetenschap niet in de volkstaal schrijven; het getal goede dichters is uiterst gering, en daarbij - niet iedereen leest gaarne poëzie.”

„Het gebrek aan dergelijke Vlaamsche werken bestaat en wordt erkend;...”

Het duurde niet lang vooraleer er aan die oproepen gevolg werd gegeven. Reeds op 15 januari 1875 werd te Leuven door zes bestuursleden van het kombatieve literair-kultureel studentengenootschap, *Met Tijd en Vlijt*, tot de stichting van het *Davidsfonds* overgegaan, met prof. Petrus Alberdingk Thijm (1827-1904) als voorzitter.

Precies bij gebrek aan auteurs kwam de publikatie van eigen uitgaven, maar moeilijk op gang en werden ook werken die elders verschenen - als een soort boeken-klub - aan de leden aangeboden⁽³⁵⁶⁾. Voor de eigen uitgaven werd gegrepen naar werken die konden tegengesteld worden aan de verering van de geuzen en de 16^e eeuwse godsdienstperikelen; aan alles wat uitging van de liberalen en van het door hen gepatroneerde *Willemsfonds*. Zo verscheen reeds in 1875, onder het motto : „Voor Godsdienst, Taal en Vaderland”, de felle anti-liberale roman *De Geuzen in de Kempen* van de Turnhoutse dokter Jan Renier Snieders, terwijl in 1876 van pastoor P.J. Bets van Neerlinter een boek werd gepubliceerd dat de *Pacifikatie van Gent* (1576) in een heel ander daglicht stelde dan het stadsbestuur van Gent en het *Willemsfonds*, die grootscheepse herdenkingsfeesten organiseerden voor de 300^e verjaardag van dit historische gebeuren. Hetzelfde jaar verscheen van voorzitter Alberdingk Thijm, *De Vroolijke historie van Ph. van Marnix, heer van Ste Aldegonde en zijne vrienden...* Naderhand nogmaals van Snieders een boek over vrijdenkers (1878) en over kerkvervolging in de vorige eeuw (1881), enz. Er bestond van weerszijden niet de minste verdraagzaamheid in verband met elkaars levensbeschouwing, zodat prof. Lode Wils in zijn geschiedenis van het *Davidsfonds* kon schrijven : „Zo heeft het *Davidsfonds*, in zijn afweer tegen de geuzen, op zijn beurt de verscheuring van onze volkseenheid en van de Vlaamse beweging verdiept en bestendigd”⁽³⁵⁷⁾.

Op zoek naar auteurs wist men de Oostvlaamse kanunnik Jan Basiel Martens (1824-1900), leraar natuurwetenschappen aan het klein seminarie van Sint-Niklaas ervan te overtuigen zijn

populair-wetenschappelijke voordrachten te bundelen. Ze werden gepubliceerd bij het *Davidsfonds* in 1877 onder de titel : *Voordrachten van natuurwetenschappelijke aard*. Nog zeven andere werken van zijn hand zouden in de volgende jaren bij het *Davidsfonds* verschijnen :

Reizen naar de Noordpool (1879);
De opkomst der stoomtuigen (1884);
In Schotland (1888);
Het water (1893);
Reis naar Ierland (1901);
Schetsen uit de dierenwereld (zoogdieren) (1903).

In 1883 verscheen er een vertaling in het Nederlands van een werk van de Duitse priester, zoöloog en natuurfilosoof dr. Bernard Altum (1824-1900) : *De vogel en zijn leven*.

Op een vergadering van het hoofdbestuur van het *Davidsfonds*, samen met afgevaardigden van de afdelingen, op 16 april 1877, werd op voorstel van Frans de Potter, met grote meerderheid van stemmen aangenomen dat twee wetenschappelijke prijsvragen zouden worden uitgeschreven, de eerste voor natuurwetenschappen en de tweede voor een historisch onderwerp. Het moest natuurlijk gaan om populaire wetenschap „geheel in de volkstrant, hetzij in de aard der vertellingen van Jules Verne, hetzij in de zin der voordrachten van de Z.E.H. Kan. Maes of van de H. De Beucker. Vooral kunnen hier in aanmerking komen... een grondige leerbestrijding van het Darwinisme, bewerkt naar de beste schriften die tegen deze ongerijmde en heilloze leer reeds verschenen zijn”⁽³⁵⁸⁾.

Onder „de beste schriften" waren waarschijnlijk bedoeld een paar artikels die in de jaren 1871-1874 verschenen waren in de *Revue Catholique* van de hand van de Leuvense professoren A. Lecomte en A. Proost, en heftig tegen het darwinisme te keer gingen, voornamelijk uit godsdienstige overwegingen. Het darwinisme werd er gebrandmerkt als zijnde strijdig met het geloof ⁽³⁵⁹⁾. Te Gent echter waren, op één uitzondering na, alle biologen vanaf 1870 evolutionisten (Ch. van Bambeke, H. Leboucq, Felix Plateau, J. Mac Leod en C. de Bruyne) ⁽³⁶⁰⁾, maar het zou tot 1883 duren vooraleer in België een artikel werd gepubliceerd van een darwinist, namelijk van Julius Mac Leod ⁽³⁶¹⁾. Die éne uitzondering te Gent was prof. Hector Lebrun (1866-1960), die pas in 1909 aan de universiteit kwam en sedert 1898 verbonden was aan het Natuurhistorisch Museum te Brussel (nu Koninklijk Belgisch Instituut voor Natuurwetenschappen). Het toenmalige katholieke standpunt dat geïnspireerd werd door het bijbelse scheppingsverhaal, wordt wel eens aangehaald om aan te tonen dat de katholieken in de laatste decennia van de 19^e eeuw op wetenschappelijk gebied achterna hinkten, nochtans dient erop gewezen dat in die jaren het darwinisme en de algemene evolutieleer, niet alleen nog tal van zwakke kanten vertoonden, maar dat de meeste evolutionisten vooralsnog vermeden de mens erbij te betrekken, of toch daarin bijzonder voorzichtig waren.

Van een anti-darwinistische publikatie is er in het *Davidfonds* evenwel niets terecht gekomen.

De natuurwetenschappen in het onderwijs

Het eerste wetsontwerp op het Lager Onderwijs werd reeds ingediend in 1834 door Charles Rogier, maar pas op 23 september 1842 kwam de Eerste Organieke Wet op het Lager Onderwijs tot stand. Geen enkel aspect van de natuurwetenschap behoorde tot het programma.

Op 21 januari 1879 werd door de vrijzinnige bankier P. van Humbeeck, die de eerste Belgische minister werd van Openbaar Onderwijs (dit ministerie werd pas in 1878 gekreëerd en afgescheiden van het ministerie van Binnenlandse Zaken) een wetsontwerp ingediend dat zou uitmonden in de Tweede Organieke Wet op het Lager Onderwijs van 1 juli 1879, een wet die de aanleiding zou zijn van de bekende 19^e eeuwse schoolstrijd, doch die ook de natuurwetenschap op het officieel schoolprogramma van 20 juli 1880 bracht.

Maar natuurwetenschap aanleren in de laagste klassen was echter vlugger gezegd dan gedaan, want het onderwijzend personeel van die tijd was daarvoor niet opgeleid. Daarom werden reeds in 1881 en 1882 *Voorbereidende vakantieleergangen voor onderwijzers* ingericht. Voor het Vlaamse land werden de leergangen te Gent toevertrouwd aan: ⁽³⁶²⁾

Dr. Edward Verschaffelt, directeur van de jongensnormaalschool, gaf *natuurkunde*;

Dr. Theodore Swarts, hoogleraar: *scheikunde*;

Dr. Jean-Jacques Kickx, hoogleraar: *plantkunde*;

Dr. Julius Mac Leod, verbonden aan de Gentse universiteit als preparator en assistent: *dierkunde*;

G.D. Minaert, leraar aan de normaalschool: *metodeleer*.

Al deze vakken werden in het Nederlands gegeven. Prof. J.J. Kickx, die het Nederlands onvoldoende machtig was, liet zich hiervoor bijstaan door apotheker Louis F. de Nobele (1849-1924), die ook belast was met de leergang scheikunde aan de Middelbare Rijkstuinbouwschool te Gent. Deze Nederlandstalige bijscholing maakte de onderwijzers ervan bewust dat hun eigen taal wel degelijk geschikt was om wetenschappelijke onderwerpen te behandelen.

Zowel door de docenten van de *Vakantieleergangen*, als door de bekwaamste en meest gemotiveerde leerling-onderwijzers werden weldra de vereiste handboekjes opgesteld. Reeds in 1882 verscheen van Teirlinck-Styns: *Kruidkunde. Een handboek voor onderwijzers en leerlingen-onderwijzers* (175 p.), Louis F. de Nobele publiceerde de vertaling van *Grondbeginselen der kruidkunde*, naar de leergang van prof. Jean-Jacques Kickx (86 p. met 47 houtsneden), terwijl de onderwijzer J. Roelant ook in 1882 liet verschijnen: *Aanvankelijke begrippen over plantkunde, volgens het officieel programma van het lager onderwijs* (58 p.), die een vermeerderde en verbeterde druk kende in 1884 (91 p.). In 1883 verscheen te Gent bij A. Hoste, van de hand van Alfons de Cock, hoofdonderwijzer te Denderleeuw: *Schoolflora; Analytische sleutel der familiën en geslachten (Zaadplanten of phanerogamen)*; in 1884, vertaald door B. Block, *Het eerste wetenschappelijk onderwijs: (De dieren)* van P. Bert (75 p. en 208 houtsneden), en in 1886 een zeer uitgebreid werk, van E. van den Weghe en J. Overfeldt: *Aanvankelijke begrippen van natuurwetenschap of van de dingen in de natuur, bewerkt naar het officieel schoolprogramma van den 20 Juli 1880 en het model-programma van den 28 December 1844, voor de drie graden eener lagere school* (516 p. met 24 pl. in kleurendruk en 284 figuren in de tekst).

Op 15 juni 1883 werd een taalwet, die uitging van de liberaal Jules de Vigne en de katholiek Edward Coremans, door de koning bekrachtigd. Deze wet bepaalde dat in het officieel onderwijs ⁽³⁶³⁾, de leergangen van de voorbereidende afdelingen voor middelbaar onderwijs in Vlaanderen, in het Nederlands zouden verstrekt worden. Wat de middelbare afdelingen betreft moesten het Nederlands, het Engels en het Duits in het Nederlands onderwezen worden, terwijl volgens artikel 4 van die wet de vaktermen van wis- kunde en natuurwetenschappen zowel in het Nederlands als in het Frans moest bijgebracht worden. Bovendien zou een Vlaamse Hogere Normaalschool opgericht worden, die toegevoegd werd aan de Gentse Rijksuniversiteit en die leraars

zou vormen, bekwaam om in het Nederlands te onderwijzen.

De uitvoering van deze wet liep echter niet van een leien dakje. Bij het Middelbaar Normaal Onderwijs van de tweede graad (opleiding regenten), met inrichtingen te Brugge en te Lier, ging dat nogal vlot, daar verlieten voortaan elk jaar enige jonge leraars de school, die bekwaam waren om alle vakken van het leerprogramma - dus ook de natuurwetenschappen - in het Nederlands zowel als in het Frans te onderwijzen. In een gelijkaardige school te Nijvel bleef men integendeel uitsluitend een Franse opleiding geven ⁽³⁶⁴⁾.

In de *Ecole normale des sciences*, opgericht in 1852 en gevoegd bij de Gentse Hogeschool, die leraars opleidde voor de hoogste klassen van het middelbaar onderwijs, bleef men, in strijd met de wet, de opleiding in het Frans verzorgen.

Ook de leraars voor natuurwetenschappen, die reeds in functie waren en die vroeger enkel en alleen in het Frans werden gevormd, hebben maar weinig of geen medewerking verstrekt om over te schakelen op het Nederlands. Ze waren er meestal niet toe in staat, wensten zich de moeite niet te getroosten en vonden een voorwendsel in een gebrek aan Nederlandstalige leerboeken. Het centraal bestuur dat voor het grootste deel bestond uit Vlaamsonkundigen en verfranse Vlamingen liet deze gang van zaken oogluikend toe.

Pas in 1889 kwam aldaar op aanvraag van de studenten zelf, een betekenisvolle verandering, met de machtiging die aan Julius Mac Leod werd gegeven om een vrije Vlaamse leergang van plantkunde te geven.

In aansluiting op het feit dat natuurwetenschappen in het middelbaar onderwijs, tenminste wat de terminologie betreft, in het Nederlands moesten onderwezen worden, verscheen reeds in 1883 van prof. Theodore Swarts (1839-1911): *Grondbeginselen der scheikunde, voor lager, middelbaar en normaal onderwijs* (254 p.), terwijl Julius Mac Leod, zoals we reeds gezien hebben, in 1883-1884 bij het *Willemsfonds* twee delen publiceerde (respektievelijk 136 en 112 p.) van zijn *Leidraad bij het onderwijzen en aanleren der plantkunde*.

In 1887 verscheen weer van P. Bert, in een vertaling van B. Block (kantonaal schoolopziener): *Het eerste wetenschappelijk onderwijs - De Planten - De Steenen en gronden*, 64 pagina's met 128 houtsneden. Hetzelfde jaar publiceerde K. De Bosschere, bij A. Hoste te Gent: *De Vlin- derbloemigen: praktische studie eener natuurlijke plantenfamilie. Ontleedkunde, levensleer en rangschikking, gevolgd van algemeene beschouwingen over de studie der plantkunde en het programma der lagere school* (134 p. met 92 figuren).

In 1888 liet Joz. Samyn, leraar aan het college te Menen, het *Kruidwoordenboek* verschijnen van Leonard Lodewijk de Bo (1826-1885). Priester De Bo was van 1851 tot 1873 leraar in de hoogste klassen van

het Sint-Lodewijkskollege te Brugge, waar hij zijn bekend *Westvlaamsch Idiaticon* schreef. Na 1873, toen hij achtereenvolgens pastoor werd te Elverdinge, Ruislede en pastoor-deken te Poperinge, besteedde hij zijn vrije tijd, aan een oude jeugdliefhebberij, het verzamelen van planten en het aanleggen van lijsten dialektologische kruidennamen. Hij publiceerde hierover menig artikel in *Gezelles Rond den Heerd* en *Loquela*. Zijn woordenverzameling over planten werd na zijn dood door J. Samyn bijgewerkt en uitgegeven ⁽³⁶⁵⁾.

Het taalpartikularisme

Nu we het over pastoor-deken De Bo hebben gehad, moeten we toch even stilstaan bij het Westvlaamse taalpartikularisme.

Reeds kort na de onafhankelijkheid ontstond er onder de taalminnaren meningsverschillen inzake de spelling. Sommigen, onder wie J.F. Willems, meenden dat „wy door de tael met de Hollanders behooren vereenigd te blyven“, anderen, integendeel dachten dat er een specifieke Vlaams taatgebruik moest ontstaan in de „Vlaamsche natie“.

Op aandringen van de in 1836 opgerichte *Gentse Maetschappij tot bevordering der Nederduytsche tael- en letterkunde*, die hoofdzakelijk bestond uit leden die voorstanders waren van een taaleenheid met het Noorden, werd door de regering op 6 september (1836) een prijsvraag uitgeschreven voor „eene beoordeeldende verhandeling over de geschilpunten ten aanzien der spelling en woordverbuiging der Nederduitse taal, met aenwijzing der middelen... tot eenparigheid.“ Er kwamen twaalf antwoorden die door de regeringskommissie werden onderzocht, maar uiteindelijk hechtte de commissie, op 18 augustus 1839, haar goedkeuring aan acht „tael- en spelregels“, die nagenoeg volledig in overeenstemming waren met het Noordnederlands. Een op 23 oktober 1841 te Gent bijeengeroepen *Taelcongres* was het daarmee eens.

Deze beslissing, die opgevat werd als een „verhollandsing“ van de taal, wekte een storm van verontwaardiging op bij de voorstanders van een afzonderlijke „Vlaamsche tael“ ⁽³⁶⁶⁾. De strijdvaardigste taalpartikularisten waren de Torhoutse kostschoolhouder Pieter Behaeghel, de Dendermondse-Brusselaar Frans Boon, een samensteller van *Vlaemsche spraekkonsten* en de Brugse kanunnik en volksvertegenwoordiger Leo de Foere (1787-1851) ⁽³⁶⁷⁾. Zij beschuldigde de door de Kommissie voorgedragen spelling als orangistisch, onvaderlands en ongodsdienstig, omdat men ermee in het vaarwater terecht kwam van de calvinistische Hollanders. Zij vonden wel enige aanhang in de onderwijzerswereld en bij de klerus, maar het mocht allemaal niet baten en tenslotte, na heel wat tribulaties werd met het Koninklijk Besluit van 1 januari 1844, waarbij de spelling die door de regeringskommissie en door het *Taelcongres* van Gent van 23 oktober 1841 was aange-

nomen, officieel werd bekrachtigd en voor de vertaling van wetten en besluiten verplicht werd gesteld. Wel werden er door de reeds genoemde taalpartikularisten achterhoedegevechten geleverd en de fakkel brandend gehouden, tot omstreeks 1860 een nieuwe partikularistische stroming in West-Vlaanderen ontstond, met Leonard L. de Bo als grondlegger en Gezelle als boegbeeld.

Het door Gezelle in 1865 gestichte Westvlaamse weekblad *Rond den Heerd*, was de spreekbuis waarin De Bo en de Brugse priester Adolf Duclos (1841-1925) nogal duchtig polimiseerden met de voorstanders van een Algemeen Nederlands, en van het - volgens hen - zoveel smijddiger Westvlaamse dialekt de algemene schrijftaal wilden maken. In een tijd waarin het regionalisme nog stevige voeten in de aarde had, besefte men blijkbaar niet dat het uit elkaar groeien van het Noord- en Zuidnederlands een versnippering betekende van het taalgebied, met alle politieke en economische gevolgen die hieraan zouden verbonden worden.

Toen bij de wet van 15 juni 1883 bepaald werd dat in het Middelbaar Onderwijs „La terminologie des sciences mathématiques et naturelles...“ zowel in het Nederlands (in de wet stond er: flamaand) als in het Frans moest onderwezen worden, waren er in Vlaanderen sedert de onafhankelijkheid inzake wiskunde alleen maar een reeks leerboekjes ten behoeve van het onderwijs van de elementaire rekenkunde verschenen, van de hand van onderwijzers, hoofdonderwijzers en bestuurders van kostscholen, zoals J.P. Sylvester, *Grond der cyferkunst*, verschenen te Kortrijk in 1832, op 104 bladzijden; Vereecken en Vanderlinden, *Eerste beginselen der rekenkunst*, verschenen te Brussel in 1833 op 80 p.; van onderwijzer Karel van Durme: *Grondregelen der rekenkunst, met bewerkte voorbeelden, ten gebruyke der Rooms-katholyke scholen* (80 p.). En in de volgende jaren kwamen er voortdurend nieuwe bij ⁽³⁶⁸⁾.

Ten behoeve van het Middelbaar Onderwijs was er echter in die jaren niets voorhanden. Wel bestonden er een paar werkjes van F. Schoonjans, leraar aan de Normaalschool te Lier, voor de leerlingen van de lagere Normaalschool (opleiding onderwijzers).

Wat algebra en meetkunde betreft, was er te Sint-Truiden in 1860 een werkje van 80 bladzijden verschenen van G.T. (wie ?): *Gronden der stekunde met een bijlage over driehoeksmeting*, en in 1879 van Willem J. Kroes, hoofdonderwijzer te Antwerpen: *Het metriek stelsel. Met vele oefeningen en vraagstukken en toepassingen op de practische meetkunde. Handboek voor de leerlingen der volksscholen* (88 p.). Wat de „praktische meetkunde“ betreft, moeten we toch wijzen op het belangrijke en uitgebreide werk (260 p.) van P.F. Verboeckhaven, „Oud-gezworen Landmeter“: *Meetkunde, inhoudende de manier om begank- en onbegankelyke landden, bosschen, weylanden, vyvers en andere voorwerpen te meten en te verdelien, tevens de driehoeksmeting, door de*

sinus en logarithmus, alsook eene zeer klare uitlegging van multiplicatie, divisie, regel van dryven, en worteltrekking zelfs tot de zevende potentie of weerdigheyd, dit alles door de logarithmus, een werk dat reeds verschenen was te Gent in 1839.

Schoolboeken over meetkunde waren er in Vlaanderen niet te vinden, en dat bij het samenstellen van leerboeken er zou geworsteld worden om de juiste terminologie te vinden, was zeker, des te meer daar men weinig gebrand was op het overnemen van de „Hollandse“ vaktaal.

R.A.B.

Volgende keer :

De vaktaal van „Rond den Heerd“

Tijdschriften

Andere publikaties

(356) L. Wils, *Honderd jaar Vlaamse Beweging, dl. I, Geschiedenis van het Davidsfonds, tot 1914*, Leuven, 1977, p. 71.

(357) L. Wils, *idem*, p. 72.

(358) L. Wils, *idem*, p. 75-76.

(359) R. Calcoen, *Darwin en België*, in: *Socialistische standpunten*, 7, 1980, p. 179.

(360) P. van Oye, zie nota 355, p. 12.

(361) J. Mac Leod, *Het Darwinismus*, in: *Natura I*, 1883, p. 3-16.

(362) C. De Bruyne, zie nota 346, p. 302-303.

(363) In het vrij onderwijs kwam er in taalopzicht pas in 1910 enige toewijzing (wet Franck-Segers) - Th. Luyckx, *Politieke Geschiedenis van België*, Amsterdam-Brussel, 1973, p. 168, voetnota 5.

(364) C. De Bruyne, nota 346, p. 307.

(365) Nationaal Biografisch Woordenboek, dl. 1, kol. 209-211 (G. Forceville).

(366) J. Broekaert, *De spellingsoorlog*, in: *Versl. & Med. Kon. Vl. Acad. vr. Taal- en Letterk.*, 1906, p. 535-572.

W. Couvreur, *De tegenstelling Nederlandsch-Vlaamsch en de spellinghervormingen 1844 en 1864*, in: *Versl. & Med. Kon. Vl. Acad. vr. Taal- en Letterk.*, 1940, p. 283-320.

(367) Nationaal Biografisch Woordenboek, dl. 3, kol. 313-324 (F. Simon).

(368) Fr. d. Potter, zie nota 336, p. 265-272.

De hr. F. Nauwelaerts, directeur van de uitgeverij Reinaert-Het Volk heeft beslist WETENSCHAP IN DE TAAL DER VLAMINGEN, in boekvorm uit te geven.

Met nog tal van wijzigingen, aanvullingen en verbeteringen wordt het een boek van meer dan 300 pagina's (formaat 16,5 x 22,5 cm), dat zowel gebonden als genaaid zal verschijnen. Het werk zal voorzien zijn van een vijftigtal illustraties, honderden toelichtende nota's, een uitgebreide bibliografie en een personenregister.

Verschijnt najaar 1991. De drukopdracht is in handen van de drukkerij Schoonaert te Roesbrugge.

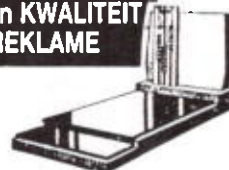
TOUSSAINT

Groot- en kleinhandel

BEGRAFENISSEN GRAFZERKEN GRAFKELDERS

GOEDKOOP en KWALITEIT

IS ONZE REKLAME

Toonplaats : Bergenstraat 1
 Beveren-Roesbrugge - 057/30 09 09
 Burelen : Prof.O.Rubrechtstraat 67
 Roesbrugge
 057/30 11 72 - 38 85 34

DE PAROCHIE HARINGE EN DE FRANSE REVOLUTIE (4)

door Dr. Theol. pater Joris L. HOSTEN o.p., gewezen pastoor van Haringe

Nu keren we terug naar het register van de huwelijken.

Huwelijken II (1797-1799)

1797 (Register De Caestecker)

30 jan.	Crochte	D.C.	leper
9 feb.	Broeckburg	D.C.	St.-Omaars
16 feb.	Bergen en West-	D.C.	leper

14 maart	Bambeke en Westcappel	D.C.	leper
----------	-----------------------	------	-------

25 maart	Ekelsbeke	D.C.	leper
25 april	Houtkerke	D.C.	leper
25 april	Bergen	D.C.	leper
3 mei	Ekelsbeke en Quaedyper	D.C.	leper

13 juni	Bergen	D.C.	leper
16 juni	Rubroeck	D.C.	leper
19 juni	Houtkerke	D.C.	leper
20 sept.	Brouckerke	D.C.	Geen bisdom vermeld

Zeer kort genoteerd. Enkel : zijn gehuwd, met namen van de trouwers, thuisparochie, ondertekening door D.C. Geen namen van getuigen.

25 sept.	Geen thuisparochie vermeld, Enkel namen van trouwers, 2 getuigen en ondertekening D.C.
----------	--

12 oct.	Winnezele en Herzele, D.C. Enkel vermelding van thuisparochies, namen van trouwers en ondertekening D.C.
---------	--

19 oct.	Bergen, met naam van trouwers, getuigen en ondertekening.
---------	---

30 dec.	Pitgam. Trouwers, getuigen en priester. Ook geen vermelding van bisdom dat hier St.-Omaars zou moeten zijn.
---------	---

Te noteren bij die laatste vijf huwelijken. Er is duidelijk iets gebeurd, want de manier van inschrijving gaat plots erg veranderen. We hadden inderdaad op 4 september de 18^e Fructidor van het jaar V. De eed van haat werd verplichtend. De konsternatie onder de priesters was ongetwijfeld groot. Ze moesten beslissen over hun vrijheid, hun veiligheid, hun toekomst.

Het eerste huwelijk van Franse vreemdelingen dat gesloten wordt na de 18^e Fructidor was op 20 september. De 10 dagen die men kreeg om de eed af te leggen waren pas verstreken. De huwelijken worden ineens uitermate kort genoteerd. Net of de trouwers inderhaast binnen en buiten moesten. Drie korte lijntjes. D.C., die ALTIJD het jaartal, de maand en de dag voluit in letters geschreven had, heeft nu ineens 4 huwelijken waarbij hij respectievelijk schrijft: „Anno Domini 1797 20 7bris”, „Anno Dni 1797 25 7bris”, „Anno Domini 1797 12 8bris” en „Anno Domini 1797 die 19 8bris”. - Vanaf 30 december schrijft hij weer steeds de datum voluit in letters en wordt de formule van inschrijving iets meer uitgebreid. Alleen blijft van nu af aan de formule merkkelijk beknopter

dan voorheen. Er wordt geen melding meer gemaakt van dispensatie of machtiging van bisdom, en de namen van de ouders van de huwendes en de parochies van herkomst van de ouders worden niet meer vermeld, behoudens een paar uitzonderingen. Vergeten we niet dat einde september begin oktober 1797 de beloken tijd ingetreden is.

1798 (Register De Caestecker)

5 jan.	Wormhout	D.C.
27 jan.	Bergen	D.C.
3 feb.	Spycker & Pitgam	D.C.
5 feb.	Duinkerke	D.C.
7 feb.	Bergen	D.C.
17 feb.	Steene	D.C.
8 maart	Bergen	D.C.
15 maart	Bergen	D.C.
20 maart	Bergen	D.C.
15 juni	Houtkerke	D.C.
27 juni	Quaedyper en Wormhout	D.C.
30 juni	Crochte en Pitgam	D.C.
10 juli	Killem en Rexpoede	D.C.
11 juli	Houtkerke	D.C.
25 juli	Oudezele	D.C.
21 aug.	Steene en Pitgam	D.C.
26 sept.	Bieren en Bergen	D.C.
3 okt.	Pitgam en Steene	D.C.
15 okt.	Bergen	D.C.

Nu zijn we beland in de tweede zeer spannende periode die komt na de boerenkrijg. De tweede grote priesterjacht is aan de gang. Het zal duren tot februari van volgend jaar voor we weer een huwelijk van vreemdelingen krijgen, tenzij bladzijden van het register De Caestecker verloren zouden zijn gegaan, wat hier toch niet waarschijnlijk is.

Met het huwelijk van 15 oktober 1798 houdt het register De Caestecker dus op. Voor het vervolg moeten we terug naar het gewone doorlopende parochieregister. Dit nieuwe register vangt aan op 4 oktober 1796, dus vrijwel onmiddellijk nadat de oude registers ingevorderd waren. In dit register werden tot nogtoe geen huwelijken van Frans-Vlamingen genoteerd, doch enkel parochianen, waarbij pastoor Asaert steeds de inzegende priester was tot en met 27 november 1797. Vanaf die datum tot 20 februari 1798 vinden we er ook geen enkel huwelijk van parochianen. Hoewel de beloken tijd te Haringe ingetreden zou zijn begin oktober 1797 zien we de beruchte Asaert nog optreden bij huwelijken tot 27 november daarna. Dan verdwijnt hij definitief uit het huwelijksregister (nog niet uit het doopregister) en is het voortaan enkel nog kapeleen D.C. die de huwelijken inzegent. Voortaan maakt die ook geen melding meer van de toelating van de pastoor (wat hij voorheen bij huwelijken van parochianen altijd deed). Hij zal ongetwijfeld een

algemene delegatie ontvangen hebben.

Vanaf 20 februari 1798 gaan de huwelijken van parochianen weer regelmatig door. Tot einde 1798 tellen we er 15 met daarbij nog enkele van paren uit de omliggende Vlaamse parochies. Het bewijst dat daar niet zo gemakkelijk een priester te vinden was. Te Haringe dus wel.

Nu noteren we de laatste huwelijken van Franse Westhoekers.

1799 (Nieuw gewoon register, allemaal ingezegend door D.C.)

12 februari	uit Bambeke
27 februari	uit Rexpoede
7 mei	uit Rexpoede
12 mei	uit Rexpoede en Bambeke
2 juli	uit Quaedyper en Bergen.

Na 2 juli 1799 geen huwelijken meer van vreemdelingen. Vanaf einde 1799 worden inderdaad de tijden beter en komen de eigen priesters terug.

Het aantal huwelijken van Frans-Vlamingen te Haringe ingezegend vanaf midden 1791 tot half 1799 bedroeg in totaal 175. Ze komen uit 50 verschillende parochies, waarvan 38 hoorden tot het bisdom leper en 12 tot St.-Omaars.

Doorheen het jaar 1800 en 1801 en tot half juni 1802 worden alle huwelijken (eigen parochianen) nog steeds ingezegend met dispensatie van alle bannen. Daarna wordt alles normaal.

Op 5 augustus 1799 tekent D.C. een laatste maal als „Vicarius in Haringhe”, verder is het „Deservitor (dienstdoende pastoor) in Haringhe”. Acht maanden na de dood van pastoor Asaert heeft hij dus die benoeming ontvangen.

Het laatste huwelijk dat D.C. te Haringe inzegent is van 11 januari 1803. Alsdan gaat hij z'n nieuwe post betrekken als pastoor van Poperinge St.-Jan. Op 26 januari 1803 treedt te Haringe de heer Augustin Ryckewaert in functie als nieuwe pastoor. Hij begint een nieuw register en voegt telkens bij de datering volgens de gregoriaanse kalender ook de republikeinse datum tussen haakjes eraan toe. Asaert noch D.C. hadden dat ooit gedaan.

Een wandeling door de andere parochieregisters zal ons toelaten nog enkele belangrijke konklusies te trekken... maar zal eveneens een bron zijn van nieuwe, moeilijk te beantwoorden vragen.

Wat vertelt ons het doopregister ?

Vanaf het jaar 1792 beginnen de ouders van uit Frans-Vlaanderen hun kinderen naar Haringe te brengen om ze te laten dopen door onbeëdigde priesters. We vermelden eerst per jaar de plaats van herkomst en het aantal. Daarna volgen enkele algemene bemerkingen.

In 1792.

Herkomst	Aantal
Bambeke	3
Herzele	4
Bergen	1

In 1793

Houtkerke	1
Rexpoede	1

1794

Hondschote	2
Houtkerke	3

In de jaren 1792-1793-1794 krijgen we dus weinig kinderen uit Franse parochies, doch het was een woelige tijd, en vele van de kinderen geboren tijdens die jaren, worden later te Haringe ten doop gebracht.

We stippen terloops aan dat in de maand juni van 1794 te Haringe meerdere kinderen gedoopt worden van Beveren, Stavele, Krombeke, Westvleteren, Pollinkhove. Daarop komen we later terug.

1795

Houtkerke	13
Bambeke	12
Herzele	1
Killeme	1
Oostcappel	1
Rexpoede	6
Westcappel	1

1796

Houtkerke	5
Bambeke	11

Herzele	4
Killeme	1
Rexpoede	4
Westcappel	2
Quaedyne	2
Bergen	18
Steene	3
Broeckerke	4
Pitgam	2
Bieren	1
Wormhout	1
Broekburg(Bourbourg)	1

1797

Houtkerke	7
Bambeke	9
Herzele	2
Rexpoede	1
Westcappel	4
Bergen	13
Steene	9
Pitgam	1
Bieren	1
Wormhout	3
Armboutsappel	1
Spycker	3
Socx	1

1798 (de beloken tijd is ingetreden begin oktober 1797).

Houtkerke	5
Bambeke	4
Herzele	1
Oostcappel	1
Rexpoede	1
Bergen	2
Wormhout	2
Winnezele	1

1799

Houtkerke	2
Bambeke	2
Rexpoede	1
Killeme	1

1800

Houtkerke	7
Hondschote	1

1801

Houtkerke	1
Wormhout	1
Westcappel	1

(t vervolg)

HET GOLDEN SPAARBOEKJE RENTE : 9% BRUTO (netto : 8,10%)

Valuta:

de dag van de verrichting zelf
Het *saldo van het spaarboekje* moet gemiddeld minimum
150.000 fr. bedragen.

Uw kantoorhouder :

KRIS ROSSEEUW

Provenplein 48

8994 PROVEN

Tel. 057/30 03 55

BALINESE KUNST

Dorpshuis Haringe
t.e.m. 11 november

VOLLEYBALKLUB ROEPOVO

Zaterdag 17 november
ROEPOVO - ST Kortrijk

Zaterdag 1 december
ROEPOVO - Eeklo

HET NIEUWE BEHANGPAPIER IS BINNEN !

Grote keus uit voorraad
in alle prijsklassen

Alles voor de „DOE HET ZELVER”

Behangpapier
Verfwaren
Gordijnen
Vloerbekleding
Onderhoudsprodukten

JACQUES BERQUIN

Couthoflaan
8972 PROVEN
057/30 06 54 - 30 11 20

Ook als u geen klant bent,
hebt u in 20 minuten
uw lening op zak.

LEO LEPEE

Krombeke
057/40 01 12

Beveren
057/30 04 60

Gemeentekrediet
de bank op z'n best

DE IJZER, JORDAAN VAN DE WESTHOEK

(vervolg van blz. 690)

beslag genomen dat bulkte van de wapens en allerhande oorlogstuig. Geuzen uit de streek van Ieper en Hondschote hadden dit schip te Roesbrugge heimelijk van die illegale lading voorzien ⁽¹²⁾.

In 1578 werden aan verscheidene bruggen langs de IJzer wachtposten uitgezet om gewelddaden van Rooms-Katholieke Malkontenten, die reeds verscheidene bruggen over de IJzer vernield hadden, te verhinderen. Op de kerktorens werden wachten opgesteld die alarm moesten slaan als de Malkontenten pogingen zouden aanwenden om de IJzer over te steken. In 1579 stonden de Staatse troepen (protestanten) en de katholieke Malkontenten tot de tanden gewapend tegenover elkaar langs weerskanten van de IJzer. Roesbrugge, Beveren en Stavele zaten tussen beide troepenmachten geklemd die klaar stonden om elkaar bij de eerste gelegenheid te vernietigen. Dat noch de ene noch de andere partij de wredeheden schuwde stond in hun schild geschreven. De *Kronijke van Vlaanderen* die deze gruwelen beschreef maakte gewag van niet minder dan 26 forten en sterkten die op de IJzer en het Ieperleekanaal gelegen waren. De Watergeuzen kwamen gestadig uit het Noorden, al dan niet vergezeld van Hollanders, Engelsen of Duitsers om te stelen en te roven, de bewoners te pesten en de Spanjaard het vuur aan de schenen te jagen. Om deze provocaties binnen de perken te houden werd in 1590 het fort van de Knokke gebouwd dat in de loop der jaren een der meest prestigieuze versterkingen van Maritiem Vlaanderen zou worden al veranderde dit bolwerk af en toe van bezetter.

In 1591 lag enen jonker Pieter Decerf met honderdveertig kleurlingen in 't fort en deed met behulp van menig Veurne-Ambachter een uitval om 'de Oostendenaars' die alsmaar agressiever kwamen roven en plunderen te verjagen. Pauwel Heinderyckx schreef dat de onverschrokken moed van Decerfs huurlingen de Oostendenaars tot de aftocht dwongen.

Op 11 april 1647 werd aartshertog Leopold Willem van Oostenrijk landvoogd van onze gewesten. In 1649 vocht hij tegen de Fransen, heroverde Ieper en op 8 mei 1649 viel het fort De Knokke na de bestorming van generaal Frondati in zijn handen.

In 1673 werd het fort versterkt maar in 1678 maakte Lodewijk XIV er zich meester van. In 1679 verbouwde de Franse vestigingsbouwkundige Vauban (1633-1707) het tot een stevige vestiging met gebastioneerde muren omringd door van ravelijnen voorziene grachten die zelf afgevoerd werden met aardglooiingen op het voorterrein van het fort (zie illustratie).

De Zonnekoning die na de vredesverdragen van Aken en Nijmegen een aanzienlijke gebiedswinst inkasseerde, waarbij zelfs een deel van de kasselrijen Veurne en Ieper in zijn handen vielen, vatte onmiddellijk het plan op de noordgrens van zijn koninkrijk te versterken.

Deze verdedigingslinie vertrok van Duinkerke naar Sint-Winoksbergen, Veurne, de Knokke te Reninge, Ieper, Menen en zo verder.

De kerende oorlogskansen tijdens de Spaanse Successieoorlog (1703-1713) leidde al gauw tot een grote druk op deze linie. Zo trok Cardogan, bevelhebber van Marlboroughs 'vliegend leger' op 9 oktober 1708 naar fort Knokke waar hij het vuur aan de lont legde. Het bastion bleef echter onafgebroken in Franse handen en kommandant de Rasoir voerde er het bevel.

Na de Franse nederlaag bij Malplaquet in 1709 werd de IJzer de duidelijke demarcatielijn tussen de Fransen (Ieper) en de Geallieerden (Oostende), voornamelijk Nederlanders en Engelsen, die leefden op de kap van de bevolking. Marlborough werd tot algemeen gouverneur aangesteld.

Bij de Vrede van Utrecht (1713) vielen na tien jaar de Zuidelijke Nederlanden het huis van Oostenrijk ten deel. Oostenrijk stemde uiteindelijk toe in het vernederende *Barrièretraktaat* van 15 november 1715 dat de Verenigde Provinciën - om zich tegen Frankrijk te beschermen - het recht toekende voor de keizer garnizoenen te leggen in een aantal grensvestigingen of bareelsteden in de zuidelijke Nederlanden, die daardoor des te meer gehumilieerd werden omdat de bezetting op 's lands kosten moest geschieden (sic!)

De barrière werd o.a. gevormd door de vestigingen Menen, Veurne, Waasten, Ieper en Fort Knokke die allen een Hollands garnizoen met Hollandse militaire gouverneurs kregen. Zij voerden in de garnizoensteden het burgerlijk bewind en waakten er voorts over dat de protestantse religie en -eredienst werd toegestaan.

De halve eeuw godsdienstoorlog ⁽¹²⁾ was een maat voor niets geweest!

De inname van het fort De Knokke in 1712

Net zoals de winde te Fintele autochtonen en passanten boeide, zo zeer verbaasde, een boogschiet verder, fort De Knokke landsman, reiziger en krijger. Geen bolwerk dat tot op heden meer tot de verbeelding spreekt als dit machtig bastion dat op en rond de samenvloeiing van IJzer en Ieperleekanaal gebouwd was.

Waar eertijds oorlogsgeweld, moord en plundering hoogtij vierde schildert nu de onbegrensde poldervlakte bucolische taferelen in dit akker- en broekenareaal.

Ik kan er niet voorbij zonder stoppen. Echt waar. Men ziet er geen luis, hoort er alleen de wind en als men heel goed luistert zelfs Simon de Rue, keuterboerke uit Loppem ⁽¹³⁾ die wist waar Abraham de mosterd haalde en als Luitenant-Kolonel van het Staatse Leger *Nobilis Dominus* werd.

Op 6 oktober 1712 rond 7 uur 's morgens nam hij met een handvol handlangers deze Vaubanvesting in en schreef geschiedenis. Over dit feit dat in de mili-

taire annalen grote weerklink vond is achteraf de meest onzinnige literatuur en kletsboek verschenen. En dit is begrijpelijk. Wat ooit voor onmogelijk werd geacht en toch mogelijk werd, heeft zo tot de verbeelding gesproken dat de volkse overlevering er af en toe een ferme schep bovenop deed en in een ongebreidelde fantasie de waarheid verknoeide.

Simon de Rue (*1685- + 1727) wiens zoon Jan-Francis de Rue de Lindhof baljuw van Poperinge werd, was één der jongste van het minstens 14 kinderen tellende keuterboertjesgezin. Hij was aange-monsterd te Oostende in een zogenaamde vrije compagnie en was als „partisan" heel bedrijvig onder de vele geregelde en ongeregelde troepen die onze streek brandschatten en afschuiden, de bevolking terroriseerden en hun sporen via militaire lasten en leveringen nalieten in talloze posten in de parochierekeningen uit die jaren ⁽¹⁴⁾.

De Rue vertrok met 150 man in de avond van 3 oktober uit Oostende en kwam 's avonds 5 oktober aan te Merkem. Langs kleine landwegen bereikten zij het gehucht de Pereboom. Zo genoemd naar de herberg langs het Ieperleekanaal waar destijds een boerderij en een veer was. Daar bleven enkele manschappen achter die de moed niet opbrachten met de Rue hun leven te wagen. Van de duisternis maakte de onverschrokken „partisan" gebruik om zich met een aantal vrijwilligers te verschuilen in de tuin van de gouverneurswoning, die buiten de omwallingen lag. Binnen het fort was plaats voor 243 soldaten. Het bevatte kazematten, poedermagazijnen, kelders, een bakkerij, een brouwerij, een kapel e.a. Het had een doorsnede van 500 meter en maakte een indrukwekkende verschijning in het vlakke land.

Op 6 oktober rond 7 uur in de morgen lieten zoals naar gewoonte twee Franse soldaten de ophaalbrug neer. De Hollanders slopen naar de niets vermoedende wachters, vermoordden hen en in minder dan een half uur werden de slapende soldaten en hun bevelhebbers (drie kompanieën sterk) ontwapend en krijgsgevangen genomen die onmiddellijk naar Ieper werden gestuurd tegen vrijlating van een zelfde aantal geallieerden.

In de vroege namiddag kwam de militaire gouverneur van Ieper, vergezeld van 2 000 man om het fort Knokke terug in te nemen. Hij is daar niet in geslaagd. De enorme overstromingen eigen aan de IJzerstreek en het jaargetijde, samen met de overvloedige regenval was de grote spelbreker in de waterzieke broeken die het fort omringden.

Toen de lente in aantocht was en een Franse tegenaanval sukses kon hebben werd op 13 april 1713 de Vrede van Utrecht getekend tussen Frankrijk, Engeland en Holland. Het jaar daarop „in septembre 1714 is oock vrede gesloten tus-schen den Keyser ender vranckerick tot ons groot plaetsier ende welbeghegen, waer over den gebenedijden Godt moet grootelickx gheloofd ende ghedanck wesen" ⁽¹⁵⁾.

Simon de Rue, rijkelijk beloond voor zijn heldendaden, huwde de adellijke Anna-Clara Bulteel van het kasteel te Reningelst die hem vier kinderen schonk.

In 1782 werd op bevel van keizer Jozef II het fort Knokke afgebroken en is er heden niet het minste spoor van deze historische versterkte site overgebleven.

En weer werd een zwarte bladzijde uit onze IJzergeschiedenis omgeslagen.

De grootste wreedheden zouden zich echter tweehonderd jaar later afspelen, 1914-1918! Van dan af werd de IJzer een wereldsymbool van angst, geweld en onmenselijkheid.

Maar zolang er leven is, is er hoop. Mocht de alluviale vlakte van IJzer, na de Europese eenmaking van 1992-1993, voor de dorpen en steden van de Westhoek weer welvaart en geluk brengen...

Elie E. BALDUCK

- (9) Prof. dr. A. Verhulst, *Het landschap in Vlaanderen in historisch perspectief*. De Nederlandse Boekhandel, 1964.
- (10) J. De Meulemeester, *De ontwikkeling van de Middeleeuwse versterkingen in de Westhoek*. Uitg. 'De Westhoek archeologisch bekeken'. Wavo, Veurne.
- (11) Johan Termote, *De IJzergolf in de 9^e eeuw met de werkhypothese omtrent de kustverdediging tegen de Noormanneninvallen*. Uitg. Westvl. Gidsenkring, '89.
- (12) Roger A. Blondeau, *Geuzen in de Westhoek*. Gent, Reinaert-Het Volk, 3^e dr. sept., 1989. p. 173 en 174.
- (13) Alban Vervenne, *Simon de Ruwe en het fort Knokke*. In: Brugs Ommeland jgr. 1979, blz. 36-38.
- (14) Lucien Van Acker, *De verovering van het fort De Knokke in 1712*. In: Bieckorf 81^e jrg., 1981, aflevering 1, blz. 9-26.
- (15) Relas van Pieter Pieters uit Noordschote in zijn Memoirieboek. Bieckorf ibidem.

'T KLIKSKE TE PROVEN

Op vrijdag 30 november om 20 u. treedt 't Klikske op te Proven in zaal „Sint-Elloo" met hun nieuw programma „'t Estaminet".

Meerdere malen was 't Klikske te gast van de Poperingse DF-afdelingen en verenigingen. We herinneren ons hun vele liederen begeleid met nogmaals zoveel instrumenten, waarover ze gretig uitleg verschaften.

Nu brengen ze een totaal nieuw programma: 't Estaminet, geïnspireerd op de sociaal-kulturele functie, die kroegen, herbergen, tavernes en café's eertijds hadden. Hieruit vloeiende thema's zijn

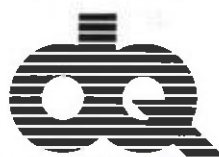
zang, dans, spel, feest, ontmoeting, drank (misbruik), waarop tal van liederen gebouwd zijn. Toelichting en commentaar wordt doorspekt met gezegden en spreuken rond dit gegeven, terwijl een 20-tal authentieke caféspeken aan het publiek voorgesteld worden. Deze mogen door de aanwezigen worden bespeeld tijdens de pauze en na de voorstelling.

Toegang: 180 fr.; leden van de inrichtende en medewerkende verenigingen: 150 fr.; kinderen beneden de 12 j.: 120 fr.

Org.: DF-IJzerweelde m.m.v. K.A.V. en K.V.L.V. van Krombeke en K.V.L.V. en Landelijke Gilde van Proven. Deze activiteit vindt plaats met steun van het Ministerie van de Vlaamse Gemeenschap, Dienst Volksontwikkeling en Kultuurspreiding.

VOETNOTEN

- (1) E.H.G. Vandermeulen, *Beschrijving van Roesbrugge*. Stadsarchief Veurne.
- (2) Reisweg Ieper-Amiens door de Fransman Nomis beschreven. In Alex Eeckman, *Un voyage en Flandre, Artois et Picardie en 1714*. Publié d'après le manuscrit du sieur Nomis, Rijssel, 1896.
- (3) Abbé Coyer, *Voyage d'Italie et de Hollande*. Parijs, 1775.
- (4) Frans Hugaerts, *Vlaanderen in de pruijken tijd*. De Oostenrijkse Nederlanden bekeken. Sint-Amandsberg, onuitgegeven.
- (5) Georg Foster, *Ansichten vom Niederrhein, von Brabant und Flandern*. Berlin, 1791.
- (6) J. d'Udekem d'Acoz, *Histoire de la barge de Gand à Bruges*. Gent, a.d.
- (7) Roger A. Blondeau, *De zoutziederij Vlaene/Feys te Roesbrugge*. De IJzerbode, dec. 1972.
- (8) Katalogus van de Tentoonstelling IJzer-Yser, maart 1989.

houthandel n.v.
DEQUIDT

Albert 1 laan 27a - 8630 Veurne
Tel. 058/31 10 58 - 31 30 97
Fax 058/31 49 32

PARADOR®

*Plafonds en
interieurbouwsysteem
van Duitse kwaliteit*

Bezoek onze toonzaal (200 m²)

- binnendeuren •
- wand- en plafondbekleding •
- parket en kurkvloeren •
- alles voor de tuin •

OPEN DEUR

za 24 en zo 25 november 1990

EEN RECEPT VAN JEAN BERQUIN

Deze keer brengt meester-kok Jean Berquin (de uitbater van „Rust Roest” te Roesbrugge), ons het recept van de in de jongste jaren fel op de voorgrond gekomen *Agnès-Sorel-soep*, d.i. een speciale champignonsoep, waarvan de bereiding in drie trappen ons zeker niet mag afschrikken.

Agnès Sorel (1422-1450) was de mooie favoriete van koning Karel VII van Frankrijk, die zij vier dochters schonk.

BEREIDING :

1°. *Béchamelsoep* (de naam is ontleend aan de vermoedelijke samensteller, markies Louis de Béchameil, maître d'hôtel van Lodewijk XIV). Meng 50 gr. boter met 60 gr. bloem (dit is een *roux*). Gooi er een snuifje zout bovenop en voeg er onder voortdurend roeren een 1/2 liter hete melk aan toe, tot een volkomen gladde vloeistof verkregen wordt.

2°. *Kipperoomsoep* :

Een tweede roux maken (zie hierboven) en er al roerend 3/4 liter kippebouillon (niet te vet a.u.b.) toevoegen + 1/2 dl. room.

3°. *Agnès-Sorel-soep* :

500 gr. verse champignons fijn hakken (of in de keukenrobot tot puree draaien).

De halve liter béchamelsoep eraan toevoegen en 7 tot 8 minuten laten koken.

Door zeef duwen en 3/4 liter kipperoomsoep er bovenop gieten.

Goed mengen. Bij het opdienen nog voorzien van een goeie scheut verse room.

Tenslotte, als versiering stukjes champignons in boter bakken, en stukjes kip en verse tong doorheen de soep roeren.

Verse champignons van betere kwaliteit zijn te verkrijgen in de kwekerij van

Michel Haghedooren, Weggevoerdenstraat 51 te Roesbrugge (tel. 057/30 11 41).

Wie bovendien van de fijne keuken van Jean Berquin wil genieten, moet naar restaurant „Rust Roest”, Lindestraat 2, Roesbrugge. Open op vrijdag- en zaterdagavond en de zondagmiddag. Tel. 057/30 00 46 of bij afwezigheid 056/34 37 65).

Bestel tijdig uw SINT-MAARTENSKOEKEN en CHOCOLADE.

*Er is opnieuw
een chocoladesint
te winnen !*

**Dorine
PYFFEROEN**

Prof.O.Rubrechtstraat 83
8972 ROESBRUGGE

Voor de jongsten is er een
knutsel- en tekenwedstrijd.

KLEINE FISKALE KRONIEK

De onroerende Voorheffing (2)

We hebben de vorige keer gezien dat iemand die zijn eigen huis betreft en wiens gezamenlijk kadastraal inkomen niet hoger ligt dan 30.000 fr., mits aanvraag, een vermindering van onroerende voorheffing kan bekomen van 25 t.h. Die aanvraag moet niet elk jaar hernieuwd worden, maar loopt door tot er eventueel een wijziging intreedt, die de vermindering kan uitschakelen.

Voor een nieuw gebouw of *nieuw* aangekocht woonhuis (het mag ook een appartement zijn) waarvoor geen bouw- of aankooppremie werd verleend, kan de

eigenaar die het zelf gaat bewonen, en wiens gezamenlijk kadastraal inkomen niet hoger ligt dan 30.000 fr., voor een periode van 5 jaar een vermindering van onroerende voorheffing bekomen van 50 t.h. !

Om die vermindering te bekomen dient een aanvraag gericht tot de Ontvanger der Belastingen, die drie formulieren zal verstrekken :

- form. 179.1, dit is het aanvraagformulier;
- form. 179.5, dat moet ingevuld worden door de Hoofdkontroleur van het Kadaster;
- form. 179.6, dat moet ingevuld worden door de Gewestelijke Administratie voor Huisvesting.

Wie gedurende 5 jaar van de vermindering van 50 t.h. heeft genoten, geniet nadien van de vermindering van 25 t.h. indien de voorwaarden inzake bescheiden woning vervuld zijn gebleven.

Afgezien van bovenstaande verminderingen, zijn er nog verminderingen van onroerende voorheffing voorzien voor kinderlast, voor zwaar gehandicapt kind of zwaar gehandicapte persoon ten laste en zelfs indien het gezinshoofd zwaar gehandicapt is.

Serge BLONDEAU
Account. IDAc - Fisk. Adv. EHSAL

Uitslag Tombola kaarting café „Handelshuis”

Lijst van de winnende nummers :

74	80	120	140	238
265	270	304	317	391
441	497	518	519	558
598	624	626	627	635
660	673			

Prijzen af te halen vóór 30 november bij Maria Soenen, café „Handelshuis” te Roesbrugge. Allen hartelijk dank voor uw steun.

GEVRAAGD

- **PIANO** in goede staat.
Guido Vanderhaeghe, Blasiusstraat 83
Krombeke, tel. 057/30 03 46

MICHEL CAPOEN
Waaenburgseweg 67 - KROMBEKE
Tel. 057/40 08 54

LOOD- en ZINKWERKEN
AANHANGWAGENS

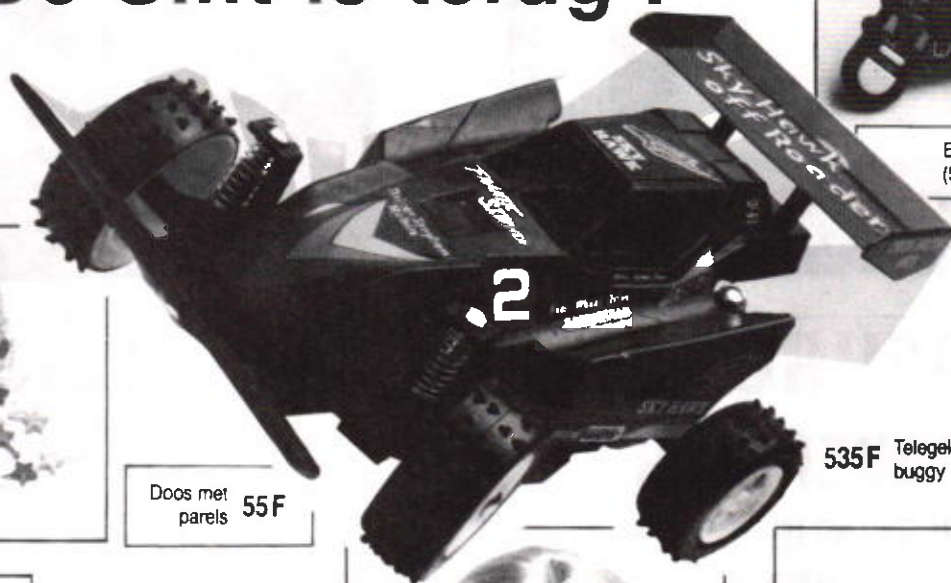

269F Set baby
met toebehoren

Electronic games
(5 sports) per piece 299F

De Sint is terug !

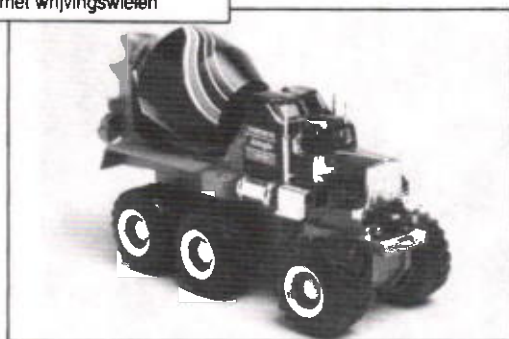

Doos met
parels 55F

535F Telegeleide
buggy

375F
VW patrouillewagen
met alarm

499F Rijdende betonmolen
met wrijvingswielen

Maquilleer-
en coiffeerkop 495F

450F
Naaimachine

Boekhandel SCHOONAERT

Bergenstraat 14 - 16
ROESBRUGGE — Tel. 057/30 03 79

Grote keus

„Hoe gebruik ik mijn MICROGOLFOVEN”

op **VRIJDAG 9 NOVEMBER** om 19 u. stipt
in de zaal "KRISTEN VOLKSHUIS",
Prof.O.Rubbrechtstraat 25 8972 Roesbrugge

NIEUW !

PRISMATV

Panasonic
VIDEO

OPENDEURDAGEN

9 - 10 NOVEMBER

met DEMONSTRATIE
van het nieuwe gamma

ELEKTRO CAPPOEN

Prof.O.Rubbrechtstraat 12
8972 ROESBRUGGE
057/30 05 94

MIDI CONCEPT-REEKS

KENWOOD

*De intelligente manier
om van muziek te genieten*

Een oase van zekerheid

VERZEKERINGEN
PRINZIE
LENINGEN
PRINZIE
BELEGGINGEN
PRINZIE
ZAKENKANTOOR
PRINZIE

BVBA

Agentschap Krediet aan de Nijverheid

Provenplein 39A - 8972 PROVEN-POPERINGE

Tel. 057/30 09 01 - 30 09 02

na de diensturen : 30 02 58

met staatswaarborg

HET
KWALITEITSMERK

Oliën en
smeermiddelen

voor : GASOIL - diesel
- verwarming

FUEL-OIL
BENZINE

FRANS VERMEERSCH

Blekerijweg 33-35
8972 PROVEN

Tel. 057/30 04 13

Couthoflaan 7B - 8972 PROVEN
057/30 11 47

HOUT • ISOLATIE • PVC • VELUX
BOUWMATERIALEN • WATERLEIDING
PLAFOND- & VLOERBEKLEDING • IJZERWAREN
KLEIN ALAAM • VERFWAREN • BEKAERTDRAAD
TUINGERIEF • ELEKTRICITEIT • AFVOERBUIZEN
HOUTEN AFSLUITINGEN EN SCHOMMELS

OPEN : iedere dag van 8 tot 19 uur
zaterdag tot 18 uur

HOUTHANDEL

FIRMA MAERTEN p.v.b.a.

Bruggestraat 26-28
8970 POPERINGE

M **Massieve**
stijldeuren

Afdeling IJZARBODE

Abele - Beveren - Haringe - Krombeke
Proven - Roesbrugge - Stavele
St.-Jan-ter-Biezen - Watou

'KOOP IN UW DORP'
VERKOOPAKTIE
+ KINDERTOMBOLA

1 - 31 december 1990

Trekking op 5 jan. '91
in „Hof van Vlaanderen" te Krombeke

KWALITEIT
& VERTROUWEN

- Algemene timmer- en schrijnwerken
- Keuken- en binnenhuisinrichtingen
- Rolluiken & houten trappen
- Eigen plaatsing van P.V.C-ramen, -deuren en -veranda's
- Specialiteit : eigen fabricatie van ramen, deuren en veranda's in tropisch hardhout
- Nieuwbouw - Verbouwing
Herstelling

ROLAND VERYSER

Waaenburgseweg 11a - 8990 ROESBRUGGE
Tel. 057/30 06 79

BESCHOUWING VAN DE MAAND

Denken is een moeilijk bedrijf,
daardoor hebben veel praatjes
zo weinig om het lijf!

Nochtans, eerst gepraat
en dan gedacht,
heeft menigene veel spijt gebracht.

Je weet het van Gezelle toch :
„Denkt aleer gij doende zijt
en doende, denk dan nog !”

Voor alle
BOUWWERKEN
BOUWMATERIALEN
GRAFKELDERS
GRAFMONUMENTEN

R. VERMEULEN & Zn

Haringestraat 75
8990 HARINGE
tel. 057/30 02 07

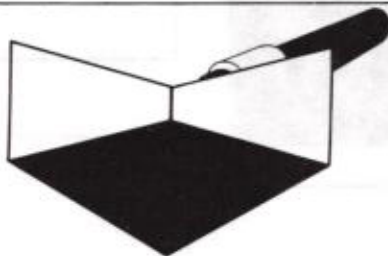

KWALITEITSCARROSSERIE MET AUTOLAKSPUITERIJ

Onze mensen maken het verschil !

Provenseweg 90B - 8970 POPERINGE

Tel. 057/33 47 92

c.v. RIMAL

• ALGEMENE VOEGWERKEN
• ELASTISCHE VOEGEN
• RENOVATIE VAN GEVELS
• HERSTELLING VAN SCHOORSTENEN

BOURGONDIEDREEF 6 8970 POPERINGE tel. 057/33 74 31 - 21 93 59

ROESBRUGGE - HARINGE

Overlijdens :

- Irma Platteeuw, 91 j., weduwe van Maurice Wollaert.
- Noël Lelieur, 35 j., ongehuwd.

BRIEF VAN ZWARTE PIET

Aan de leden van het feestkomitee,

De Sint wordt al een dagje ouder en ook bij mij beginnen de jaren door te wegen. Daarom verzoek ik alle bestuursleden dringend, dat ze een handje zouden toesteken op 10 november zodat alles steeds vlot kan verlopen.

De Sint en ik voorzien om 18 u. aan de kerk van Haringe te zijn, zodat we dan zeker om 19 u. aan de Molenwal zijn te Roesbrugge.

We rekenen erop dat er zoals vorige jaren heel wat kinderen een verlichte of versierde biet zouden meedragen en vraag ook maar aan alle kinderen dat ze flink zouden meezingen.

*Namens de Sint,
Zwarte Piet*

KOOKDEMONSTRATIE

„Op de culinaire toer met bladerdeeg”
Op donderdag 29 november eerstkomend

om 19.30 u. in het „Kristen Volkshuis”, bij Patrick Gunst, richt CM Ziekenzorg in samenwerking met KAV en KBG Roesbrugge-Haringe een kookdemonstratie in met als thema : Lekkere gerechten met bladerdeeg.

De heer Vanmarcke bereidt voor ons appeltaart, konfituurtaart, toastjes, boterkoeken, koekjes en nog meer. Er is gelegenheid tot proeven en tot bespreking van de gerechten. Ook uw vragen en probleempjes kunnen naar voren gebracht worden.

BALLONWEDSTRIJD

Dit jaar zijn de ballonnen het binnenland ingedreven, richting Aalst, Mechelen, Diest, Sittard, ...

Nog nooit werden er zoveel kaartjes teruggestuurd, nl. 36. Eén kaartje is ons uit Duitsland toegezonden uit de omgeving van Würzburg op 260 km (in vogelvlucht) van Roesbrugge.

De gelukkige winnaars mogen hun prijs afhalen op het gemeentehuis te Roesbrugge op zondag 18 november, onmiddellijk na de hoogmis.

Ziehier dan de namen van de kinderen waarvan hun kaartje werd teruggestuurd.
Geoffrey Patfoort Rhön (D) - 260 km
Phillis Beun Strampray (N) - 217,5 km

Kevin Bervoet
Judy Vandeputte
Lies Schoonaert
Mathias Lemahieu
Pieter Haghedooren
Sandy Rondelé
Freddy Papegaey
Peter Gekiere
Pieter Maes
Sarah Myny
Diëgo Vandeputte
Dimitri Dennekin
Megham Beun
Mathias Verlet
Steven Vervyser
Hilke Castelain
Steven Truant
Marie Elslander
Pieter Vulsteke
Marieke Vanallemeersch
Katrien Vandenbergh
Angelo Vandeputte
Karel Vulsteke
Delfe Leroy
Elène Vandenbussche
Stefanie Demaeght
Sandrien Mahieu
Nancy Gruwez
Kristof Couwet
Sofie Wyffels
Lode Monkerhey
Elodie Neyrinck

Beek - 209,5 km
Balen - 179,5 km
Mol - 176,5 km
Westerlo - 162 km
Westmeerb. - 152 km
Grosheide - 141 km
Kamphenhout - 133,75 km
Willebroek - 122,25 km
Wolvertem - 119 km
Peizegem - 112 km
Opdorp - 112 km
Lust - 110,75 km
Denderbelle - 102,5 km
Wieze - 102 km
Oudegem - 101 km
Herdersem - 101 km
Gijzegem - 100 km
Schoonaarde - 97,5 km
Wichelen - 95 km
Wetteren - 89,5 km
Westrem - 86,75 km
Merelbeke - 78,75 km
Merelbeke - 78,75 km
Schelderode - 76,5 km
Gavere - 73 km
Semmerzake - 72,75 km
Semmerzake - 72,75 km
Semmerzake - 72,75 km
Nazareth - 68 km
Zulte - 67,5 km
Meulebeke - 46,5 km
Westvleteren - 6,5 km

AKTIVITEITEN EN VERMAKELIJKHEDEN MAAND NOVEMBER

Kaartingen

- Krombeke, café „t Kereltje“
zaterdag 10 november
maandelijks kaarting
- Roesbrugge, bij P. Gunst
maandag 12 november
maandelijks kaarting
- Haringe, in de schoollokalen
woensdag 14 november
puntenkaarting „Derde Leeftijd“
- Roesbrugge, café „Sportwereld“
bij Carine Onraedt
maandag 19 november
maandelijks kaarting
- Haringe, in „St.-Jozef“ bij Cecile Ryon
zaterdag 24 en zondag 25 november
maandelijks kaarting
- Roesbrugge, bij P. Gunst
dinsdag 27 november
puntenkaarting „Derde Leeftijd“
- Beverenkalsijde, café „Paradijs“
vrijdag 30 november
zaterdag 1 december
zondag 2 december
Handdoekkaarting
Wielertoeristenclub „Karel de Blauwer“

Vogelpik

- Roesbrugge, bij P. Gunst
zaterdag 10 november
smijting voor de leden
- Haringe, in „St.-Jozef“ bij Cecile Ryon
zaterdag 10 en zondag 11 november
smijting voor de leden
- Roesbrugge, café „Sportwereld“
vrijdag 16 en zaterdag 17 november
start vogelpikclub
vrije afstand - 15 worpen
- Roesbrugge, café „Handelshuis“
zaterdag 1 december
smijting voor de leden

T-Dansant

- Roesbrugge, Beverenkalsijde
in de bierkelders Brouwerij Feys
zaterdag 17 november
Rock-TD t.v.v. M.C. „Street Eagles“

K.V.L.V. Roesbrugge-Haringe

- Op woensdag 14 november om 13.30 u.
in de meisjesschool te Roesbrugge : alge-
mene vergadering „Allergisch en dan“.
Verslag Lourdesreis.

K.V.L.V. Sportief

- Alle leden en niet-leden die zich fit en
jong voelen worden vriendelijk uitgeno-
digd tot de gewestelijke sportavond die
plaats vindt in „Die Sceure“ te Oostvle-
teren op donderdag 8 november 1990 om
19.30 u. Betalen bij inschrijving 150 fr. bij
Roos Maes-Rosseele (057/30 04 17) of bij
Nicole Vanstraeesele (057/30 07 71).

BRIEFJE VAN EEN KLEINE MAN

Beste Jef,

*Er zitten tegenwoordig weer meerdere
spanningsvelden in de wereld.*

*Men zegt wel dat de oorlog in Rwanda
is afgelopen, maar met guerrillastrijders
weet men maar nooit. Ze verschijnen en
verdwijnen net als bankrovers in een
grootstad, en nu de Belgische para's ver-
dwenen zijn en de Franse weldra zullen
volgen, is de kans groot dat het spel her-
begint.*

*Die zending van Belgische para's en de
geheimzinnige safari-tochten van onze
ministers naar Midden-Afrika, zijn nutte-
loos geweest en hebben weer veel geld
gekost. België waant zich te vaak een
grote mogendheid. Nochtans als je rol is
uitgespeeld, moet je niet meer op scène
komen, niemand stelt dat nog op prijs.
Kigali knikt nog wel eens naar Brussel,
omdat het van ons nog altijd miljarden
krijgt, maar voor de rest is onze betekenis
nihil. Of die miljarden dan nog nuttig wor-
den besteed kan wel eens betwijfeld wor-
den. De Midden-Afrikaanse presidenten
hebben te schone paleizen, te veel en te
dure wagens en te hoge bankrekeningen
in het buitenland.*

*Ook in de Golf zit het niet pluis. Daar
wordt voortdurend warm en koud gebla-
zen, met op- en neergaande olieprijsen tot
gevolg, maar een oplossing is er niet in
het zicht. Indien de daar van weerskanten
verkwanselde miljarden de "derde
wereld" zouden ten goede komen, dan
zou er geen 11.11.11-actie nodig zijn
"omdat honger een onrecht is". Laat ons
hopen dat de situatie in het Midden-
Oosten nog langs diplomatieke weg kan
geregeld worden en dat de "IJzeren" Mar-
garet Thatcher, die graag haar soldaten
zou laten vechten - maar haar eigen zoon
thuis houdt - haar zin niet krijgt.*

*Het kleine België, is tegenwoordig
betrokken in Midden-Afrika en in het
Midden-Oosten, bij konflikten die ons
eigenlijk maar weinig aangaan en die we
best in het "Midden zouden laten" !*

*Tenslotte rommelt het in Israël en in
Moldavië, waar moorden met moorden
gewroken worden, en in ons eigen land is
het ook niet zo rustig, want betogen en
staken is dagelijkse kost.*

*„Wel," zegt Gusta, „als men ziet wat de
mens deze wereld allemaal heeft bijge-
bracht : misdaad, moord, oorlog, vervui-
ling, betogingen en stakingen, tot bij de
pastoors toe, dan denk ik soms dat God
het Zich allang heeft beklagd, dat Hij, bij
de schepping, de zesde dag niet zelf heeft
gestaakt !"*

Dat zou kunnen,
Pol

SCHOONHEIDSINSTITUUT

WALERIE

Esthetiek - Solarium - Pedicure
Zonbank - 3 gezichtsbruiners

Provenplein 3
8972 PROVEN
057/30 08 51

Op afspraak

Stoelen en tafels
Vlechtwerk
Biezen en riet

Paul Rappelet

Roesbruggestraat 4
8972 PROVEN
Tel. 057/30 04 63

GARAGE SERVICE
NEVEJAN
OKKAZIEMARKT
KROMBEKE 057/40 00 35

GOLF D 4deurs '87
FORD Siera 2300D '88
AUDI 80 diesel '88
FORD Orion 1600D Ghia 2/89
CITROEN Visa '86
MERCEDES 200D '87
FORD Escort Van '87 diesel
PEUGEOT 505 diesel
LADA '82
FORD Fiesta '85

PEDICURE

Mevr. Vandewalle-Decaestecker
Veurnestraat 9
8640 Vleteren (Oost)

Op afspraak : tel. 057/40 01 01
Ook verzorging aan huis.

Woensdagnamiddag gesloten

Alle voetverzorgingsprodukten
en benodigdheden.

MAATWERK in meubels en keukens

Jarenlange ervaring en vakbekwaam personeel zorgen ervoor dat elke opdracht precies wordt uitgevoerd volgens uw wens.

Kom rustig rondkijken in onze toonzaal. Keuze uit standaardkeukens BOSCH of eigen preciesiemaatwerk in keukens, interieurs en winkels.

**meubels
declerck**

alleenverdelers
BOSCH

weegschede 36 **058/29.90.98**
GYVERINKHOVE

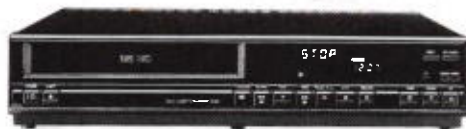
HERFSTAKTIE met knalprijzen

21.990 fr. (51 KV 1256)

29.990 fr. (63 KE 6722)

20.990 fr. (2 videokoppen)

24.490 fr. (3 videokoppen)

ELEKTRO CAPPOEN

Prof.O.Rubbrechtstraat 12 • 8972 ROESBRUGGE
Tel. 057/30 05 94

AL WEERSKANTEN VAN DE SCHREEVE

Toone Leepaard en Fientje Vromans die op trouwen stoegen, gingen op è vrijdagachternoeene tegaare naar de pasters.

Fientje was è styf verstandig jonk maar è beetje è zurkelrutje. Toone wos djuuste 't kontrarie. Ie wiste voor olles è uitkomste ...! Fientje zat er ongehoord mei in om met Toone naar de pasters te gaan, omdat ze benauwd wos, dat'n 't eene of 't ander uit zyn botten ging slaan waarvoor dat ze met beschaamde kaaken ging staan ...

„Niet paniekeren, jonk!” zei Toone „k gaan ik wel myn plan trekken ... Je wint osan meest met vriendelijk te zyn en è ander gelyk te geeven!” Fientje lachte ...

„Had ik passeerde weeke niet vriendelijk è weest en de garde géen gelyk è geeven, 'k kreeg è proces om te rijden zonder lucht!”

Inderdaad. Toone weunde niet verre van zyn werk en è hadde de slechte geweunte zonder lucht aan zyn veeloo naar huis te rijden ols 't donker wos. Maar op è avond had'n 't zitten en moeste stoppen voor de garde ... „Je rijdt zonder lucht, dat is è proces!” zei de garde.

„Maar 'k weet het, garde!” jammerde Toone ... „maar 't is nog maar van in den draai daar wei ... 't is voorzeker d'ampoule die è sprongen is!”

De garde bekeek zyn veeloo ...

„Tiens, d'ampoule è sprongen, zeg je, van wuk?” riep de garde ... „er is in 't geheele geen lucht aan joen veeloo!” Toone gebaarde ongehoord te verschieten ...

„Waarlijk!” riep Toone ... „maar 'k zyn toch zoo blyde da'je gy dat è zien hêt ... 'k hadde olzoo moeten voortrijden en de gendarmes teegenkommen, 'k ging erop staan ... 'k gaan de reste te voete doen, garde, bedankt.”

Op 't zelfde moment wist de garde niet wuk dat'n ging doen, maar ondertusschen wos Toone ol de piste uit ...

Achter dat de paster è beetje è klapt hadde wos 't moment van d'ondervraging ...

„Van joen weet ik da'je genoeg op d'hoogte zyt!” zei de paster teegen Fientje ... „maar hoe staat dat met joen man teweege?”

Fientje kwam ol rood van gepiendheid en Toone knikte styf vriendelijk ...

„Hoeveel Goden zyn er?” vroeg de paster. ... Fientje stak voorzichtig één vinger omhoog langs heur kaake zoodat meneere paster het niet zag, maar Toone wos zeker van zyn affaire.

„Drie Goden, meneere paster!” zei Toone. Fientje viel bykans van heuren stoel.

„Neen, vriend!” schudhoofde de paster ... „er is maar één God!”

„Ha!” riep Toone ... „jamaar ik klappen ik nog van oertyd wei, meneere paster ... Maar teegenwoordig, met ol die afdankingen, 't is van tiene neegen keeren gelyk da'je gy zegt wei, dat er maar één meer over en is!”

KWAAK

DE IJZERBODE

Verantwoordelijke uitgever :
Drukkerij Schoonaert
Bergenstraat 1
8972 Roesbrugge
tel. 057/30 03 79
385-0056772-90

INFORMATIEBLAD voor de DIEPE WESTHOEK
met bijdragen over regionale geschiedenis en populaire wetenschap
20e Jaargang Nr. 12 december 1990
Afgiftelokantoor 8972 Roesbrugge

Wordt maandelijks
gratis verspreid in :
Roesbrugge - Haringe
Proven - Krombeke
Stavele - Beveren - Watou
Jaarabonnement : 200 fr.

DE IJZER, JORDAAN VAN DE WESTHOEK... (4)

DE IJZER

*De IJzer,
arm om het blote land
aan de einder in melk vervloeiend,
aan zijn oevers de koninklijke dorpen
met de harde sagen van gesneuveld vuur,
tussen het IJzerriet slapen soldaten
hun dodenslaap,
posthume helden van verre vaderlanden,
door de mist van de IJzer
stroomt de zon
die het land flatteert met boter en brood,
bijna incognito in zijn hemelse
eenzaamheid
trekt door Veurne-Ambacht
de stroom van de weiden.*

Fernand Florizoone (1)

„De gemeente Stavele bleef gedurende 1914 van bommen en beschietingen gespaard. Ook in 1915 was er geen vuiltje aan de lucht” (Roger Lanszweert) (2). Franse soldaten werpen in mei 1915 aldaar een passerelle (smalle voetgangersbrug) over de IJzer.

Op zondag 2 oktober 1988, omstreeks 17 u. werd de nieuwe metrolijn "2" ingereiden tussen het Zuidstation en het station Simonis. Eén der inmiddels twaalf bestaande luxueuze metrostations van onze Vlaamse metropool Broekzele (Brussel), noemt *IJzer*. De kunstenaar Antoine Mortier (*Sint-Gillis 2.10.1908) maakte een kunstwerk voor dit metrostation, geïnspireerd op de *Slag aan de IJzer* in okt.-nov. 1914. Het zijn twee monumentale skulpturen in Corten-staal. Het ene evocert „de soldaten” en het andere beeld stelt de „barrière” (de IJzer) voor. „Deze creatie is geladen met angst en smart maar ook met het bewustzijn en de wens te overleven” (2).

Honderden hotels en residenties, straten en pleinen, cafés en frituren werden sedert W.O. I naar de IJzer genoemd. Niet alleen in 't Moerenland maar ook ver over 's lands grenzen bleef „de stroom der weiden” het boegbeeld dat vriend en vijand doet huiveren en doemdenken.

Vanaf 16 oktober tot 10 november 1914 had de Slag aan de IJzer plaats. Samen met de Slag aan de Marne werd dit bloedvergieten langs deze idyllische Jordaan van de Westhoek als de meest roemruchtige slag van 1914 bestempeld.

(vervolg blz. 706)

DECEMBER 1970

dus twintig jaar geleden, verscheen het eerste nummer van DE IJZERBODE, op 4 bladzijden.

Na twintig jaar en 220 nummers, zitten we met 16 bladzijden.

We denken met dankbaarheid terug aan de medewerkers uit vroegere jaren, en speciaal aan Georges Candaele en drukker Marcel Schoonaert, die ons begin 1974 ontvielen. Met de medewerkers waarover we nu beschikken : Elie E. Balduck, Romain Depuydt, Pater Joris Hosten, Roger Lanszweert, Jack Verstappen, e.a. hopen we het nog lang vol te houden.

Roger-A. Blondeau

Ten gevolge van de toen reeds twee en half maand durende strijd, zonder aflossing, zonder reserven en zonder versterkingen probeerde het handjevol Belgische soldaten zich achter de bovenloop van de IJzer terug te trekken om de laatste morzel „Vaderlandsche” grond te verdedigen. Er werd van hen het onmogelijke geëist ook al was het uiterste punt van hun weerstandsvermogen overschreden.

Op 10 november te 17 u. gebodt admiraal Ronarch uiteindelijk Diksmuide op te geven. De Duitsers waren meester van de stad waar zich nog honderden achtergebleven zwaargewonde fuseliers van de Franse matrozenbrigade bevonden. Van over de IJzer gaf Ronarch bevel Diksmuide plat te schieten. „Hij dacht aan zijn eigen gewonden te Diksmuide en men hoorde hem zeggen: Mijn arme matrozen!” (2) Zo keerde het eigen wapen zich tegen de dapperen die door hun landgenoten werden afgemaakt. Zij gaven hun bloed voor een land dat het hunne niet was. Een straat werd te Diksmuide naar Ronarch genoemd. Deze tragiek, symbool van wreedheid en bestialiteit inspireerde driekwart eeuw na de feiten de Brusselse kunstenaar om een metrostation van Lijn „2” met de angst en de smart te konfronteren, waarvan onze grootouders eens getuige waren.

De strijd was gestreden. Vier lange bezettingsjaren volgden. Onze jongens stonden blootgesteld aan weer en onweer, zonder beschutting, vereenzaamd en verlaten, bestendig in doodsgevaar, midden een grenzeloze poel van ellende.

De Duitse oudstrijder Erich Remarque (1898-1970) schreef zijn bestseller *Van het Westelijk Front geen nieuws* (4). Marcel Sennesael, gewezen burgemeester van Hoogstade, die de slag van de IJzer overleefd had en daarna de vier lange frontjaren meemaakte, reageerde op Remarque in zijn dagboek als volgt (bladz. 236): „Niets is minder waar al zou er geen nieuws van het Westelijk Front geweest zijn. Maar de wereld vernam niet hoe aan de boorden van de IJzer er steeds maar slachtoffers vielen en dat de dood zonder verpozen steeds voortmaaide. Als er een sneuvelde, het hoofd doorboord, was het elke keer een drama.” (3)

De IJzerbode en W.O. 1 en W.O. 2

In deze vierde bijdrage over de IJzer zitten wij volop in de twintigste eeuw. De tijd van peter en meter, vader en moeder maar evenzeer midden ons eigen doen en laten.

Twee wereldoorlogen, geen kwart eeuw van elkander gescheiden, trokken met de loop van de IJzer een spoor van vernieling en onnoemelijk leed door onze paradijselijke Westhoek. Wonden werden geslagen die tot op heden niet werden geheeld. Over W.O. 1 en onze streek schreef Roger Lanszweert in zijn typische stijl van duidelijkheid en met oog voor het detail, vele tientallen afleveringen in *De IJzerbode*. Deze boeiende verslagen werden gevolgd door tal van andere opstellen van de zelfde auteur die eveneens in ons blad verschenen over o.a. *Frontbladzies*, *Fronthospitaal*, *Fronttoneel* en tutti quanti. Deze talloze bijdragen zijn ontzettend meer waard dan een kronologische weergave van de krijgsverrichtingen die wij in tal van oorlogsdagboeken terug vinden. Oudstrijders die met een minitieuze gevoel voor lokaliserende tijdsbepaling het aantal lijken per lopende meter opgeven en in een tranenmeer van subjectiviteit verdrinken, hebben aanvallen en tegenaanvallen geficheerd. Maar oorlog is meer dan dat. Roger Lanszweert heeft steeds de mens achter het oorlogsmonster gezocht. De eenvoudige frontsoldaat met zijn noden en verlangens, zijn hoop en eenzaamheid, het thuisfront, de brieven, de ontspanning, de achteruitstelling, de Vlaamse Kwestie...

Vele anderen schreven in de laatste decennia eveneens in ons blad over het ene of andere aspect van W.O. 1 en W.O. 2.

Bij het doorbladeren van de *twintig* jaargangen van *De IJzerbode* (toekomstige maand verschijnt n° 1 van de 21^e jaargang!) ervaar ik dit als een nog groter wonder dan de wenende ikoon van de Grieks-Orthodoxe Sint-Ireen-katedraal te New York. Dit mirakel aldaar is klein grut t.o.v. *Twintig jaar "De IJzerbode"*. De Golfoorlog mag de bijgelovige New Yorkers tranen met tuiten bezorgen, *De IJzerbode* is een mirakel waar maandelijks een paar duizend Westhoekers hun handen voor afkuisen vooraleer ze ter hand te nemen. Zij die de inmiddels 220 afleveringen gespaard hebben deden een goede belegging. In de antiquariaten wordt er

druk gezocht naar ontbrekende nummers en wordt er nog goed voor betaald ook.

Een goede raad: als men niet te oud is om te leren, houd dan vanaf nu alle afleveringen bij. De nakomelingen zullen er dankbaar om zijn. Dat zo'n wonder mogelijk werd en dat er so wie so en heinde en verre over dit Roesbrugs mirakel gesproken wordt, ligt aan mirakelmaker en hoofdredakteur Roger-A. Blondeau, die omzeggens al zijn vrije tijd investeert in deze publikatie. Wij kunnen hem hiervoor niet dankbaar genoeg zijn. Na twintig jaar verschaffen deze jaargangen zo'n schat aan informatie dat men er de hartslag van de „Diepe Westhoek” in hoort.

Om niet in herhaling te vallen zullen wij W.O. 1 enkel situeren in het kader van de IJzerinundatie, die toen net als in de loop der vorige eeuwen ganse gebieden onder water zette ten behoeve van de verdediging. Wat W.O. 2 betreft, verwijzen wij naar de inundatie van 17 en 18 mei 1940 (5) en naar de onlangs verschenen bijdragen van Roger-A. Blondeau (6).

Inundatie van IJzerbekken redt Franse zeehavens

Bij het uitbreken van W.O. 1 spoedden de Duitsers zich langs de grote land- en spoorwegen naar de Westhoek om snel de zeehavens van Duinkerke en Calais te bereiken en zo de ravitaillering vanuit Engeland te beletten.

Op 15 oktober 1914 verklaarde koning Albert: „De lijn van de IJzer vormt onze laatste verdedigingslijn in België. Haar instandhouding is noodzakelijk voor de ontwikkeling van het algemeen plan der operaties. Deze lijn zal bijgevolg ten allen prijze in stand worden gehouden.”

Deze mededeling liet niets aan duidelijkheid te wensen. Het Hoofdkwartier werd ingericht te Nieuwpoort. Koningin Elisabeth nestelde zich in een villa te De Panne en richtte met dokter Depage ter plekke een militair ziekenhuis op in 't hotel l'Océan. De koning begon het zwerfend leven van de veldinlegeringen en het Belgisch leger was niet om aan te zien. „Het waren levende doden, zwart van stof en slijk. Men zag hun versleten kanonnen vol poedervlekken en met ledige munitiewagens. Het voetvolk viel dood van

(vervolg blz. 710)

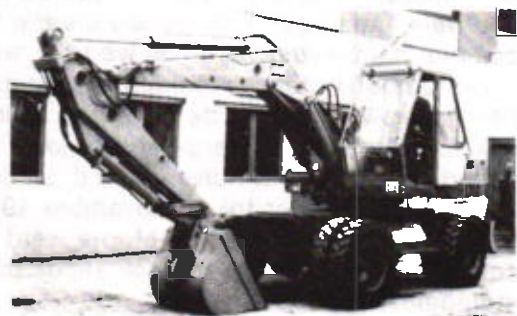
BOUWWERKEN HUGO VERMEULEN

Obterrestraat 56
8972 PROVEN
Tel. 057/30 06 74

★ Wij doen alle afbraak- en grondwerken met kraan of bulldozer.

Beschikbaar aan zeer voordelige prijzen:
MATERIALEN UIT AFBRAAK:

- betonnen boordstenen
- 1 lot dallen
- lot Eternitplaten
- open haard hangend model zeer voordelige prijs
- steenbrokken geleverd met kamion
- teelaarde geleverd met kamion
- GRATIS TE BEKOMEN aarde voor vulling

WETENSCHAP IN DE TAAL DER VLAMINGEN (30)

Vanaf Jacob van Maerlant tot de stichting van de Akademiën

Wat vooraf ging : Acht woorden Nederlands / Het Oudwestvlaamse herbarium / Jacob van Maerlant / Karel van Hulthem / Sterrenkunde in de volkstaal / Geneeskunde in de Middeleeuwen / De publikaties van dr. apoteker L.J. Vandewiele / Jan Yperman / Meester Thomas Scellinck / De boekdrukkunst en een Vlaamse inkunabel / Wiskunde in de volkstaal / Rekenkunde van Gielis van den Hoeck / Het Cruijde-Boeck / De pest en pestboekjes / Lobelius en zijn Kruidtboek / Simon Stevin van Brugge / Johannes Baptista van Helmont / Diergeneeskunde / Van Helmont jr. en Keldermans / Chirurgijn Jan Pallijn / Troost der Armen... / Martinus van Hille / Het duo Verheyen-Sassenus / Engelbertus Capueel / Taaltoestanden en wetenschappen in de 18e eeuw / De publikaties van Vilain XIII / La Société littéraire de Bruxelles / Vroedkunde / Van Bavegem en Van Daele / Jan Bernard Jacobs en Jan Albert Roselt / De "Vroedkundige Oeffenschool" / De Theresiaanse Akademie / Petrus Engelbert Wauters / Jozef-Frans Kluyskens / Kesteloot en Sommé / Heroprichting van de Akademie / De Zuid-Nederlandse universiteiten / Het Nederlands in Vlaanderen / Het wetenschappelijke leven in de Hollandse Tijd / Nederlandstalige publikaties in het Zuiden / De Belgische verfransingspolitiek / De taalminnaren op de bres / Landbouw... en de cholera / De stichting van het Willemsfonds / De Grievenskommissie / In Vlaanderen Vlaams / Hahnemann en Darwin / Het Davidsfonds / De natuurwetenschappen in het onderwijs / Het taalpartikularisme.

De vaktaal van „Rond den Heerd”

In *Rond den Heerd* (een leer- en leesblad voor alle lieden) van 25 mei 1884⁽³⁶⁹⁾ schreef Edward van Robays (1855-1900) leraar aan het Sint-Lodewijkskollege te Brugge⁽³⁷⁰⁾ een artikel getiteld *Vlaamsche Wetenschappelijke Taal*, en waarvan de eerste zin luidde als volgt :

„De tijd is gekomen eens voor goed hand aan 't werk te slaan tot het vormen eener echte, eigenaardige, vlaamsche wetenschappelijke taal”.

en verder :

„Nogtans, ik peize wel dat het den lezers van *Rond den Heerd* zou deugd doen alles in eigen vlaamsch te kunnen zeggen en niet eeuwig genoodzaakt te zijn, van zoohaast zij willen over wetenschappen spreken, tot eene vreemde tale hunnen toevlucht te nemen”.

„'t Zij mij dan toegelaten eenen ernstigen oproep te doen tot de achtbare, geleerde en vlaamschgezinde lezers van *Rond den Heerd*, opdat elk het zijne bijbrengt, al ware het maar een steentje of wat kalk tot het oprichten van dat wetenschappelijk kunstgebouw in zuiveren vlaamschen stijl of bouwtrant”.

„Wij moeten de woorden *vertalen* en niet woord voor woord overzetten en eene wetenschappelijke tale maken die geen tale en is, maar ievens wat monsterachtig fransch met vlaamschen vorm”.

„Het moet zuiver vlaamsch zijn, al geen kanten op franschen leest geschoeid. Geene domme, slaafsche vertaling, maar onbekrompen, zwierig en vrij; voor zoveel als het zijn kan, de uitdrukking, de verbeelding, de weersplete van de zake zelve, maar geheel onafhankelijk van den latijnschen of franschen name”.

„Dat al de lezers van *Rond den Heerd* dan medewerken om eene tale te stichten. Alle weke zullen wij tien tot vijftien woorden bespreken eerst uit de meetkunde genomen en volgens den A.B.C. gerangschikt. Iedereen gelieve de gegeven vertaling en den keus van het beste woord nauwkeurig na te zien en te overwegen. Wilde iedereen persoonlijke opzoekingen doen, er aan vrienden en kennissen van spreken, bij taalkenners raad vragen enz. en ons dan al de bemerkingen toezenden, wij zouden zekerlijk tot eene uitgelezene wetenschappelijke tale komen en stoffe genoeg hebben om de zake in openbare vergaderingen voor te dragen en te pleiten; wij zouden mogen de hope koesteren dat al de vlaamschspreekende gewesten welhaast in eene en dezelfde tale de wetenschappen zouden kunnen leeren, er over spreken, en er over schrijven”.

Nog in het zelfde nummer van *Rond den Heerd* (p. 207-208) verscheen reeds een eerste bijdrage: *Vervlaamsching der kunsteigene bewoordingen die Blanchet gebruikt in zijne meetkundige lessen*. Het ging hier om pogingen tot „vervlaamsching” van meetkundige benamingen en begrippen die voorkwamen in het veel gebruikte schoolboek voor meetkunde: *Eléments de Géométrie* van A.M. Le Gendre (1752-1833), destijds professor aan de militaire school te Parijs, in bewerking van M.A. Blanchet en A. Cambier⁽³⁷¹⁾. In nog elf daaropvolgende artikels⁽³⁷²⁾ die telkens ondertekend werden „J.D.L., E.V.R., profs, G.G. en anderen”⁽³⁷³⁾ werden vertalingen gebracht van de bijzonderste meetkundige namen en begrippen, alfabetisch gerangschikt. Met J.D.L. was Julius de Lorge (1848-1925) bedoeld, die toen leraar was in wis- en natuurkunde

Julius Mac Leod, foto van ca 1918

aan het klein seminarie te Roeselare; E.V.R. was Edward van Robays en G.G. natuurlijk Guido Gezelle, onder de „anderen” zat Leonard de Bo.

Hoewel veel van de voorgestelde vertalingen in het Nederlands reeds gangbaar waren of zouden worden aangenomen, waren er ook tal van andere, die nooit zijn doorgedrongen of aanvaard, zoals bv. :

Axe : SPILLE;
Axioma : GRONDSTEL;
Bissectrice : SPLIJTLIJN;
Cercle : ROND;
Cube : TEERLING;
Cylindre : ROLLE;
Figure solide : LIJFGESTALTE;
Hypoténuse : PINGEL;
Parallépipède : BRIJKGESTALTE;
Parallélogramme : NOESCH RAAM;
Quadrant : VIERENDEEL;
Rectangle : RAAM;
Supplément : VERVULSEL;
Trapèze : SCHRAAG;

Vanaf de twintigste jaargang van *Rond den Heerd*, die begon met het nummer van 7 december 1884, verscheen een nieuwe reeks van twaalf artikelen van dezelfde aard, maar die nu betrekking hadden op rekenen en algebra: *Verdietsching der kunsteigene bewoordingen die in de gewone lessen van reken- en stekunde gebruikt worden*. Het ging hier

weer om pogingen tot vertaling uit het Frans van termen uit die wiskundige disciplines. Ook hier kwam men tot hetzelfde resultaat, sommige woorden bestonden reeds of geraakten ingeburgerd, andere zijn nooit aanvaard.

Hier volgen weer enkele voorbeelden van laatstgenoemde soort :

Annuité : JAARSOM;
Coefficient : VOORSCHAFER;
Dividende : DEELTAL;
Facteur : SCHAFFER;
Formule : STELLEEST;
Intérêt : KROOS;
Logarithme : REDETAL;
Moyenne proportionnelle : EVENMIDLID;
Périodique : WEDERKEERIG (bv. wederkeerige breuken);
Quotient : HOEVEELMAALHEID;
Transformer : VERWANDELEN;

De initialen van de „profs” zijn in de artikelen die betrekking hebben op de vakwoorden van „reken- en stekunde”, aangevuld met A.D.V., dit is Aloys de Visschere (1853-1921), leraar aan de bischoppelijke Normaalschool te Torhout.

Bij elke „vervlaamsching” van een Frans woord wordt altijd min of meer verantwoording gegeven. Meerdere malen wordt verwezen naar woorden die door Simon Stevin destijds waren gekreëerd, terwijl ook sommige termen gehaald werden uit het Nederlands woordenboek van Kiliaan (1528-1607), de geleerde profelezer van de Plantijnse drukkerij te Antwerpen. Ook de Brugse schoolmeester Jan Vaerman (1653- na 1720) die in zijn in 1720 gepubliceerd werk *Academia mathematica of Oeffen-school vande Wis-konst* een lijst van wiskundige woorden in de volkstaal vermeldt, werd geraadpleegd. Zelfs Vondel en Ten Kate worden erbij gehaald net als het *Algemeen Idioticon* van pastoor Schuermans en het *West-Vlaamse Idioticon* van De Bo.

Deze woordenlijsten in *Rond den Heerd* vonden een zekere weerklank en zelfs toepassing in sommige schoolboekjes uit die tijd, o.m. in een werkje van Aloys de Visschere: *Vlaakke Driehoekkunde met toepassing van voorbeelden, benevens een lijst van meetlijnen en vertaling der kunstwoorden* (Brugge, 1886), waarin bovendien door de auteur nog eigen woordkonstrukties werden gesmeed, zoals *hoekmaat* en *meëhoekmaat* voor sinus en cosinus, terwijl graad, minuut en sekonde werden vervangen door *kerf*, *stekke* en *stippel* ⁽³⁷⁴⁾.

Ook Jozef Tysmans (1843-1926), leraar aan de Katholieke Normaalschool te Mechelen, schreef ten behoeve van zijn school : *Beginnelsen der Meetkunde* (1884, en tweede druk in 1886), en *Beginnelsen der Stekunde* (1886) met nogal partikularistische woorden. Maar hij was in zijn „vervlaamsching” wel iets minder progressief, wat niet helemaal naar de zin was van de „profs” die in *Rond den Heerd* voor de „vervlaamsching der kunsteigene woorden” hadden geijverd ⁽³⁷⁵⁾.

Het was echter niet alleen in de wiskunde dat de ideeën van de taalpartikularisten zijn doorgedrongen, ook de befaamde Kortrijkse chirurg Emiel-Jan Lauwers (1852-1921), een persoonlijke vriend van Guido Gezelle, streefde naar zuiver Vlaamse vaktermen. In zijn in het Nederlands (zeg maar een min of meer gezuiverd Westvlaams) gestelde medische geschriften had hij het over „verontlevingen” als hij sterilizeren bedoelde; sprak hij over *levelingen*, i.p.v. mikroben en *stokkelingen* i.p.v. bacillen. Hij toonde aan dat de Vlaamse taal eigenlijk veel rijker was dan het Frans, aangezien er voor *entorse* vier Vlaamse vertalingen mogelijk zijn, die zonder nadere bepaling het ongemak beter aanduiden : *verrokken* of *verpijnd*, *verwongen*, *verstuikt* en *ommege-slegen* ⁽³⁷⁶⁾. Deze bijdragen van dokter E.J. Lauwers, die handelden over de meest diverse medische onderwerpen of toch betrekking hadden op aanverwante thema's en o.m. als titel droegen : *Slapen*, *Kozijntjes* (jicht), *Over de Wonden*, *Van de Dermen*, *Van den Klem* (tetanus), *Kanker aan de Mage*, *Vel te Kort en Vel te Vele*, *Kreeften en Geernaards* (garnalen), enz. verschenen voornamelijk in *De Nieuwe Tijd*. Samen met reisverhalen en gedichten werden ze postuum gebundeld en uitgegeven bij Lannoo te Tielt in 1931 : Dokter Lauwers (1858-1921) *SCHRIFTEN*.

Wetenschap in de tijdschriften

Na 1880 kwam er heel wat tot stand dat bijgedragen heeft aan een algemene opleving inzake wetenschappelijke bedrijvigheid in de volkstaal : verenigingen en tijdschriften; de akademie voor taal- en letterkunde; het Vlaamsch natuur- en geneeskundig congres; de Katholieke Vlaamse Hogeschooluitbreiding, enz.

Een van de leidende figuren in deze opbloei en in het steeds groeiend contact tussen de universiteit en het volk op het gebied van de natuurwetenschappen, was de reeds enkele malen vermelde Julius Mac Leod, die ervan overtuigd was dat de achterstand van het Vlaamse volk alleen maar kon bijgebeend worden door vorming en opleiding, en dat dit maar kon verwezenlijkt worden in het Nederlands. Als doctor in de natuurwetenschappen, met als hoofdvak de dierkunde, meende hij daartoe te kunnen bijdragen in zijn eigen discipline. Daartoe stichtte hij met een groepje vrienden - ze waren met negentien ⁽³⁷⁷⁾ - in 1882 het *Natuurwetenschappelijk Genootschap van Gent*, dat om de veertien dagen zou vergaderen en over een eigen orgaan zou beschikken : *Natura. Maandschrift voor Natuurwetenschappen*, dat startte op 15 januari 1883 : het eerste natuurwetenschappelijk tijdschrift in Vlaanderen. Wel waren er reeds vroeger periodieken verschenen die in hun hoofding vermeldten dat ze betrekking hadden op „letteren, kunst en wetenschappen”, zoals de *Bydragen der Gazette van Gend* (1836); de *Noordstar* (1840); de *Eendragt* (1846); *Leesmuseum* (1856); de *Vliender* (1867); *Nederlandsch Museum* (1874); de *Vlaamsche Wacht*

(1878), maar afgezien van het *Leesmuseum*, waarin dank zij de aanwezigheid in de redaktie van veearts Edward Campens, zoals we gezien hebben, een hele reeks populair-wetenschappelijke artikelen werden gepubliceerd, was er in al die tijdschriften van exacte of natuurkundige wetenschappen niets te merken. Alleen in het *Jaarboek van de Letterkundige Vereeniging Jan Frans Willems* (orgaan van een in 1874 te Antwerpen opgerichte letterkundige vereniging) verschenen van 1876 tot en met 1880 enkele vulgariserende bijdragen van J.B. van Camp, die handelden over kometen, de prehistorische mens, de aarde en haar bevolking, en de dierenriem ⁽³⁷⁸⁾.

In *Natura* verschenen van Julius Mac Leod meerdere opstellen, o.a. *Het Darwinismus*; *De mens in den voortijd*; *Het zoutgehalte der binnenzeeën*; *De onderzoekingen van Prof. Hermann Müller omtrent de bevruchting der bloemen*, alsook talrijke kleinere artikels, vertalingen, boekbesprekingen, enz. In 1886 verscheen een goed gedocumenteerd artikel van de evolutionist prof. Hector Leboucq (1848-1934) ⁽³⁷⁹⁾ over *De menselijke staart*. Maar dat tijdschrift dat wel enige bijval vond in de onderwijzerswereld, kwam echter nog te vroeg om voldoende lezers te winnen. Wetenschap werd nog voornamelijk in het Frans gepubliceerd en gelezen. Toch was het een historische daad dat professionelen een periodiek wisten op stapel te zetten, waarin gedegen wetenschap werd gepubliceerd in de volkstaal, al bleef het experiment geen drie jaar duren.

In 1883 verscheen van Mac Leod in het *Jaarboek van het Willemsfonds* : *Het nut der natuurlijke wetenschappen en hunne plaats in het onderwijs*. In 1884 publiceerde hij als uitgave van het *Natuurwetenschappelijk Genootschap van Gent* : *Leiddraad bij het onderwijzen en aanleeren der plantkunde* : *algemeene plantkunde* (136 p. 9 pl. 88 fig.) en *Leiddraad bij het onderwijzen en aanleeren der plantkunde* : *beschrijvende plantkunde* (112 p. 82 fig.).

In 1885 werd Mac Leod (de dierkundige !) benoemd tot professor in de menselijke fysiologie. Om enig gezag in dat vak te verwerven trok hij naar Utrecht om er lessen te volgen bij de befaamde anatoom-fysioloog professor F.C. Donders (1818-1889). Hij werd er tevens voor het leven bevriend met de botanicus Hugo de Vries (1848-1935). Aldus kwam een eerste ernstig wetenschappelijk contact tot stand met Nederland. Mac Leod zag er de evolutie van de Nederlandse wetenschap die zou uitmonden in grote namen en in de toekenning van de eerste Nobelprijzen (1901 en 1902), en deed er de ervaring op dat wetenschap op hoog niveau, in het Nederlands zeer goed haalbaar was.

Na het verdwijnen van *Natura* publiceerde Julius Mac Leod een paar jaar in het *Nederlandsch Museum* : o.m. *De plantengroei in de Sahara* (1886); *De verspreiding der planten* (1887); *Deken De Bo's kruidwoordenboek en de Nederlandsche wetenschappelijke taal* (1888); *Betrekkin-*

gen tusschen planten en mieren (1888).

In november 1885 werd te Gent het Vlaams katolieke maandblad *Het Belfort, Tijdschrift toegewijd aan Letteren, Wetenschappen en Kunst*, opgericht, op initiatief van de Alsebergse pastoor J. Bols (1842-1921). Hoewel *Het Belfort* voornamelijk belangstelling aan de dag legde voor taalkunde en dialectologie, werden ook bijdragen over geschiedenis, letterkunde en zelfs over exacte wetenschappen opgenomen⁽³⁶⁹⁾. Maar de artikels over hetgene de exacte wetenschappen worden genoemd, waren fel in de minderheid. We noteerden enkele bijdragen van Fr. Dierickx s.j. over luchtvaart; van J. van Mierlo sr. s.j. over sterrenkunde bij de Chaldeërs; van kan. J.B. Martens over populaire sterrenkunde en enkele levensbeschrijvingen van wetenschapsmensen, van de hand van E. Scheerlinck (Galilei); J. Broeckaert (Koch); P. Kerkhofs (G. Wendelen); J.B. Martens (Pieter-Jozef van Beneden).

In 1887 stichtte Julius Mac Leod te Gent het *Kruidkundig Genootschap Dodonaea* (naar Rembert Dodons, de grote Vlaamse plantkundige), dat één jaar na de stichting reeds 38 leden telde. In de maandelijks vergaderingen werden mededelingen gedaan en voordrachten gegeven over allerlei biologische ontdekkingen of merkwaardigheden⁽³⁷¹⁾. In de volgende jaren kwamen er enkele onderafdelingen tot stand: te Antwerpen (1890), te Turnhout (1891) en te Lier (1894). Reeds in het jaar dat volgde op de stichting van het *Genootschap*, vatte Mac Leod het plan op een *Botanisch Jaarboek* uit te geven, waarvan het eerste exemplaar in 1889 van de pers kwam, het bleef bestaan tot 1914 maar werd hernomen in 1924, onder de leiding van prof. J. Gillis (1893-1978). Omdat het weldra meer en meer biologisch werd, kreeg het vanaf 1934 de naam *Biologisch Jaarboek*. Onze knapste biologen zijn er aan het woord gekomen - o.m. G. Staes, E. & J. Verschaffelt, Camiel de Bruyne, Caesar de Bruycker, Paul van Oye, R. Naveau - en het heeft een sterke invloed uitgeoefend op de verspreiding van de biologie in Vlaanderen.

In januari 1888 verscheen te Gent bij de uitgever van *Het Belfort* het eerste nummer van het „Belgische” *Dietsche Warande, Tijdschrift voor Kunst en Zeden-geschiedenis*, een elitair tijdschrift, bestemd voor intellectuelen dat zich alleen maar op schone kunsten - letterkunde inbegrepen - toespitste. Wel kwam er reeds in 1891 een versmelting met *De Wetenschappelijke Nederlander*, maar van exacte of natuurkundige wetenschappen was er nooit sprake. Op 1 januari 1900 werden *Dietsche Warande* en *Het Belfort* tot één maandblad samengesmolten. Hoewel het geen uitsluitend letterkundige periodiek kon genoemd worden, bleef de inhoud op niet-literair gebied beperkt tot de schone kunsten en kulturhistorische onderwerpen, afgezien van een paar bijdragen van de psychiater dr. Fr. Meeus, over *De Pest* (1e jg. nr. 1) en *Over zieken-*

verpleging (4^e jg. nr. 2).

Maar in *De Dietsche Stemmen, tijdschrift ter verspreiding van godsdienst, wetenschap en letterkunde*, dat verscheen te Booischot (prov. Antwerpen), van 1892 tot 1895, zagen meerdere wetenschappelijke opstellen het licht.

Op 1 januari 1893 werd te Turnhout het eerste nummer van een nieuw wetenschappelijk tijdschrift gepubliceerd: *De Vriend der Natuur*, onder de redactie van F. Boonroy, leraar en directeur van de Nijverheidsschool te Antwerpen, P. Haeck en G. Staes. Het verscheen tweemaal in de maand en was netjes geïllustreerd, doch hield het maar een paar jaar vol, misschien wel omdat de meeste bijdragen een te grote voorkennis veronderstelden, die bij een algemeen publiek toen zeker niet voorhanden was.

Ook een paar Westvlaamse tijdschriften zijn te vermelden: *Biekorf, dat is een leer- en leesblad voor alle verstandige Vlamingen*, dat in 1890 te Brugge werd gesticht. Uit de „Voorboodschap” waarmee het eerste nummer aanvangt, blijkt dat het openstond voor „Kunst en wetenschap, Taalkunde, Dicht- en spraakveerdigheid des volks”. Vanaf november 1896 tot oktober 1901 verscheen te Roeselare *De Nieuwe Tijd, een weekchrift voor verstandig en geleerd volk*, dat „in vrije woord zou handelen over godsdienst, maatschappelijke kwestien en gebeurtenissen, taal en volk, kunst en wetenschap”. In beide periodieken verschenen bijdragen van de Kortrijkse dokter Alfons Depla (1860-1924). In *Biekorf* schreef hij over *Kneipp en zijn geneeskunde* (1892) en naderhand in *De Nieuwe Tijd* over te nemen voorzorgsmaatregelen bij mazelen, influenza, kinkhoest, tyfus, kroep, pest, toring, jicht, bijziendheid, verkoudheid en pokken zetten⁽³⁸²⁾. In 1893 schreef Depla nog een reeks artikelen over cholera (die toen te Brugge de kop opstak) voor de *Gazette van Kortrijk*. Nog in *Biekorf* schreef J. Samyn over *Pastor Kneipp's geneeskruide* (1892) terwijl dokter Emiel Lauwers sr. in *De Nieuwe Tijd*, waarvan hij een der initiatiefnemers was geweest, tal van bijdragen schreef van populair-medische aard, zoals we reeds hebben vermeld.

Vanaf 1896 kwam het *Tijdschrift van het Willems-Fonds gewijd aan Letteren, Kunsten en Wetenschappen*, het vroegere jaarboek vervangen. Dit tijdschrift dat stand hield tot 1905 telde voornamelijk in de eerste jaargangen nogal wat bijdragen over wetenschappelijke onderwerpen. Reeds in de eerste jaargang schreef J. Mac Leod over *Erfelijkheid*. Dr. Camille de Bruyne (1861-1937), assistent aan de Gentse universiteit schreef er een reeks artikelen getiteld: *Grondbeginnselen der biologie*, terwijl Edward Verschaffelt, directeur van de staatsnormaalschool voor onderwijzers te Gent populair-astronomische artikelen verzorgde. Onder de schrijvers van wetenschappelijke opstellen in het *Tijdschrift van het Willems-Fonds* vermelden we nog dr. Alb. Tiberghien, die handelde over *Nieuw ontdekte Dampkringassen* (1899). R.A.B.

Volgende keer :

Andere publikaties

De Vlaamse Akademie

Vlaamsch Natuur- en Geneeskundig Congres

(369) Nummer 26 van de 19^e jaargang.

(370) Edward van Robays was geboren te Egem, werd priester gewijd in mei 1880 en onmiddellijk leraar aan het Sint-Lodewijkcollege te Brugge. Nam na 1885 afstand van Guido Gezelle. Wegens moeilijkheden met bisschop Faict trad hij in november 1892 in bij de jezuiten en vertrok als missionaris naar Indië, waar hij in mei 1906 is overleden.

(371) P. Bockstaels, „Rond den Heerd” en de Nederlandse wiskundige vaktaal. In: Wetenschappelijke Tijdingen, 17, nr. 3, 1957, kol. 133-138.

(372) Het laatste artikel verscheen in het nummer van 16 november 1884.

(373) In de Westvlaamse kolleges werden priester-leraars in die tijd (en nog lang daarna), naar Frans voorbeeld, „professor” genoemd.

(374) P. Bockstaels, nota 371, kol. 136.

(375) Ibidem

(376) Dokter Lauwers 1858-1921 SCHRIFTEN, Tielit, 1931, p. 32-33.

(377) L. Baekelandt, F. Boonroy, C. De Bruyne, E. Dumon, Franck, Frère, Hormess, J. Mac Leod, Michot, S. Mullier, Ph. Nepper, P. Pante, Pregaldino, Ed. Remouchamps, M. Seligman, Sobrie, R. Thooris, Vandermeulen, R. Van Sante.

(378) Dit Jaarboek verscheen van 1876 tot 1890. Zie Bibliografie van de Vlaamse Tijdschriften in de negentiende eeuw, dl. 22 door Marc Carlier en Ada Deprez p. 53-56.

(379) Liber Memorialis Univ. Gent - Faculté des Sciences, 1913, p. 543-546. Zie ook nota 355 p. 8-9.

(380) J. Persyn, De wording van het tijdschrift Dietsche Warande en Belfort en zijn ontwikkeling onder de redactie van Em. Vliebergh en Jul. Persyn (1900-24), Gent, 1963, p. 21.

(381) A.J.J. van de Velde, Het Genootschap Dodonaea van 1887 tot 1927, in Botanisch Jaarboek, 20, 1928, p. 37-56;

P. van Oye, Korte Geschiedenis van het Botanisch Jaarboek, in: Botanisch Jaarboek, 1934, p. 11-17.

(382) J. van Laere, Alfons Depla (1860-1924), in Kortrijkse Askepiaden, Tielit, 1985, p. 230.

FEESTZAAL

'T ROZENHOF

Obterrestraat 73 - 8972 PROVEN

Tel. 057/30 03 35

* OUDEJAARS AVONDFEEST *

1990 - 1991

MENU

Aperitief met verrassingshapjes

Bouillon cultivateur

Schotse zalm in eigen nat
met blanke botersaus

Gebakken ossehaas
in wintergarnituur

IJsmongatine 1991

Mokka - Versnaperingen

Verrassing

Prijs : 1.450 fr.

(drank, dienst en btw inbegrepen)

Dans met DISCO ALMA

Reserveer vóór 20 december a.u.b.

DE IJZER JORDAAN VAN DE WESTHOEK

(vervolg van blz. 706)

ellende als blokken neer langs de boorden van de wegen ⁽²⁾.

En toch werden er heroïsche veldslagen geleverd op en rond de IJzer. Vele van die krijgsverrichtingen tarten werkelijk elke verbeelding en houdt men niet voor mogelijk. Onze soldaten werden in tal van offensieven ingezet, eerder als een zelfmoordpeleton die tegen de Duitse overmacht werkelijk te pletter liep, dan een goed voorbereide uitval die enig succes op slagen had. Op 22 oktober staken de Duitsers de IJzer over te Tervate en konsolideerden hun positie op de linkeroever van waaruit zij iedere Belgische aanval konden afslaan. De gevechten van 23 en 24 oktober die daar plaats hadden tegen zo'n verpletterende overmacht van een georganiseerd en tot de tanden gewapend leger eisten een onvergetelijk en on vergeeflijke tol aan jonge levens. Graaf majoor d'Oultremont van het 2^e bataljon Grenadiers lichtte de legerleiding in over het absurde van de actie, maar kreeg geen gehoor. Hij beloofde te sterven als een d'Oultremont, wat trouwens kort daarop gebeurde. „Graaf majoor d'Oultremont in de rug getroffen ploft als een boom neer. „De majoor is dood” klonk het en zo eindigde deze verwoede stormloop op Tervate door de eeuwige vermaledijding van minderheid tegen geweldige overmacht.” ⁽³⁾

Op dit moment stond het Belgisch front klaar om ineen te storten.

Om de haven van Duinkerke te beschermen wilden de Fransen de Moeren onder water zetten. In dit geval zaten onze soldaten als ratten in de val, geklemd in een wig tussen water en Duitsers. De Belgische legerleiding vroeg uitstel van executie en kreeg vierentwintig uur de tijd om zelf (betere) voorstellen te doen. Op dit ogenblik deed er zich een nieuw feit voor.

„Kolonel Wielemans, onderstafchef bij het Belgisch leger, logeert bij Emeric Feys, onderzoeksrechter bij de rechtbank van eerste aanleg te Veurne. Feys die steeds geboeid was door de militaire geschiedenis van Veurne-Ambacht, kent perfect de rol die de overstromingen van Nieuwpoort tijdens de oorlogen in de 16e en 17e eeuw hadden gespeeld. Feys kon Wielemans overtuigen en dit gesprek bij

het haardvuur richtte de ogen van de kolonel op nieuwe horizons” ⁽⁷⁾.

Charles-Louis Cogge, chef-afwatering van Noord-Veurne werd bij Wielemans en Feys, die tevens voorzitter was van de Noordwatering, ontboden in café De Valk op de Veurnse grote markt waar het plan tot onderwaterzetting werd besproken.

Koning Albert gaf op 25 oktober toelating het plan tot onderwaterzetting te laten uitvoeren. Er zou een kunstmatig meer aangelegd worden van Nieuwpoort tot Diksmuide tussen de dijken van de IJzer en de rechtlijnige aanaarding van de spoorweglijn Adinkerke-Gent.

„In de nacht van 27 en 28 oktober werd een eerste overstromingspoging bewerkstelligd. Een groep geleid door geniekapitein Robert Thys en Cogge opende bij hoogtij de Oude Sluis van Veurne ten noordwesten van Nieuwpoort (het Kattas of Spaanse sluis). Het resultaat was ontgoochelend daar er een minimum vloed was ten gevolge van een periode van stilstaand water.

Op 29 oktober nam een andere geniekapitein Fernand Umé contact met de oude schippersknecht en drinkebroer Hendrik Geeraert die af en toe voor waarnemend sasmeester fungeerde. Geeraert was ook de enige die wist waar de zwengels verborgen zaten die de sluiswachter had achtergelaten toen deze naar Duinkerke was gevlucht. Deze handels van de hoofdbediening van het hydraulische systeem waarmee de sluisdeuren van het reservoir van de Noordvaart funktioneerden had Geeraerts al vaker gemanipuleerd.

's Avonds besliste men om het door Geeraert vooropgestelde maneuver te wagen bij hoogtij: alle spui-sluisen van de Noordvaart openen om ze bij laagtij terug te sluiten.

Te 19.30 u. opende Geeraert de sluisdeuren van de Noordvaart. Langs de acht kokers met een doorsnede van 3,5 m stroomde 700.000 m³ water naar het kunstmatig aangelegde meer. Te 21 u. was er vloed en deze was die dag buitengewoon hoog gezien het begin van de periode van vloedwater. Te vier uur in de morgen werden de sluisdeuren weer gesloten.

Op 30 oktober 's avonds moest de heretog van Württemberg de algemene terugtrekking van het Vierde Duitse leger ten oosten van de IJzer bevelen.” ⁽⁸⁾

Het openen en sluiten van de sluisen werd ook gebruikt om de activiteiten van de Duitsers te dwarsbomen.

„Bij laag tij laten de Belgen het kanaal van Passendale leeglopen en zo geraken de Duitse schuiten die voor de bevoorradings zorgen, vast in de modder. Ook kan men door de plotse niveauschommelingen van het water bekomen dat de bruggen die de Duitsers telkenmale over de IJzer werpen loskwamen en samen met de boten naar zee werden gesleurd.” ⁽⁹⁾

Een boogschut verder...

Vier jaar lang, van Fort Knokke tot Nieuwpoort kleurde de IJzer rood van bloed. Al zal deze beeldspraak wel enigszins overtrokken zijn, toch kon men er zijn sokken niet spoelen.

Met de bocht van het leperleekanaal draaide het front mee naar de Drie Grachten, Steenstrate, Boezinge... Namen die beelden oproepen van het inferno van de Westhoek, waar niets dan jong en beloftevol leven beestachtig werd vernietigd en verkracht. Sukkelaars uit verre vaderlanden die het scenario schreven voor sagen van gesneuveld vuur. Het is niet voor niets dat wij het gedicht *DE IJZER* van Fernand Florizoone als de vlag voor deze lading (bijdrage) gebruiken.

De IJzer als beschermende arm rond het blote land, rustbarend, mild, vredig en overvloedig geflatteerd met boter en brood tot aan Fort Knokke. En dan verder met de stroom mee de dodenslaap, gesneuveld vuur, harde sagen, postume helden. Alhoewel... helden?

Haringe, Roesbrugge, Beveren, Stavele werden bedrijvige foeragedorpen. Onvoorstelbaar wat aan brood, vlees, kaas, boter, koffie, wijn en voeder voor paarden werd aangebracht en weggevoerd. De stoutste rakkers zopen de beste eieren en de moeders profiteerden mee. Ook munitie werd aangebracht en gestapeld. Soldaten maakten loopgrachten en trainden in afwachting van de vuurdoop. Franse geniesoldaten herstelden duikers en wegen, oefenden in het leggen van bruggen en passerellen terwijl de straatbengels en snotneuzen hun schoonste avonturen beleefden. Ze dronken wijn als Zwitsers en rookten als Turken. Mijn schoonvader heeft toen als kind bacchanalen meegemaakt waarover wijselijk gezwezen wordt in aanwezigheid van de klein-

MICHEL CAPOEN
Waaenburgseweg 67 - KROMBEKE
Tel. 057/40 08 54

LOOD- en ZINKWERKEN
AANHANGWAGENS

kinderen. Toen kwamen ook de vluchtelingen. Iedereen deed het plots goed met de familie van achter 't front. Mijn grootoom Karel Balduck uit Merkem die met Flavie Louwaege was gehuwd zakte af naar Haringe waar zijn schoonbroer boerde en bleef er met zijn gezin vier jaar plakken.

Het leven in die dagen werd een groot kluwen van autochtonen, vluchtelingen en soldaten. Vliegtuigen, lucht- en verkenningballons (zwijns) verschenen aan 't firmament en in een paar maand werd men zo slim als vóór de oorlog gedurende een gans mensenleven.

Badplaatsen, wasserijen, hospitalen en moederhuizen werden opgericht. Fanfares marcheerden door de straten en plechtigheden waarop onderscheidingen werden uitgereikt kleurden het straatbeeld. In de verte hoorde men het onophoudend gebulder van kanonnen en 's avonds zag men vuurhaarden aan de einder. Soldaten kwamen en gingen en vertelden de vreselijkste verhalen over wat er een paar kilometer verder gebeurde.

De IJzer met aan zijn oevers de koninklijke dorpen heeft in de loop der eeuwen zo'n tragische geschiedenis gekend dat de streek nu stilaan in aanmerking komt voor de Nobelprijs voor de Vrede.

Geen oorlog meer maar... leven !

Mogen wij deze bijdrage over de oorlogsdemon-van-de-IJzer beëindigen met een waarschuwend vinger. Eind vorige maand bezocht ik de streek van Reims en liet me bekoren de champagne-kelders van Eugène Merchier te Epernay en die van J.L. Seconde Simon te Ambonay te bezoeken. De gidsen ter plekke wezen op de strenge controle die gebeurt bij de wijnoogst. Er is wat de opbrengst betreft een embargo vastgelegd per oppervlakte. De wijnboer zou na korte tijd zijn opbrengst kunnen vertienvoudigen. Dit is een koud kunstje via het toedienen van chemische meststoffen bijvoorbeeld. Het overheidsbeleid aldaar laat dit niet

toe en hierop is strenge controle. De gevolgen van dit beleid zijn voor iedereen te pruimen: geen overproductie, geen kwaliteitsverlies, geen overbemesting en een blijvende rijk-ecologisch gezonde bodem zonder bezoedeling van grond- en oppervlaktewater. Bij ons is zo'n beleid in de huidige kontekst niet gemakkelijk.

Voor de landbouwer is zijn persoonlijk inkomen de reden van zijn bedrijvigheid, dit is voor hem belangrijker dan milieuproblemen. Dit is nogal wies. Loon naar werk ! En toch kan het zo niet blijven verder gaan.

Momenteel heeft iedereen zijn mond vol van „geïntegreerde landbouw” d.w.z. dat zowel rekening wordt gehouden bij het boeren met de opbrengst als met het milieu, met natuurbehoud als rationeel energieverbruik, met recycling e.d.m. Deze integratie is een wissel op de toekomst waar iedereen mee gekonfronteerd wordt.

Er zijn gelukkig hoopgevende berichten... „Op 8 november jl. werd op het Provinciaal Hof te Brugge een Samenwerkingsakkoord ondertekend tussen de provincie West-Vlaanderen, Samenlevingsopbouw Westhoek en de Koning Boudewijnstichting. Dit moet het begin worden van een reeks projecten die in het kader van het Samenwerkingsprotocol tussen West-Vlaanderen en het Département du Nord zullen tot stand komen. De IJzer wordt op die manier het grote thema van een grensoverschrijdende aanpak op het vlak van natuur- en milieu-problematiek in de Franse en Vlaamse Westhoek” (10).

Eén van de zeven pilootprojecten is de sensibilisering en daadwerkelijke steun rond de geïntegreerde landbouwaanpak. Hier ligt de grote kans om te bewijzen dat milieu en inkomen hand in hand kunnen gaan.

„Proefbedrijven bewijzen momenteel reeds dat de geïntegreerde landbouw niet ten koste van het inkomen hoeft te gaan zoals men tot nu toe altijd dacht” (11).

Laten wij hopen dat het Samenwerkingsakkoord slaagt en dat het *grensoverschrijdend IJzerproject* de milieuproblematiek aan weerskanten van de Schreve baat brengt. Zo wordt het leven weer mooi !

Elie E. BALDUCK

BRONNEN

1. Fernand Florizoone, *De Grens is geen begrenzing*. Uitg. Orion. Brugge. 1978.
2. Info n° 49. Orgaan van de Maatschappij voor het Intercommunale Vervoer te Brussel s.d.
3. Marcel Sennesael, *De IJzerslag 1914*, 2^e druk N.V. Vonksteen, Langemark 1964.
4. *In Westen nichts Neues* (1929) Roman die in 1933 door de nazi's werd verboden.
5. Joz. Gheysen, *De IJzerbode*, feb. 1984, blz. 275 en 278.
6. *De meidagen van 1940 te Roesbrugge*. De IJzerbode, 1990, 20^e jrg, n° 4 en n° 5.
7. Info n° 50. Orgaan van de Maatschappij voor Intercommunale Vervoer te Brussel s.d.
8. Boud Balduck, *De IJzer van bronnen tot monding*. Maturiteitsproef Abdijsschool Zevenkerken, Brugge 1989.
9. Mariette Jacobs, *Naamstenen 1914-18*. Katalogus tentoonstellingen 1988.
10. E.V. Samenwerkingsakkoord rond „IJzerproject”. Het Wekelijks Nieuws, Poperinge, 16.11.1990.
11. *Leven op aarde, hoelang nog ?* Uitg. v. Rainaert-Het Volk Gent 1990 blz. 225.
12. De IJzerbode 9^e jrg, n° 9 sept. 1979, blz. 4.

ERRATUM

In het vorige (november)-nummer van *De IJzerbode*, werd bij het aanbrengen van een verbetering, een woord misvormd, die een zin onbegrijpelijk maakt in de bijdrage over *De IJzer*, blz. 696, 1^e kolom, voorlaatste alinea, 2^e zin. Er moest staan : ...In 1679 verbouwde de Franse vestigingsbouwkundige Vauban (1633-1707) het tot een stevige vestiging met gebastioneerde muren, omringd door van ravelijnen voorziene grachten die zelf afgeboord werden met aardglooiingen op het voorterrein van het fort (zie illustratie).

DOOR OVERVLOED AAN KOPIJ...

... kon de 5e bijdrage over DE PAROCHIE HARINGE EN DE FRANSE REVOLUTIE niet geplaatst worden. Maar in het volgende nummer krijgt deze bijdrage zeker voorrang.

Mooie nuttige geschenken voor de EINDEJAARSFEESTEN

Grote keus van	tafelkleden
karpetten	sierkussens
badsetstoile-cirée	tapijtrilletjes
napperons	tochthonden
donsdekens	badhanddoeken
overtrekken	stof voor tafelkleden
	aan de meter

JACQUES BERQUIN

Couthoflaan
PROVEN

tel. 057/30 06 54 - 057/30 11 20

Gezinszegels • Valois • Eindejaarsloten

Ook als u geen klant bent,
hebt u in 20 minuten
uw lening op zak.

LEO LEPEE

Krombeke
057/40 01 12

Beveren
057/30 04 60

Gemeentekrediet
de bank op z'n best

SPAAR & WIN

Tijdens de periode van 2 december tot 31 december 1990
krijgt U een lot van de eindejaarsverkoopaktie
per storting van 2.500 fr. op depositoboekje.

*Inmiddels verblijven wij met de beste wensen
voor een prettig eindejaar en een gelukkig 1991.*

 Kantoor RECOUR Bvba

Prof.O.Rubbrechtstraat 68B, Roesbrugge

057/30 02 70

**OPTIREND-
BOEKJE
LANDBOUWKREDIET**

6%*

Landbouwkrediet.

De bank waar ik me thuis voel.

(*) basisrentevoet (4%)

+ premie aandeelhouder (0,5%)

+ aangroei-getrouwheidspremie (1,5%)

TWEEJAARLIJKSE PRIJS VOOR HEEMKUNDE EN FOLKLORE JACK VERSTAPPEN

REGLEMENT

- 1.- Een Tweejaarlijkse prijs voor Heemkunde en Folklore werd door de echtgenote, familieleden en vrienden van de auteur Jack Verstappen te Antwerpen ingesteld op 21 september 1990 ter gelegenheid van zijn 75e verjaardag, onder de noemer „Tweejaarlijkse Prijs voor Heemkunde en Folklore Jack Verstappen”.
- 2.- Alle Kringen voor Heemkunde, Folklore en plaatselijke Geschiedenis kunnen deelnemen als zij minstens éénmaal per kalenderjaar een tijdschrift uitgeven. De Kringen worden gevraagd om spontaan bij het verschijnen van hun tijdschrift één exemplaar te zenden aan het adres van de zetel, hierna vernoemd.
- 3.- Het Peterschap van deze Prijs wordt waargenomen door het Gemeentebestuur van Alveringem, West-Vlaanderen.
- 4.- Voor de eerste maal zal de prijs uitgeleend worden op de 2e zondag van de maand september 1991, vervolgens om de 2 jaar met onpaar jaartal.
- 5.- Het door de jury meest opgemerkte artikel verschenen in een Heemkundig tijdschrift van de twee voorbije jaren zal een prijs van 10.000 fr. worden toegekend.
- 6.- De prijs kan naar het oordeel van de jury en in ruggespraak met de echtgenote van de auteur naar wie de prijs wordt genoemd, Mevrouw Georgette Broeders, in hoofde van de belangrijkheid van het bekroonde artikel, worden verhoogd.
- 7.- De Gemeente Alveringem zal tevens het Ereplakket of het Erediploma van de Gemeente uitreiken aan de vereremerkte Kring.
- 8.- Om geen drukking te ondergaan van geïnteresseerde Kringen, wordt de jury om de twee jaar strikt neutraal samengesteld.
- 9.- De beslissing van de jury is onherroepelijk. Door deelname legt de Kring zich daar bij neer.
- 10.- Artikels moeten de volkse ingesteldheid van auteur-folklorist Jack Verstappen onderlijnen. De onderwerpen moeten gericht zijn naar het dagelijkse leven van onze directe ouders en voorouders in een élan tot herwaarderen van de traditionele levenswaarden. Zij moeten de nadruk leggen op het huiselijke leven, op het verdwenen of tot verdwijnen gedoemde erfgoed, op het Heem, op beelden die een tijdsfeer evoceren, kortom, artikels die er in bestaan om op eenvoudige en volkse wijze de gemeenschap te informeren in verband met het verleden.
- 11.- De prijs wordt tijdens een plechtigheid uitgereikt door de zorgen van het Gemeentebestuur van Alveringem, telkens op de tweede zondag van september, onpaar jaar, te 15 uur.

- 12.- Zowel de laureaat van de bekroonde bijdrage als het Bestuur van de vereremerkte Kring moet eigenhandig de prijs in ontvangst nemen. Nazending blijft uitgesloten behalve in gevallen van overmacht.
- 13.- Om de onderlinge verstandhouding en de interesse voor elkaanders werk te bevorderen, worden alle deelnemende Kringen verzocht een afvaardiging te zenden naar deze plechtigheden.
- 14.- De bekroonden, kring en auteur, zullen verwittigd worden in de loop van de maand juni vóór de uitreiking.
- 15.- De zetel van de „Tweejaarlijkse Prijs voor Heemkunde en Folklore Jack Verstappen” is blijvend gevestigd te : Bergenstraat 3 te 8691 Beveren aan de IJzer, deelgemeente van Alveringem, t.n.v. Mevr. Georgette Broeders.

SEPTENTRION

In nr. 4/1990 van *Septentrion, revue de culture néerlandaise*, is een geïllustreerde bijdrage verschenen van onze medewerker Roger-A. BLONDEAU, getiteld : *La cartographie en Flandre*. Een beknopt overzicht vanaf de *Liber Floridus* (1120) van Lambertus van Sint-Omaars tot de *Atlas Universel* van Philippe Vandermaelen uit 1833.

Septentrion is een uitgave van de *Stichting "Ons Erfdeel"*, Murissonstraat 260, 8530 Rekkem.

UIT DE DORPSBODE van Roesbrugge

(Het nummer van 20 oktober 1857)
De spelling is enigszins aangepast.

Lijnwaad uit Hopperanken

Een goede landsman trekt geerne nut uit alles wat hem voorkomt, en dit hoort ook zo; want er is niets op de wereld of het is ergens goed voor, wanneer wij ons maar de moeite willen geven, om te onderzoeken, waarvoor het dienen kan.

In Zweden vervaardigt men, wanneer de hop geplukt is, uit de ranken een grof lijnwaad. Men zuivert daartoe de ranken zorgvuldig van alle bladeren en weekt ze daarna op het dak, onder de sneeuw, of in stilstaand water net als het vlas, ook soms beurtelings in beide. Daarna legt men ze in stromend water, om alles te laten wegspoelen, wat door het weken is losgemaakt. Men droogt ze dan in de lucht en breekt ze net als vlas en hennep.

Het garen dat daarvan gesponnen wordt, is wel niet zo fijn als dat van vlas, zodat men het niet voor linnengoed kan gebruiken, maar om dekkleren en dergelijke van te maken is het zeer geschikt.

*** Nota van *De IJzerbode* : Weefsel uit hopperanken in Zweden, omstreeks het midden van de vorige eeuw. Weet er iemand of er ook bij ons daarmee geëxperimenteerd werd ?

KLEINE FISKALE KRONIEK

Automatische Indexering

Er zitten in de wetten inzake direkte belastingen, een menigte forfaits, die vroeger soms vele jaren onveranderd bleven. Zo bv. was het maximum aan bestaansmiddelen die men mocht genieten om nog ten laste te zijn, vele jaren lang 60.000 fr. Bij de hervormingswet van 1988 is voor al deze bedragen een *Automatische Indexering* voorzien, die tot gevolg heeft dat die forfaitaire bedragen voor aanslagjaar 1991 verhoogd zijn ten opzichte van aanslagjaar 1990.

We geven hier de meest van toepassing zijnde forfaits, met naast het bedrag dat geldt voor aanslagjaar 1990, ook dit voor aanslagjaar 1991 :

- Grensbedrag persoonlijke bedrijfsinkomsten medewerkende echtgenote : 350.000/361.000 fr.
- Huwelijksquotiënt, maximaal toe te kennen : 270.000/278.000 fr.
- Belastingvrij gedeelte :
voor alleenstaande : 165.000/170.000 fr.
voor iedere echtgenoot : 130.000/134.000 fr.
- Maximum bedrag forfaitaire bedrijfslasten : 100.000/103.000 fr.
- Maximum nettobedrag bestaansmiddelen : 60.000/62.000 fr.
- Vrijgestelde inkomsten uit spaardepot's : 50.000/52.000 fr.

Maar er zijn er nog veel meer. Zo ook worden de schijven van het belastingtarief aangepast.

De algemene regel is de volgende : het bedrag dat van toepassing was voor aanslagjaar 1990 wordt vermenigvuldigd met 1,0311 en het resultaat wordt afgerond tot het hoger of lager duizendtal naar gelang het cijfer van de honderdtallen al of niet vijf bereikt.

Voorbeeld : Verhoging van het vrijgestelde minimum voor drie kinderen ten laste : 202.500 × 1,0311 = 208.798, afgerond tot 209.000 fr.

Een dergelijke aanpassing zal voortaan elk jaar gebeuren.

Serge BLONDEAU

Accountant IDAc - Fisk. Adviseur EHSAL

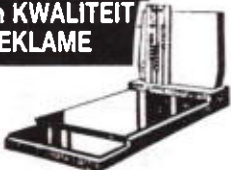
TOUSSAINT

Groot- en kleinhandel

BEGRATENISSEN GRAFZERKEN GRAFKELDERS

GOEDKOOP en KWALITEIT

IS ONZE REKLAME

Toonplaats : Bergenstraat 1
Beveren-Roesbrugge - 057/30 09 09
Burelen : Prof. O. Rubbrechtstraat 67
Roesbrugge
057/30 11 72 - 38 85 34

Eindejaar in Feestsfeer!

GERECHTEN OM AF TE HALEN

SOEP (per liter)

Rode bietensoep	80
Pompoensoep	80
Amandelvelouté	80
Kreeftensoep	100
Heldere soep (consommé)	100

VOORGERECHTEN

Driekleuren vismousse (koud)	250
Rode zalm met gevulde tomaat (koud)	325
Cassiolette van tomaat en St.-Jacobsoester	325
Tongreepjes met gerookte zalm	350
Zetong met druiven	325
Normandische reepjes	325
Zalmrolletjes met rivierkreeftjes	375
Lotte met fijne groenten	375
Lotte op Amerikaanse wijze	375

HOOFDGERECHTEN

Orloff	325
Varkenshaasje met pruimen	295
Standevlees	325
Eend met sinaasappel	350
Eendeborst met peper	350
Parelhoentjes "au fine champagne"	325
Kalkoen gevuld	350

RESTAURANT CAFE FEESTZAAL

SINT ELOOI

OBTERRESTRAT 8 POPERINGE-PROVEN
TEL. 057 - 30.04.83

KERSTMENU 25 december

Zalmsnede met zuring

Varkenshaasje met pruimen

Kerstgebak

600 fr.

OUDEJAARS- AVOND

Eten aan de kaart

NIEUWJAARSDAG 1 januari 1991

Rode bietensoep

Eend met sinaasappel

Warme appeltaart met koffie

550 fr.

150 JAAR "HEILIGE FAMILIE"

Bij het verschijnen van een herdenkingsboek

150 jaar geleden, op 21 december 1840 werd de stichting van de kongregatie van de *Heilige Familie* goedgekeurd door Mgr. Boussen, bisschop van Brugge, en acht dagen later legden de eerste zes zusters hun geloften af.

De kongregatie was gesticht door Louis-Benoit Struye, onderpastoor van de Sint-Jacobsparochie te Ieper, die zich bekommerde om de opvoeding en het onderwijs van de verwaarloosde en minderbedeelde jeugd. Hij werd hierbij geholpen door enkele edelmoedige jonge dames, die hij naderhand wist te verenigen in een religieuze kongregatie. Weldra nam de stichting een hoge vlucht en een grote uitbreiding, niet alleen te Ieper, maar ook op andere gemeenten.

In 1847 was door pastoor Dominicus Woutters (1773-1852) te Roesbrugge een school gesticht, die zou instaan voor het onderwijs van de meisjes. Die school werd aanvankelijk toevertrouwd aan de *Zusters Apostolinen* van Brugge, die in 1852 opgevolgd werden door de *Zusters van Liefde van de H. Jozef*, uit Ieper. Twintig jaar later, in 1872, kwamen de *Zusters van O.L.Vrouw van Namen*, die te Roesbrugge een kostschool (pensionaat) hebben opgericht en in 1875-1876 de eerste eigenlijke kloostergebouwen lieten optrekken. In 1907 kreeg het klooster door

een volledige verbouwing, het nu nog bestaande uitzicht, afgezien van de schoolingang.

In maart 1919 werden de *Zusters van O.L.Vrouw van Namen* opgevolgd door de *Zusters van de H. Familie* uit Ieper. Moeder Madeleine (algemene overste van 1896 tot 1924), kocht het Roesbrugse klooster voor 48.500 fr. Op 18 maart 1919 begonnen er vijf zusters uit Ieper met onderwijs te geven in hun nieuwe filiaal. Drie maanden later kwamen de *Zusters van de H. Familie*, die onder de Eerste Wereldoorlog in Frankrijk hadden verbleven, naar Roesbrugge, waar voorlopig het moederklooster was gevestigd. Nog hetzelfde jaar werd het pensionaat er heropend en begin oktober 1919 werd Caesar Gezelle er tot directeur benoemd, functie die hij combineerde met het onderpastoerschap. In die jaren deden te Roesbrugge twee postulanten hun intrede; werden twee zusters geprotest en hadden er drie inkleding plaats.

In september 1921 trok het moederklooster terug naar Ieper, maar acht zusters bleven te Roesbrugge om er de lagere school in stand te houden.

Wanneer in 1962 de *Zusters van Kortemark*, Haringe verlieten, werden klooster en school overgenomen door de *Zusters van de H. Familie*, met zuster M. Benigna - die voordien jarenlang in het klooster van Oostvleteren verbleef - als overste. Intussen is in 1984 de school van Haringe afgeschaft, maar het klooster is er, nog

steeds onder de leiding van de onverwoestbare zuster Benigna, een stille oase geworden voor oudere zusters.

Te Roesbrugge werd in 1975 de gemeentelijke jongensschool overgedragen aan de Vrije Gesubsidieerde School (de school van de Zusters) en in 1988-1989 werden er prachtige nieuwe klassen gebouwd. De zusters zijn er nog maar met z'n tweeën: Zuster-Overste M. Bernadette en Zuster M. Gemma, schooldirectrice.

Overal waar de *Zusters van de H. Familie* aanwezig zijn geweest, of nu nog zijn, waren of zijn hun verdiensten ongemeen groot: in de opvoeding en het onderwijs van onze jeugd, in de pastoraal, in de liturgische en sociale begeleiding. We zijn ze er dankbaar voor!

Ter gelegenheid van het 150-jarig bestaan van de kongregatie, werd een herdenkingsboek uitgegeven "150 jaar Heilige Familie - Ieper. De geschiedenis van 1840 tot 1990". Het is een prachtige uitgave van Lannoo te Tielt, formaat 27,5 x 23 cm, gekartonneerd, 114 bladzijden, met 110 foto's.

Op blz. 84 zien we zuster M. Gemma, schooldirectrice te Roesbrugge, bij haar plechtige inkleding in 1949 (eerste in de rij).

Dit merkwaardig boek, een "must" en een blijvende herinnering voor al wie ooit bij de Zusters van de H. Familie, zij het te Roesbrugge, te Ieper, of waar ook school liepen, kost 800 fr.

VOOR 16-24 JAARIGEN CLUB 001-REKENING

CLUB 001-REKENING
DE ZICHTREKENING VOOR JONGEREN

De CLUB 001-rekening

Speciaal voor jongeren tussen 16 en 24 jaar

- ☐ **3% INTREST** op de club 001-rekening
+ **betere rente** op de gekoppelde spaarrekening
- ☐ **Gratis club 001-kaart**
 - mogelijkheid **gratis Bancontact/Mister Cash**
 - **gratis** uittreksels via Teles
 - vele club 001-voordelen en gratis 3-maandelijks magazine
- ☐ **Gratis sporttas** bij de opening van de club 001-rekening als welkomgeschenk.

Vrijblijvend inlichtingen.

ASLK ROESBRUGGE-HARINGE

Eddy AMELOOT

Prof.O.Rubrechtstraat 14 - ROESBRUGGE
Tel. 057/30 08 66 - Privé : 057/30 12 42

Deelnemer
VERKOOPAKTIE

Plaats 10.000 fr. op een vrij spaarboekje en je krijgt een mooie keukenhanddoek. En kom je met meer over de brug, dan kan je rekenen op handige ovenhandschoenen en elegante schorten. Om je keuken maar meteen van a tot z uit te rusten. Zo vrijgevig zijn ze nu bij HSA.

Geert Vandenbussche

Haringestraat 37
8972 Roesbrugge
057/30 09 86

Roesbrugse schoolkinderen schrijven naar Koning Boudewijn

Naar aanleiding van een project i.v.m. de IJzervallei (de Zevensprong) hebben enkele kinderen uit het vijfde en zesde leerjaar een brief geschreven aan onze Koning. Hierbij nodigen ze hem graag uit op de plechtige opening van een Kinderparlement in Diksmuide.

Twee kinderen van onze school zullen immers ook zetelen in dit Kinderparlement, eind maart volgend jaar.

Het meest geschikte briefje werd door- gestuurd naar het paleis, en nu maar hopen op een gunstig antwoord. We houden jullie op de hoogte.

Roesbrugge, 20-11-90

Beste Koning Boudewijn,

Wij zijn Pieter Vulsteke en Stefaan Benauwt. We zijn elf jaar en we wonen aan de IJzer in Roesbrugge.

We wonen hier graag. Het is hier rustig. Het is jammer dat de IJzer zo vervuild is. Er zit niet veel vis meer in omdat het ondiep is. Er gebeurt ook niet veel op de IJzer. Je kan er niet meer gaan wandelen, want het paadje is helemaal kapot!

Nu zullen we met Roesbrugge, Stavele, Vleteren, Lo, Nieuwpoort en twee scholen van Diksmuide een Kinderparlement installeren. Uit elke school komen twee kinderen en we zullen aan minister Kelchtermans ideeën en plannen voorstellen om de IJzer wat netter en beter te maken.

Op 23 maart 1991 zullen we in het stadhuis van Diksmuide een Kinderparlement installeren. Uit elke school komen twee kinderen en we zullen aan minister Kelchtermans ideeën en plannen voorstellen om de IJzer wat netter en beter te maken.

Met het Kinderparlement zouden we af en toe de IJzer blijven controleren.

We zouden het een hele eer vinden moest U

Café - Restaurant
d'HEYBEKE
Heybrugstr. 21 - 8972 HARINGE
Tel. 057/30 00 80

Vier OUDEJAARSVOND
met ons mee!

MENU (1.300 fr.)

Oudejaarsaperitief met lekkerbekjes

Witloofcrème

St.-Jacobsnootjes in roomsaus
met aroma van Ricard

Varkenshaasje in wintergarnituur

Eindejaarsgebak

Mokka - Likeur

Om middernacht :
toetje van de chef en verrassing

Discobar COBRA

Vanaf 24 u.: NIEUWJAARS-TD
voor iedereen gratis!

aanwezig kunnen zijn, en indien mogelijk, ook Koningin Fabiola.

Beste Koning, we weten heel goed dat U het heel druk hebt. Indien U belet bent, zou het dan mogelijk zijn één van uw medewerkers te sturen? Natuurlijk zouden we het een hele eer vinden moest U zelf komen naar het Kinderparlement van de IJzer!

We danken U al heel hartelijk
bij voorbaat, en groeten U heel beleefd,

In naam van de hele klas,
de hele school, en alle
scholen van de zevensprong,

Vulsteke Pieter
Benauwt Stefaan

MENSEN VAN BIJ ONS

Op 9 november 1990 is te Sint-Andries-Brugge overleden: Michel Wullus, geboren te Roesbrugge op 22 juli 1900.

Hij kreeg een opleiding van onderwijzer bij de Broeders van Liefde, waar hij ook die functie aanvankelijk uitoefende. In oktober 1934 kwam hij terug naar Roesbrugge, waar hij - werkloos zijnde - door bemiddeling van kapelaan Lelieur bediende werd bij de firma Camerlynck. Daar maakte hij kennis met zijn aanstaande echtgenote, Angèle Darras (dochter van slager René Darras van "tussen de bruggen"). Hij huwde in september 1936 en werd toen onderwijzer te Hollebeke, waar hij gedurende 27 jaar les gaf.

In het jaar 1935 stichtte hij te Roesbrugge een soort jongelingskring, die vergaderde in een der klaslokalen van de jongensschool en naderhand in Het Boerenhof, op de markt.

MOEDER

*Ik riek de weemoed in dit huis
vóór ik het zal betreden,
als ik de deur ontsluit
hoor ik de weergalm van uw schreden.*

*het gras staat hoog en groen
boven de dorpelstenen,
nu ik u nooit meer hoor
schokt in mij het zachte wenen.*

*hier woont uw geest nog moeder,
hier klopt uw hart en het verleden,
hier werd bemind, gewerkt, gewroet
en in alle stilte veel gebeden.*

Michel DURON
Beauvoorde

STAVELE - BEVEREN-IJZER

BURGERLIJKE STAND

Geboorten:

- Theunynck Joren, zoon van Bernard en Marijke Fieu (Stavele).
- D'Ooghe Diederik, zoon van Dirk en Nancy Vermander (Beveren).

Huwelijken:

- Johan D'Hulster van Houthulst met Sabine Van Engelandt van Beveren.
- Johan Huyghe van Lo-Reninge met Nancy George van Beveren.

Overlijdens:

- Maria Bournailie, 85 j., weduwe van André Bonnez (Stavele).
- Alice Prinsen, 70 j. (Beveren).
- Georges Maeyaert, 89 j., echtgenoot van Magdalene Top (Beveren).

K.B.G. Beveren-IJzer

Uitslag van de kaarting van 15 november. Wonnen 3 partijen:

1. Ganne Marcel	371 p.
2. Butaye André	360 p.
3. Kinoo Firmin	330 p.
4. Top Remi	320 p.
5. Delporte Maria	267 p.
6. Debacker Germaine	231 p.
7. Mernhout Maria	207 p.

TONEEL MERKEM

De Koninklijke Toneelkring „De Onverwachte Vrienden" uit Merkem nodigt hier bij alle toneelliefhebbers uit op de opvoering van „De Knecht van Twee Meesters" comedia dell'arte in 2 bedrijven, van Carlo Goldoni.

De opvoeringen vinden plaats op volgende data: zaterdag 22, zondag 23 Kerstdag 25 en woensdag 26 december telkens om 19.30 uur, in de feestzaal „Sidronius Hosschius" te Merkem.

Reserveer tijdig je kaarten. Dit kan bij de spelers of in zaal „Sidronius" (te 051/54 40 28), niet op woensdag. De telefonisch bestelde kaarten moeten afgehaald worden vóór 19 uur.

VERZEKERINGEN
PRINZIE
LENINGEN
PRINZIE
BELEGGINGEN
PRINZIE
ZAKENKANTOOR
PRINZIE

BVBA

Agentschap Krediet aan de Nijverheid

Provenplein 39A - 8972 PROVEN-POPERINGE

Tel. 057/30 09 01 - 30 09 02

na de diensturen : 30 02 58

met staatswaarborg

HET
KWALITEITSMERK

Oliën en
smeermiddelen

voor : GASOIL - diesel
- verwarming

FUEL-OIL
BENZINE

FRANS VERMEERSCH

Blekerijweg 33-35
8972 PROVEN

Tel. 057/30 04 13

Couthoflaan 7B - 8972 PROVEN
057/30 11 47

HOUT • ISOLATIE • PVC • VELUX
BOUWMATERIALEN • WATERLEIDING
PLAFOND- & VLOERBEKLEDING • IJZERWAREN
KLEIN ALAAM • VERFWAREN • BEKAERTDRAAD
TUINGERIEF • ELEKTRICITEIT • AFVOERBUIZEN
HOUTEN AFSLUITINGEN EN SCHOMMELS

OPEN : iedere dag van 8 tot 19 uur
zaterdag tot 18 uur

HOUTHANDEL

FIRMA MAERTEN p.v.b.a.

Bruggestraat 26-28
8970 POPERINGE

M **Massieve**
stijldeuren

Afdeling IJZARBODE

Abele - Beveren - Haringe - Krombeke
Proven - Roesbrugge - Stavele
St.-Jan-ter-Biezen - Watou

'KOOP IN UW DORP'
VERKOOPAKTIE
+ KINDERTOMBOLA

1 - 31 december 1990

Trekking op 5 jan. '91
in „Hof van Vlaanderen" te Krombeke

KWALITEIT
& VERTROUWEN

- Algemene timmer- en schrijnwerken
- Keuken- en binnenhuisinrichtingen
- Rollluiken & houten trappen
- Eigen plaatsing van P.V.C-ramen, -deuren en -veranda's
- Specialiteit : eigen fabricatie van ramen, deuren en veranda's in tropisch hardhout
- Nieuwbouw - Verbouwing
- Herstelling

ROLAND VERYSER

Waaenburgseweg 11a - 8990 ROESBRUGGE
Tel. 057/30 06 79

BESCHOUWING VAN DE MAAND

Pseudo-pedagogen
en dito psychologen
voorspellen graag
de toekomst van je kind.
Maar de ervaring heeft geleerd :
ze zijn slag op slag verkeerd !

Een mens is niet gevormd
op tien, of twaalf of achttien jaar.
Het is een levenslang proces
geboren uit een chaos
van feiten en omstandigheden.
Weet je wat die prognoses zijn ?
Weersvoorspellingen op lange

termijn!

naar A.J. DIELEMAN

Voor alle
BOUWWERKEN
BOUWMATERIALEN
GRAFKELDERS
GRAFMONUMENTEN

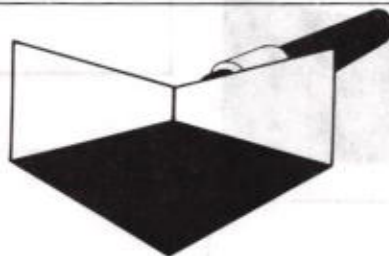
R. VERMEULEN & Zn

Haringestraat 75
8990 HARINGE
tel. 057/30 02 07

KWALITEITSCARROSSERIE MET AUTOLAKSPUIITERIJ
Onze mensen maken het verschil !

Provenceweg 90B - 8970 POPERINGE
Tel. 057/33 47 92

C.V. RIMAL

- ALGEMENE VOEGWERKEN
- ELASTISCHE VOEGEN
- RENOVATIE VAN GEVELS
- HERSTELLING VAN SCHOORSTENEN

BOURGONDIEDREEF 6 8970 POPERINGE tel. 057/33 74 31 - 21 93 59

ROESBRUGGE-HARINGE

BURGERLIJKE STAND

Overlijdens :

- Godelieve Debulcke, 81 j., ongehuwd
- Marie-Louise Bouw, 85 j., weduwe van Camille Christiaen

Geboorte :

- Elke Deroo, dochter van Johan en Nadine Orble
- Lise Gousseij, dochter van Dirk en Ria Mesdag

Huwelijksaankondiging :

- Luc Breemeersch van Proven met Eveline Firey van Roesbrugge-Haringe

INCA-PERU-TENTOONSTELLING

Na de geslaagde bezoeken aan de Azteken- en China-tentoonstellingen kreeg het bestuur van DF-IJzerweelde een geleid bezoek toegezegd voor de Inca-Peru-tentoonstelling op zaterdag 12 januari 1991 te 15 uur in het Museum voor Kunst en Geschiedenis, Brussel.

Het ligt in de bedoeling een trein-metro-reis te organiseren op zaterdag 12 januari, waaraan een goedkoper toegangsticket is verbonden. Prijs en uur van vertrek wordt medegedeeld aan de eerste 15 ingeschrevenen. Inschrijven kan op het DF-sekretariaat, tel. 057/30 03 76.

HET ZOU TOCH NIET MOGEN...

Vind je het ook zo prachtig als je ons dorp nadert en in de verte onze ranke kerk-toren als een lichtbaken boven de wijde ijszervlakte ziet oprijzen, getooid in een schitterende kerstverlichting ? En het dorp binnenrijdend onder een hemel van honderden heldere lichten, dat geeft zo een warm gevoel van kerstmistijd en kerstmisstemming.

En vergeet daarbij dan niet de serene kerststallen op verschillende plaatsen in ons dorp...

Het zou toch niet mogen dat we door het wegvallen van de subsidies van het gemeentebestuur en de middenstandsorganisatie van Poperinge dit alles zouden moeten verliezen.

Doch met een kleine inspanning van eenieder kan het feestcomité verder instaan om de kosten van lampen en elektriciteitsverbruik op zich te nemen en het werk gratis uit te voeren.

Daarom geven we op zaterdag 29 december vanaf 19 uur een hutsepot-souper bij Patrick Gunst. De deelnameprijs bedraagt slechts 300 fr. (200 fr. voor de kinderen). Ook alle giften zijn ten zeerste welkom.

We rekenen op de medewerking van alle parochianen omdat we - zoals voorheen - in een gezellige sfeer Kerstmis zouden kunnen beleven.

HET GOLDEN SPAARBOEKJE RENTE : 9% BRUTO (netto : 8,10%)

Valuta:

de dag van de verrichting zelf
Het *saldo van het spaarboekje* moet gemiddeld minimum
150.000 fr. bedragen.

Uw kantoorhouder :

KRIS ROSSEEUW
Provenplein 48
PROVEN
Tel. 057/30 03 55

AKTIVITEITEN EN VERMAKELIJKHEDEN MAAND DECEMBER

Kaartingen

- Krombeke, café „t Kereltje”
zaterdag 8 december
maandelijks kaarting
- Roesbrugge, bij P. Gunst
maandag 10 december
maandelijks kaarting
- Haringe, in de schoollokalen
woensdag 12 december
puntenkaarting „Derde Leeftijd”
- Roesbrugge, café „Sportwereld”
bij Carine Onraedt
maandag 17 december
maandelijks kaarting
- Roesbrugge, bij P. Gunst
dinsdag 18 december
puntenkaarting „Derde Leeftijd”
- Haringe, in „St.-Jozef” bij Cecile Ryon
zaterdag 22 en zondag 23 december
maandelijks kaarting

Vogelpik

- Roesbrugge, bij P. Gunst
zaterdag 8 december
smijting voor de leden
- Haringe, in „St.-Jozef” bij Cecile Ryon
zaterdag 8 en zondag 9 december
smijting voor de leden
- Roesbrugge, café „Sportwereld”
vrijdag 28, zaterdag 29
en zondag 30 december
smijting voor de leden
- Roesbrugge, café „Handelshuis”
zaterdag 5 januari
smijting voor de leden

K.V.L.V. Roesbrugge-Haringe

- Donderdag 13 december om 13.15 u.
in „Sint-Jozef” te Haringe : kookles :
Heerlijke gebakken zonder oven gebak-
ken die het uitzicht hebben van taarten
waar wel een oven maar geen deeg bij te
pas komt.
- Vrijdag 28 december om 19.30 u.
bij P. Gunst te Roesbrugge : Kerstfeest.

Hutsepotsouper

- Zaterdag 29 december vanaf 19 u. bij
Patrick Gunst te Roesbrugge : Hutsepot-
souper t.v.v. de kerstverlichting.

CM-Ziekenzorg Roesbrugge-Haringe

- Vrijdag 7 december om 20 u. bij Patrick
Gunst te Roesbrugge : voordracht : Zelf
vruchtenwijn maken. Jozef Deschuytter
zal u op een begrijpbare, eenvoudige en
praktische wijze, met behulp van voor-
beelden en apparatuur uitleggen en aan-
tonen hoe u als beginnende aan de slag
kunt.

Michel en Marguerite
RYON - QUAGHEBEUR
Beveren-IJzer

danken allen voor de vele attenties
die zij ontvingen ter gelegenheid
van hun gouden huwelijksfeest.

BRIEFJE VAN EEN KLEINE MAN

Beste Jef,

Een derde van onze Kamerleden, Sena-
toren en ministers zijn fiskale fraudeurs.
Onze parlementairen hebben een jaar-
wedde (men spreekt van een parlemen-
taire vergoeding) van ongeveer twee mil-
joen, waarvan 50 t.h. vrijgesteld is van
belastingen. Die 50 t.h., of ongeveer één
miljoen, is een forfait, om hun kosten te
dekken. Andere mensen moeten hun kos-
ten bewijzen ! Dat parlementaire forfait is
niet voorzien bij de wet, maar steunt op
een oude circulaire, uit 1926, van de toen-
malige katholieke minister van Financiën
en Kolonies, Maurice, baron Houtart. Dat
kostenforfait is dus ONWETTELIJK !
Maar dat is nog niet alles.

Sommige parlementsleden, die naast
hun parlementair mandaat nog een ander
beroep uitoefenen, blijken de als parle-
mentslid gemaakte kosten (die reeds
ruimschoots door het forfait gedekt zijn)
nog eens in te brengen bij de aangifte van
hun nevenactiviteiten. Dus FRAUDE !

Als de personen die de wetten maken,
zelf de eerste zijn om de wet te overtre-
den, wat mag men dan van de gewone
man verlangen ? Of staat er niet in het
Evangelie : „Als dat gebeurt met het
groene hout, wat zal er dan met het dorre
hout gebeuren ?” (Lucas 23:31).

We zijn benieuwd of men van uit Brus-
sel zal toelaten dat de belastingkontre-
leurs hier ongestoord hun werk doen, en
of er net als bij de gewone burger wegens
fraude ook belastingverhoging (boete) zal
toegepast worden ?

In elk geval men is in het Natiepaleis
niet op zijn gemak, omdat heel die affaire
nu in de openbaarheid is gebracht. Toch
heeft men er reeds iets op gevonden :
men zal het onwettelijke forfait niet af-
schaffen (wat denk je wel), maar het een
wettelijke basis geven. De parlementairen
zouden zonder nadere bewijsvoering van
hun vergoeding voortaan mogen aftrekken :
180.000 fr. voor de wagen en 180.000 fr.
representatiekosten; 360.000 fr. voor pro-
paganda, 120.000 fr. voor de partijkas en
120.000 fr. „diversen”. Die wet zal heel
waarschijnlijk zonder veel debatten en
met grote meerderheid aangenomen wor-
den.

„Ik heb het altijd tegen onze oudste
gezegd”, grinnikt Gusta, „tracht in de
politiek en in het Parlement te geraken. Je
moet er niet veel voor kennen; je moet
geen examen afleggen; je mag veel afwe-
zig zijn; je wordt goed betaald en alleen
maar de helft van je inkomen is belast-
baar !”

Maar hij heeft niet geluisterd !
Pol

SCHOONHEIDSIINSTITUUT

Esthetiek - Solarium - Pedicure
Zonnebank - 3 gezichtsbruiners

Provenplein 3
8972 PROVEN
057/30 08 51

Op afspraak

Stoelen en tafels
Vlechtwerk
Biezen en riet

Paul Rappelet
Roesbruggestraat 4
8972 PROVEN
Tel. 057/30 04 63

GARAGE SERVICE
NEVEJAN
OKKAZIEMARKT
KROMBEKE 057/40 00 35

MERCEDES 190D 9/85	VW Golf D 4deurs '87
MERCEDES 190D 10/88	FORD Siera 2300D '88
PEUGEOT 205 TU '89	AUDI 80 diesel '88
CITROEN Visa '86	
FORD Escort Van '87 diesel	
FORD Fiesta '85	
VW Golf D 4deurs 9/88	
FORD Orion 1800D Ghia 2/89	

PEDICURE

Mevr. Vandewalle-Decaestecker
Veurnestraat 9
8640 Vleteren (Oost)

Op afspraak : tel. 057/40 01 01
Ook verzorging aan huis.

Woensdagnamiddag gesloten

Alle voetverzorgingsprodukten
en benodigdheden.

MAATWERK in meubels en keukens

Jarenlange ervaring en vakbekwaam personeel zorgen ervoor dat elke opdracht precies wordt uitgevoerd volgens uw wens.

Kom rustig rondkijken in onze toonzaal. Keuze uit standaardkeukens BOSCH of eigen precisie-maatwerk in keukens, interieurs en winkels.

**meubels
declerck**

alleenverdelers
BOSCH

weegschede 36 **058/29.90.98**
GYVERINKHOVE

EINDEJAARS AKTIE

Miele

microgolfovens - stofzuigers
aan feestelijke prijzen

Miele
Er is geen betere

ELEKTRO CAPPOEN

Prof.O.Rubrechtstraat 12 • 8972 ROESBRUGGE
Tel. 057/30 05 94

**De winkel is uitzonderlijk open
op zondag 23 en zondag 30 december**

AL WEERSKANTEN VAN DE SCHREEVE

't Was op è laten zundagavond in den achterzomer dat Fonten Gryze en Narden Scheldeman, hulder laatste pinte stoegen te drinken in 'Den Zoeten Inval' te Maine Stofels.

Er was daar groote saucissekaarting è weest, met veele volk en Maine was styf kontent van heuren avond ...

Iedereen was ol naar huis, buiten Fonten en Narden, die gelijk geweunte, de laatste man de zak opgaaven ... Maine was aan die situatie gewend ... Achter dat ze è daan hadde met heur glaazen ofwossen, zette ze heur op è hoog stoeltje bachten den toog en foefelde è beetje aan è breiwerk, waarvan er steeken of è vollen waaren, in afwachting dat die laateklaais hulder pinten gingen uitdrinken en voortgaan.

Vroeger waaren z'oltyd met drieën è weest. Djooten Smet was er toen nog by ols ze op toer waaren ... Hulder laatste plekke was osan toe Maines ... Ze moesten olle drie nooit è presseert zyn, want Djooten en Narden waaren niet è trouwd en Fonten was ol meer of tien jaar weg van zyn wuuf ... Maar olmetnekeer hadde Djooten d'occasie è kregen van te trouwen met d'overgebleeven dochter van d'hofstee waar dat'n nog è wrocht hadde ...

„Ik zyn kerieus hoe dat Djooten dat stelt met zyn Madonna!” lachte Narden.

„Ik gelooven da'je daarvan è beetje jaloers zyt!” zei Maine.

„'t Is begot nogol entwot om jaloers van te zyn!” riep Narden ... „'t is è remedie teegen de liefde!”

„Dat mensche kan dat oek niet helpen ennée!” replikeerde Maine ... „en Djooten is ten anderen oek geen om in è modeboek te staan!”

„Een dingen is zeker, dat ze Djooten bezig is met kortvlerken, want 't schynt dat ze hondegierig is!” zei Fonten.

„'n Komt pertank nog kaarten wei!” zei Maine ... „en è zegt dat'n nog gaat gaan vischen oek!”

Narden wist nog te vertellen dat'n de weeke tevooren nog met Djooten è kaart hadde in „De Sterre” maar dat'n daar zulke raare manieren hadde ...

„Binst da'we aan 't kaarten waaren!” zei Narden ... „sprong 'n olle momente rechte, keek è keer links en rechts en zette hem toen weere neere ...!

„'t Is misschien omdat'n peinsde dat zyn wuuf ging binnen kommen en opspeelen dat'n te lange weg bleef” veronderstelde Maine ...

„Nee, neen't! 't Is dat niet!” zei Fonten ... „ik weeten wuk dat 't is ... 't Is in zyn zilven è sleege, omdat'n nu osan moet gaan vischen zonder permis, van zyn wuuf!”

KWAAK